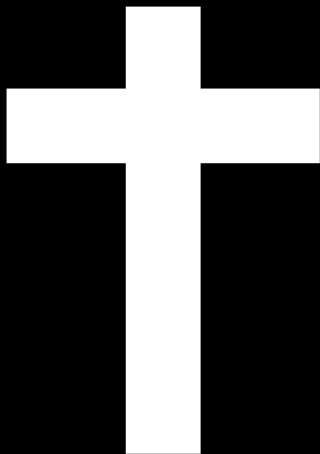

Liá'a Chuánshi Dios
Shínaa

Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

Liá'a Chuánshi Dios Shínaa
Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achagua

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
89800e26-7a01-5d4e-9138-09f536d25dde

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	71
SAN LUCAS	111
HECHOS	180
EFESIOS	239
1 TESALONICENSES	248
2 TESALONICENSES	253
1 TIMOTEO	256
2 TIMOTEO	263
SAN JUDAS	268

Evangelio según SAN MATEO

*Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Lc 3:23-38)*

¹ Liáni áabai lista nashínaa náa'a Jesucristo wérrinaimica, rey David cúuleemi ya Abrahám.

² Abrahámcala Isaac sáljinaa,

Isaac Jacob sáljinaa,

Jacob Judá sáljinaa ya náa'a libécanata náajcha náa'a líshiibimica.

³ Judá Fares ya Zérah sáljinaa, natúwa nárra Tamarca.

Fares Esrom sáljinaa,

Esrom Arám sáljinaa.

⁴ Arám Aminadab sáljinaa,

Aminadab Nahasón sáljinaa

ya Nahasón Salmón sáljinaa.

⁵ Salmón Booz sáljinaa, rucúulee ruá'a Rahab;

Booz Obed sáljinaa, rucúulee ruá'a Rut.

Obed Isaí sáljinaa.

⁶ Isaí rey David sáljinaa.

Rey David Salomón sáljinaa, ne ruá'a Salomón túwaca ruyáwa

línumi liá'a Uríasca.

⁷ Salomón Roboam sáljinaa,

Roboam Abías sáljinaa,

ya Abías Ása sáljinaa.

⁸ Ása Josafat sáljinaa

ya Josafat Joram sáljinaa

ya Joram Uzías wérrimi.

⁹ Uzías Jotam sáljinaa náimi,

Jotam Acáz sáljinaa

ya Acáz Ezequías sáljinaa.

¹⁰ Ezequías Manasés sáljinaa,

Manasés Amón sáljinaa

ya Amón Josías sáljinaa.

¹¹ Josías Jeconías sáljinaa ya náa'a léenajinaibimi, liyáali éerrimi natée'inaami israelítabini preso Babiloniala.

¹² Liáwinaami liá'a presocaica, Jeconías Salatiel sáljinaa ya Salatiel Zorobabel sáljinaa.

¹³ Zorobabel Abihud sáljinaa,

Abihud Eliaquim sáljinaa

ya Eliaquim Azor sáljinaa.

¹⁴ Azor Sadoc sáljinaa,

Sadoc Aquín sáljinaa

ya Aquín Eliud sáljinaa.

¹⁵ Eliud Eleazar sáljinaa,

Eleazar Matán sáljinaa

ya Matán Jacob sáljinaa.

¹⁶ Jacob José sáljinaa, liá'a Joséca rúnirrimi ruá'a Maríaca,

ya ruyá litúwa liá'a Jesúsca, liá'a wáni jí'inaa Mesíasca.* Ne jócani yáa náajcha wáacoo újnibii.

¹⁷ Néenee wacába catorce generaciones Abrahám néenee, cáashia línu David néerra; David néenee áabata catorce generaciones, natée'inaami israelítabini preso Babiloniala, ya áabata catorce néenee presoquictami náa'a israelítabinica cáashia lijiácoo liá'a Mesíasca.

Jesús jiáctau

(Lc 2:1-7)

¹⁸ Quéechanacu'inaa Jesucristo jiácoo cháji'i: Ruá'a María litúwaca comprométechoo rucásacoo liájcha liá'a Joséca. Libéecha'inaa nayá náajcha wáacoo, náa léenaa quéenibi ruyá Espíritu Santo dánaniyu. ¹⁹ Litáaniaca'ee ruájcha, liá'a José washialicuerri saícaica, jócai liwówa chóniwenai yáa léenaa ruiwanaa, jáiwa'ee liwówai limáaca ruyái cabáyainta. ²⁰ Néenee nácula lipénsaa linácu liáni, báqueerri ángel Dios shínaa iyadau lirrú dajuíshi rícueji, limá lirrú: “José, rey David táqueerrimi, ucáarru jitée María újni jiinucaa, léecaa liarra yéerri ruáwi rícu ruwáaliani Espíritu Santoyu. ²¹ María rucúulicumináa rucúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjo, liyáca wásedeerri'inaa lishínaa chóniwenai najiconaa yúchau.” ²² Quíninama liáni bésuneerri quéewique'e licúmpliacoo, liá'a Wawácali máyu'umica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa:

²³ “Báquetoo miyácau jócau cúnusia máachu, quéenibiminaa rumáacacoo ya ruwáalia báqueerri rucúuleu, náani'inaa jí'inaa Emanuel”

(liwówau'u limáca: “Dios wáajcha”).

²⁴ Néenee licáwia'inau liá'a Joséca, liméda léjta Dios shínaa ángel máyu'u lirrú, lirrishibia María línuyu. ²⁵ Ne jócau limáa yáajcha, cáashia rucúlicu liá'a rucúuleecoo quéechanacu saíca, liá'a José yáni jí'inaa JESÚS.

2

Áabi chóniwenai cawíteeni mawí déecucha sána tinuenai nacába Jesús

¹ Jesús jiá'inau lirrícu liá'a Belénca, yéerri áabai cáinabi ita'aa jí'ineerri Judea, liyáali éerri Herodes máanuica jái reycái. Néenee náinu Jerusalén néerra áabi chóniwenai cawíteeni mawí, íinuenai cáiwia jiáctejcoo, nashínaa tráawajo éewidenaiu sáalii nácu ² Nasáta'ee néemiu: “¿Tanácucha liyá léji liá'a jiéirricoo judíobinica shínaa rey'inaaca? Níwata wacábacaala sáalii jiácoo, wayá éebidenai wacába lijiácalawai, tánda wáinu wáa lirrú saícai.”

³ Liá'a rey Herodes éemi'inaa liáni, néenee urrúni liwówa léemicani, chacábacanaa nabésunacoo quíninama náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu. ⁴ Néenee rey wána namáida nayá quíninama náa'a sacerdote wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ya lisáta léemiu nayá táshia nácucha'inaa lijiáu jiliá'a Mesíasca. ⁵ Néenee

* **1:16** Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léccchoo ‘Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala’.

namá lirrú: “Liyá jiéirri'inau Belénca rícu, Judea cáinaberra íta'aa, chácate litánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi limá'inaa: ⁶ Ne jiyá chacáalee Belén, liá'a cáinabi Judea shínaa, áawita piítuirri jiyá,

máanuiminaa jiiwana médacojoo náibicha náa'a chacáalee máanui namánica líta'aa liáni cáinabica; jiniwata jiiibichaminaa lijíáu báqueerri wánacaleerri bánuerri'inaa nanácu náa'a nushínaa chóniwenai náa'a israelítabinica.”

⁷ Néenee Herodes máida nayá cabáyainta náa'a cawíteeni mawí déecucha sána, jáiwa liá léenaa narrícueji liá'a éerri sáica nacába'inaami rujiáctamicoo ruá'a sáalii. ⁸ Néenee libánua nayá Belénra ya limá nalí:

“Yáau néerra isátada éemiu sáica linácu liárta samálitaca; jáicta íinu linácujo, íiwa nulíjoni, quéewique'e nuáacoo nuá lirrú sáicai lécchoojoo.”

⁹⁻¹⁰ Néenee nanísa'inaa néemi limáyuu'liá'a reycá, jáiwa náawai Belénra. Quéecha'inaami néejoocoo nacába ruá'a sáaliica, sáicta wéerri nawówa, níwata rujínacalau ruácoo nabéecha, cáashia línu quirrácuca yáctalaca, jáiwa rubárruawai liwícau. ¹¹ Néenee nawárruawai cuíta lícula, jáiwa nacába liá'a quirrácuca María yáajcha, ruá'a litúwaca; néenee natúyau lirrúi náaque'e lirrú sáicai. Jáiwa naméecu nashínaa cajón natéeni náacoo, jáiwa náa lirrúi oro, ya áabai sáictai juménibee jí'ineerri incienso, ya áabata juménibee jí'ineerri mirra. ¹² Liáwinaami Dios íiwa nalí dajuíshi rícueji jócubecha néejo Herodes néenee, níwata Dios yáirri léenaa Herodes wówai línu liá'a quirrácuca; néenee néejoowai nashínaa cáinabi ítalau áabai iníjbáa rícu.

Cánaquenai Egiptola náa'a José ya María, Jesús yáajcha

¹³ Quéecha'inaa náacuwei náa'a yáine léenaa, néenee José cába báqueerri ángel Dios shínaa dajuíshi rícueji, ángel ma lirrú: “Jibárroo jiwína liárta samálitaca litúwa yáajchau, jicánacau Egipto shínaa cáinabi ítala, jimáacau néerrajoo cáashia nuiíwa jirrúni, níwata Herodes wówai libánua namúrri liárta samálitaca náinuaque'ini.” ¹⁴ Néenee licáwacuwei libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau táayee lijíáu Egipto néerra, ¹⁵ Namáacau néerrai cáashia máanali liá'a Heródesca. Cháwa lijíacuwei léjta limáyumi liá'a wawácalica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: “Numáidaminaajoo nucuuleu Egiptojei.”

Herodes wána náinua náa'a sáamanaica

¹⁶ Ne Herodes yá'inaa léenaa nachálujueda liyá náa'a yáine léenaa, néenee íiirri wérri liwówa, liwána náinua quinínama náa'a sáamanai máachuca wáalienai chámai camuí cáinacula yéenai Belén rícu, ya quinínama narrícu náa'a chacáaleeca yéenai Belén téjei. Liwána náinua nayá léjta éerrimi náiiwa'inaa lirrúni náa'a yáine léenaa*. ¹⁷ Cha licúmpliacuwei liá'a limánimica liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Jeremías, limá'inaa:

* **2:16** Herodes pénsa'ee lirrúwoo liwánacta'ee náinua liá'a samálita Jesúsca jócubecha ta reyni.

¹⁸ Néemi'e áabau wítama líta'aa liá'a Ramá† néeni,
 íchenai wérri cáiwinaa,
 ruyáwoo Raquelbinica íchanenai nanácueji náa'a
 natáqueenai'inaaca,
 jócau índa saícta naméda ruwówa,
 níwatajani máanalicai.

¹⁹ Liáwinaami máanali'inaami Herodes, néenee báqueerri ángel
 Dios shínaa, iyadau Josérru dajuíshi rícueji chalé'e Egiptola. ²⁰ Limá
 lirrú: “Jibárrroo, jiwína liárta samálitaca litúwa yáajchau, jéejoo
 jiácoo Israel shínaa cáinabi ítala, máanalica náa'a wówainaimi
 náiinua liárta samálitaca.” ²¹ Néenee libárruawai liá'a Joséca, liwína
 liá'a samálitaca litúwa yáajchau, léejoo Israel shínaa cáinabi ítala.
²² Ne liá'inaa léenaa Arquelao wánacaala Judea néeni, liáarrumirra
 liá'a Heródesca lisálijinaa, néenee cárru liácoo néerrai liá'a Joséca.
 Quéecha'inaa Dios íiwa lirrú dajuíshi rícueji, néenee liáu lirrícula
 liá'a cáinabica jí'ineerri Galilea. ²³ Ne líinu'inaa néerrai, néenee liáu
 liyá áabai chacáalee rícu jí'ineerri Nazaret. Cha licúmpliacuwai liá'a
 namánimica náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacumi, namá'inaa
 náaque'e líjí'inaa Nazaret néeni saí.

3

Liá'a Juan Bautista wáunamactalaca

(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Íchaba camuí liáwinaami líyadau liá'a Juan Bautístaca á'a cáinabi
 Judea shínaa wáunamactalaca; néerra chóniwenai yáau néemi
 lirrú. ² Lichuáni rícuejiu limá'ee: “ÍÉejoo Diosru, jiníwata liá'a
 Dios wánacaalactalaca urrúniyí!” ³ Léewa Juanja líerra Dios máni
 jinácucha lirrú liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri
 Isaíasca:

“Báqueerri chóniwerri máidada á'a wáunamactalaca:

‘Ichúni iyáu libéecha quéewique'e irríshibia wawácali jáicta líinui’,
 Léjta nachúni iníjbáa libéecha liá'a chóniwerri cawéni
 ínuerri'inaaca. ⁴ Juan íbala yáairri caméeyu íchunayu, libájini
 líwali rícu áabai ímanaayu; ya líiya langosta, újni irríchu máanuica
 ya máaba yáamitu. ⁵ Náa'a chóniwenai Jerusalén néeni sánaca,
 ya íchaba wérri náa'a yéenai Judea téegi, ya náa'a yáanai urrúni
 méeda jí'ineerri Jordán najíáu néemicani. ⁶ Náiiwanaa najíconau
 chóniwenai náneewa Diosru ya Juan báutiseerri nayá á'a méeda
 jí'ineerri Jordán.

⁷ Ne Juan cába'inaa íchaba náa'a fariséobinica ya saduceobinica,
 náiiinu liyáctala quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: “ÍÁai
 cawálai táqueenaimi! ¿Tána ma irrúi iwásedacaala'inau liúcha
 liá'a carrúnatabeeca máanuwi wérrica urrúniyaca? ⁸ Imédau saíca,
 chacábacanaa quéewique'e nacábacani icúcani éejuacoo Diosru, ⁹ ya
 jócu imá irrúwoo iyá jájiu: ‘Jócu cárru wacába liá'a Dios shínaa
 carrúnatabeeca, níwata wayá Abrahám táqueenaimi’; Dios éewerri
 liá irrú carrúnatabee, liyácta rúnaa Abrahám táqueenaimi, liyá
 éewerri liquénuda nayá matuínaami íbicha áawita íba íbicha.

† **2:18** Ramá áabai chacáalee píituimi yéerri urrúni Belénru, níwata linácueji Mateo máni
 licúni.

¹⁰ Léjta báqueerri washiálicuerri liwínacta lishínaa chúushiu, liwíchuaque'e áabai áicuba yáirri lítau, ya liúca chichái rículani jócta liá lítau saíca, chacábacanaa Dios yáairri urrúni quéewique'e liá lirrú carrúnatabee liá'a jócai chúni liwíteu. ¹¹ Nuyá, yáawaiyi, nubáutisa shiátaiyu quéewique'e numáida iyá éejuacoo Diosru; ne liá'a ínuerri'inaa nuíshirricu, yáirri'inaaminaa irrú Espiritu Santo, quéewique'e icámibia iwítee yáayu'u yáminaa liá'a nalí carrúnatabee náa'a jócani éebida infierno shínaa chicháiyu. Liyá mawí cadánani núcha, jiní báawita nutéeyu'inaa lishínaa co-tiza. ¹² Liá'a wawácalica léjta washiálicuerri cáabanacai téerri licáaji ricúu lipálaniu, quéewique'e lisárraa lishínaa trigo, ya licháquidaque'e máashiibee yúcha. Liwáaliaminaa lishínaa trigoca liáarrui rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibee chichái ricúla jócai chacacajiu. Chacábacanaa Dios shírri náa'a chóniwenai machácanini wítee ya táminaa léema'inaa náa'a chóniwenai jócani éebida áabai chichái ricúla jócai chacacajiu.”

Jesús báutisactau

(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

¹³ Jesús yáau Galilea néenee méedala jí'ineerri Jordán, Juan yáctalaca, quéewique'e Juan báutisacani. ¹⁴ Quéechanacu Juan jócai wówai libáutisacani, limá lirrú:

—Nuyá jócai saícanata báutisa jiyá, jiyáwata arrúnai'inaata báutisa nuyá.

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—Jimáaca cha nírra íchaitaa, ne jiniwata arrúnaa wacúmplia quinínama liá'a saícaica Dios náneewa.

Néenee Juan áabenama liyá. ¹⁶ Ne liyáalimi Jesús báutisa'inau, li-jíáu shiátai yáacucha, jáiwa éerri méecu lirrú, licába'ee liá'a Espiritu Dios shínaaca, yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹⁷ Néenee léemi'e áabai chuánshi áacaiji, máirri'e: “Léwa nucúulee canúinai nucábaca, saícta nuwówa liájcha.”

4

Wawásimi énederri Jesús

(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

¹ Liáwinaami libáutisa'inaa liá'a Jesúsca, Espiritu Santo litée liyá wáunamactala jiníctala yáairri, quéewique'e Wawásimi énedacani.

² Cuarenta éerri Jesús jócai íya, ya cuarenta táayebee, liáwinaami sáamu liwówai. ³ Wawásimi rúniu lirrú lénedaque'e liyá, limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate nanáawacoo náani íibaca íyacaishiyu.

⁴ Néenee Jesús éeba'ee:

—Jóca'inaa numéda. Liá'a tánerricoo máirri: ‘Jócai bácai íyacaishiyu cáwi liá'a washiálicuerri, cáwica liyá lécchoo liyú liá'a Dios chuáni jíirricoo linúma licuéji.’

⁵ Liáwinaami, Wawásimi téé liájcha Jesús lirrícula liá'a chacáalee majíconaa jí'ineerri Jerusalén, libárruedani templo máanui númacua íta'aa. ⁶ Limá'ee lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinacula, jái tánacuwai, ‘Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini jinácu'inaa,

nawínaque'e jiyá nacáaji rícuu,
jócubeecha jínua jíbau íiba nácula.'

⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Jóc'ai'inaa numéda. Jái tánacuwai léccchu, 'Ujiméda carrúnatai quéewique'e jéneda wawácali litúyaque'e jiyá.'

⁸ Néenee Wawásimi téé liyá báaniwai áabai dúuli áacai wérri ítala, líyada lirrú quinínama chacáalee cáinabi íta sána, saíctani wérri cawéninamani. ⁹ Limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama léju liéni, jitúyactau jitájeda jinániu nulí jiá nulí saícai jiwówa yáajchau.

¹⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Jóc'ai'inaa numéda. Jidánau núcha, Wawásimi, jái tánacuwai: 'Jiméda lirrú saícai jiwówa yáajchau liá'a jiwácali Diosca, jishírrueda lirrú bácai.'

¹¹ Néenee Wawásimi shírriu Jesús yúcha, jáiwa ángelbini finuenai nashírrueda lirrú.

Jesús cháneerri liméda lishínaa tráawaju Galilea rícu

(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)

¹² Néenee Jesús éemi'inaa naníqui Juan cuíta manúmai rícula, léejoo Galilea cáinaberra ítala. ¹³ Ne jócu limáacau Nazaret á'a liyáctamica, jócta liáu liyáca Capernaúm chacáalee rícula, litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, nayácta náa'a tribu Zabulón shínaa ya Neftalí. ¹⁴ Liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo liá'a litánani liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca:

¹⁵ “Cáinabi lishínaa liá'a Zabulón ya Neftalí,

bajiála Jordán, manuá tácoowa:

Galilea nayácta náa'a jócani éebida.”

¹⁶ Náa'a chóniwenai jínanenai'inaacoo catáwacabee jirrícu,

nacábaminaa áabai jucámarrabee* máanui;

áabai jucámarrabee úcuni nalí náa'a yáainaimi catáwacabee jirrícu máanalinimica.

¹⁷ Néenee liyáli Jesús lichánau líiwadeda nalí: “Éejoo Diosru, jiniwata Dios wánacaalactalaca jái urrúnicaí.”

Jesús máida cuatro catésucanica

(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)

¹⁸ Jesús jínaneerriu litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, jáiwa licábai chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: báqueerri liá'a Simónca, Jesús yáni'inaa jí'inaa Pé'eru, ya liá'a báqueerrica Andrés. Náani catésucani, yúquenai nayá nashínaa máayau manuá yácula.

¹⁹ Jesús má'ee nalí:

—Yáau nuájcha, numédaminaa iyá cáindacani'inaa chóniwenai Diosru.

²⁰ Liyáalimi namáaca nashínau máayamiu, jáiwa náau liájchai.

²¹ Mawí nabéechala, Jesús cába áabibi chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: Santiago ya Juan, léenibi liá'a Zebedeoca, yéenai nasálijinaa yáajchau áabai bónco rícu, chúneenai nayá namáayani. Jáiwa Jesús máida nalí. ²² Liyáalimi namáaca nashínaa bónco ya nasálijinaami, jáiwa náau liájchai liá'a Jesúsca.

* **4:16** Jucámarrabee. Áani táanierrri liyá linácu Jesúsca, ya lichuáni wásederri'inaa nayá jícónaashi yúcha.

Jesús éewida íchaba chóniwenai

(Lc 6:17-19)

²³ Jesús lijínaniu quinínama Galilea shínaa cáinabi, léewida limácoo narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda linácu liá'a sáicaí chuánshica linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ya lichúni chóniwenai quinínama bálínacaalashi ya cáiwibee. ²⁴ Natáania Jesús nácu quinínama náa'a yéenai Siria shínaa cáinabi ita'aa, naínda lirrú quinínama náa'a bálínenaícoo méenaami bálínacaalashi ya cáiwibee, ya náa'a wáalenai espíritu máashii, ya náa'a cúcunenaícoo, ya náa'a macáwanica. Yá'ee Jesús chúni nayá, ²⁵ íchaba chóniwenai yáau Jesús yáctalaca, náa'a Galilea sánaca, ya náa'a chacáalee Decápolis sánaca, náa'a Jerusalén néenee sánaca, náa'a Judea néenee sánaca, ya náa'a yáine Jordán cáinaberra ítacha cáiwia jiáctejeoo, najínani'eewoo Jesús íshiirricu.

5

Jesús éewiderri dúuli ita'aa

¹ Licába'inaa íchaba wérri chóniwenai, Jesús írrau liwáacoo dúuli litala quéewique'e léewidaca. Náa'a éewidenaícoo liájcha náiniu liyáctalaca, ² jáiwa lichánau léewida nayái, limá'ee:

Liá'a yáawaiyi méda washiálicuerri sáicta liwówa

(Lc 6:20-23)

³ “Sáicta wérri nawówa náa'a yáine léenaa narrúnijinaa cáwicaishi

Dios shínaa,

jiniwata nashínaa'inaa liá'a sáicaica Dios wánacaalactalaca.

⁴ Sáicta wérri nawówa náa'a máashiini wówa,
jiniwata Dios yáirri'inaa nalí sáictaque'e nawówa.

⁵ Sáicta wérri nawówa náa'a imíyanica,
jiniwata Dios yáirri'inaa nalí liá'a cáinabi limánimi
líshiirrini'inaa nalí.

⁶ Sáicta wérri nawówa náa'a wáalianai ínaaishi ya náa'a iméeni
wówa namédaque'e léjta Dios wánacaalau'u,
jiniwata liyáminaa liwána licúmpliacoo léjta nawówau'i.

⁷ Sáicta wérri nawówa náa'a carrúni jináatani cába áabi,
jiniwata Dios carrúni jináataminaa licába nayá.

⁸ Sáicta wérri nawówa náa'a masáculani wówa,
jiniwata áabai éerri nayáminaa Dios yáctalaca ya nacábaminaa
liyá.

⁹ Sáicta wérri nawówa náa'a múrruenai sáictaque'e nawówa,
jiniwata Dios yáa nají'inaa nayá léenibiyu.

¹⁰ Sáicta wérri nawówa náa'a nacánaquedanica namédacala liá'a
Dios bánua namédaca,
jiniwata nashínaa'inaa liá'a Dios wánacaalactaca.

¹¹ “Sáicta wérri iwówa, jáicta chóniwenai báulidacta iyá ya nacátadeda iyá, ya nunácue jini nawína iyá quinínama númashi yúwicayu. ¹² Jáicta libésunau léju liáni, sáicta iwówa, cachúnica iwówa, jiniwata irríshibiacaala'inaa áabai iwéniau máanui áacairra; cháí léchho nacánacaida náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu yáainaimi ibéecha.

Iyája nárra iwíduma ya jucámarrabee cáinabi shínaa
(Mr 9:50; Lc 14:34-35)

¹³ “Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a iwíduma cáinabi shínaa. Ne ya limáacacta lijúwacau, ¿chitashia léewa liwína lijúwacau jini? Jái jócu sírbia mawiá, náucaminaani bináawala ya chóniwenai báawedani. ¹⁴ Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a jucámarrabee cáinabi shínaa. Léjta jucámarrabee chacáalee shínaa yáairrictani dúuli ita'aa, jócai éewa libáyacoo, chacábacanaa náa'a chóniwenai néewa nacába quinínama iyá imédanica. ¹⁵ Jócu watúculia áabai lámpara waníquique'e áabai cajón rícu; mawí saícaca, wamáacacani áacai ita'aa liquénaque'e quinínama yáanai cuíta rícu. ¹⁶ Chacábacanaa, imédau machácani, quéewique'e quinínama náa'a chóniwenai néewa nacába liá'a saícai imédani iyá, ya quinínama náa saícai lirrú liá'a isálijinaaca yéeirri áacairra.

Jesús éewida linácu liá'a leyca

¹⁷ “Iyá u'éebida nuínucala numárda liá'a leyca o liá'a néewidani náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu; nuyá jócai ínu nuá linúmami, nuyá ínuerri nuá lirrú yáawaiyi licábacanaaca. ¹⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, nácula liyája liá'a éerrica ya cáinabi, jiníminaa nuédani liúcha liá'a leyca, báawita áabai púnto'inaa báawita áabai letra, cáashia libésunacoo quinínama liá'a arrúnaa libésunacoo. ¹⁹ Tándawa, liá'a jócai éewida néenaa náa'a ley shínaaca, báawita píituicani, jiní léewidacala náa'a chóniwenai éewidacani, nacábadedacani'inaa jiní wéni liúcha liá'a wánacaleerri Dios shínaa. Ne liá'a éewiderrica ya léewida léecchoo áabi méda léjta liyá, mawí'inaa cawéni wérri chaléeni Dios liwánacaalactalaca. ²⁰ Tándaa numá irrú, iyá jócta iméda mawí saíca Dios náneewa, náucha náa'a quéewidacani ley shínaaca ya náa'a fariséobinica, jiní wérri wárroo áacairra Dios yáctalaca.

Jesús éewida linácu liá'a íwirri wówa
(Lc 12:57-59)

²¹ “Iyá jái éemicai namá nalí náa'a wawérrinaimica: ‘Ujínua, ne liá'a ínuerrica yúquerri'inau carrúnatai rícula.’ ²² Ne nuyá ma irrú, tánashia íwirri wówa léenajirri yáajchau, yúquerri'inau. Tánashia cáitadedeerri léenajirriu, nacábadedani yáawacta cajíconaajani náa'a nawácanaica; tánashia cáiteerri cáiwinaa wérri léenajirriu, arrúnai'inaa chichái infierno shínaaca.

²³ “Chái jitécta jishínaa ofrendau Dios íbana rícula, jédacanictau áicta jéenajirri wáaliani jiájchau jináculaja, ²⁴ jimáaca jishínaa ofrendau néenijaa, arrúni lirrú liá'a néemacta ofrenda, ya jiáu jéenajirri néerrau jichúni jishínaa wíteshiu quéecha. Ta jéewa jéejocoo jíte jishínaa ofrendau Diosru, néemactala'inaacani.

²⁵ “Ya áicta yáirri jijíconaaja ya liwówai jiyá máashictala néerra, jénedau jimédacoo áabenaa liájcha nácula jócu libésunajau, jócubecha léejueda jiyá juezru; táda jóctacala, liá'a juez yúquerri'inaa jiyá ya léentregaa jiyá nalí náa'a catúyacanica ya naníqui jiyá cuíta manúmai rícula. ²⁶ Numá jirrú yáawaa, jócala jijíáu chéni jóctacala jipáida quinínamani liá'a jimówinianica.*

* 5:26 Jédacaniu arrúnaa jichúni'inaa jicáwicau Dios yáajcha jóctanaa máanali jiyá.

Jesús éewida linácu liá'a méderri máashii línaayu

²⁷ “Iyá éemini quéecha namáyu'u: ‘Ujiméda jirruwoo liá'a máashii jínayu.’ ²⁸ Ne nuyá ma irrú, tánashia liá'a cáberri báquetoo ínetoo liméda rúnainaa, jáiyi méda máashii ruájchai liwówa licuéjiwai.

²⁹ “Chacábacanaa, jituicta saícaquictejica liwána jicáacoo jícónaashi rícula, ujiméda máashii, jicábau újni jijédacchu jituú ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaita quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula. ³⁰ Jicáaji saícaquictejica wánacta jicáacoo jícónaashi rícula, ujiméda máashii, jicába újni jiwíchuacchu jicáajiu ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaicta quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula.

Jesús éewida linácu liá'a máaca yáquenaicoo

(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

³¹ “Cha léccchoo Moisés litána quéechanacumi: ‘Tánashia máaquerri línuu, arrúnaa liá rulí áabai cáashta limáctaca shírrida yáaqueneu.’ ³² Ne nuyá ma irrú, báqueerri washiálicuerri máacacta línuu, ne jócta ruméda ruínayu máashii, limáacani carrúnata ruméda máashii ruínayu, ya liá'a cásairricoo ruájcha ruá'a namáacanimi, liméda máashii línaayu léccchoo.

Jesús éewida linácu liá'a júlerricoo

³³ “Iyá éemenai léccchoo liá'a Moisés tánani nalí náa'a iwérrinaibimica: ‘U'imíya máecha iméda liá'a imánimi iméda iwácalirru juramentoyu.’ ³⁴ Ne nuyá ma irrú: ‘U'ijúrau mawíá. U'ijúra linácu liá'a éerri áacairra saíca, jiníwata liyáwa Dios yáctalaca.’ ³⁵ Jiní liá'a cáinabica, níwata Dios wánacaalacta líta'aa léccchoo; báawita Jerusalén nácu, níwata liá'a chacáaleeca lishínaa liá'a Dios máanui wérri reycá. ³⁶ Jiní ijúracalau inácu iyá jájiu, jiníwata jócta éewa iméda cabálai ya cachájulai báawita bácuwa iwíta báinau. ³⁷ Imácta iyá ‘jajá’, jajá'inaa; imácta iyá ‘jócai’, jócai'inaa, ne liá'a shírrerriu liúcha liáni, máashiiyíi.

Jesús éewida linácu liá'a éejueda júnibau

(Lc 6:29-30)

³⁸ “Iyá éemini namáyu'u quéecha: ‘tuíshiyu'inaa ya éeshiyu'inaa.’ ³⁹ Ne nuyá ma irrú: Ujiméda lirrú máashii liá'a méderri máashii; mawí saíctaca, jáicta báseerri jináni saícaquicteji já'a, jináawida lirrú béema. ⁴⁰ Ya áicta yáirri jijícónaaja ya wówerri léda jicámisani já'a, jinda litée léccchoo liá'a jishínaa cápaca. ⁴¹ Ne báqueerri wánacaleerri liwánacta jitée jiánairrau áabai déecuchala, jitée chámaichu lidécuchaca. ⁴² Jáicta báqueerri sáteerri áabai rúni jináshi já'a, yáa lirrúni; ya áicta báqueerri sátani préstau jiúchaja, jiprésta lirrúni.

Jesús éewida linácu liá'a canínaa wacába náa'a wajínaica

(Lc 6:27-28,32-36)

⁴³ “Iyá éemenai léccchoo namá irrú: ‘Canínaa icába náa'a ijúninaica ya cadéni icába náa'a ijínaica.’ ⁴⁴ Ne nuyá ma irrú: Arrúnaa canínaa icába ijínaiu léccchoo, ya i'óra nanácu náa'a cánaquedeenaí iyá. ⁴⁵ Iméda liáni, cháminaa léenibi iyá liá'a Dios isálijinaa yéerri

áacairra; ya liyá wáneerri cáiwia jiácoo nanácu náa'a saícanica ya máashiinica, libánua única saícani nácu ya máashiini nácu. ⁴⁶ Jiniwata canínacta jicába náa'a canínaani icába iyá, ¿tána iwéni irrishibia? Báawita náa'a cóbrenai impuesto Romarru cháni médacajau, ya iyá pénsenai máashiica wérri nayá. ⁴⁷ Ne itácta nalí rímija náa'a éenajinaica, ¿tána iméda mawí saícacai? Báawita náa'a jócani éewida médenaiu chá'a. ⁴⁸ Iyáyu machácani, ya canínaa icába léchchoo náa'a cadénini cába iyá, chaléjta isáljinaa yéerri áacairra machácani.

6

Jesús éewida linácu liá'a wamédacta saícai

¹ “Ujéneda linácu liá'a jiwíteecoo, quéewique'e chóniwenai cába iyá saícai. Jimédacta cháni, isáljinaa liá'a yéerri áacairra, jiníminaa iwéni liéni'inaa irrú.

² “Tándawa jiyúdacta náa'a carrúni jináatanica, ujíiwadeda matuínaminini, chaléjta namédani náa'a chámai wítee sinagoga rícu, ya namédani bináawala chóniwenai natáaniaque'e nanácuí saíca. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai, Dios jócai liá nalí nawéni mawí. ³ Ne jiyúdacta náa'a rúnenaicani, ujíiwadedani báawita jiyúnicairru wáni; ⁴ jimédaca cabáyaintani. Ya Jisáljinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú jiwéni.

Jesús éewida nasátacoo

(Lc 11:2-4)

⁵ “Jáicta i'órawai, uchá iyá léjta náa'a chámaini wítee, ísenai nabárruacoo na'óraca sinagoga rícu ya plaza táiba, quéewique'e chóniwenai cába nayá. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai. ⁶ Jiyá jáicta ji'óra, jiwárroo júbana licúlau, jibáya cuíta núma ya ji'óra jisáljinau yáairri bácai jiájcha, ya jisáljinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú jiwéni.

⁷ “Jáicta ji'óra ujéneda chuánshi jócai sírbia, chaléjta namédani náa'a jócani éebida, namá nalíwoo, ne mawícta'ee natáaniaca, mawíminaa'ee Dios méda nalí nawánacaala. ⁸ Uchá cabacanaa iyá léjta nayá, jiniwata isáljinaa jái yáa léenaa liá'a jirrúanica, libéecha isáta liúchani. ⁹ Ne iyá éewenai i'óra chá'a:

‘Wasáljinaa yáairri áacairra,

chóniwenai cawáunta nacába jiji'inaa.

¹⁰ Jíinu chérria jiwánacaala áani,
jiméda jiwánacaalau áani cáinabi íta'aa,
chaléjta jimédau'inaa áacairra.

¹¹ Jiá walí iyacaishi warrúanica éerri jútainchu.

¹² Jipérdona wáucha máashii wamédanica,
chaléjta wapéndonau wayá,
náa'a médenai walí máashii.

¹³ Ujinda wacácoo máashii rícula,
jitúya wayá liúcha liá'a wawásimica.’

¹⁴ “Ipérdonaa náa'a médenai irrú máashii, níwata chacábacanaa, liá'a Isáljinaa yáairri áacairra, lipérdonaaminaa iyá léchchoo; ¹⁵ Ne jócta ipérdonaa áabi, chacábacanaa jócu Isáljinaa pérdonaa iyájoo ijíconaa léchchoo.

Jesús éewida nayá ayuno nácu

¹⁶ “Iyá jáicta iyúnaa, umáashii iméda inániu máashii wówa chaléjta náa'a chámai wítee, iyadeneu nayá jájiu máashii naméda nawówau chóniwenai cábaque'e nayá cháji'i. Yáawaiyi numá irrú, liyú léja liérta iwáalia iwéníu. ¹⁷ Jiyá, jáicta jiyúnaa, jibádeda jinániu jichúndaniu saíca, ¹⁸ quéewique'e náa'a chóniwenai jócu yáa léenaa jinácu jiyúnaaca. Bácai rími jisáljinaa yáa léenaani, báawita jócu wacábani, liyá cáberri quinínama liá léenaa linácu, ya yáairri jájcha, liyá yáa jirru jiwéníu.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Lc 12:33-34)

¹⁹ “Oyáawaqueda warrúwa líta'aa liéni cáinabica, á'a wijíi márdacta'inaa ya shínaashi amáarrai'inaa o yúquerri'inau, nayácta náa'a canédica nawáaroo nanéduca. ²⁰ Mawí saícaca, iméda liá'a saíctai Dios cábaca, imédacta chacábacanaa, chaléjta wáalenai rícucai éerri itala, níwata Dios yáa iwéníu. ²¹ Édacaniu, táshia nácuha jiwáaliacta jirricucau, jiwówa néeni yáa lécchoo.

Jucámarrabee yáairri wanácu
(Lc 11:34-36)

²² “Náa'a watuíca jicá'a lámpara wanáanairru, nayú wéewa wacába matuínaami. Tándawa, ituí saícai, éewa nacába saíca quinínama. Chái cábacanaa, jócai camáisani ya náa'a iwáalinica, iyá éewenai yáa léenaa atéwa quinínama liá'a Dios wówerri iyá yáni léenaa. ²³ Ne máashicta náa'a ituíca, iyá jócu éewa icába saíca matuínaami. Ya liáni mamáarraca namédacoo chá'a, línuminaa liá'a éerrica jáicta jiní éewani icábaca. Iyáminaa quinínama catáwacabee rícu. Chái cábacanaa, mamáarraca namédacoo camáisaniniyu, quinínama icáwica yáairri catáwacabee rícu. Quinínamacta iyá éewani icába ya iwítee pénsani náa'a matuínaami éerri shínanaa, quinínamaminaa liá'a imédanica máashii'inaa.

Dios ya warrúwa
(Lc 16:13)

²⁴ “Jiní éewerri lishírrueda chámatacta liwácali, jiníwata máashii licába báqueerri, ya canínaa licába liá'a báqueerrica, jócta machácani báqueerrirruni ya lichánini liá'a báqueerrica. Jócai wéewa washírrueda Diosru ya warrúwaru. Chái cábacanaa, iyá jócai éewa yáa icáwica Diosru ya lécchoo yáa icáwica yáawacaidaque'e warrúwa ya matuínaami.

Dios túyerri léenibiu
(Lc 12:22-31)

²⁵ “Tánda numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a iyacaishi, ya írta'inaa nácu ya iyáayu'inaa, jiní íibalashi nácu lécchoo liá'a isúwani'inaaca. ¿Jócu cawéni icáwica mawí yúcha liá'a iyacaishica ya ináanai liúcha liá'a íibalashica? ²⁶ Icába náa'a míshiiduca yáarraneneecoo áacai: Jócani yáabana, jócani yáawaqueda, jócani wáalia iyacaishi náabana lícuu; ne liá'a isáljinaa yáairri áacairra yáirri náaya'inaa. ¡Ne iyá mawí cawéni náucha náa'a míshiiduca! ²⁷ Ne máayabaca, báawita íchaba urrúni wawówa, ¿chíta quéewau

jíni wadáwineda wacáwicaú jíni báawita áabai hóra'inaa? Néeeene iyá jócai urrúni wówa iyacaishi nácu jócta íibalashi nácu.

²⁸ “¿Tánda bájiala urrúni iwówa íibalashi nácu? Icábau chítashia lidáwinau'u náa'a íiwinaashi yáairri bacháida rícu: jócani tráawajaa, jócani súcueda. ²⁹ Ne áawita chácani, numá irrú, áawita rey Salomón, quinínama lishínaa chúnica, jócu lisúweda líibalau saícabeetaica léjta íiwinaashi. ³⁰ Ne Dios súwacta chacábacanaa íiwinaashi saíctani wérri, wáalee liyá bacháida rícu, ya cajójcha léemau chichái rícula, ¡mawíminaa liá'a íibalajoo, chóniwenai cháuctani éebidaca! ³¹ Dios caníinaa licába iyá, tánda cha numá irrú jócubeecha isátada éemiú: ‘¿Tána'ee wáayai?’ o ‘¿Tána'ee wáirrai?’ o ‘¿Tána'ee wasúwai?’ ³² Quinínama liéni wáneerri urrúni nawówa náani jócani éebida, ne iyá wáalianai báqueerri isálijinau yáairri áacairra ya yáirri léenaa liá'a irrúnaa. ³³ Tándawa numá irrú ya liwíbanaa liéni numáni irrú Dios wánacaalactalaca, imédaque'e lírrú léjta liwówau, chacábacanaa irríshibia quinínama méenaami. ³⁴ U'urrúni iwówa linácu liá'a cajójcha sái éerrica, jiniwata cajójcha ái éerri já'a urrúni iwówa. Éerri jútainchu wáalianai lishínaa chúnsai máashiica. Tándawa, jócu urrúni iwówa libéecha liá'a éerrica.

7

Ojimá báqueerri nácuha máashiicalani

(Lc 6:37-38,41-42)

¹ “Ujitáania máashii linácu liá'a namédanica náa'a áabica, quéewique'e Dios jócu litáania máashii linácu liá'a imédani iyá. ² Chacábacanaa Dios yúca jiyá máashictala lécchoo, jimédacta máashii báqueerrirru; ne liyúja liá'a jénedaucá iyá lécchoo, Dios éejoo léneda iyá liyú lécchoo. ³ ¿Tánda arrúnaa jicába jéenajirri tui rícu liá'a catábibee liwáalianica, ne jócai jicába liá'a jiwáaliani áicuba shírricu yáairri jituí rícu lécchoo? ⁴ Ne jiwáaliacta jituí rícu áabai áicuba shírricu, ¿chíta quéewa jimá jéenajirrirru jíni: ‘Jínda nujéda jiúcha liá'a catábibee yáairri jituí rícu?’ ⁵ ¡Chámai wítee! jijéda quéechanacu liá'a áicuba shírricuca yáairri jituí rícu, chámínaajoo jéewa jicába saíca, jéewaque'e jédaca liwáalia lituí rícu jéenajirrica.

⁶ “Ujiá nali náa'a yáawaiyi dujíwala chuánshi saícai Dios báníani, nali náa'a chóniwenai cháneeni ya jócu nawówai néemica. Liérre léjta wácta áulirru, jócu náa léenaa néemica ya néewa náamueda iyá; jócta jiá íiba cawénii puítirru, jócani yáa léenaa íiba cawénii ya éewenai nabáwedani.

Sáteerri ya múrruerri ya máiderri cuíta núma lícu

(Lc 11:9-13; 6:31)

⁷ “Isátau, ya Dios yáminaa irrújoni; imúrru, ya íinuminaajoni; imáida cuíta núma lícu, ya liméecuminau irrújoo. ⁸ Jiniwata liá'a sáterríca, lírríshibiaminaani; liá'a múrruerriani, líinuminaa; liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lírrú.

⁹ “Néenee Jesús liméda liáni licábacanaa: ¿Ne éenaminaa iyá yáa licúulee iyau bátui íiba, jáicta lisáta líyau jiúcha páani? ¹⁰ ¿O lisátacta líyau jiúcha cubái, jiáminaa líya bácuá áai cawálai? ¹¹ Ne chaléjta iyá báawita máashii, éewa yáa saícai éenibirru, ¡chítashia

mawí jíní isálíjinaa sáicai yáairri áacairra liá irrú, méenaami sáicai wérri tánashia nasátani liúchai!

¹² “Chacábacanaa, iméda náajcha náa'a áabi chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica; jiniwata cháwa libánuacani liéni leyca, nashínaaminaa náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

Cuíta núma píitui

(Lc 13:24)

¹³ “Jesús liméda liáni licábacanaa, limá nalí: Iwárrroo rícuba liá'a cuíta núma áulabai téerri'inaa iyá áacairra. Níwata liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa máashictala manúshidai ya jócai tráawajui wáacoo rícu, ya íchabaminaajoo wárrroo lírrícubajoo; ¹⁴ ne liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa liá'a cáwicaishi jócai amáarra, áulabani wérri ya tráawajui wérri wáau rícu, ya áulabani rími náiinujoni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Lc 6:43-44)

¹⁵ “Cáwiwa icába yúchau náa'a chóniwenai médenai númashi yúwica, quéewique'e nawána áabi éebidacani nayá táanianai Dios nácu, ne jócai yáawaiyi. Náinu iyáctala náabala léjta oveja, ne yáawaiyi nawówa lícueji chaléjta cháawi carrúnatai. ¹⁶ ¿Chíta quéewau yáa léenaa tánashia cachálujuedacani? Iyá éewani icúnusiaca tánashia jiliá'a namédanica, jócu wéewa nawína uva áabai banácali catúwirre ítacha, jócu wéewa wawína ítashi banácali máashii nácucha. ¹⁷ Chacábacanaa, quinínama banácali saícaitaní yáairri lítau sáica, ne liá'a banácali máashictani liá lítau máashii lécchoo. ¹⁸ Liá'a banácali saícaitaní jócai éewa liá lítau máashii, jini banácali máashii éewau liá lítau sáica. Cha lécchoo nabésunau náa'a chóniwenai. ¹⁹ Quinínama banácali jócai yáa lítau sáica, nawíchuani ya náuca chichái rículani. Cha lécchoo Dios méda náajcha náa'a chóniwenai cachálujuedacanica. ²⁰ Iyáminaa yáa léenaajoo icúnusia yúchau linácu liá'a namédanicojoo.

Jócuminaa quinínama nawárrroo Dios wánacaalactalaca

(Lc 13:25-27)

²¹ “Jesús má'ee: jócuminaa quinínama náa'a máine nulí: ‘Nuwácali, nuwácali’, nawárrroominaujoo Dios wánacaalactalaca, nayá rímininaajoo wárrruaujoo náa'a médenai nusálíjinaa wánacaala yáairri áacairra. ²² Liyáali éerriminaajoo íchaba ma nulíjoo: ‘Nuwácali, nuwácali, wayá arrúnaa jida wawárruacoo Dios wánacaalactalaca, níwata wayá táanianai jiji'inaa nácu, jiji'inaa nácu wajéda demonio chóniwenai yúcha, jiji'inaa nácu waméda íchaba jócai wacába cáji.’ ²³ Néenee nuéebaminaa nachuánijoo numá nalí: ‘Jócuwa nucúnusia iyá; jishírriu núcha iyá camédacani máashii!’ ”

Náa'a chámai dánanica

(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

²⁴ Jesús má'ee chóniwenairru: “Táda numá, tánashia éemerri liáni nuchuánica ya liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washílicuerri cawítee bárruedeerri líibanau íiba íta'aa. ²⁵ Néenee únía yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náinu linácula quinínama liá'a cuítaca, ne jócu licáwai,

níwata'ee lidáni bárruerrii íiba íta'aa cabálininaa. ²⁶ Ne tánashia éemerri liáni nuchuánica ya jócai liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri mawítee, bárruedeerri líibanau cáina íta'aa. ²⁷ Néenee únia yúwawai manútai quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náinu linácula quinínama liá'a cuítaca néenee licáwai. ¡Licáarraliawai quinínama!" ²⁸ Néenee Jesús nísá'inaa litáaniacai, quinínama náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo néemica léewidau nayá Jesús, ²⁹ níwata léewida nayá léjta báqueerri yáirri léenaa linácu liá'a léewidani liyáca, jócani chaléjta náa'a qéewidacani ley shínaaca.

8

Jesús chúni báqueerri bálinerrii lepra nácu

(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

¹ Quéecha'inaa Jesús yúrrucuacoo dúuli ítacha, íchaba chóniwenai yáa líshiirricu. ² Liyáalimi'e lirrúniu báqueerri bálinerrii lepra nácu, jáiwa litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jiwówaicta, jéewaminaata jichúni nuyá liúcha liá'a nubálinacaalaca.

³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee lirrú:

—Jajá nuwówai. ¡Jimáacacoo masáculaiyu!

Liyáalimi, liá'a bálinerriicoo lepra nácu limáacacoo masáculai.

⁴ Jesús má'ee lirrú mawí:

—Jicábate, ówa jíiwa jiyá áabirrujoni jiní wérri; jimédani já'a já namówai jiyadacoo lirrú liá'a sacerdotéca, jitée liérta ofrendaca Moisés wánani yáaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáicala masáculai jiyái jishínaa bálinacaalashi yúchau.

Jesús chúni báqueerri icúllirrijui tráawajairri soldádobini wácalirru

(Lc 7:1-10)

⁵ Jái'inaa Jesús wárruau lirrícula liá'a chacáaleeca jí'ineerri Capernaúm, néenee báqueerri soldado wácali romano, lirrúniu lirrú lisáta liwówa yáajchau liúcha. ⁶ Limá lirrú:

—Nuwácali, liá'a icúllirrijui tráawajairri nulí bálinerrii, jócai éewa libárruacoo ái ruwáirriu núbana néeni, súfrierri cáiwibee.

⁷ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Nuáu nuchúnicaní.

⁸ Jáiwa soldado wácali léeba'ee:

—Nuwácali, nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícula, jimá chájí'i liárta chuánshica, lichúnique'iniujoo liá'a icúllirrijuica.

⁹ Níwata ái áabi wánacaleenai cadájcueta nuyája'a, nuyá cháí wánacaala lécchoo soldado. Numácta báqueerrirru já namówai, yáairriu. Numácta báqueerrirru jínu chérta, ínuerri néenee. Numácta lirrú liá'a nushínaa tráawajairri nulí, jiméda liáni, liméda jini.

¹⁰ Jesús nísá'inaa léemiqui jini, néenee licáarrudau léemiqui jini saícta liwówa lécchoo, limá'ee nalí náa'a máinecoo liájcha:

—Yáawaiyii numá irrú, jiní nuínuni nácu náa'a israelítabinica, báawita bácairrimi, éebiderri'inaa nunácu, léjta liáni washiálicuerri.

¹¹ Numá irrú íchabaminaa chóniwenai ínu déecuchejjoo cáiwia

jiáctejcoo ya cáiwia wárruactalacoo, nawáau náaya liájcha liá'a Abrahám, ya Isaac ya Jacob, chaléeni Dios wánacaalactalaca.
¹² Ne náa'a Dios máidani quéechanacu, arrúnaa nayá Dios wánacaalactalaca, náucaminaa nayájoo bináwala catáwacactaca. Néenee náichaminaajoo ya náamueda néu licáicha.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a soldado wácalica:

—Jiá namówai, jiibana néerra, cha limédacoo jirrú léjta jéebidau'u. Liyáalimija liá'a tráawajairri lirrú limáacau saíca.

Jesús chúni Pé'eru néerru

(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

¹⁴ Jesús yáa'eewoo Pé'eru íibana néerra, jáiwa'ee liinu Pé'eru néerru runácue yáaichoo cama íta'aa bálinechoo licámunayu.
¹⁵ Jáiwa Jesús dúnu rucáaji nácuí, ya liyáalimi licámuna éedau rúchai, jáiwa'ee rubárruawai, ya ruchána rushírrueda náaya'inaa.

Jesús chúni íchaba bálíneenu

(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

¹⁶ Catáwaca'inaa liácuwai natée'e Jesúsru íchaba chóniwenai wáalenai espíritu máashii; áabai wánacaalashiyu já'a lijéda espíritu máashiini, yá'ee lécchoo lichúni'e quinínama bálíneeneeco. ¹⁷ Liéni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo líiwadedani báinacu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu liá'a Isaíasca, limá'inaa: “Liyá'ee liwína washínaa májinabee ya litée washínaa bálínacaalashi.”

Náa'a wówenai náacoo Jesús íshiirricu

(Lc 9:57-62)

¹⁸ Jesús, cába'inaa'ee liyáu cashiámu litéeji chóniwenai, limá'ee wabésunau bajíala manuá. ¹⁹ Libéecha nabésunacoo bájjíala, lirrúni lirrú báqueerri quéewidacai ley shínanaa, limá'ee lirrú:

—Quéewidacai, nuwówai nuáacoo jiájcha táshia jiáctalau jíni.

²⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalenai náutabeu, ya náa'a míshiiduca wáalenai namúrrubeu, ne nuyá washiálicuerri Dios cúuleeca, jócai wíta wáalia núbanau chúnsai táshia nurrúwaida'inaa nuwítau.

²¹ Báqueerri'e lishínaa éewiderricoo, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéechanacu nuquéni nusálijinau.

²² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jiáu nuíshiirricu, ya jimáaca namáanalínica* naquéni nashínaa máanalínica.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca

(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

²³ Jesús yúrrucoo lancha rícula, lishínaa éewidenaicoo natálideda liyá. ²⁴ Jáiwa cawíquinta áabai cáuli cadánani wérri íinu manuá yáacu, jáiwa'ee marrádaca ísau lancha rículai. Né'e liá'a Jesúsca máairri liácoo. ²⁵ Néenee náau nacáweda liyá náa'a lishínaa éewidenaicoo, namá lirrú:

—¡Wawácali, jiwáseda wayá! ¡wayájani waquetacoo wayácai!

²⁶ Néenee léeba'ee nalí:

* 8:22 Liwówau limá áani, náa'a jócani éebida Cristo nácu, jócaita náa'a máanalí náanai.

—¿Tánda cáarru wérri iyá? ¡Iyá pítuirrimi imáaca iwówau nunácu!

Limá'inaa liáni, libárruau'eewoo liá'ee áabai wánacaalashi lirrú liá'a cáulica ya lirrú liá'a manuáca, quinínama limáacau machúnucunaa wérri. ²⁷ Néenee nacáarrudau nacábaqui jíni nasáta néemiu wáacoo:

—¿Tána washiálicuerri léji liáni, báawita cáuli ya manuá éewidani lirrú?

Jesús chúni báqueerri Gerasa sái wáalierrri íchaba espíritu máashiini

(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

²⁸ Néenee Jesús íinu'inaa bajiála manuá, nashínaa cáinabi náa'a Gerasaca, jáiwa chámata wáalenai demonio jiáneu útawi rícuha máanalini yáarruica, jáiwa narrúniu Jesúsru. Nayá carrúnatani wérri, jíní éewerri libésunacoo lirrícuba liá'a injbaaca; ²⁹ Jáiwa nachánau namáidadaca namá'ee:

—¡Ujiníquiu wáajcha, jiyá Jesús, Dios cúulee! ¿Jínu áani jiwánau'e wasúfriaca libéecha liá'a éerrica?

³⁰ Ne urrúni néeni já'a íchaba puíti iyenai'e nayáca, ³¹ náa'a demonioca namésuda Jesúsru:

—Jijédacta wayá, jinda wawárruacoo nalí náa'a puítica.

³² Jesús ma nalí:

—Yáa namówai.

Náa'a demonio najiáu náucha náa'a washiálicuenaica, jáiwa nawárroo nalí náa'a puítica; ne liyáalimi náa'a puítica, jáiwa nacánacawai báju rícula cáashia náinu manuá néerra, néeni'e nasácumawai.

³³ Náa'a túyenaimi puíti najiáu nacánacacoo nacárruniu, náinu'inaami lirrícuba liá'a chacáaleeca, nachánau náiiwadedaca liá'a bésuneerricoo, quinínama libésunaucoo náajcha náa'a wáalenai demonio. ³⁴ Néenee bájjalanaa náa'a chacáalee rícu sánaca, najiáu chaléeni Jesús yáctalaca, nacába'inaami jíní namá lirrú lijíaque'iu lirrícucha liá'a nashínaa cáinabica.

9

Jesús lichúni báqueerri macáwai

(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

¹ Néenee liáwinaami liéni, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula, lichuáu bajiála manuá, liyáctala quéecha, jáiwa línui lishínaa chacáalee rículawai. ² Néeni natée lirrú báqueerri macáwai, rúwerriu áabai yáarruishi íta'aa; Jesús cába'inaa'ee néebida linácu, limá lirrú liá'a bálínerricoo:

—Cadánani jiyá, nucuúlee, jishínaa jíconaashi jái méetuacuwai.

³ Áabibi qéewidacani ley shínaa, namá'ee nawówa licuéjiu: “Limáni jiliéni máashii Dios nácucha, níwata liyá táanierri újni Dios.”

⁴ Ne Jesús yáa léenaa liá'a namáni nalíwoo, lisáta léemiu nayá:

—¿Tánda iwáalia iwíteu máashii wérri? ⁵ ¿Tána mawí jócui tráawajui, numácai: ‘Jijícona jái méetuacuwai’, jócta numá ‘Jibárroo jijínau’? Nulí áabenai jócai tráawajui numéetua jíconaashi jócta nuchúni bálínacaalashi. ⁶ Ne núyadaminaa irrúni nuyá,

Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáalierrri wánacaalashi líta'aa liéni cáinabi liméetua'inaa jíconaashi. Néenee limá macáwairru:

—Jibárruau, jiúina jiárrubaiu ya jiáu jíbana néerrau.

⁷ Liá'a macáwaica jáiwa libárruawai, jáiwa liáwai líbana néerrau.

⁸ Nacába'inaa liáni, náa'a chóniwenai, jáiwa cáarru nayái, jáiwa náa saícai Diosrui, liácala lidánaniu nali náa'a washiálicuenaica.

Jesús máida Mateo limédaque'e liwánacaala

(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

⁹ Liáwinaami Jesús yáau néenee. Néenee licába báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Mateo wáairriu liyá á'a licóbracta liyá impuesto Romarru. Jáiwa'ee Jesús ma lirrú:

—Jínu nuájcha, quéewique'e jéewida'au nunácu.

Néenee Mateo bárruawai ya liáu liájchai.

¹⁰ Libésunaute quéecha Jesús íya liyáca Mateo íbana rícu, jáiwa náa'a íchaba cóbrenai impuesto wánacaalactalaca Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, náiiinu'e nawáacoo mésa nácu léccchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo. ¹¹ Ne nacába'inaa liáni náa'a fariséobinica, néenee nasáta néemi náa'a éewidenaicoo liájcha:

—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya náajcha náa'a áabi cajíconaanica?

¹² Jesús éemi'inaa liá'a namánica, limá nali:

—Náa'a yáainai saíca ya jócu nabálinau, jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálinenaicoo. ¹³ Yáau éewidacoo chítashia liwówau'i limáqui jini liá'a tánerricoo: 'Úwówai mawí carrúni jináata icába áabi, náucha náa'a cuéshinai éemanica altarca íta'aa.' Jiníwata nuyá jócaita ínu numáida náa'a namáni nalíwoo majíconaa nayá, nuíinu numáida náa'a cajíconaanica, quéewique'e nacámibia nawíteu.

Nasáta néemiu ayuno nácu

(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

¹⁴ Náa'a jinanenaicoo liájcha liá'a Juan Bautístaca, narrúniu Jesúsru nasátaque'e néemiu liyá namá'ee:

—Wayá ya náa'a fariséobinica wayúnuaa bájjala, ¿tánda jishínaa éewidenaicoo jócu nayúnua?

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—¿Ya néewaminau máashii nawówa náa'a nacúmidani áabai bódarru, nácula liá'a nashínaaca yáa náajcha? Ne líinuminaa liá'a éerrica jinícta'inaa nuyá náajcha; jáicta líinu liá'a éerrica, néenee liyáli éerriminaa nayúnuaa.

¹⁶ Jiní chúneerri áabai íbalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiníwata liá'a wáarruma wáalii liáwaqueda liá'a íbalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírricuerru mawí máanuique'e jini. ¹⁷ Chacábacanaa jócu wachácuma vino wáalii* íimanaashi dánumimica rícu, jiníwata carrúnatai dúwacoo,

* **9:17** Liá'a namédanimi náa'a judíobini báinacumi, léjta nawíteemi, líerra léjta íbalashi dánumimi ya vino dánumimi. Chóque'e éerri jiníbinai. Náa'a saícai chuánshi, náa'a éebidenai ya wíteeshi Jesús índani, chaléjta áabai wárruma wáalii jócta vino wáalii. Néenee jócai sírbia chánaida liá'a wáalii lidánimi yáajcha; wéebidacta Jesús nácu, jócu arrúnua wapénsaa léjta wapénsani quéecha wéebida linácu.

chacábacanaa liúcacoo liá'a vinoca léjta íimanaashi jái liúcawai. Tándawa arrúnaa wanuá liá'a vinoca wáalli lirrícu liá'a íimanaashi wáallíca, quéewique'e sáica nayá chámainaa.

Jesús chúni Jairo miyácaula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líibala

(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

¹⁸ Nácula Jesús táania liyáca chóniwenairru, báqueerri nawácali náa'a judíobinica líinu, litúyau lináneewa, limá lirrú:

—Numíyacaula máanaliuyi chóca rímijani; ne jiáctau jichánaa jicáajiu runácu rucáwiaminaujoo.

¹⁹ Jesús bárruawai ya liáwai lishínaa éewidenaicoo yáajchau. ²⁰ Néenee báquetoo ínetoo bálinechoo doce camuí, íirrai éechani, rurrúniu Jesúsru liwójune, rudúnu líibala númacua nácu. ²¹ Jiníwata rumá'ee ruliwoo: “Lécta nudúnucta líibala nácu, sáicaminaa nuyájoo.” ²² Ne Jesús náawau, licába ruá'a ínetooca, ya limá rulí:

—Cha jiwítemija'a, numíyacaula, jéebidacala nunácu sáica jiyái.

Liyáalimi éerri sáica ruyái.

²³ Néenee Jesús íinui'inaami líibana néerra liá'a judío wácalica, licába'ee náa'a músicoca ya náa'a chóniwenai ca máidadenai náichaca máashiica nawówa, naméda bájjíala nawítamau. ²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Ijiáyu mayéji áani, ne ruá'a miyácauca jócau máanali,† máichoo ruyáca.

Nacáida'ee Jesús náa'a chóniwenai ca, náaca léenaa ruá'a miyácau máanaliu. ²⁵ Jáiwa liwána najíacuwai; néenee liwárruawai liwína rucáaji nácu ruá'a miyácauca, liyáalimi rubárruawai. ²⁶ Ya quinínama líta'aa liá'a cáinabica, líiwanaa cánacacoo liá'a bésuneerricoo.

Jesús chúni chámata matuíní

²⁷ Jesús jiá'inaamiu Jairo íibana rícuca, chámata matuíní jiáu liánai namáidadaca:

—¡Carrúni jináata jicába wayá, David táqueerrimi!

²⁸ Néenee Jesús wárroo áabai cuíta rícula, náa'a matuínica narrúniu lirrú, néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Eebidaminaa nuéewacta nuchúni iyá?

—Nayá néeba'ee lirrú: —Jajá, wawácali.

²⁹ Néenee Jesús dúnu natuí nácu, ya limá nalí:

—Nuchúni iyá éebidaque'e nunácu.

³⁰ Liyáalimi néewa nacába báani. Jesús má'ee nalí bájjíala:

—Jiní jibéecha yáa léenaani.

³¹ Ne, liyáalimi najíawai, náiiwadede jini quinínama cáinabi liá'a Jesús médani náajcha.

Jesús chúni báqueerri jócai éewa litáaniaca

³² Nácula najíáu náa'a matuínica, áabibi chóniwenai náinda Jesúsru báqueerri jócai éewa litáaniaca, liwáaliaca demonio. ³³ Ne liyáalimi Jesús jéda'inaa demonio, liá'a jócaini éewa litáaniaca, jáiwa litáania. Náa'a chóniwenai ca nacáarruda'eewoo, namá'ee:

† 9:24 Jesús liáni léenaa ruá'a miyácauca máanaliu, ne liyá éewerri licába náa'a máanalínica újni namáccchu nayáca ya léewa licáweda nayá.

—¡Jócai wacába cáji líta'aa liéni Israel shínaa cáinabica cháí cábacanaa jí'i!

³⁴ Ne namá'ee náa'a fariséobinica:

—Léeminawa chünsai demonio wácali, liáni'inaa liéni lidánani lijéda demonio náuchani.

Carrúni jináata Jesús cába náa'a chóniwenai

³⁵ Jesús jinaniu quinínama chacáalee ya náa'a chacáalee júbini rímica, léewidaca narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda chuánshi sáicaica liá'a Diosca wánacaleerrica, ya lichúni quinínama bálinaaalashi ya cáiwibee. ³⁶ Licába'inaa náa'a chóniwenai, carrúni jináata wérri licába nayá, jiniwata yáainai urrúni wérri nawówa ya jiní néewactalau, chaléjta náa'a oveja jinínicta túyanini. ³⁷ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenai coorru:

—Yáawaiyi wéerri liá'a shínaashica íchabai, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani. Chacábacanaa, éerri rícu ái íchaba chóniwenai jócani yáa léenaa Dios nácu, ne náa'a íiwadedenai nalí Dios chuáni áulabani rími. ³⁸ Tándawa, cháucta tráawajadorbini arrúnaa isáta liúcha liá'a shínaashi wácalica, libánuaque'e mawí tráawajadorbini quéewique'e náawaquedacani. Chacábacanaa, isáta Dios yúcha, libánuaque'e mawí náa'a íiwadedenai Dios chuáni nalí náa'a chóniwenai.

10

Jesús wína náa'a doce éewidenai coo liájcha

(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

¹ Jesús máida lishínaa doce éewidenai coo, liáque'e nalí lidánaniu quéewique'e najéda náa'a espíritu máashiinica, ya quéewique'e lichúni quinínama bálinaaalashi ya cáiwibee. ² Léewa liáni nají'inaa náa'a doce apóstolua: Quéechanacu lijí'inaa Simón, lijí'inaa lécchoo Pé'eru ya limérrerri Andrés; Santiago ya léenajirri Juan, licúulee liá'a Zebedeoca; ³ Felipe ya Bartolomé; ya Tomás ya Mateo cacóbracaica impuesto Romarru; Santiago Alfeo cúulee, ya Tadeo; ⁴ Simón liá'a cananita,* ya Judas Iscariote, liáwinaami éntregueerri'inaa Jesús lijínairru.

Jesús bánua lishínaa éewidenai coo náiiwaque'e Dios wánacaalactalaca

(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

⁵ Jesús bánua náani doce apóstolua, liájcha liá'a tánashia namédani'inaaca: Uyáu nashínaa cáinabi ítala náa'a jócani judío, u'iwárruo lirrícula náa'a chacáalee Samariaca;† ⁶ Yáau machácani chaléeni nayáctala náa'a Israel shínaa cáinabi ítala, nalí náa'a chóniwenai yáainai jicá'a oveja yúquenaiu. ⁷ Yáayu íiwadadaca urrúnicala liá'a Dios wánacaalactalaca. ⁸ Ichúniu náa'a bálinaai coo, icáweda náa'a máanalínica, iméetua nashínaa bálinaaalashi náa'a chorrówai sánaca ya ijéda demonio. Iyá irrishibia mawéni liáni danáanshica; u'icóbra náucha wéni'inaami ichúni nayá.

* **10:4** Liéni Simón néenaa náa'a chóniwenai wówainai najéda Israel cáinaberra ítacha, náa'a jócani judiobini wánacaleenai judiobini ítá'aa. † **10:5** Náa'a samaritanóbinica jócani chünsana judiobini, níwata qéewisani áabi chóniwenai yáajcha jócani judiobini.

⁹ U'itée oro, báawita warrúwa ya cobre, ¹⁰ jiní chácala'inaa injbbaa lícu. Jiní itéeca íbalau áabai mawíá, báawita cotiza, báawita icháque'e, jiniwata liá'a catráawajaacaica arrúnaa liwáalia liya'inau.

¹¹ Jáicta ínu áabai chacáalee rículai, jócta chacáalee júbini rími, imúrru áabi chóniwenai saicanictani, iyá nábana néeni cáashia yáacoo lirrícucha liá'a chacáaleeca. ¹² Jáicta iwárroojoo nábana rícula, itáa nalí náa'a yéenai lirrícu liá'a cuítaca. ¹³ Náa'a chóniwenai cuíta narríshibiacta saíca iyá, saícabee wérri'inaa nalí; inísa iméda saícai, ne jócta narríshibia iyá saíca, Dios jócu liméda nalí saícai léccchoo. ¹⁴ Jócta narríshibia iyá, ya jócu nawówai néemi irrú, ijiáyu lirrícucha liá'a cuítaca, jócta chacáalee rícula ya icúsudau íiba nácucha liá'a pucúpucubeeca, quéewique'e náa'a chóniwenai náaque'e léenaa Dios íiwirri liwówa náajcha, níwata nayá nachánicala liyá. ¹⁵ Ne éemi saíca numáni irrú, liyáli éerri amáarracta'inaa cáinabi, Dios cástigaaminaa mawí nárra chóniwenai, jócani wówai narríshibia iyá ya jócu néemi irrú, náucha náa'a chóniwenaimica yáainaimi cáinabi ita'aa Sodoma ya Gomorra rícu.

Chítashia nasúfriau'inaa náawa éebidenai Jesús nácu

¹⁶ “¡Icábate! Nubánua iyá léjta oveja náa'a níquenai'inau béewami cháawirru. Iméda léjta liá'a áai cawítee wérrica, báawita iyá arrúnaa léccchoo léjta paloma jócani méda máashii. ¹⁷ Cá'wa yúchajoo, jiniwata néntregaa iyájoo nalí náa'a cawánacaalanica, nabáseda iyájoo narrícu náa'a sinagogaca, ¹⁸ ya cáashia náyadaminica iyá nanáneewa náa'a cawánacaalanica ya reybiní nunácue; cháminaa éewa íiwadeda chuánshi saícaica nunácu nanáneewa náa'a jócani judíobini. ¹⁹ Ne jáicta néntregaa iyái nalí náa'a wánacaleenaica, cha iwíteemija'a linácu liá'a imáni'inaaca, léjta liá'a imáni'inaaca, jiniwata jáicta línujoo táaniacta'inaaca, Dios yáminaa ichuánijoo. ²⁰ Ne jócuminaa iyájoo cha táaniaca, Isálíjinaa shínaa Espíritu táaniaminaa irrícueji.

²¹ “Néenajinai néntregaaminaa néenajinaiu náinuaque'e nayá, ya náa'a nasálíjinaaca néntregaaminaa néenibiu; náa'a néenibica nanáawaminai nasálíjinaa náculau náinuaque'ini. ²² Íchabaminaa chóniwenai máashiiminaa nacába iyá nunácueji; ne liá'a cabálininaa wérri yáca nunácu, liyáminaa liwásedajoo. ²³ Jáicta namúrru iyái áabai chacáalee rícu, yáau áabai rícula; ne yáawaiyi numá irrú, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaajoo[‡] jóctanaa icánaqueda quinínama chacáalee Israel shínaaca.

²⁴ “Jiní wérri báqueerri éewidenaicoo mawíyi lishínaa quéewidacai yúchau, jiní wérri catráawajaacai mawíyi liwácali yúchau. ²⁵ O'inénda chóniwenai méda báqueerri éewiderri mawí saícai lishínaa quéewidacai yúcha, jócta naméda báqueerri shírruederri mawí saícai liwácali yúcha. Chái cábacanaa, níwata nuyá ishínaa quéewidacai, iyá arrúnaa inénda chóniwenai méda irrú máashii, níwatajani méda nulí máashii. Ne mawí, iyá arrúnaa inénda náa'a chóniwenai naméda máashii iyá, léjta naméda nuyá. Nayá

[‡] **10:23** Áani Jesús táanierrri liyáca léejactacoo cáinabi itala léjta Rey, liáwinaami máanalicani ya licáwíacoo náibicha náa'a máanalínica.

nacáitadedá nuyá náa nují'inaa Beelzebú,[§] néenee yáawaiyíi iyá mawí wérri naméda irrú máashii.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Lc 12:2-7)

²⁶ “Ucáarru icába náa'a chóniwenáica. Jiníwata quinínama liá'a cabáyaintaica, áabai éerri'inaa náa léenaajoni; quinínama liá'a yéerri báyeerricoo, áabai éerri'inaa náa léenaani. ²⁷ Liá'a numáni irrú catáwacabee rícu, íiwa jucámarrabee jirrículani; ya liá'a numáni cabáyainta, imáidadau íiwacani cuíta íta'aa. ²⁸ Ucáarru icába náa'a ínuenai ináanai, ne jócani éewa náiinua liá'a icáwicaca; saícanata cáarru icábaca liá'a éewerri línuaca* ya lécchoo éewerri limárdaca iyá infierno rícula mamáarraca éerri.

²⁹ “¿Jócu iwénda chámai míshiidu áabai moneda rími nácueji? Ne jiní wérri, áabai néenaa máanali, jóctaca wasálijinaa Dios wówai.

³⁰ Báawita iyá jájiu, cáashia iwíta báinaa liwáaliani jútaderriu bácuanaa. ³¹ Tándá ucáarru iyá: Iyá cawénini wérri mawí náucha náa'a míshiidu rími íchabanica.

Náa'a íiwadedenai Jesucristo chóniwenai náneewa
(Lc 12:8-9)

³² “Báqueerricta íiwadeda nunácu nanáneewa náa'a washíalicuenaica, nuyá lécchoo nuíwadeda lináawa nusálijinaarru liá'a yéerri áacairra. ³³ Ne liá'a báyeerri nunáawa náucha náa'a chóniwenáica, nuyá lécchoo nubáyaminaa, lináawa lécchoo liúcha liá'a nusálijinaa yéerri áacairra.

Jesús linácu liá'a lishírridauca
(Lc 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “U'éebida irrúwoo nuínuacala nuíndacala saíctacta nawówa lítala líeni éerrica; nuyá jócai ínu nuínda saíctacta nawówa, nuyá índerri jináawiu. ³⁵ Nuyá ínuerri nuwánaque'e liá'a washíalicuerrica lináwacoo lijúnta liá'a lisálijinaacoo, ya rumíyacaula rutúwa júntau, ya ruá'a runírruca rúneerru júntau; ³⁶ nayáminaa nája nárra éenajinai bácaínaa, nayáminaa íjinai'inaa nárra.

³⁷ “Liá'a wówerri wérri lisálijinau jócta litúwa mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; liá'a wówerri wérri licúuleu jócta limíyacaula mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; ³⁸ liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu lisíguia nuyá, jócai éewa nushínaaca. ³⁹ Tánashia náa'a báyenai nuyá chóniwenai náneewa, jócu nabéecha náiinua liyá, jócai nacáwi Dios yáajcha mamáarraca. Ne liá'a máirrica léebidaca nunácu, báawita náiinua liyá, cawiminaa liyá Dios yáajcha mamáarraca.

Náa'a wénishi'inaaca
(Mr 9:41)

⁴⁰ “Jesús síguerri limáca: Liá'a ríshibierri iyá, ríshibierri nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, ríshibierri liá'a nusálijinaa bánuerri nuyá. ⁴¹ Liá'a ríshibierri báqueerri cáiiwadecai Dios chuáni, lírríshibiaminaa liyá liwéníu, léjta liá'a cáiiwadecai Dios chuáni;

[§] 10:25 Beelzebú: Léwa áabai lijí'inaa líeni Wawásimica. * 10:28 Náa'a chuánshi ínuerri ya limárdaca áani, wówerri limáca liá'a carrúnatabee infierno rícula.

ne liá'a ríshibierri báqueerri sáicaica, jiniwata saicacalani, lirrishibiaminaa chacábacanaa áabai liwéníu léjta liyá. ⁴² Ne tánashia yáirri náirra shiátai casálini, náani júbinica máinecoo nuájcha nasguiaca nuyá, yáawaiyi numá irrú, liwáaliaminaa liwéníujoo.”

11

Náa'a Juan Bautista bánuanica

(Lc 7:18-35)

¹ Quéecha'inaa Jesús nisa líiwadeda nalí náa'a doce éewidenaicoo, liáu néenee líiwadedaca ya léewidaca liá'a chuánshica Dios shínaa nalí náa'a chacáaleeca liá'a shínaa cáinabica.

² Juan, yéerri cuita manúmai rícua, léemi líiwanaa liá'a Cristo médani liyáca. Néenee libánua áabibi néenaa náa'a jínanenaicoo liájcha, ³ nasátaque'e néemiu Jesús liyácta yáawaa liá'a Cristoca léjta náiiwadédau náa'a cáiiwadédacani Dios chuáni báinacu ínuerri'inaaca, jócta arrúnaa nanénda báqueerri.

⁴ Jesús éeba'ee nalí: “Yáa namówai íiwa Juanruni liá'a icábanica ya liá'a éeminica. ⁵ Íiwa Juanruni náa'a matuínica cábenai, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a chorrówai sánaca saicani nabálinacaalashi yúchau, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwiacoo, náa'a carrúni jináatanica náiiwadeda nalí liá'a chuánshi sáicaica wásedeerri'inaa nayá. ⁶ ¡Ya saíctai wérri liwówa liá'a jócai éejueda liwówau núcha!”

⁷ Néenee náa'ináamiwai, jáiwa Jesús táania nalí náa'a chóniwenai linácu liá'a Juanca, limá'ee: “¿Tána ijiáu icábacai á'a wáunamactalaca? ¿Báqueerri washiálicuerri éerri jútainchu lináawida lichuániu? Jócai. ⁸ Jiníctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri saíctai wérri íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi saíctai yáainai nábana rícu náa'a reybinica. ⁹ Ya jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Icába báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyi, Juan mawíyi wérri náucha náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu. ¹⁰ Juan léewa liá'a limáni jiliá'a tánerricoo cáashta ita'aa:

‘Nuyá bánua cáiiwadecai chuánshi jibéecha,

quéewique'e lichúni* liá'a iníjbaa.’

¹¹ Ne yáawai numá irrú, jiní náibicha náa'a washiálicuenaica, jiní wérri mawí máanui liúcha liá'a Juan Bautístaca; ne máayabacaminaa, nayá náa'a chóniwenai máaquenai nawówau Dios nácu, mawíni cawéni Juan yúcha, báawita nayá jiní nawéni.

¹² “Néenee liyáli éerri jáicta Juan Bautista íneda líiwa Dios chuáni chóque'e, liá'a Dios wánacaalactaca súfrierri jináwíu, ya náa'a médenai danáanshi nénedaque'e namárdacani. ¹³ Quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya liá'a leyca yáainai bácai náiiwadédacánica linácuha liá'a wánacaalactaca, cáashia Juan ínuca; ¹⁴ ne iyá iwówaicta éebida liáni, Juan† léjta liá'a Elíasca íiwadedeerri Dios chuáni ínuerri'inaaca. ¹⁵ Iyá iwówaicta yáa

* **11:10** ‘Jibéecha’ ya ‘lichúni’ líyada Cristoja. † **11:14** Juan liyáwa liá'a náiiwadedanimi Dios chuáni nácu báinacu, namá'ee liá'a ínuerri'inaaca lichúnique'e chóniwenai libéecha línu liá'a Cristoca.

léenaa liáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica. ¹⁶ ¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e? Iyá cháni léjta sáamanai jócani wówai naséwica áabi sáamanai yáajcha, wáanenaicoo plaza rícu namáidadaca najúnicaírru:

¹⁷ 'Wáinuute íiwa,

ne iyá jócuwa iwáilaa;

warrábate shímashi cáiwii,

ne iyá jócute iwowai ichálujueda íchaca chaléjta wawówau imédacani.'

¹⁸ Jiníwata Juan íinuerrí, jócai íya jiní lírraca, iyá imá'ee liwáliaca'ee espíritu máashii, níwata jócai iwówai néemica lírrú.

¹⁹ Néenee nuínui nuyá washíalicuerri Dios cúuleeca, íyeerrica ya nuírra, iyá imá'ee cáayacai ya cáírracalai, najúnicaí náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai máashiini íwanaa. Ne liá'a Dios wíteeca íyaderriu liyú liá'a méderricoo quinínamarru."

Náa'a chacáalee jócani éebida

(Lc 10:13-15)

²⁰ Néenee Jesús, báawita jócu liyá náiiibi, lichána lírraca náa'a chacáaleeca á'a limédacta mawí máanuica jóca nacába cáji, jiníwata náa'a chóniwenai yáainai náiiibi jócani éejueda nayáu Diosru. Jesús má'ee: ²¹ "¡Ái jiyámi carrúni jináata, Corazín! ¡Ái jiyámi carrúni jináata, Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néenictata naméda jócai nacába cáji, namédani íibi, báinacuminaata éejueda nayáwai Diosru, náayadaminata nasúwa íibalashi cadúrruderri ya nawáta báali nawíteu. ²² Ne numá írrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro ya Sidón rícu. ²³ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jéebidaminaa jinácudacoo áacairra? Jócai, ¡mawíminaa dujiwala wérri jiáu úta-wica! Jiníwata á'a Sodoma néeni naméda liáni jócai nacába cáji, liá'a méderricoo íibi, líarra chacáaleeca yéerri'inaata chóque'e. ²⁴ Ne numá írrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yéenaimi Sodoma shínaa cáinabi íta'aa."

Ínu nulí iwówa íyaba'au

(Lc 10:21-22)

²⁵ Ne liyáali éerri Jesús ma: Nuá jírrú sáicai nusáljinaa cawánacaalacai áacairra ya cáinabi, jiníwata jiyadaca nalí náa'a imíyanica iwíteu, ya jibáyate náucha náa'a yáainai léenaa ya náa'a cawíteenica. ²⁶ Jajá, nusáljinaa, jiníwata le jiwówau jáni. ²⁷ "Nusáljinaa liá nulí quinínama wíteeshica. Jiní wérri cúnusierri yáawaa nuyá liá'a licúuleeca, léerrimija liá'a lisáljinaaca; jiní wérri cúnusierri yáawaa liá'a lisáljinaaca, léerrimija nuyá liá'a licúuleeca ya léerrimija náa'a nuyá licúulee wówaini liméda nacúnusiacani. ²⁸ Ínu nulí quinínama iyá sámunica ishínaa tráawajuyu ya cadúcunibeeca, nuyáminaa wána iwówa íyabacoo. ²⁹ Irríshibia nulíni liá'a cadúcunini nuáni írrú, ya éewidau nunácu, nuyácala sáicai wáaleerri nuwówau imíyai; cháminaa ínu iwówa íyabacoo. ³⁰ Jiníwata liá'a nuwánica ya liá'a cadúcunibeeca nuá írrú, itéeni'inaa madéjcanamai."

12

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue éerdi nawówa íyabactacoo

(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

¹ Ne liyáali éerri, áabai éerri nawówa íyabactacoo, Jesús jínaneerriu náabanacta banácali. Lishínaa éewidenaicoo, jáiwa sámu nawówai, jáiwa nachána néerrueda líta liá'a trigoca náyaque'e líta. ² Náa'a fariséobinica nacába'inaamini liá'a namédani nayáca, namá'ee Jesúsru:

—Jicábate, jishínaa éewidenaicoo médani nayáca báawita jócai wéewa wamédaca éerri wawówa íyabactacoo.

³ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Jócu iliá éemiu liá'a David médanica, liyáali éerrimi liyá ya lijúnicaibinica sámu'inaa nawówa? ⁴ Ne liwárruateu Dios íibana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Dios shínaaca, jócai'inaa ta saícanaa líyaca, liyá ya náa'a limánabacaca, liyárrimi léja liá'a sacerdótebinica, ya Dios jócai licástigaa naméda linácueji. ⁵ ¿Jócu iliá éemiu Moisés shínaa ley rícu, náa'a sacerdóteca templo rícu jócani méda cajíconau, báawita natráawajaaca liá'a éerri nawówa íyabactacoo? ⁶ Ne numá irrú ái ája áani, báqueerri* mawí cawénica templo yúcha. ⁷ Iyá jócani yáa léenaa éemi limáni nácucha liáni tánerricoo: 'Nuwówa iyá carrúni jináataiyu, jócubeecha éema cuéshinai. Yácta ta léenaa éemicani, jócuminaa ta yúca chóniwenai chaléjta éebidenaicoo nuájcha, jiníni méda máashii.' ⁸ Ne saícai, nuyá Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, wáalierrri wánacaalashi lirrícu liá'a éerri nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrri cáaji íshiderricoo

(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

⁹ Néenee Jesús yáau náabanactalaca, liyáali éerri sábadoca, jáiwa liwárroo sinagoga† rícula yéerri néeni. ¹⁰ Néeni lirrícuja'a báqueerri washiálicuerrri cáaji íshiderriu; namúrrucala chítashia néewau'inaa náuca Jesús, nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau wachúni báqueerri léerdi wáalee liá'a wawówa íyabactacoo?

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Tána éenaa iyái, wáaleerri áabai oveja licáctau áabai útawi rícula, á'a nawówa íyabactacoo, jócuminaa yáau ijédacani? ¹² ¡Mawí cawénica báqueerri washiálicuerrri oveja yúcha! Yáawaiyi saíca waméda liá'a saícabeeca éerrica nawówa íyabactacoo lécchoo.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidáquinia jicáajiu.

Jáiwa dáquinia licáajiu liá'a washiálicuerrica, limáacau lirrú saíca léjta ruá'a béemaca. ¹⁴ Ne náa'a fariséobinica, jócai saícta

* **12:6** Áani Jesús táanierri liyá linácuchau, ne jócai líiwa jucámarranaa, liyá máirri liwáaliacala wánacaalashi mawí liúcha liá'a ley templo shínaaca; ne náa'a chóniwenai arrúnaacala naméda liwánacaala liúcha liá'a áabata leyca. † **12:9** Liá'a Sinagoga yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica, néeni néewidau linácu liá'a táaneerricoo báinacu, néeni natánia comunidad nácu, ya lécchoo lisírbia léjta néewidactacoo.

nawówa, quéecha'inaa najiácoo nachána natáania naliwoo chítashia néewau'inaa náiinua Jesús jini.

Áabibi chuánshi linácueji liá'a Jesúsca jóctanaa línu

¹⁵ Jesús yáa léenaa nawówai náiinua liyá liáu néenee, íchaba chóniwenai yáau liájcha. Jesús chúi quinínama náa'a bálinenaicoo, ¹⁶ limá'ee nali jócubeecha natáania linácu chóniwenai íibi. ¹⁷ Léja liáni licúmpliaque'iu liá'a limánimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca, limá'inaami:

¹⁸ “Ái ája áani nushínaa cashírruedacaica, liá'a nuwínanica, liá'a caníinai nucábaca, saícta nuwówa nucábacani.

Nuáminaa lirrú nushínaa Espíritu,

ya líiwadeda machácani quinínama cáinabi íta'aa.

¹⁹ Jócai'inaa litáania chuánshi amuíyu,

jócuminaa léccchu limáidada,

jini léccchoo éemenai'inaa lichuáni cáaye rícuba béewami chacáalee.

²⁰ Limédaminaa[†] nali saíca náa'a máajinaa néebidauca,

cháni léjta liá'a basuéca wówerri litúcuacoo,

cháni léjta lámpara íyacua májtarrimi jéda íisa.

Limédaminaa chájoni cáashia machácanicani liwánacaalactala'inaa quinínama cáinabi íta'aa.

²¹ Ya chóniwenaiquinínama cáinabi íta'aa sánaca, namáacaminaa nanéndacaishi linácu.”

Náa Jesús jíconaa lirríshibiaca demonio wítee

(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

²² Natée Jesúsru báqueerri washiálicuerri matuíyii ya jócai éewa litáaniaca, níwata wáaleerri demonio, jáiwa Jesús éejua liwána licába báníwai ya léewa litáaniaca jáicta Jesús jéda liúcha demonio.

²³ Quinínama nacáarrudau nasáta néemi nali wáacoo: “¿Liyáminaa léja liáni Cristo, litáqueerrimi liá'a washínaa rey Davidca?”

²⁴ Néemi'inaamini liáni, náa'a fariséobinica namá'ee: “Beelzebú, liá'a demonio wácalica, liyája liérta yáairri lidánani liéni washiálicuerri lijédaque'e demonio.”

²⁵ Jesús, yáirri léenaa liá'a napénsaa nayáca, limá nali: “Quinínama país náawaca yáacaquictau máashii nacába yáacacoo, namárda yáacau nayá jájiu; áabai chacáaleeca o néenajinai yáacoo máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá saíca, amáarrani'inaa.

²⁶ Chacábacanaa, Wawásimi jédacta lishínaa chúnsana demonio, liyá jájiu limárdau; ¿chíta quéeuwau liwáalia lidánaniu jini? ²⁷ Iyá máinai nujédacala demonio Beelzebú dánaniyu; ne cháctani, ¿tána yáa irrú náa'a ijúnicaica liá'a danáanshica quéewique'e ijéda demonio? Tándawa nayája náiiwa ináawa iyáca yúqueneu. ²⁸ Jiníwata nujédacta demonio Espíritu Dios dánaniyu, liwówau limáca liá'a wánacaleerri Dios shínaa jái íinu irrúi.

²⁹ “Nuá irrú áabai licábacanaa nuiwaque'e tádashia nuyá nuéewa nujéda demonio: ¿Chíta quéewoo liwárruacoo báqueerri shínaa

[†] 12:20 Áani wówairri limáca, Jesús yéerri madánainaa lisúfriaca ya máanalicani wáarru rícu, wayá náa'a máajinanaanica ya máaquenai bácai cajíconaanica, quéewique'e wawáalia wawásedau'inau, ya liá'a machácanibeece Dios yánica Jesús nácueji.

cuíta rícula jíni liá'a washiálicuerri cadánanica lédaque'e lishínaa, jócta libájida liúchau quéechani? Táminaa, libájidaqui jíni léewa lijédaque'e lishínaa.

³⁰ “Liá'a jócai yáau nuájcha, yáairriu báawachala núcha; liá'a jócai yáawaqueda nuájcha, cáarralerri'inau. §

³¹ “Tánda numá irrú Dios pérdonaa náa'a washiálicuenaica quinínama jíconaashi, ya quinínama máashii namánica, ne jócuminaa lipérdonaa liá'a namáni máashiica Espíritu Santo nácucha. ³² Dios pérdonaminaa quinínama cha léchchoo táaneerri máashii nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne táaneerriicta máashii Espíritu Santo nácucha, jócuminaa lipérdonaa nácucha cáwi liyá líta'aa liáni cáinabica, ne jíní áabata léerdi liáwinaami liáni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Lc 6:43-45)

³³ “Yáabanau saíca áabai banácali, iwáalia'a lítau saíca; yáabanau máashii iwáalia'a lítau máashii; ne liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu. ³⁴ ¡Áai éenajinai! ¿Chíta quéewoo imá chuánshi saícai jíni, ne iyá jájiu máashiini? Liá'a yéerri iwówa lícu, litáania inúma licuéji. ³⁵ Liá'a washiálicuerri saícaica táaneerri chuánshi saícai, jíníwata saícaca liyá, ne liá'a washiálicuerri máashiica táaneerri chuánshi máashii, jíníwata máashii yéerri linácu. ³⁶ Ne numá irrú liyáli éerri Dios márdacta'inaa cáinabi, arrúnaa náa nashínaa cuenta quinínama chuánshi mawénii namánica. ³⁷ Ne linácueji liá'a chúnsai jichuánica namáni jiyácta saícai jócta cajíconai.”

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

³⁸ Áabi néenaa náa'a fariséobinica ya néenaa náa'a áabibi quéewidacani ley shínaaca, néenee namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wawówai wacábaca jimédaca áabai cábacanaashi jócai wacába cáji.

³⁹ Néenee Jesús éeba'ee nali:

—Nárra chóniwenai máashiini ne yáawaiyi jócai éebida Dios nácu, nasáta'ee áabai jócai nacába cáji; íyadaque'e nusálijinaa Dios bánuani nuyá, ne jócuminaa nuá mawí señal léjta liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Jonás. ⁴⁰ Chaléjta Jonás yáayumi matáli éerri ya matáli táayebee liáawi rícu liá'a cubái máanuica, chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuyáminaa matáli éerri ya matáli táayebee cáinabi yáajabala. ⁴¹ Náa'a yáainaimi Nínive rícu nacáwiaminaujoo máanalicaí yúcha amáarracta'inaa cáinabi, ya natáaniaminaa ijúnta iyá quéewique'e Dios cástigaa iyá; níwata nárra chóniwenanica yáawani nanáawida nacáwicau néemi'inaami liá'a chuánshi Jonás íiwani nali. Ne iyá éemenai nuchuaní ne jócai éebida, báawita nuyá mawí cáibanaca Jonás yúcha. ⁴² Ruá'a reina wánacaleechoo chaléeni sur néerra,

§ **12:30** ‘Jíní éewerri limáacacoo béewami nulí. Ne náa'a jócani éebida léca liá'a espíritu Santo liá nulí wánacaalashi quéewique'e nujéda demonio, yáainai nayá nujúnta, ne náa'a jócani índá nulí chóniwenai quéewique'e namédacoo nushínaa éewidacanicoo, naméda náani chóniwenanica náacoo jíní éebidenai nunácu.

rubárruaminau amáarracta'inaa cáinabi, jáicta liúca chóniwenai le éerri jiliéni, ya rutáaniaminaa ijúnta iyá, níwata ruyá linuechoo déecucheji wérri cáinabica, quéewique'e ruéemi Salomón wítee. Ne iyá jócani wówai éemica nuéewidacala, báawita nuyá mawí cáibanaca Salomón yúcha.

Liá'a espíritu máashiica éejuerricoo
(Lc 11:24-26)

⁴³ “Jáicta áabai espíritu máashii lijíáu báqueerri washíalicuerri yúchai, jinaneerriu yáarrushi máacarraí rícu múrruerri limáacoo líarrui; ne jinícta línuni limá lírrúwoo: ⁴⁴ ‘Nuéejo’quictátawai núbana rículau báaniu nujiáctejmicoo.’ Jáicta léejua'inaawai, línu linácu líarra washíalicuerrica, léjta áabai cuíta máisaictani, jíchuderrictau wáni ya nachúndadanini. ⁴⁵ Néenee liáwai liáwaqueda áabi siete espíritu íchaba mawí máashiini wérri liúcha, ya quinínama nárra sieteca nawárruau lírrú liá'a washíalicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérri mawíjani. Chacábacanaani'inaa bésunacoo nárra chóniwenai máashiini wérrica.

Litúwa ya léenajinaica liá'a Jesúsca
(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

⁴⁶ Jesús táania'inaa liyá újnibii nalí náa'a chóniwenai, jáiwa náinu lírrú léchcho ruá'a litúwaca ya léenajinai, nawówaica'ee natáania liájcha. Ne jáiwa namáacoo bináaweji, ⁴⁷ néenee báqueerri íiwa Jesúsru jini:

—Jitúwa ya jéenajinai yáaine bináaweji, wówenai natáania jiájcha.

⁴⁸ Néenee Jesús éeba'ee liá'a íwerri lírrúni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinaica?

⁴⁹ Néenee, lidúcuá nácala náa'a lishínaa éewidenaicoo, limá'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ⁵⁰ Níwata tánashia méderri liwánacaala liá'a nusálijinaa yéerri áacairra, nuwówai léchcho cháí cábacanaa léjta nuéenajirri, nuéenajetoo ya léjta nutúwa.

13

Licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

¹ Liyáli éerrimija lijíáu liá'a Jesúsca lírrícucha liá'a cuítaca léewidacta liyáca, néenee liáu liwáacoo manúa tácoowala. ² Ne íchabaca wérri chóniwenai yáawacacoo Jesúsru, jáiwa Jesús yúrrucua áabai lancha rícula, jáiwa liwáawai léewidaque'e, nácula náa'a chóniwenai máaquenai cáina íta'aa. ³ Néenee litáania nalí íchaba nácu licábacanaayu. Limá'ee nalí:

“Báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi. ⁴ Ne liáabana'inaa áabata léenaa liá'a límica cáu iníjbba lícu, náinu náa'a míshiiduca, jáiwa náya jini. ⁵ Áabata cáirriu íiba íibirra, jinícta sáica cáinabi; jáiwa líarra límica páquiau madéjcata, jiníwata jinírru cáinabi dujiwala; ⁶ ne liá'a cáiwica lijíá'inaamiwai, jáiwa léema jini, jiníwata jiní jíchu sáica, jáiwa léemawai míshii jini. ⁷ Áabata léenaa liá'a límica cáirriu túwirri íibi, ne jáiwa lidáwinai náa'a túwirrica, jáiwa lisácumeda jini. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, jáiwa liá lítau sáica; áabata yáa lítau újni cien

líimi máanabaca, áabata sesenta líimi máanabaca, áabata treinta límáanabaca. ⁹ Ne iwówaicta liwárrueda lirrú liá'a numánica, arrúnaa e'écanicoo sáica."

Tánda Jesús éewida licábacanaayu

(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

¹⁰ Náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca náinu lirrú nasáta néemiu liyá, tándashia léewida chóniwenai licábacanaayu. ¹¹ Jesús éeba'ee nali: "Iyá Dios wána yáa léenaa cabáyainta liá'a liwánacaalanica, ne nali jócai. ¹² Cháwajani, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími líáni léenaa nácu. ¹³ Tándawa nutáania nali licábacanaayu; níwata nayá báawita néemi nuchuáni, néemi bácai licábacanaa, cháija ne yáawaa jócai wárrueda nali limáyuca yáawaiyí liá'a numáni nácucha. ¹⁴ Cháminaa léjta nabésunau nayá, licúmpliawai liá'a limánimi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías, limá'inaate:

'Iyá éemiminaa liá'a numánica,

ne jócuminaa liwárrueda irrú.

Iyá síguiaminaa icába liá'a numédanica,

ne jócuminaa liwárrueda liéni limáyu'ca.

¹⁵ Ne nawítee náani chóniwenai yáainai mawíteeni,

níwata jócani wówai liwárrueda nali,

wáalianai nawíbau báyeerriu,

wáalianai natuí báyeerriu,

quéewique'e jócu néewa nacába ya néemica,

ya jócubeecha náa léenaa;

jócubeecha néejoo nulí, nuchúni nayá.'

¹⁶ "Ne Dios sáicta wérri liwówa yáajcha, níwata iyá cábenai liá'a numédanica, ya yáayu léenaa liá'a numánica. ¹⁷ Ne numá irrú yáawaa, íchaba cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ya chóniwenai sáicanica, wówenai nacába líáni icábani iyá, ne jócu néenaa nacábaqui jini; nawówai néemi líáni éemini iyáca, ne jócu néenaa néemiqui jini."

Jesús íiwa licábacanaa nácu liá'a cáabanacaica

(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

¹⁸ Liáwinaami, Jesús ma nali náa'a lishínaa éewidenaicoo: "Éemite líáni liwówau'i limáca liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica. ¹⁹ Náa'a éemenai liá'a chuánshi Dios shínaa linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ne jócu náa léenaa néemicani, nayá léjta liá'a banácali ímica cáirricoo iníjbaa lícu; líinu liá'a Wawásimica lijéda liá'a Dios chuáni liáabanani liwówa lícu. ²⁰ Liá'a banácali ímica cáirricoo íiba íibirra, cháí licábacanaa léjta náa'a chóniwenai éemenai Dios chuáni, narrishibia sáicta néemicani, ²¹ ne jóca liwáalia lijíchu sáica, jócani yáa cabálininaa, ne jáicta linácue liá'a Dios chuánica, nasúfria carrúni jináata nayá o nacánaqueda nayá namúrru namédaque'e nali máashii, náuca náuchau liá'a néebidauca. ²² Liá'a banácali íimi cáirricoo túwirri íibi, léjta náa'a chóniwerica éemenai Dios chuáni, ne nawówai namédacoo cawárruanicajiyu, néenee nayá urrúni nawówa bácai linácu liá'a

shínaashica. Libésunau'e nali namiya máecha liá'a Dios chuánica ya jócu naméda liá'a shínaashica Dios wówaini'e nayá médaca. ²³ Ne liá'a banácali íimi yáabaneerricoo cáinabi saícai ita'aa, cháí léjta náa'a chóniwenai ca émenai Dios chuáni, náa léenaa néemicani. Natráawajaa Diosru saíca, áabi cháni léjta liá'a banácali íimica yáairri cien lítau, naméda bájjalanaa, áabi léjta líimica yáirri sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi cháni léjta líimica yáirri treinta, naméda píituita."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máashiibee trigo úbi

²⁴ Néenee Jesús íiwa báaniu áabata licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta báqueerri washíalicuerri yáabaneerri banácali íimi saícai bacháida lícu. ²⁵ Ne quinínama namáa'inaami nayáca, línu báqueerri najínai, jáiwa liáabanai máashiibee máashii nashínaa trigo úbi, jáiwa liáwai. ²⁶ Ne jái'inaami lidáwinau liá'a trigoca, jáiwa líiwinaa jiáwai lécchoo, néenee lijíáu lécchoo máashii máashibeeca. ²⁷ Néenee náa'a tráawajadorbinica náawai náiiwa lírrúni liá'a liwácalica: 'Wawácali, liá'a banácali íimi jiáabananica bacháida lícu saícaica, ¿chíta lijíáu jiliá'a máashii máashibeeca?' ²⁸ Liá'a liwácalica limá nali: 'Báqueerri wajínai médaniminaa liáni.' Náa'a catráawajaacanica nasáta néemiu liyá: '¿Jiwówai jiyá wáacoo wéerruaque'e liá'a máashii máashibeeca?' ²⁹ Néenee limá nali: 'Jóca, éerruacta liá'a máashii máashibeeca, carrúnata éerrua lécchoo liá'a trigoca. ³⁰ Mawí saíca waínda lidáwinacoo áabena, cáashia lidáwinacoo wawínaquicta'inaacani; néeneeminaajoo nubánua náawaquedacoojoni, nashírrique'e quéecha liá'a máashii máashibeeca, nabáji macáishitani, wéemaque'ini, ne liábinaami nawína ya náawaqueda liá'a trigoca nushínaa liárrui rículau.' "

Liá'a licábacanaa linácu liá'a líimi jí'ineerri mostaza.

(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

³¹ Jesús íiwa nali lécchoo liéni licábacanaa: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta áabai líimi jí'ineerri mostaza, báqueerri washíalicuerri yáabanani bacháida lícu. ³² Liéni yáawaiyi, áabau néenaa náa'a mawí píituica quinínama náibicha náa'a líimica; ne jáicta lidáwinawai mawí máanuica líucha liá'a yéerri lírrícu liá'a náabanactacani, lidáwinau léjta áabai áicuba máanui, máanui wérri míshiidu íinu naméda líibanau linácai nácu." Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.

Liá'a licábacanaa wáneerri páani múrracacoo lijí'inaa levadura

(Lc 13:20-21)

³³ Jesús íiwa nali lécchoo liéni licábacanaayu: "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta liá'a múrracairricoo, báquetoo ínetoo píilechoo matálinai harina íinabi, quéewique'e cáiwique'ini quinínamani liá'a líinábica."

Tánda Jesús táania licábacanaayu

(Mr 4:33-34)

³⁴ Jesús táania quinínama liáni nali náa'a chóniwenairru linácueji liéni licábacanaayu, cháiji jócai táania nali liyáwoo licábacanaayu.

³⁵ Cháwa quéewique'e licúmpliacoo liá'a limáni liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu:

“Nutáaniamináa liyáwoo licábacanaayu;

núliwa áabata yéerri cabáyainta liyáalimi Dios liquénuda'inaami cáinabi”.

Jesús íiwa licábacanaa máashii máashibeeca trigo íibi

³⁶ Néenee Jesús íiwa lináwau nalí náa'a chóniwenáica, jáiwa liwárroawai áabai cuíta rícula, jáiwa lishínaa éewidenáicoo narrúniu lirrú, ya nasáta néemiu liyá namá lirrú liiwaque'e nalí linácu liá'a licábacanaa liá'a máashii máashibeeca yéerri bacháida rícu. ³⁷ Jesús éeba'ee nalí: “Liá'a yáabaneerri líimi sáicaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ³⁸ léja liérra bacháidaca liyáwa éerrija. Liá'a líimi sáicaica, wówerri limáca náa'a médenai Dios wówainica, ya liá'a máashii máashibeeca wówerri limáca náa'a médenai Wawásimi wówainica, ³⁹ liá'a wajínai yáabaneerri máashii máashiibece íibi, léwa Wawásimi liérra. Liá'a lítaca wówerri limáca amáarrau'inaa liá'a cáinabica, náa'a yáawacadenai banácali íta, náawa ángelbini nárra. ⁴⁰ Licábacanaa léjta náawaquedau máashii máashibeeca náucaque'ini chichái tuírricula léemaque'iu, chacábacanaa libésunacoo nalí náa'a Wawásimi shínaaca jáicta amáarra cáinabijoo. ⁴¹ Nuyá Washiálicuerri Dios cúuleeca, nubánuamináa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaque'e nushínaa nuwánacaalactaca, náa'a quinínama wánenai naméda máashii chóniwenáica cajícónaanica, ya náa'a médenai máashii. ⁴² Náucani'inaa lirrícula liá'a chichái tuculerricoo, náichactala'inaa náamueda néu quirríquirrinaa licáichau. ⁴³ Néenee náa'a médenaica léjta Dios máyu'uca, quéenenai'inaa chaléjta cáiiwia quéenau chaléeni wánacaalactalaca nusáljinaa néerra. Iyá iwówaicta yáa léenaa líáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cawénii báyeerricoo

⁴⁴ “Jesús má'ee nalí: Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a áabai cawéni wérrica báyeerricoo cáinabi yáawi rícula. Báqueerri washiálicuerri íinu linácu liá'a cawéni wérrica, ya léejoo libáya néeni jini; liwówa chúnicaú liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liérra cáinabica, quéewique'e liá'a cawéniica lishínaacani.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a íiba úcuni cawénica

⁴⁵ “Jesús má'ee nalí léchchoo: Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cawéndacai jínaneerriu limúrruerri íiba úcunini cawéninamai;” ⁴⁶ jái'inaa líinu linácu liá'a áabai cawéni wérrica báqueerri yúcha, liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liá'a íiba úcuni cawéniica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máaya nawínau cubái

⁴⁷ “Jesús má'ee báaniu, lé'e liá'a Dios wánacaalactaca cháí'e léjta áabai máaya náucanicta manuá yáaculani, lijéda matuínaami cubái cábacanaa. ⁴⁸ Jáicta cashiámu léji liá'a máayaca, náa'a catésucanica najédani cáina ítala, nawáctala'inau naníwacani náa'a cubáica;

* **13:45** Áani wówerri limáca báqueerri éebiderri Dios nácu, arrúnaa liá lirrú bájjalanaa liwéni jáicta Dios shínaa jini liwánacaalactaca. Arrúnaa limáca quinínama liá'a méenaami éerri shínaaca jócai índa limédacoo Dios shínaayu.

nawáaliani náa'a cubái saícanica náarrui rículau ya náuca liá'a máashiica. ⁴⁹ Chacábacanaa jáicta amáarra léju liá'a cáinabica; Dios bánuaminaa náa'a ángelbinica nashírridaque'e máashiinica báawachala ya náa'a saícanica, ⁵⁰ náucani'inaa náa'a máashiinica lirrícula liá'a infiernoca írranii chicháiyu, náichactala'inaa ya náamuactala'inaa néu quirríquirrinaa licáichau.”

Cawéninamai wáliica ya liá'a lidánimimica

⁵¹ Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Éemi jini quinínama liáni?

—Jajá, wawácali —namá'ee.

⁵² Néenee Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri quéewidacai ley shínaa léewidau saíca linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cuíta wácali, liá'a liwáalianica liá léenaa lijéda méenaami wáliica ya liá'a lidánimimica.

Jesús Nazaret néeni

(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)

⁵³ Ne Jesús nisa'inaa liiwadeda liyú liá'a licábacanaaca, néenee liáwai néeneeki, ⁵⁴ jáiwa línui lishínaa cáinabi néerrau, jí'ineerri Nazaret, jáiwa lichánau léewidaca lirrícu liá'a sinagogaca. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo, namá'ee:

—¿Tanácucha jéewidau linácu quinínama liéni jiáni léenaa? ¿Chíta quéewau jéewa jiméda léji liérta jócai wacába cáaji? ⁵⁵ ¿Jócaita le licúulee liá'a camédacai méenaami áicubayu, ya María cúulee? ¿Jócaita le Santiago éenajirri ya José ya Simón ya Judas, ⁵⁶ ya léenajinai fina yéenai léchchoo wáibi áani? ¿Néenee tána bésunawai chóque'e litáania íchaba wíteeshiyu ya léewa liméda jócai wacába cáji?

⁵⁷ Tándawa jóca nawówai naméda liwánacaala. Tándawa Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri cáiiwadecacai litáania Dios chuáni nácu, báawachala jócaita lishínaa cáinabi, náa'a chóniwenai cawáunta ya néebida lirrú, ne jáicta litáania nalí náa'a chóniwenai lishínaa chacáalee rícu sánaca o á'a líibana néeni, nayá jócu cawáunta nacábacani jiní néebidaca lirrú.

⁵⁸ Jiní limédani íchaba jócai nacába cáji néerra, jiniwata náa'a chóniwenai jócani éebida liyácala liá'a Mesíasca.

14

Juan Bautista máanalicami

(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

¹ Liyáli éerrimi, Herodes Antipas, wánacaleerri léjta rey á'a Galilea, léemi'e natáania Jesús nácu. ² Herodes má'ee lishínaa tráawajadorbinirru: “Le Juan Bautístaja liérta cha cáwíacoo; tádawa léewa liméda jócai wacába cáji.”

³ Jiniwata quéechami liá'a Heródesca wáneerri nawína Juan preso, liwánani nabájida cadénayu natéequé'ini cuíta manúmai rícula. Herodes wánaca nawárrueda Juan preso ruwánaca ruá'a Herodíasca, líinu liá'a Felipeca Herodes éenajirri. ⁴ Jiniwata Juan máirrite

Heródesru: “Jócai éewoo jijéda jínu ruárta ínetooa cáwicalani rúnirri liá'a jéenajirrica.”

⁵ Linácueji Herodes wówai línua Juan, ne cáarru licába náa'a chóniwenai, jíníwata quínínamarru néebida liá'a Juanica cawéni wérri liiwadedaca Dios chuáni. ⁶ Ne liyáali éerri Herodes shínaa licúmpliacta camuí, rumíyacaula ruá'a Herodíasca ruijáu ruwáilaca nanáneewa náa'a namáidanica, Herodes gusta ruyá ruwáilauca bájalanaa, ⁷ tánda Herodes ma ruli liwánacaala nácu, lámínaa ruli tánashia rusátani liúchai. ⁸ Néenee ruá'a miyácauca rutúwa éewidaca'ee ruwítee, rumá'ee Heródesru:

—Jiá nuli áabai mitájia rícu, liá'a liwítami liá'a Juan Bautístaca, nacábaque'ini.

⁹ Linácueji liwána máashii wérri liwówa liá'a rey Heródesca; ne jíníwata arrúnaa licúmplia liá'a limánimica nanáneewa náa'a limáidanica, liwána náa ruliní. ¹⁰ Libánua báqueerri soldado nawíchua Juan wáa cuíta manúmai rícula. ¹¹ Jáiwa natée liwítamica báji mitájia rícu náa ruli jini ruá'a miyácauca, jáiwa rutée jini rutúwarru.

¹² Néenee náinu náa'a jinanenaicoo Juan yáajcha, natée limáashiicaimi nabáyaque'ini, liáwinaami náawai náiiwacani Jesúsru jini.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washiálicuenai

(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

¹³ Jesús éemi'inaa liéni chuánshica liáu lancha rícu náajcha náa'a éebidenaicoo liájcha, liáu chaléeni báawachala. Ne chóniwenai éemi'inaa jini, jáiwa najiáwai chacáalee rícuha, quéewique'e náacoo lijúnta macáshtai. ¹⁴ Jesús jiá'inau lancha rícuha, licába chóniwenai íchabani, carrúni jináata licába nayá, jáiwa lichúni náa'a bálinaicoo natéenica. ¹⁵ Jái'inaa samásamai liácuwai, náa'a lishínaa éewidenaicoo narrúniu namá'ee lirrú:

—Jái talacalai, liáni júshiquitawa áani. Jiíwana náacoo náa'a chóniwenai, náaque'iu nawéni náayau lirrícula liá'a chacáalee júbininica.

¹⁶ Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai arrúnaa náacoo; yáa náaya iyá.

¹⁷ Néenee néeba'ee lirrú:

—Wawáalia áani bácai cinco páani rími ya chámacua cubái.

¹⁸ Jesús má'ee nalí:

—Índa nulíni ájini áani.

¹⁹ Néenee liwána náa'a chóniwenai máanabanaamica nawáaque'iu imíshi ita'aa. Jáiwa liwína licáaji rícu náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica, licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá'a páanica, ya náa'a cubáica; liá jini lishínaa éewidenaicoorru, nayá nashírridaque'ini chóniwenairru. ²⁰ Quíninama náaya cáashia cáawai wérri nayá, ya újñibii nacámusheda doce canasta lishídanaami máaquerricoo.

²¹ Namáanabaca náa'a íyenaica cinco mil washiálicuenai nayáwoo, jócani jútada íina ya sámamanai léchchoo.

Jesús jínerru shiátai náani nácu

(Mr 6:45-52)

²² Liáwinaami, Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náurrucocoo lancha rícula, nachuáque'iu bajiála manúa libéecha, nácula líiwa lináwau nalí náa'a chóniwenai. ²³ Jáí'inaa líiwa lináwau nalí náa'a chóniwenai, Jesús líirrau áabai dúuli ítala quéewique'e líoraca bácai. Líinu'inaa liá'a catáwacabeeca yéerri néeni bácai, ²⁴ nácula liá'a lanchaca jái yáacuwei déecuchala litácoowa yúcha. Liá'a marrádacaca ínuerri lancha nácula cadánani, jiniwata cáuli ínuerri najúnta. ²⁵ Jáí'inaa újni cátai Jesús jíinau najúnta shiátai náani nácu. ²⁶ Nacába'inaateni lishínaa éewidenaicoo lijínacoo shiátai náninacu, nacáarrudau wérri, namáidada nacáarruniu namá'ee:

—¡Wówanaashimi cháí jínacoo!

²⁷ Ne Jesús táania nalí, limá'ee:

—¡Ya iwówau cadánani, nuyácani, ucáarru iyá!

²⁸ Néenee Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Nuwácali, jiyáquictani, jiwána nujínacoo jiyáctala shiátai náani nácu.

²⁹ —Jesús má'ee lirrú: —Jíinu chérta.

Néenee Pé'eru yúrrucocoo barco rícuha, jáiwa lichána lijínacoo shiátai náani nácu Jesús yáctalaca. ³⁰ Ne licába'inaa náa'a marrádaca ya cáuli máanui wérriyu, jáiwa cáarru jini; jáí'inaa liwówai liájuacuwei, jáiwa limáidada:

—¡Jiwáseda nuyá, nuwácali!

³¹ Liyáalimi'e Jesús wína licáaji nácu, limá'ee lirrú:

—¡Jiyá jócai máacai jiwówau nunácu sáica! ¿Tánda jócu jéebida nuyá wásedeerri jiyá?

³² Náirra'inaamiwai lancha rícula, machúnucunaa liá'a cáulica. ³³ Néenee liyáali, náa'a yáainai lancha rícu, jáiwa natúyau náurruí juátamiyu Jesús náneewa, namá'ee lirrú:

—¡Yáawaiyi jiyá Dios Cúulee!

Jesús chúni náa'a bálinaicoo Genesaret néeni

(Mr 6:53-56)

³⁴ Nachuá bajiála manúa, jáiwa náinuque'e lishínaa cáinabi ítala liá'a Genesaret. ³⁵ Náa'a chóniwenai néeni sánaa nacúnusia nacába liá'a Jesúsca, lichuáni licáarraliau quinínama liá'a cáinabica. Natée Jesúsru náa'a bálinaicoo, ³⁶ ya namésuda'ee liwówa namá'ee lirrú jinda nadúnu líibala númacua nácu cadánia; ya quinínama náa'a dúnuenaicani, sáicani máacacoo.

15

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri

(Mr 7:1-23)

¹ Narrúniu Jesúsru áabibi fariséobini ya áabibi quéewidacani ley shínaa, ínuenai Jerusalén néenee, ya nasáta néemiu liyá:

² —¿Tánda jishínaa éewidenaicoo jócu néewida nawítee náa'a wawérrinaimica? ¿Ya tánda jócu nacúmplia nawítee nabádeda nacáajiu quéecha jóctanaa náaya, chaléjta nawánau'i naméda náa'a wawérrinaibimica?

³ Jesús má'ee nalí:

—Iyá jócani arrúnaa yáasacalaca náa'a éewidenaicoo nuájcha, níwata iyá iméda máashii mawí, ne iyá jócani méda Dios chuáni

wánacaala, imédaque'e chaléja limáyu'u liá'a iwíteeca. ⁴ Jiníwata Dios má'ee: 'Cawáunta jiyá jitúya jisáljinau ya jitúwa,' ya 'liá'a máashii núma lisáljinana nácu, ya litúwa nácu léchchoo, arrúnai'inaa náinuaca.' ⁵ Ne iyá máinai yáawaa báqueerri washiálicuerri éewerri limá lisáljinaarru jócta litúwarru: 'Jócu nuéewa nuyúda jiyá, jiníwata liá'a nuwáaliani quinínama nuáni'inaa Diosru'; ⁶ ya tánashia máirri liáni, jócai éewa liyúda lisáljinau jócta litúwa. Chacábacanaa iyá jócani éewida Dios chuáni, quéewique'e iméda léjta iwítee wówau'ca. ⁷ ¡Iyá chámainsi iwítee! Sáicai litáania liá'a Isaíasca íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu, limá'inaami inácu iyá:

⁸ 'Náani chóniwenai éebidenai nanúmayu cháji'i,
ne nawówa déecuchai yáa núcha.

⁹ Jiní wéni báawita naméda culto nulí;

ne éewida nuchuáni nácu,
ya éewida liá'a napénsanica namáta náa'a nawánacaalactaca,
ne liyáwoo washiálicuenai chuáni bácai.'

¹⁰ Jáiwa Jesús máida náa'a chóniwenai, limá'ee:

—Éemini ya yáa léenaa: ¹¹ Liá'a wárruerricoo washiálicuerri núma lícueji, jócai wána casácula liwówa. Ta léja liá'a jiérricoo washiálicuerri núma lícueji, wáneerri casácula liwówa.

¹² Néenee náa'a lishínaa éewidenaiicoo liá'a Jesúsca narrúniu lirrú, jáiwa nasáta néemi liyá:

—¿Jiá léenaa íiwirri nawówa náa'a fariséoca néemi'inaa liáni jimánica?

¹³ Jesús éeba'ee limá'ee nalí liyú liáni licábacanaaca:

—Nusáljinana liá'a yáairri áacairra, liúcaminaa bináawala quinínama náa'a éewidenai méenaami yáairri báawachala yáawaiyi yúcha, chaléjta liá'a cáabanacaica léerrua liúca quinínama lijíchu yáajchau náa'a banácali jócani liáabana. ¹⁴ Imáacani, matuíyii lierra cháí tee áabi matuíyii. Ne báqueerri matuíyii técta báqueerri matuíyii, chámataanaa nacáacoo útawi rícula.

¹⁵ Néenee Pé'eru ma Jesúsru:

—Jichúni jíiwadeda walí liá'a jimánica.

¹⁶ Jesús éeba'ee:

—Nuyá máashii wówa níwata iyá jócu yáa léenaa liá'a nuéewidanica. ¹⁷ Iyá arrúnaa yáa léenaa liá'a quinínama wárruerricoo wanúma lícu, yáairri wáyacua rícula, qéewique'e liáwinaami lijíu wáibicha. ¹⁸ Ne lijíérricoo linúma lícueji, jiérru liwówa lícueji liá'a washiálicuerri, léwa lierra cháí wána casácula liyá. ¹⁹ Níwata liwówa liá'a washiálicuerri nájíu náa'a máashii liwíteeca, liá'a náinu'inaaca, namáa washiálicuerri yáajcha jócai náanirri, ya ínetoo rumáa washiálicuerri yáajcha jócai rúnirri; camédacani máashii náinaayu, náa'a nédishica, nanúma yúwica, ya liá'a nacáitauca. ²⁰ Léewa léni wáneerri casácula liá'a washiálicuerri; ne náayacta ya jócu nacúmplia nabádeda nacáaji, jócai wána casácula liyá.

*Báquetoo ínetoo bájirra cáinabi ítee sáú éebidechoo Jesús nácu
(Mr 7:24-30)*

²¹ Jesús yáau chéni Genesaret néenee liáque'iu cáinabi Tiro ya Sidón néerra. ²² Báquetoo ínetoo Caná néenee sáu, yéechoo líta'aa liá'a cáinabica jí'ineerri Tiro, ruíinu Jesúsru rumáidadaca:

—¡Nuwácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá! ¡Numíyacula wáalechoo áabai espíritu máashii méderri rulí máashii!

²³ Jesús jócai éeba ruchuáni. Néenee lishínaa éewidenaicoo rúniu lirrú, nasáta'ee liúcha:

—Jíiwa rulíni ruáque'iu wáucha ruá'a ínetooca bájalaca rumáidadaca wáishiirricu.

²⁴ Jesús má'ee:

—Dios bânuerri nuyá nalí náa'a bácai náa'a chóniwenai yéenai Israel néeni, léjta oveja yúquenaicta wáni.

²⁵ Ne ruá'a ínetoo ruáu rutúyacoo rúrui juátamiyu Jesúsru, rumá lirrú'e:

—¡Nuwácali, jiyúda nuyá!

²⁶ Jesús éeba'ee ruchuáni:

—Jócai saícanata wéda náayanibi náa'a wéenibicoo wáaque'e nalí náa'a áulica.

²⁷ Ruyá rumá'ee:

—Yáawaiyi, nuwácali; ne náa'a áulica íyenai liá'a lítabi cáirricoo nawácanai shínaa mesa yáajabala.

²⁸ Néenee Jesús ma rulí:

—¡Ínetoo, máanui wérri liá'a jéebidauca! Liméda jirrú léjta jiwówauca.

Liyáalimi rumíyacula ruá'a ínetooca saíca jíni.

Jesús chúni íchaba bálinenaiu

²⁹ Jesús jiáu néeni, jáiwa líinu á'a litácoowa liá'a lishínaa manuá liá'a Galileaca; néenee líirrau áabai dúuli ítala, jáiwa liwáawai. ³⁰ Íchaba chóniwenai yáawacau Jesúsru. Natée lirrú macáwani, matuáni, ya máacarrani cáaji, jócai éewa natáaniaca, ya áabibi wáalenai íchaba bálinacaalashi, náindani Jesús yáctalaca, jáiwa lichúni nayái. ³¹ Tándá náa'a chóniwenai cáarrudeneu, nacába natáaniacala náa'a jócanimi éewa natáaniaca, ya náa'a máacarrani cáaji, namáacau saíca lécchu, náa'a macáwanimica éewenai najínacoo, ya náa'a matuínica néewa nacábaca. Jáiwa nachána náa lirrú saícai liá'a Dios chóniwenai Israel shínaaca.

Jesús yáa náaya náa'a cuatro mil washiálicuenaica

(Mr 8:1-10)

³² Jesús máida lishínaa éewidenaicoorru, limá'ee nalí:

—Carrúni jináata nucába náani chóniwenai, jiníwata nawáalia matáli éerri nayá nuájcha áani, jinícala nalí náayani'inaa. Jócu nuwówai nubánua nayá máayaca náabana néerrau, carrúnataca májina nayá iníjbaa lícu.

³³ Lishínaa éewidenaicoo namá'ee lirrú:

—Ne ¿chíta quéewau wáinu íyacashi áji'ani náaya náa'a chóniwenai íchabanica, líta'aa líáni júshiquitaca jinícta yáairri?

³⁴ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia jíni?

—Siete páani ya pítui rími cubái júbinini, —néeba'ee nayá.

³⁵ Néenee Jesús wána nawáacoo cáinabi rícu náa'a chóniwenai, ³⁶ jáiwa liwína jini náa'a siete páanica ya náa'a cubái rími, jáiwa liá saícai Diosrui, lipúrraida, jáiwa liá lishínaa éewidenai coorru jini, néenee nashírrida jini nalí náa'a chóniwenai. ³⁷ Quínínama náaya cáawaina wérri, néenee náawaqueda néenamiu liá'a máaquerricoo siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ³⁸ Náa'a íyenaica cuatro mil namáanabaca washiálicuenaica, jócani najútada náa'a íinaca ya saámanai. ³⁹ Néenee Jesús íiwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, jáiwa líirrawai lancha rícula, jáiwa liáwai chaléeni áabai cáinabi jí'ineerri Magadán.

16

Náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica nasáta áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

¹ Náa'a fariséobini ya náa'a saduceobini náau nacába Jesús néerra, nawówa namédaque'e lirrú áabai trampa, namá lirrú limédaque'e áabai señal jócai nacába cáji, néenedaque'i nacábawani yáawaicta íinuerri Dios néenee jini, ne nanúma yúwicawajani. ² Ne Jesús éeba'ee nalí: “Táicala imá iyájoo: ‘Sáitai'inaa liá'a éerrica, jiniwata liá'a éerrica chunídai wérri'inaa’; ³ manúlacaiba namá'ee: ‘Wáalee máashii'inaa éerri, jiniwata liá'a éerrica quiírrai ya casáculai’. Ne yácta léenaa icába liá'a éerri cábacanaa, ¿chíta quéewau'u jócu éewa yáa léenaa liá'a Dios médanica? ⁴ Iyá chóniwenai máashiini jócani éebida yáawaiyiyu, nasáta áabai señal jócai nacába cáji; ne jócuminaa nuá irrú áabai señal mawiá léjta Jonás.” Jáiwa limáaca nayái, liáwai.

Néewida jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica

(Mr 8:14-21)

⁵ Quéecha'inaami nabésunacoo bajiála manuá, náa'a éewidenai coo namíya máecha natée páani. ⁶ Néenee Jesús ma nalí:

—Ícábate, cáwi icába yúchau levadura fariséobini shínaaca ya saduceobinica.

⁷ Náa'a éewidenai coo Jesús yáajcha jócu náa léenaa néemicani limánica, táda cha namá nayá jájiu:

—¡Jócuwa'ee waínda páanii!

⁸ Jesús yáa léenaa nanácu, limá'ee nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¡Píitui rími éebidaca yáawaa!

⁹ Nuyá máashii wówa níwata iyá újnibi jócai yáa léenaa éemicani nuyá éewerri numéda jócai icába cáji, jini éedanicoo linácu liá'a cinco páani nushírridani nalí náa'a cinco mil washiálicuenaica. ¿Ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jini? ¹⁰ ¿Jini éedanicalau léchchoo linácu liá'a siete páani, nushírridani nalí náa'a cuatro mil, ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jini? ¹¹ ¿Chíta jócu yáa léenaa éemiqui jini jóca nutáania nuyá páani nácu? Cáwi icá'a yúchau náa'a jócani éewida yáawaiyi fariséobini shínaaca ya saduceobini shínaaca.

¹² Néenee náa léenaa néemiqui jini, Jesús jócai ma liyáca itúyaque'iu liúcha liá'a wáneerri páani múrracacoo, jócta

quéewique'e cáwi nacá'a náuchau liá'a éewidacaishi nashínaa náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesíasca

(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

¹³ Quéecha'inaami Jesús ínucai lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesearea Filipo shínaaca, lisáta léemiú lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá nunácu cháí náa'a chóniwenai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

¹⁴ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyácala'ee Juan Bautista cáwerriwai; áabi máinei jiyácala'ee Elías cáwerriwai, ya áabi máinei jiyácala'ee Jeremías cáwerriwai o áabimi cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu cáweneu.

¹⁵ —Ya iyá, ¿tánashia imá nuyái? —Lisáta léemiú nayá.

¹⁶ Simón Pé'eru éeba'ee:

—Jiyá waliérta, Mesíasca, liá'a Dios Cúulee cáwiica mamáarraca éerri'inaa.

¹⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Sáicta wérri jiwówa, Simón Jonás cúulee, jiniwata jini báqueerri washiálicuerri íyaderri jirrú liáni, liyárrimija liá'a nusálijinaa yáairri áacairra. ¹⁸ Ne nuyá ma jirrú jiyácala Pé'eru, linácueji liáni jinísani jimáca, jicá'a áabai íiba nubárruedaque'e nushínaa iglésiau, jiníminaa máanalicaí shínaa danáanshi éenaaca limárdaca nushínaa iglesia. ¹⁹ Nuáminaa jirrú wánacaalashi áacai sái jicá'a áabai yáawi; liá'a jibájini líta cáinabi liáni, ne cháminaa limáacacoo libáji áacairrajoo, ne liá'a jiyá liwásedanica líta cáinabi liáni, cháminaa limáacacoo liwásedacoo áacairra.

²⁰ Jáiwa Jesús bânua lishínaa éewidenaicoorru jócubeecha náiiwadedada matuúnaamirru liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadedada limáanalicaú

(Mr 8:31–9:1; Lc 9:22-27)

²¹ Liáwinaami liáni Jesús chánau líiwadedada lishínaa éewidenaicoorru, arrúnaaca'ee liácoo Jerusalénra, ya chaléeni náa'a salínai, sacerdotébini wácanai, ya qéewidacani ley shínaabinica, nawánaminaa carrúni jináata bájjalanaa. Limá nalí nuyá náinuaminaajoni, ne nucáwiauujoo matáli éerri rícula. ²² Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani, jáiwa lichánau licáita Jesús, limá lirrú:

—¡Dios jócu wówai, nuwácali! ¡Liéni jócai éewa libésunacoo jiájcha!

²³ Jáiwa Jesús náawawai, limá Pé'erurru:

—¡Jishírriu núcha, níwata jiyá pénserrri ya jitáania jiyáca chaléjta limédau'u liá'a Wawásimica, linácu jiliéni jimánica carrúnata jiwánata jócu néewida nusálijinaarru! Jiyá jócai cábau léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta nacábau náa'a washiálicuenaica.

²⁴ Jáiwa, Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Tánashia wówerri nushínaa éewiderricoo, limíya máecha liyá jájiu, yéerri liyá báitanacu lirrú liá'a carrúnataica ya cáashia máanalictalacani léewaqué'e líinu nuishiirricu, chaléjta litécta áabai cruz. ²⁵ Jiniwata liá'a wówerri liwáseda licáwicau jócai amáarra, yúquerri'inau; ne liá'a yúquerri licáwicau jócai amáarra nunácueji,

líinuminaa cáwicaishi jócai amáarra. ²⁶ ¿Tána liwéni lirrúi liá'a washiálicuerri ligáanacta quíninama cáinabi, ya liúca licáwicau jócai amáarra jóca limédau chaléjta éewidenaicoo nuájcha? ¿O chíta máanaba léenaa lipáida liá'a washiálicuerri licáwica jócai amáarra nácuejiu? Jiní wérri léewa liwárruacoo áacairra báawita lipáidaca. ²⁷ Tándawa, yáau nuíshirricu báawita libésunacoo liá'a bésuneerri'inaacoo, jiniwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuíinuminaa nusálijinaa wítee yáajchau ya nushínaa ángelbinica, ya néenee nupáidaminaa bácaínaa tánashia namédanii. ²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, áabi yáainai áani jócuminaa máanalí nayá, cáashia nacába nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee nuíinu nuwánacaalaca.

17

Jesús báwachactau

(Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

¹ Seis éerri liáwinaami, Jesús téé liájchau Pé'eru, Santiago ya Juan Santiago éenajirrica, ya liáu náajcha báawachala áabai dúuli áacai wérri ítala. ² Néeni libáwachau nanáneewa licábacanau liá'a Jesúsca. Lináni quéeneerri jicá'a cáiwia, ya libala náawerriu cabálaiyu jicá'a jucámarrabee. ³ Liyáali nacába Moisés ya Elías táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁴ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, ¡saícai wérri wayá áani! Jiwówaicta, waméda'a matálii cuíta rími; áabai jirrú saí'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁵ Nácula Pé'eru táania liyáca, áabai sáanai quirrámini lirríjcueda nayá catámuabeeyu, líbee sánaica áabai chuánshi jiáu, máirri nalí: “Léewa nucuúlee caníinai nucábaca, liérta nuwínanica, éemiu lirrú.”

⁶ Néemi'inaamini líáni, náa'a éewidenaicoo natúyau náurrui juátamiyu, náa nanániu cáinabi nácula, cáarru wérri nayá. ⁷ Jáiwa Jesús rúniu nalí, lidúnu nanácu limá'ee nalí:

—Íbárru, ucáarru iyá.

⁸ Quéecha'inaami nacábacani, jiní néeni Moisés ya Elías, Jesús bácai yáa néeni.

⁹ Nácula náurrucuu dúuli ítacha, Jesús ma nalí:

—Jiníqui béecha náiiwadedá rúni liá'a nacábanica, cáashia nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanalini íibicha.

¹⁰ Néenee náa'a éewidenaicoo nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elías ínuacala'ee libéechalawau liá'a Mesíasca?

¹¹ Jesús éeba'ee:

—Yáawaiyi báqueerri léjta Elías ínuca quéechanacu, ne liyáminajoo lipréparaminaa nawówa nayá quíninamajoo. ¹² Ne nuyá ma irrú Elías jái nisa línucai, ne nayá jócu nacúnusia nacábaque'e jini, ne naméda liájcha máashii quíninama liá'a nawówaini naméda lirrú. Chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nusúfria nacáaji rícujuu.

¹³ Néenee lishínaa éewidenaicoo yáa léenaa néemica, Jesús táaniaca liyá Juan Bautista nácucha, litáania'inaa liyáca jicá'a Elías.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wáalierrí espíritu máashii

(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

¹⁴ Náiiinu'inaami Jesús ya matálitai éewidenaicoo liájcha néerra báaniu chóniwenai yáctala ya náa'a áabi éewidenaicoo liájcha, báqueerri washiálicuerri rúniu Jesúsru, túyerriu lináneewa limá lirrú:

¹⁵ —Nuwácali, carrúni jináata jicába nucúulee, súfrierri bájjala liwáliaca espíritu máashii, wánacaleerri liyá, jiníwata íchabachu licáacoo chichái rícula, jócta shiátai yáacula léccchoo. ¹⁶ Áani nuínda nalíni náa'a jishínaa éewidenaicoo, ne jócai néenaa nachúnica.

¹⁷ Jáiwa Jesús éeba jini:

—¡Wóo, iyá chóniwenai jócani éebida, ya máashiicani! ¿Chacálita arrúnaa nuyá yáajcha jini? ¿Chacálita arrúnaa nuwánta yáajcha jini? Índa nulí áani liérta icúllirrijuica.

¹⁸ Néenee Jesús licáita jini liá'a espíritu máashii ya jáiwa liwána lijiácuwai icúllirrijuí yúcha, jáiwa limáacau saícai liyáalimi.

¹⁹ Liáwinaami náa'a lishínaa éewidenaicoo linácu natáania liájcha báawacha Jesús, jáiwa nasáta néemiu jini:

—¿Tánda jócu wéenaa wajéda liá'a espíritu máashii wayá?

²⁰ Néenee Jesús ma nalí:

—Iyá jócani éenaa ijéda bináawalani liá'a espíritu máashii, níwata jócala éebida Dios dánaniyu éewa imédacani. Yáawaiyii numá irrú, iwáliactata liá'a éebidauca, áawita píitui rími lójta áabai ítashi íimi rími jí'ineerri mostaza, néenee éewa imá lirrú liáni dúulica: 'Jishíroo chérta, ya jiáu báawachala', ya dúuli lishíroominau. Yácta léenaa éebidaca, éewa iméda quíninama. [²¹ Ne liérta licábacanaa espíritu máashiica, jócai najiáu jócta na'óraa Dios ya nayúnaca.]

Jesús íiwadeda limáanalica nácuu

(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

²² Nácula lijínaniu náajcha líta'aa liá'a cáinabi Galilea shínaaca, Jesús má'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedani'inaa nacáaji rícu'inaa nalí náa'a washiálicuenai, ²³ ya náiiuaminaa nuyájoo; ne matálíi eerri ricúla nucáwiauujoo.

Néemi'inaami liá'a chuánshi limáni nalí, máashii wérri nawówai.

Napáidau'u impuesto templorru

²⁴ Quéecha'inaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo íinu Capernaúmra, náa'a cóbrenai impuesto templorru, náuu nacába Pé'eru, jáiwa nasáta néemiu liyá:

—¿Ishínaa quéewidacai lipáida impuesto templorru?

²⁵ Pé'eru éeba'ee:

—Jájá, lipáidani. Jáiwa, Pé'eru wárruo'inaamiu cuíta lícula, Jesús táania'ee lirrú quéechanacu, limá'ee lirrú:

—¿Chíta jimáqui jini, Simón? ¿Tána yúcha nacobra impuesto ya náawaqueda yúcha náa'a reyeibini cáinabi ita'aa sánaca: Náa'a chúnsana ášana áani o náweji náa'a bájjirra cáinabi ítee sánaca?

²⁶ Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Náa'a bájjirra cáinabi ítee sánaca.

Jesús má'ee mawí:

—Cháwajani náa'a chúnsana ášana áani, jócani rúnaa páidaca.

²⁷ Ne, jiníqui béecha wáucani chuáni, jiá namówai jitésuca manuála, jiúca jicúlupaniu úniacula, ya jijéda quéechanacu saí cubái wíneerri

jirru. Linúma lícu liá'a cubáica jíinuminaajoo áabai moneda, liyáminaa éenaa lipáida impuesto nushínaaca ya jishínaa, jitéeyuni jiáu jipáidaca.

18

¿Tána jiliá'a mawíyii cawénica?

(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

¹ Liyáalimi éerri náa'a éewidenaicoo rúniu Jesúsru, nasáta'ee néemiwani:

—¿Tána mawí cawéni wérri cáí Dios médacta jiyá reyyu?

² Néenee Jesús máida báqueerri samálita, libárrueda nalí béewamini, ³ ya limá'ee:

—Yáawaiyi numá irrú, jóctaca ináawida iwíteu ya éejoo jicá'a liéni samálitaca, jócuminaa éewa iwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

⁴ Liá'a mawí cawéni wérri Dios wánacaalactalaca, liyáwa arrúnaa imíyai limédacoo, ya limédactau jicá'a liéni samálitaca níwata náa'a sáamanaica jócani pénsaa nayáca cawénini náibi náa'a máanui namánica. ⁵ Ya liá'a rishibierri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, lirrishibiaminaa nuyá léchchoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jícónaashi rícula

(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

⁶ “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jícónaashi rícula, bácai náani júbini éebidenai nunácu, mawíminata cawéni lirrú náajuedactatani duiwala wérri manuá yáacula, áabai íibayu máanui wérri molino shínaa, nabájini liwáa nácu. ⁷ ¡Tándawa máashii wérri náani chóniwenai yáainai cáinabi íta'aa íchabacala máida naméda najíconau! Chái'inaa mamáarraca, ne ¡carrúni jináatai rími liá'a washílicuerri wáneerri naméda najíconau áabica, súfrierri'inaa mawí bájialanaa castíguca!

⁸ “Lítala mawí, jicáajicta o jíiba wána jicáacoo jícónaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jiwíchuaní ya jiúca jiúchau déecuchalani, mawí saícaca jiwárruacoo áacairra macáaji o máiba, ne jócubeecha jiáu chámainaa jicáaji ya jíiba, jiáacoo chichái rícula jócai amáarra. ⁹ Jituícta wána jicáacoo jícónaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a jijéda jiúchau ya jiúca déecuchalani, mawí saícaca jiwárruacoo cáwicashi rícula, bátui jituí yáajchau, ne jócubeecha jiáu chámai jituí yáajchau infierno rícula.

Licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerriicoo

(Lc 15:3-7)

¹⁰ “Jiní ícháanini náani júbini* rímica. Ne numá irrú, áacairra nashínaa ángelbini yáainai séewirri nusálijinaa náneewa áacairra. [¹¹ Jiníwata nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri nuwásedaca náa'a yúquenaimicoo nayáca.]

¹² “¿Chíta icábaqui jiníni? Báqueerriicta washílicuerri wáliacta cien oveja, ya áabai yúquerriu liúcha, ¿jócuminaata limáaca náa'a noventa nueve awáca íibi, liáque'iu limúrru ruá'a áabai oveja jiáchocoo liúcha? ¹³ Ne léenactata línu runácu, ne yáawaiyi saíctai

* **18:10** Ne litáaniacta nanácu náa'a 'júbinica' versículo néeni 6, 10 ya 14 liwówau'inaa limáca quíninama náa'a éebidenaica, báawita náa'a imíyani wérrica.

wérricta liwówa runácue ruárra ovejaca, náucha náa'a noventa nuevea jócani yúcau. ¹⁴ Cháwa cábacanaa léccchoo liá'a Isálijinaaca yáairri áacairra, jócai wówai náucacoo liúcha naáni júbinini rímica.

Chíta wéewau wapérdonaa wéenajirriu jini
(Lc 17:3)

¹⁵ “Ne jéenajirri médacta jirrú máashii, jitáania liájcha bácai, ya jiwána liá léenaa lijíconau. Ne limédacta jiwánacaala, jái jigáana liá'a jéenajirricoo. ¹⁶ Ne jócta liméda jiwánacaala, jimáida jiájchau báqueerri o chámata chóniwenai mawí, quéewique'e quinínama náa lijíconaa, limáaque'iu chámata o matálitai chóniwenai náneewa náa'a yáainai léenaa linácu. ¹⁷ Ne jócta liméda nawánacaala léccchoo, íiwa nalíni náa'a iglesia ísanaca éebidenai Dios chuáni; ne jócta liméda iglesia wánacaala, néeneeminaa imáacani léjta jócai éebida Dios nácu,[†] o léjta náa'a cóbrenai impuesto Romarru.

¹⁸ “Yáawaiyi numá irrú, liá'a ibájini mayéji áani cáinabi íteeji, léccchoo chalé'inaa ya áacairra, ne quinínama liá'a iwásedani mayéji áani cáinabi íteeji, cháminaa cábacanaa liwásacoo áacairra.

¹⁹ “Liéni numá irrú: Ne chámata iyá, áabeenacta iwówa cáinabi ita'aa, quéewique'e isáta máayabaca oraciónyu, nusálijinaa yáairri áacairra, liáminaa irrúni. ²⁰ Níwata chámata o matálitai yáawacactacoo nují'inaa nácu, néeniminaa nuyá béewami nalí, néemique'e nalí ya nusátaque'e Dios nanácu.

²¹ Néenee Pé'eru yáau lisáta léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿chíta máanabachu arrúnaa nupérdonaa nuéenajirriu méderricta nulí máashii mamáarracani? ¿Sietechu limáanabaca?

²² Néenee Jesús éeba'ee:

—Jócai numá jirrú siétechucalani, numá jirrú setentachu[‡] siete namáanabaca.

Liá'a bésuneerricoo liájcha liá'a jócani wówai lipérdonaaca

²³ Numéda irrú áabai licábacanaa quéewique'e yáa léenaa tánda iyá arrúnaa ipérdonaa liá'a méderri máashii irrú. “Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí cábacanaa léjta báqueerri rey wówerri liméda cuenta lishínaa tráawajadorbini yáajchau. ²⁴ Wáali'inaate liméda liyáca, quéecha'inaami náayada lirrú báqueerri mówinierri máanui wérri millones. ²⁵ Ne liá'a catráawajaacai quiníyu léenaa lipáidaca, jáiwa liá'a reyca liwána nawénda liyái léjta esclavo, chámatanaa línu yáajcha, ya léenibi, ya quinínama liá'a liwáalianica, quéewique'e limáacacoo páiderriu limówiniacalau.

²⁶ “Liá'a catráawajaacaica, jáiwa litúyawai liúrrui juátamiyu lináneewa liá'a reyca, ya lisáta liúcha cáiwinaa, limá'ee: ‘Nuwácali, carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirrú quinínamani.’

²⁷ Néenee liá'a reyca, jáiwa carrúni jináata licábaqui jini, jáiwa lipérdonaa liúcha quinínama liá'a limówinianica, jócu liwána liácuwai cuíta manúmai rículai.

[†] 18:17 Náa'a judíobinica léjta nawítee séewirrinaa namáaca báawachala náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náa'a jócani éebida, náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai cábeneu cajíconai máanui wérri. [‡] 18:22 Jesús liwówau'inaa limá áani, wayá arrúnaa wapérdonaa máanamachu naméda walí máashii.

28 “Ne quéecha'inaami lijíácoo, liá'a mówinierrimica, jáiwa lijúnta báqueerri lijúnicaí yáajcha, limówinierri lirrú píitui rimi warrúwa. Jáiwa liwína liwáa nácuí, lichána lisácumedacani, ta limá lirrúi: ‘¡Jipáida nuyá liá'a jimówinianica!’ 29 Ne liá'a lijúnicaica, litúyau liúrrui juátamiyu lináneewa, limá'ee lirrú cáiwinaa: ‘Carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirrú quinínamajoni.’ 30 Ne liá'a lijúnicaica jócu liwówai lipérdonaa liúcha jini, jáiwa liwána naníquiqui jini cuíta manúmai rícula, cáashia lipáida limówiniacalau lirrú. 31 Jáiwa cáwi liyá nalí náa'a áabi tráawajadorbinica rey shínaa, náau náiiwa reyrru quinínama liá'a bésuneerricoo. 32 Néenee rey wána namáida liyái, jáiwa limá lirrúi: ‘¡Máashiicai jiyá! Nupérdonaa jiúcha quinínama liá'a jimówinianimica, jiníwata jisátawa núchani cáiwinaa. 33 Ne jiyá lécchoo éewerriicta carrúni jináata jicábacani liá'a jijúnicaica, chacábacanaa léjta carrúni jináata nucába jiyá lécchoo.’ 34 Néenee íiwirri wérri liwówa liá'a reyca, jáiwa liwána nacástigaa cáiwinaa jini, cáashia lipáida quinínama liá'a limówiniacalacoo.”

35 Jesús má'ee nalí mawí:

—Cháminaa cábacanaa liméda yáajcha liá'a nusálijinaa yáairri áacairra, jóctaca bácaínaa ipérdonaa iwówa yáajchau éenajirriu.

19

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca nanúinaiu

(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

1 Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús yáau Galilea néenee, jáiwa línu Judea shínaa cáinabi itala, yéerri Jordán nácue cáiwia jiáctejcoo. 2 Íchaba chóniwenai yáau liájcha, néeni lichúni náa'a bálinenaicoo.

3 Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, ne nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau báqueerri máaca línu matuúnaami nácueji?

4 Jesús éeba'ee nalí:

—Léjta iyájani iliá Dios chuáni rícueji, arrúnaa yáa léenaa jái'inaa Dios liquénuda chóniwenai, liyá liquénuda báqueerri washiálicuerri, néenee liméda báquetoo íinetoo quéewique'e línucani liá'a washiálicuerri. 5 Jáiwa limá'ee: ‘Tándawa, liá'a washiálicuerrica lishírriminau lisálijinaa yúchau ya litúwa, quéewique'e lirrúnicoo línu yáajchau, ne nayá namédaminau léjta bácai rími chóniwerri.’ 6 Tándawa, jócu chámata nayá mawiá, Dios náneewa nayá léjta bácai rími. Tándawa liá'a washiálicuerri jócu arrúnaa lishírrida liá'a Dios rúndanica.

7 Nayá nasáta néemiu liyá:

—¿Ne tánda libánua Moisés liá'a washiálicuerri liwówai limáaca línu, liyá liá lirrú ruá'a línuca, áabai cáashta quéewique'e limáaca ruyái ya libánuacani?

8 Jesús má'ee nalí:

—Tándawa, jócala iwówai éebida Dios chuáni, Moisés wána imáaca ruá'a ínuca; ne quéechanacumi jócaimi chárta. 9 Numá irrú liá'a máaquerri línu, jócaita linácu ruyá médechoo máashii báqueerri washiálicuerri yáajcha, ya liyá licásau báquetoo yáajcha,

liméda máashii líinayu. Ya liá'a éederri líinu máaquechoo rúnirriu, liméda máashii líinayu lécchoo.

¹⁰ Namá lirrú éewidenaicoo:

—Cháctaca libésunacoo liáni washiálicuerri líinu yáajchau, jócai saícanata léda líinuu.

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai quinínama néewa náa léenaa linácu liáni, ne nayá rími yáa léenaa néemicani náa'a Dios wánani náa léenaani. ¹² Ne ái íchaba nácueji liá'a jócai índa washiálicuenai múrru náinu: Áabi jiániu méewi, táda jócu arrúnana cáinu nayá; ya áabi náa'a washiálicuenai jócu naínda néewa namúrru náinu náijudaca nayá máashiiyu, áabi yáainai léjta jócani éewoo linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca. Náa'a éewenai cáinuca nacásaque'iu, ne náa'a éewenai nayá bácai, nayáque'e cha járra.

Jesús yáa saícai nalí náa'a saamanaica

(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

¹³ Natée áabi saamanai Jesúsru, quéewique'e lichánaa licáajiu nanácu ya lióraque'e nanácu; ne náa'a éewidenaicoo, jáiwa nachánau nacáita náa'a téenai nayá. ¹⁴ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáaca náiniu nulé náa'a saamanaica, u'imáisanía núchani, jiniwata liá'a wánacaalactalaca Dios shínaa, cháni léjta náa'a éebidenai Dios nácu léjta saamanaica.

¹⁵ Jáiwa Jesús chánaa licáajiu nanácu náa'a saamanaica, jáiwa liáu náuchai néeneeji.

Báqueerri icúllirrijui rícuerrri litáania Jesús yáajcha.

(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

¹⁶ Báqueerri icúllirrijui yáau licába Jesús, ya lisáta léemiwani:

—Quéewidacai, ¿Tána saícai arrúnana numédacai nuwáaliaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁷ Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jisáta jéemiu nuyá linácu liá'a saícaica? Liá'a saícaica bácairrimi, Dios. Ne jiwówaicta jiwárruacoo cáwicashi jócai amáarra, jicúmplia náa'a wánacaalashi Dios máacanica Moisés nácueji.

¹⁸ —¿Tána jiliá? —Lisáta léemiu liá'a icúllirrijuica.

Ya Jesús ma lirrúi:

—Ujínua, ujiméda máashii jíinayu, ujinédu; ujiméda jinúma yúwicaú únii áabi nácueji, ¹⁹ cawáunta jiyúda jisálijinau ya jitúwa, ya canínaa jicába jiyáccchuniu, léjta canínau jicába jiyá jájiu.'

²⁰ —Quinínama lierra jái nunísa numédacai, —limá liá'a icúllirrijuica—. ¿Tána cháucta mawí numédacai?

²¹ Jesús éeba lirrú:

—Jiwówaicta machácani jiyá, jiáu jiwénda liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Cháminaa jiwáalia jirricucau áacairra. Néenee jínu jiáu nuúshiirricu.

²² Néenee léemi'inaami liáni liá'a icúllirrijuica, jáiwa liáawai máashiita liwówa, jiniwata bájalai rícuerrica, ya jócute liwówai liá lirrícucau nalí náa'a carrúni jináatanica.

²³ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Yáawaiyi numá irrú, tráawajuminaa nali náa'a rí cubinica namáaca Dios wánacaala nacáwica. ²⁴ Nuéejoo numá irrú, áabai caméeyu jócai léewa libésunacoo lituí rícu liá'a áabai ishíduica, ne mawí tráawajuca báqueerri rícuerrirru léewa liwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

²⁵ Néemi'inaamini, náa'a lishínaa éewidenaicoo mawí nacáarrudacoo néemicani,* ya namá'ee:

—¿Néenee tána éewa liwásedacai?

²⁶ Jesús cába'ee nali ya léeba'ee:

—Washiálicuenairru liéni jócaminanaa néenaa namédaca, ne Dios jócai, Dios éewerri liméda quinínama.

²⁷ Néenee Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Wayá máaquenai quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wáacoo jishirricu, ¿tána'inaa warríshibia?

²⁸ Jesús éeba'ee nali:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jáictaminaa líinu liyáli éerri quinínama wáliiminaajoni, jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáu nuárrubaishi balíbalí ita'aajoo, iyáminaa ínuenai nuíshirricu, iwáaminau léquichoo doce yáarrubaishi, quéewique'e iwánacaala náa'a doce tribu Israel shínaaca. ²⁹ Ne quinínama náa'a máaquenai nunácueji náabanau, o néenajinai, o néenajetoo, o nasálijinaa, ya natúwa, o néenibi, o cáinabi, narríshibiaminaa cien máanabachu mawí liá'a namáacadanica, ya lécchoo narríshibiaminaa cáwicashi jócai amáarra. ³⁰ Ne íchaba chóque'e náa'a cawéninica, jócani'inaa cawéni, ya náa'a mawéninica chóque'e, nayáminaa cawénini'inaa.

20

Licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbinica

¹ “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa jicá'a báqueerri finca wácali, lijíau manúlacaiba wérri limúrru tráawajadorbini quéewique'e natráawajaa lishínaa uva yáanai ita'aa. ² Líinu'inaami nanácuí náa'a tráawajadorbini, lichúni liwéni náajcha áabai éerriquictacani, ya ta libánua natráawajaacai lishínaa uva yáanai ita'aa. ³ Liáwinaami léejoo lijíacoo las nueve manúlacaiba, jáiwa licába áabi yáainai nayá plaza rícu, jiníni médani nayáca. ⁴ Néenee limá nali: ‘Yáau iyá lécchoo itráawajaaca nushínaa uva yáanai itala, máta nupáida iyá saícai.’ Jáiwa náawai natráawajaaca. ⁵ Uva wácalica léejoo lijíacoo wíyaicumi, ya las tres táicala léejoo lijíacoo lécchoo, chacábacanaa léejoo liméda náajcha. ⁶ Léejoo lijíacoo plaza néerra las cinco táicala rími, jáiwa licába áabi báníwai jiníni médani nayáca, lisáta léemiui nayá: ‘¿Tánda iyá áani éerri yáajinaa jócani tráawajaa?’ ⁷ Néenee néeba lirrú: ‘Níwata jiní ínuerri litáa wáajcha.’ Néenee limá nali: ‘Yáayu iyá lécchoo itráawajaa nushínaa uva yáanai itala.’

⁸ “Jái'inaa táayebee ínuui, liwácali máida lishínaa wánacaleerri náa'a tráawajadorbinica, limá lirrú: ‘Jimáida náa'a

* **19:25** Náa'a judíoca éebidene liá'a rícucaishica nali áabai señal liá'a Diosca wínanica báqueerri chóniwerri ya liá lirrú saícai (Salmo 128; Proverbios 10:22). Tádawa náa'a éewidenaicoo nacárrudau wérri néemi'inaami liá'a Jesús mánica; ne nayá namá naliwoo náa'a rí cubinica, nayáwa Dios yáni irrú saícai, ne jócu néewa nawásedacoo, néenee jiní'inaa éewerri líinu áacairra.

tráawajadorbinica ya ta jipáidaqui jíni, quéechanacu náa'a wárruenaicoo natráawajaa amáarractalacani, ya liáwinaami náajcha náa'a wárruenaímicoo quéechanacu.' ⁹ Ne náinu'inaa éena, wárruenaímicoo natráawajaa las cinco táicala rími, ya ta narríshibia nawéniwai áabena, áabai éerriquictacani. ¹⁰ Liáwinaami náinu'inaa náa'a wárruenaímicoo natráawajaa quéechanacu, napénsaa naliwoo narríshibiacala'inaa mawí, ne bácaínaa nayá narríshibia nawéniu áabai éerriquictacani. ¹¹ Nacóbra'inaamini nachánau namúnumunuacoo linácula liá'a nawácalica, ¹² namá'ee: 'Náani inuenaími éerri éenaami nácu, natráawajaa áabai rími hóraa, jiyá páidenai nayá áabena wáajcha, wayá wántenai liá'a tráawajo ya cáiwia amúá quíninama éerri.' ¹³ Ne liá'a chúnai nawácalica léeba'ee báqueerri chuáni: 'Nujúnicaí, jini máashii numédani nuyá jirru. ¿Jócuté wachúni liwéni liá'a áabai éerri jitráawajaani nulí? ¹⁴ Ya jiwína jiwéniu ya jiá namówai. Ne nuwówaicta nupáida liéni wárruerricoo litráawajaa hóraa éenami nácu, áabena léjta nupáidau jiyá, ¹⁵ léewa nuwówau'u numédaca nuwárruani yáajchau. ¿O cadéniwee jiyá saícacala nuyá?'

¹⁶ "Chái'inaa cábacanaa léjta Dios yá'inaa nawéni náa'a chóniwenai áacairra; chóque'e náa'a cawéninica, liáwinaami'inaa jócai cawéni, ya chóque'e jiníni wéni, liáwinaami cawéniminaa nayá.

Jesús íiwa báaniu limáanalica

(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

¹⁷ Liáwinaami Jesús lijínau liácoo iníjbáa lícu Jerusalén néerra'inaa, limáida báawachala lishínaa éewidenaicoo ya limá'ee nali:

¹⁸ —Léjta icábau'ini, chócaja'a wáau Jerusalén néerraminaa, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaaminaa nuyá nali náa'a sacerdotébini wácanaica, ya nali náa'a quéewidacani ley shínaa, máine'inaa arrúnaaca náinu nuyá, ¹⁹ ya néejuedaminaa nuyá nali náa'a bájirra cáinabi ítesanaca, quéewique'e nacáida nacábau nuyá, ya náinu nuyá, ya nacuájidaque'e nuyá cruz nácu; ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo máanalicaí yúcha.

Liá'a rusátani ruá'a Santiago ya Juan túwaca

(Mr 10:35-45)

²⁰ Natúwa náa'a Zebedeo éenibica, náajcha náa'a ruéenibica rurrúniu Jesúsru, jáiwa rutúyau lináneewai rusátaque'e liúcha áabai saícaí. ²¹ Jesús sáta léemiu ruyá:

—¿Tána jiwówai?

Rumá'ee lirrú:

—Jiwána nawáacoo náani nuéenibica chaléeni jiwánacaalactalaca, nawáacoo báqueerri saícaquictejica ya báqueerri apáulicue jiájchau.

²² Jesús éeba'ee nali:

—Íyá jócani yáa léenaa isátanica. ¿Ya éewaminaa isúfria chaléjta nusúfria'inaa?

Néene namá'ee lirrú:

—Wéewani.

²³ Jesús éeba'ee:

—Iyá yáawani'inaa isúfriaca léjta nuyá, ne liá'a wáairri'inaacoo nuémanacu saícaquictejica o apáulicueji, jócai arrúnaa nuyá yáa irrú, liyámina yáa nalíni náa'a nusálijinaa chúninica.

²⁴ Quéecha'inaami néemicaní náa'a áabi diez éewidenaicoo liájcha, jáiwa íwirri nawówai náa'a chámataca léenajinaica. ²⁵ Ne Jesús máida nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náibi náa'a jócani éebida Dios nácu, nawácanai wánacaleenai máashii náa'a nashínaa chóniwenai, ya náa'a nawácanaica mawíni máanuica, saíctani wánacaala áabibi. ²⁶ Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Arrúnaa báawatacani, íibicha iyá tánashia wówerri máanui limédacoo Dios náneewa, arrúnaa lisírbia quinínamaru. ²⁷ Ne liá'a íibicha iyá, tánashia wówerri quéechanacu saí'inaa, arrúnaa linda nawánacaala liyá. ²⁸ Iyá arrúnaa éenueda nuyá, báawita nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócai nuínu quéewique'e nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jiconaa.

Jesús chúni chámata matuíní

(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

²⁹ Najjá'inaamiu nayá Jericó rícuca, íchaba chóniwenai náau Jesús íshiirricu. ³⁰ Chámata matuíní wáaineu nayáca iníjbáa éema nácu, néemi'inaami Jesús bésunacoo, namáidada'ee:

—¡Wawácali, David táqueerrimi,* carrúni jináata jicába wayá!

³¹ Náa'a chóniwenai nacáita nayá quéewique'e manúmata, ne nayá namáidada mawí cadánani:

—¡Wawácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába wayá!

³² Néenee Jesús bárruawai, limáida náa'a matuínica lisáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai numéda irrúi?

³³ Néeba'ee lirrú:

—Wawácali, wéejuaque'iu wacába báaniu.

³⁴ Jesús carrúni jináata licába nayái, jáiwa lidúnu natuí. Liyáalimi náa'a matuínica néewa nacába báaniu, ya ta náacoo Jesús íshiirricui.

21

Jesús wárroo Jerusalén néerra

(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, liá'a Jesúsca náa'a lishínaa éewidenaicoo yáajchau, náinu'inaa'ee áabai chacáaleerru jí'ineerri Betfagé, yéerri áabai dúuli yáajba jí'ineerri Olivos, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo liájcha, ² limá'ee nalí:

—Yáau chaléeni lirrícula liá'a chacáalee rímica yéerri wajúntami. Néenimichu ínu runácujoo áabai burro nabájini rucúulee yáajchau. Iwáseda wáajooni índa nulíjoni rucúulee yáajchaujoo. ³ Áicta báqueerri máni irrú já'a, imáwa lirrújoo, Wawácali rúnaani, liyáalimi léejuedanijoo.

⁴ Liéni bésuneerricoo quéewique'e licúmpliacoo léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacumi, litána'inaamica:

* **20:30** David táqueerrimi”, náa'a judíobinica jóca náa lijí'inaa quinínama litáqueerrimi liá'a rey David, bácairrimi liá'a Mesíasca, liá'a Cristoca ínuerri'inaaca; néenee liéni namáni nayá áani, jiyáwajani liá'a Mesíasca'.

5 “Imá nali chóniwenai yéenai lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri

Sión:

‘Ícábateni, ishínaa Rey ínuerri liácoo irrú,

imíyayu, írrerriu burro íta'aa,

áabai burro rími, licúulee liá'a cuésherri cadúcunibee shínanaaca.’ ”

6 Néenee náa'eewoowai náa'a lishínaa éewidenai coo naméda'ee lirrú léjta Jesús bánua'u nayá, 7 Natée'e ruá'a búroca rucúulee yáajchau, namáaca náabalau líta'aa, jáiwa Jesús wáa'eewoo líta'aa liá'a búroca. 8 Íchaba wérri chóniwenai. Áabibi nadáquinieda'ee nashínaa capa iníjbai lícu, ya áabi nawíchueda'ee cushíbai báinaa ya áicuba náacai nadáquinieda iníjbai lícu. 9 Náa'a chóniwenai yáaineco libéecha ya náa'a ínuenai líshiirricu namáidada'ee namá'ee:

—¡Wáa lirrú saícai liá'a Rey David táqueerrimi! ¡Saícai wérri bájjalanaa liá'a ínuerrica líj'ínaa nácu Wawácali! ¡Wáa lirrú cawéni wérri liá'a yáairri áacairra!

10 Jesús wárrua'inaa'eewoo Jerusalén rícula, quinínama chóniwenai chacáalee rícu sánaca nacáarralia'eewau, ya íchaba nasáta néemi:

—¿Tána léji líáni?

11 Néenee náa'a chóniwenai náeba'ee:

—Léwa Jesús íiwadederri Dios chuáni, Nazaret saí wálierra yérri Galilea rícu.

Jesús chúndeda liá'a temploca

(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48)

12 Jesús wárruo templo rícula, jáiwa líjéda náa'a wéndenai nayáca ya náa'a wénenai nayáca. Lináawida nashínaa mesa náa'a cámbianai nayá warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai palomas; 13 ya limá nali:

—Áa Dios chuáni íta'aa limá: ‘Núbana jí'ineerriminaa cuíta oración shínanaa’, ne iyá médenaini áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

14 Narrúniu Jesúsru templo rícula, náa'a matuínica, ya náa'a macáwanica, jáiwa lichúni nayái. 15 Ne quéecha'inaami náa'a nawácanai sacerdotébinica ya éewidenai ley shínaaca, nacába jócai nacába cáji limédanica, ya néemi sáamanai máidada templo rícu, namá'ee: “¡Wáa lirrú saícai liá'a David táqueerrimi!”, jáiwa íwirri nawówai éemiqui jíni, 16 ya namá'ee Jesúsru:

—¿Jéemi jíyá liá'a namáni náa'a sáamanaica?

Jesús éeba'ee nachuáni:

—Jajá, nuéemini. Ne jójocu ilíá ícábau Dios chuáni litániacta nanácu náani sáamanaica? Limá chá'a:

‘Náa'a sáamanai júbinica,

ya náa'a quirrácuá újnibii,

narrábaminaa saícai wérri jirrújoo,’

17 Néenee limáaca nayái, jáiwa líáu chacáalee rícu chai Betania néerra, libésuneda táayebee.

Jesús máandisierri higuera jiní íta

(Mr 11:12-14,20-26)

¹⁸ Manúlacaiba, Jesús éejoo'inaami chacáalee rícula, jáiwa ínaaishi lirrúi. ¹⁹ Licába'inaami áabai higuera urrúni iníjbaa, jáiwa lirrúniu néerrai, ne línu liyáwoo libáinaa. Néenee limá higuérarrui:

—Jiníminaa jéejoo já jítaw mawiá!

Ne liyáalimi míishii liá'a higuéramica.

²⁰ Nacába'inaami liá'a bésuneerricoo, nacáarruda'eewoo náa'a éewidenaicoo, nasáta'ee néemiu Jesúsru:

—¿Chíta quéewoo míishii higuérami madéjcanaa jini?

²¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, éebidacta yáawaiyi, ya jócu éejueda iwówau, jócai bábaujuta éewa iméda liéni numédani higuera yáajcha, éenaminaa iméda mawíyi liájcha liáni dúulica imácta lirrú: ‘Cachéerra jichácau manúa yáacula’, ya cháminaa libésunacoo irrú. ²² Ne quinínama iyá isátacta i'óracoo ya éebidani, cháminaa limédacoo irrú léjta isátau'uni.

Liá'a wánacaalashi Jesús shínaa

(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

²³ Liáwinaami liáni, Jesús wárreroo templo rícula. Nácula léewida liyá néeni narrúniu lirrú náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica ya náa'a salínai judíobinica, nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wánacaalashiyu jiméda léji liéni? ¿Tána yáa jirrú wánacaalashi?

²⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi nácu: ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai? Ne éewacta éeba nuchuáni, nuyá lécchoo nuíwaminaa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

²⁵ Jáiwa nachánau najútacoo nalí wáacuwai, namá'ee: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani Juan, limáminaaajoo walí: ‘Néenee, ¿ne tánda jócai éebida lirrúi?’” ²⁶ Jiní wéewaca wamá washiálicuenai, jiniwata cáarru wacába náa'a chóniwenaica, jiniwata quinínama éebidenai Juan táaniacala Dios chuáni rícueji.” ²⁷ Jáiwa néeba'ee Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá cha já'a jóca nuéewa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a chámata cúuleeca

²⁸ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta liyáyu'u irrú léji liéni? Báqueerri washiálicuerri wáalierrri chámata licúuleu, jáiwa limá báqueerrirru: ‘Nucúulee, jiáu wáalee jitráawajaa nushínaa uva yáanai itala.’” ²⁹ Jáiwa licúulee éeba'ee lirrú: ‘Jócu nuwówai nuáacoo!’ Ne liáwinaami lipénsaa lirrúwoo báaniu, jáiwa liáwai. ³⁰ Jáiwa lisálijinaa yáau linácula liá'a báqueerrica, néenee limá lirrú chacábacanaa. Néenee léeba lisálijinaa chuániwai: ‘Jajá, nusálijinaa, nuáaminajoo.’ Ne jócu liáwai. ³¹ ¿Tána náji náani chámataca méderri lisálijinaa liwówainica?

—Liá'a quéechanacu sáica, néeba'ee Jesúsru.

Néenee Jesús má'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, náa'a cóbrenai impuesto Romarru, ya náa'a rumbaca, wárruenai'inau Dios wánacaalactalaca liárrumirra'inaa iyáca. ³² Jiníwata Juan liá'a Bautístaca ínuerri léewida chítashia arrúnau'inau iyáqui jini, ne iyá jócu éebida lirrú; ne ta nája náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a rumbaca éebidenai lichuáni. Ne iyá, áawita icába quinínama liáni, jócu éenaa ináawida iwíteu quéewique'e éebida lirrú.

Licábacanaa nanácu náa'a máashiicani tráawajadorbinica
(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

³³ Jesús má'ee nali: “Éemiu áabai licábacanaa báaniu: Báqueerri finca wácali, liábana áabai shínaashi uva yáanai ya ta lirrújcuéda litéejii, lichúni áabai yáarrushi limédacta'inaa vino, ya libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani lishínaa shínaashi. Néenee limáaca nali liá'a cáinabi shínaashi áabi tráawajadorbinica, quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai áabai viaje. ³⁴ Quéecha'inaami línucai éerri salírriquicta quinínama liá'a lishínaa shínaashica, jáiwa libánua áabi náa'a shírruedenai lirrú, nasátaque'e lirrú náucha náa'a tráawajadorbinica liá'a léenaa liá'a lishínaa shínaashica. ³⁵ Ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa nawína náaji náa'a shírruedenai lirrú: ya ta náiinueda báqueerri, ya náiinua báqueerri, ya báqueerri náiinueda íbayu. ³⁶ Néenee liwácali liá'a shínaashica, léejoo libánua mawí shírruedenai lirrú quéechasanami yúcha; ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa naméda náajcha léjta licábacanaa.

³⁷ “Ne liáwinaami ya ta libánua chúnsai licúuleewai, limá lirrúwoo: ‘Yáawaiyiiminaa nucúulee cawáuntai ya páiderri lirrú.’

³⁸ Ne nacába'inaami licúulee ínuca, náa'a tráawajadorbinica namá nali wáacoo: ‘Léwa licúulee liá'a shínaashi wácalica, lé'inawaa máaquerriu lirrúwoo liájcha liá'a shínaashica; wáiiinuani quéewique'e wamáacacoo liájcha liáni cáinabica.’ ³⁹ Jáiwa nawína jini, najéda shínaashi ítacha jini, ya ta náiinuaqui jini.

⁴⁰ “Ya chóque'e, jáicta línu liá'a shínaashi wácalica, ¿tána imá irrúwoowai tánashia liméda náajcha jinárta tráawajadorbini máashiinica?”

⁴¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Jócuminaa carrúni jináata licába nayá, línuaminaa nayá limáashiicayu, ne táminaa liá áabi tráawajadorbinirru liá'a shínaashimica, yáaine'inaa lishínaa shínaashi éenaa lirrú, jáicta léerdi nawína litai.

⁴² Néenee Jesús má'ee nali:

—¿Jócai cáji ilíá icábau Dios chuáni cáashta ita'aa? Limá'ee: ‘Liá'a íbaca nacháaninimi náa'a camédacani cuíta, náawerriu íba quéechanacu sáiyu.

Liáni limédani liá'a wawácalica,
tándawa wayá cáarrudenaiu.’

⁴³ Jiníwata iyá yáasacalaca nuyá nufiwa irrú, léedacala'inau yúcha liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa liá nalíni náa'a chóniwenaica namédenai léjta Dios wówainica. [⁴⁴ Ne linácu liá'a íbaca,* tánashia cáirriu linácula limáacani lishídanaamiyu, ne

* **21:44** Liá'a íba liyáwa Jesús, náa'a chóniwenaica, nayáwa yáasacalenai Jesús, nayáwa licástigaani'inaa.

íibacta cáu báqueerri ita'aa, limédaminaa pucúpucunani.]

⁴⁵ Naa'a nawácanai naa'a sacerdotébini ya fariséobinica, néemi'inaami naa'a licábacanaa Jesús íiwadedani liyáca, jáiwa naa léenaa néemicani litáania liyá nanácu. ⁴⁶ Néenee nawówai nawína Jesús preso, ne cáarru nayá, jiniwata naa'a chóniwenai éebidenai Jesús báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni.

22

Licábacanaa linácu liá'a saíctacta nawówa liá'a cáserricoo
(Lc 14:15-24)

¹ Jesús lichána litáania nalí báaniu, limá'ee nalí: Nanácu naa'a chóniwenai jócai ríshibia Dios wánacaalactaca chaléjta liwówau'u, nuá irrú áabai licábacanaa.*

² “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a liá'a báqueerri rey méderri áabai saíctacta nawówa cáserricoo licúulee shínaa. ³ Libánua lishínaa naa'a shírruedenai lirrú náaque'iu namáida naa'a nawánani ínuca, ne náani jócu nawówai náacuwai. ⁴ Léejoo libánua áabi lishínaa shírruedenai lirrú, licárgueda nalí: ‘Imá nalí naa'a wamáidanica, jáica wanísa waméda íyacaishii. Nuwánacaala náiinua pacáa ya cuéshinai quéenanica, ya quinínama jái yácai; quéewique'e náiiu licásactalacoo.’ ⁵ Ne naa'a náanicoo namáidaca jócu naméda nawánacaala. Báqueerri néenaa yáau lishínaa cáinabi itala, báqueerri yáau liwéndaque'e lishínau, ⁶ ne naa'a áabica jáiwa nawína naa'a shírruedenai reyrru, jáiwa náiiuueda jini cáashia náiinua nayá. ⁷ Néenee liá'a reyca íwirri liwówa bájjala, jáiwa libánua lishínaa soldado náiiuuaque'e'inaa cáiiuacanica ya néema nashínaa chacáalee. ⁸ Jáiwa limá nalí naa'a lishínaa shírruedenai lirrú: ‘Quinínama jái yácai cáserri'inaacoo, ne naa'a wamáidanica jócani saícanata ínuca. ⁹ Yáa namówai iyá, cáaye cawéni mawí, imáida quinínama naa'a tánashia ínuní nácuí cáserricoo.’ ¹⁰ Naa'a shírruedenai lirrú liá'a nawácali saíctacta nawówa, najiáu cáaye rícula, jáiwa náawaqueda quinínama naa'a náiiuní nácu, naa'a máashiinica ya naa'a saícanica, jáiwa cashiámu chóniwenaiyu liá'a cuítaca.

¹¹ “Jáiwa liwárrua'inaamíu liá'a reyca licába naa'a namáidanica fiestarru, ya licába báqueerri washiálicuerri jócai yáau íibalashi ricu liwárruaque'iu nacásactalacoo. ¹² Liá'a rey sáta'ee léemíu: ‘Nujúnicaí, ¿chíta quéewoo'u jiwárruacoo áji áani, jiyá jócai íinu íibalashi cáserricoo shínanaaca?’ Ne liá'a washiálicuerrica manúma'ee liyá. ¹³ Néenee rey má'ee nalí naa'a shírruedenai mesa nácula: ‘Íbáji líiba ya licáaji, yúca bináawala catáwacactalaca,

* **22:1** Linácu liáni licábcanaaca, liá'a reyca íyaderri liyá Dios, ya liá'a licúulee liá'a reyca íyaderri liyá Jesús; ya naa'a cashírruedacanica o catéecanica rey chuáni, íyadenai nayá naa'a cáiiwadedacani Dios chuáni, báawítami léji liá'a Juan Bautístaca. Naa'a namáidanica quéecha, íyadenai nayá judiobini nacháani Dios máidau nayá. Naa'a namáidanica liáwinaami, íyadenai nayá quinínama áabi chóniwenai, mawí naa'a jócani judiobini narríshibia liá'a Dios máidau nayá. Liá'a íibalashica íyaderri liá'a machácanica.

néeniminaa lícha lirrúwoo liámueda léu cáiwinaa.’ ¹⁴ Jiníwata Dios máida íchaba chóniwenai, ne áulabaniminaa náa'a liwínanica.”†

Nanácu náa'a impuestoca

(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

¹⁵ Liáwinaami liáni, náa'a fariséobini nacúmida yáacau, quéewique'e nawána Jesús cácoo áabai máashictaca, quéewique'e néewa náa lijíconaa. ¹⁶ Néenee nabánua'ee áabi nashínaa chóniwenai náajcha, náajcha náa'a chóniwenai Herodes shínaaca, quéewique'e namá lirrú:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimánica yáawaiyi, ya jéewidacala yáawaa léjta Dios wówau'u wayáca, jóca jiméda nawánacaala náa'a chóniwenanica léjta namáyu'u, jiníwata jócai jicába náa'a washiálicuenai máanuini cábacoo, áabebactani jicábaca.† ¹⁷ Jíiwate walí, chítashia jimáyu jini: ¿Sáicai wérri wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácali jí'ineerri César, o jócuwee wapáida?

¹⁸ Jesús, yá'inaami léenaa nashínaa nawítee máashiica natéenica, limá'ee nalí:

—Chámai wítee, ¿Tánda imáaca nulí trampa? ¹⁹ Íyada nulí liá'a moneda ipáidaníyu impuesto.

Jáiwa naínda lirrúí áabai moneda jí'ineerri denario. ²⁰ Néenee Jesús sáta léemiú nayái:

—¿Tána náani léji liéni yáairri moneda nácu, ya lijí'inaa tánerricoo áani?

²¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Liwácali liá'a Romaca, jí'ineerri César.

Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a Roma wácalirru liá'a lisátanica, ya yáa Diosru liá'a lisátanica.

²² Néemi'inaami liá'a Jesús mánica, jáiwa nacáarrudau néemiqui jini, ne lishínaa léebau'u jócu línda náa lijíconaa.

Nasáta néemiú linácu liá'a nacáwiactacoo

(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

²³ Liyáli éerrimi, áabi chóniwenai jí'ineenai saduceobini, náau nacába Jesús. Náa'a saduceobinica namá'ee jini nacáwiactau náa'a máanalínica; tánda náaiwa Jesúsru liá'a bésuneerrimiteu náaiibi:

²⁴ —Quéewidacai, Moisés máirrite báqueerricta máanali, ya jócu limáaca licúuleu, léenajirri arrúnaa liwína línu ruá'a máanali íinirri, liáque'e licúulee liá'a léenajirri máanalica, quéewique'e náa'a chóniwenai nacába léjta licúulee liá'a máanalica. ²⁵ Ne sáicai, áani wáibi, áija'a siete néenajinai wáacoo. Liá'a natátanica lédate línu, jáiwa máanali jini. Ne jócala liwáalia licúuleu, limáaca ruá'a máanirriuca léenajirri lishimirru. ²⁶ Chacábacanaa libésunacoo

† **22:14** Dios narrícue náa'a téene lichuáni limáida quinínama chóniwenai nasíguiaque'e liyá ya nayáque'e léjta liwówau'u, íchaba nacháani liá'a limáidau nayá, áabi báawita narrishibia liyá, jócani yáa léjta liwówau'u; quinínama náani jócani líníwa. Ne náa'a ríshibiani liá'a limáidauca, ya narrépintiau ya nayá léjta Dios wówau'u, nayáwa náarra líníwanica. ‡ **22:16** Náa'a fariséobini ya náa'a chóniwenanica yáainai áabenama náajcha, namá naliwoo jócala arrúnaa napáida impuesto Roma wácalirru, jócta nalí náa'a judiobinica; ne néenaa náa'a chóniwenanica lishínaa liá'a Herodes Antipas, limáacani nalí liá'a nawácanai náa'a Romanoca, namá naliwoo jócubecha napáida impuesto judiobinirru, jócta lirrú léji liá'a Roma wácalica.

lishimica, ya liáwinaami matálitai yáajcha, ya chacábacanaa cáashia máanali náa'a sieteca néenajinai. ²⁷ Ne liáwinaami quinínama máanali léccchu ruá'a íinetoomica. ²⁸ Ne saícai, jáicta nacáwiawai náju náa'a máanalinimica, ¿tána'inaa chúnasai rúnirri róju ruáni ínetooca, jiniwata quinínamanimi rúnirrica náani siete néenajinai yáacau?

²⁹ Jesús éeba'ee nali:

—Iyá yúquenai yáca, jiniwata jócani yáa léenaa liá'a Dios chuánica, jini icúnusiacala léccchoo Dios wítee quéewique'e licáweda máanalini. ³⁰ Jáicta máanalinimi cáwiaufoo, náa'a washíalicuenai ya náa'a íinaca jócuminaa nacásau mawiá, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yáainai áacairra. ³¹ Ne nanácu náa'a máanalini cáwienai'inaacoo, ¿jócu ilíi iyá Diosja chuáni limáctaca: ³² 'Nuyáwa liá'a Diosca Abrahám shínaaca, ya Isaac ya Jacob'? ¡Ya Dios jócai máanali shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica, áawita máanalini nayá cáwiniyaca!

³³ Néemi'inaami líeni, náa'a chóniwenai nacíarrudau namáacacoo néemi Jesús éewidacala.

Liá'a wánacaalashi mawíyi cawénica

(Mr 12:28-34)

³⁴ Náa'a fariséobinica náawaca'eewoo ná'inaami léenaa Jesús wána manúma namáacacoo náa'a saduceobinica. ³⁵ Ne báqueerri néenaa náa'a quéewidacai ley shínaaca, quéewique'e limáaca áabai trampa Jesúsru, limá'ee:

³⁶ —Quéewidacai, ¿tánawa wánacaalashi mawíyii cawénicai líta'aa liá'a leyca?

³⁷ Jesús má'ee lirrú:

—'Caníinaa jicába Jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, ya quinínama jicáwica yáajchau, ya quinínama jiwítee yáajchau.'

³⁸ Léwa mawí cawénii líeni ya quéechanacu saí wánacaalashica.

³⁹ Ya liá'a áabaica atéwai chacábacanaa léjta líáni; limá cha: 'Caníinaa jicába jiyáccchuniu léjta caníinau'u jicába jiyá jájiu.'

⁴⁰ Líeni chámai wánacaalashica[§] léwa cawénii ley íta'aa, ya le néewidau'unaa íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

¿Tána rícueji línu léju liá'a Mesíasca?

(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)

⁴¹ Nácula náawacau újnibi náa'a fariséobinica, ⁴² Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta imá irrúwoo jini linácueji liá'a Mesíasca? ¿Tána nasálijinaa báinacu saimi rícueji línu?

Néeba'ee lichuáni:

—Ínuerri wawérrinaimi David éenibi rícueji.

⁴³ Néenee Jesús má'ee nali:

—¿Ta quéewoo Espíritu Santo wítabee rícueji, David, limá lirrú nuwácali? Jiniwata David má'ee:

⁴⁴ 'Dios má'ee nuwácalirru liá'a Mesíasca:

Jiwáayuu nuéema nácu saícaquicteji,

[§] 22:40 Áabai cábacanaa quéewique'e wamá líáni: 'Báqueerrieta méda náani chámaica Wánacaalashi, méderri liyáca quinínama náa'a áabica wánacaalashica'.

caashia numáaca jijínai jíiba yáajbeji quéewique'e naméda léjta jiwówau'u.'

⁴⁵ ¿Chíta qéewau Mesías ínu David éenibi rícueji jíní, Davidmija ma lirrú nuwácali? Néenee liá'a Mesías jócai éewa báacai David táqueerrica. Liyá arrúnaa mawí cawénica David yúcha.

⁴⁶ Jiní éeneerri léeba áabai chuánshi lirrú, ne liyáli éerrimi, jiní yáairri liwówau lisáta léemiu mawiá jíní.

23

Jesús liá najíconaa náa'a fariséobinica ya quéewidacani ley nácu (Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

¹ Liáwinaami quinínama liáni, Jesús má'ee nalí náa'a chóniwenaica ya lishínaa éewidenaicoo liájcha: ² “Náa'a quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobini, wáalianai néewidaque'e ya náiiwa Moisés shínaa ley. ³ Tándawa éewida nalí iyá ya iméda quinínama liá'a namánica; ne u'íwina nawítee, jiniwata nayá namá áabai chuánshi, ne nayá naméda áabai. ⁴ Éewidenai wánacaalashi nácu liá'a tráawajui wérri naméda'inaa, ne nayá jiní wérri namédani nacúmpliani'inaa; chaléjta liá'a méderri cadúcuni máanui wéerri, náaque'ini naséjcu ita'aa náa'a áabica, ne nayá jócai nawówai nadúnu báju nacáajiyu. ⁵ Quinínama naméda liéni quéewique'e chóniwenai cába nayá. Chacábacanaa, nabústani natéeca nanáni ita'aa ya naná nácu Dios chuáni, tánerriu ya naníquini náusacai rícuu nabájidani naná nácu manújirrai cinta ímanaayu; ya nabústa nasúwaca náabalau saíctai dírrirri lichílinaa máanui yáajchau manújirrai númacua. ⁶ Wówenai nawáalia náarru saíctacta'inaa náayactaca, ya yáarrubaishi quéecha nácu saíca ya cawéni wérri sinagoga rícu, ⁷ ya wówenai quéewique'e chóniwenai ta nalí cawáunta cáaye rícuba ya namáque'e irrú quéewidacánica.

⁸ “Ne iyá jócani arrúnaa iméda liáni, quéewique'e chóniwenai máida irrú quéewidacánica, jiniwata iyá quinínama éenajinai wáacoo, wáalianai bácairrimi quéewidacai. ⁹ Ya iyá u'imá áabirru nusálijinaa cáinabi ita'aa sánaca, jiniwata iyá wáalienai bácairrimi isálijinau: Liá'a Dios yáairri áacairra. ¹⁰ Jiní imédacala quéewique'e namá irrú wawácali, jiniwata nuyá Cristo bácairrimi iwácalica. ¹¹ Bácainaa iyá wówenai quéewique'e Dios cába iyá cawéníyu, arrúnaa ishírrueda nalí náa'a áabica. ¹² Jiniwata liá'a mawí máanui médacoo jiyá jájiu, léwa jiní'inaa wéni liérta; ne liá'a imíyai médacoo, liyá'inaawa máanui liérta.

¹³ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, báyeenai linúma liá'a Dios wánacaalactaca, quéewique'e jócu néewa nawárruacoo náa'a áabica. Jiní iwárruacalau iyá jájiu, jiní índaca nawárruacoo náa'a wówenai namédacani.

[¹⁴ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, jiniwata éedacala rúbana náa'a máanirriuca, ya quéewique'e áabi pénsaa saíca inácueji, imédaca oración machénii. Tándawa linácu jiliéni irríshibiaminaajoo máanui wéerri liá'a carrúnataica.]

15 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá iméda quinínama liá'a éenanica, quéewique'e igáanaa báqueerri irrúwoo, ne jáicta inísa imédaqui jini, imédaminau liá'a chóniwerrica, chámaichu mawí saícaminataa liácoo infierno rícula, chaléjta iyá jájiu.

16 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, jicá'a náa'a matuínica jinedenai náa'a chóniwenaica!, imá'ee: ‘Báqueerricta liméda áabai promesa, lijúracoo templo nácula, jócai'inaa cawéni lirrú; jócta liméda liá'a limánica, ne ta lijúractau oro nácu yáairri templo nácu, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.’ 17 ¡Iyá mawíteeni ya léjta matuíni! ¿Tána mawí cawénicai: liá'a óroca o léwee jiliá'a templo, wáneerri oro máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a templo mawí cawénica. 18 Iyá máinai lécchoo: ‘Báqueerricta ma liá'a limédani'inaa, lijúractau altar nácu, jócai'inaa cawéni lirrú; ne ta lijúractau ofrenda yáairri altar ita'aa, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.’ 19 ¡Matuíni! ¿Tána mawí cawénicai, liá'a ofrendaca o léwee jiliá'a altarca, wáneerri ofrenda máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a altar mawí cawénica. 20 Ya liá'a júlerricoo altar nácu, jócaita báabajuta júracoo altar nácu, limédani liyá quinínama yáairri altar ita'aa; 21 ya liá'a júlerricoo templo nácu, jócaita báabajuta júracoo liyá templo nácu, ne jóctata lécchui Dios wánacai liá'a yáairri néeni. 22 Ya liá'a júlerricoo éerri nácu, júlerriu* liyáca Dios yáarrubai nácu, ya Dios nácu, wáairricoo liyá liárrubai ita'au néeni.

23 “¡Ái iyámi, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, shírrenai Diosru quinínama ishínaa banácali éenaa diezmoyu, áawita banácali píitui léjta menta ya anís ya comino éenaani yáaca, ne jócani méda liwánacaala liá'a néewidauca mawíyii cawénica ley shínaaca, léjta liá'a imédau'u saícai quinínama, ya carrúni jináatau jicá'a áabi ya síguia machácanii iwítee. Léwa arrúnaa iméda liérrea, jini imáacacala liá'a áabata lécchoo. 24 ¡Iyá, cajinedacani matuíni, jinedenai chóniwenai wítee, iyá léjta náa'a jíchuenai maliwi, quéewique'e jócu íya irrúwoo wáni, ne jócai yáa léenaa iyau'u áabai cuésherri caméeyu máanui!

25 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá léjta náa'a méetuedenai baso ya mitájia íteeji, quéewique'e nacábacoo majiconaaníyu chóniwenai náneewa, ne liwówa lícu cashiámui liyú liá'a quinínama inéduca, ya liá'a éedani áabi wójunaa íteeji yawíquica iyá. 26 ¡Fariseo matuíyii: quéechanacu iméetueda baso rícu, cháque'e cábacanaa masácula líteeji lécchoo!

27 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, cháni cábacanaa léjta liá'a máanalini yáarrui nasáquedani líta'aa, saíctai líteeji, ne iwówa lícu léjta liá'a máanalini yáarruica cashiámui iyájimíyu ya íchaba cacháninabee lirrícu. 28 Cháwa cábacanaa iyá jírra: íteeji iyada jicá'a náa'a

* 23:22 Jesús táanierri cadánaniyu nali náa'a quéewidacánica ley nácu ya nali náa'a fariséobini, linácueji náa'a wíteeshi mawíteea linácueji liá'a najúrauca namáaque'e yáawaiyica nacúmpliajani liá'a namánica, ne mawí saícaca nacúmpliaque'ini.

saícani chóniwenai náneewa, ne iwówa lícu cashiámui ya liyú liá'a ichálujuedauca ya áabata máashii mawí.

²⁹ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariseóbinica, chámaini wítee!, médenai nayájide yáarrui saíca náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, ya ichúni cuíta júbini rími cachílinani náa'a chóniwenai saícanimica, ³⁰ ya ta imácai: ‘Wayáquictactai liyáli éerrimi cáwi'inaami wawérrinaibimi, jócaminaata wayúda náiinua náji náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu.’ ³¹ Chái cábacanaa iyá íiwactani néenibimica ya quéewidacani náa'a íinuenaimi náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi. ³² ¡Inísa imédacani, náa'a iwérrinaibimi nachánanimi naméda báinacu!

³³ “¡Iyá máashiini wérri! Iyá carrúnatani wérri chaléjta náa'a áaica wáalierrri veneno. ¿Iyá pénsenai jócu yáau infierno rícula chalée'i Dios cástigactala'inaa náa'a chóniwenai máashiinica? ³⁴ Linácue jiliéni nubánuaminaa irrú áabi cáiiwadedacani Dios chuáni, cawiteenica, ya náa'a quéewidacánica. Ne iyáminaa íinuaminaa néenajoo ya icuájida nayá cruz nácu néenaa nárra náiinuaque'ini, ya áabi nabásedami'inaa nayájoo sinagoga rícu, ya táminaa icánaqueda nayájoo chacáalee jútainchu. ³⁵ Cháminaa líinu inácujuo carrúnatai wérri, linácueji quinínama náa'a chóniwenai saícani náiiinuedanimica, rícuete náiinua Abel majíconaica, cáashia Zacarías Berequías cúulee, liá'a ínuanimica templo rícu altar éema nácu. ³⁶ Ne yáawaiyi numá irrú, liá'a carrúnatai wérrica quinínama'inaa liáni nacáminau nanácu náani chóniwenai chóque'e sánaca.

Jesús ícha Jerusalén nácu

(Lc 13:34-35)

³⁷ “¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, íinuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya náa'a íinuedanimi íibayu náa'a índenaimi nalí náiiwa Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda nayá jéenibiu, léjta ruá'a cawáamaica yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajabalau, ne nayá jócani wówai! ³⁸ Ne icábate, liá'a íibanaca† máaquerri'inau juíshi jinícta'inaa yáairri; ³⁹ ne numá irrú, liáwinaami liáni éerrica, jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, cáashia imáca: ‘¡Sáictai wérri liá'a ínuerrica líjí'inaa nácu liá'a wawácalica!’ ”

24

Jesús íiwa linácu liá'a templo máanui cáarralerri'inaacoo

(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Quéécha'inaa Jesús jiácoo templo máanui rícuca, ya yáairriu liácoo, néenee narrúniu lirrú náa'a lishínaa éewidenaicoo, nachána náyada lirrú náa'a lishínaa cuítaca máanui liá'a temploca. ² Néenee Jesús má'ee nalí: ¿Icába quinínama liáni? Yáawaiyii numá irrú,

† **23:38** Ne jíibanaminaa cájbami táaneerri liyá templo nácu, macáishitaque'e nayá judiobini yáajcha Dios yáajcha chaléjta náa'a chóniwenai nawínanica. Quéécha'inaa judiobini cháani liá'a Jesúsca, léji liá'a macáishitaimica lisúbirriawai, néenee limáacau bácai liá'a temploca.

náani íiba máanuica templo shínanaaca, jócani wérri'inaa máacau nayáca nátaba wáacoo. Quínínama cárrallerri'inau.

Liá'a bésuneerri'inaacoo libéecha jóctanaa amáarra quínínama éerri

(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai lítala liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, Jesús wáairriu náajcha náa'a éewidenaicoo liájcha, ya narrúniu lirrú náa'a éewidenaicoo liájcha nasátaque'e néemiu báawachala:

—Wawówai jiiwa walíni chacálitashia libésuna léji liáni. ¿Tánashia jiyada lícabacanaajoo jáicta jéejoo jínucójo, ya amáarractala'inaa liá'a éerrica?

⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Cáwiwa yúchaujoo jiníbeeche chálujuedeerri iyájoo. ⁵ Jiníwata ínujoo íchaba nují'inaa nácu, nanúma yúwicaunúnácueji, namájoo: 'Nuyáwaa liá'a Mesíasca', ya nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo. ⁶ Néenee éemijoo liwítama urrúni léju liá'a jináwiucójo áani ya déecuchejjoo; ne úwa icáarrudaujoo, Dios ma arrúnaa cha libésunacoo; ne máayabaca, jócai amáarra únibi. ⁷ Níwata náa'a chóniwenai áabai cáinabi íta sánaca, náinuua yáacau najúnta, ya bájjirra cáinabi, ínuua yáacau bájjirra cáinabi júnta; ya ínuminaajoo ínaaishijoo, ya cáinabi cúsuminau matuínami. ⁸ Ne quínínama liáni píitui rími cáiwibeeca quéechanacu sái'inaa nalí náa'a chóniwenai; néenee libésunauminaajoo áabata máashiica liwánaminaa íchaba cáiwibee.

⁹ “Néenee néejuedaminaa iyájoo náinuedaque'e iyá; ne áabata náinuaminaa iyájoo, ya quínínama chóniwenai máashiiminaa nacába iyájoo nunácueji. ¹⁰ Liyáli éerriminaajoo íchaba chóniwenai namáacaminaa liá'a néebidauca, máashiiminaa nacába yáacacójo, ya íchabaminaa táania nanácu wáacoo. ¹¹ Náyadaminaujoo íchabaminaa cáiwadedacani Dios chuáni jócai yáawaiyi, ya nachálujuedaminaa íchaba chóniwenai; ¹² íchabaminaa máashijoo, tándawa íchaba chóniwenai jócu canínaa nacába áabi. ¹³ Ne náa'a máaquerri liwówau Dios nácu mamáarracaa, nayáminaajoo Dios wásedajoo. ¹⁴ Náiiwaminaa linácu liá'a chuánshi sáicaica, linácu liá'a Dios wánacaalau'uca quínínama cáinabi ítala, quéewique'e quínínama chóniwenai yáa léenaa. Néenee ta ínuminaa amáarraqui jini.

¹⁵ “Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Daniel, litána linácu liá'a lijíconaa cacháninai wérrica. Jáicta icába jini o éemicani áa yáarruishi majíconai rícu —liá'a liérrica, liá léenaa—, ¹⁶ néenee tánashia yáainai Judea shínaa cáinabi ítala, quéewique'e nacánacacoo dúuli íbirra. ¹⁷ Tánashia yáairri áacai líibana íta'au, ujíúrrucóo jijéda jishínau cuíta lícucha; jiá namówai ujíwárruau cuíta licúla; ¹⁸ ne tánashia yáairri bacháida lícu, ujéejoo wítatu liáwaqueda líibalau. ¹⁹ ¡Carrúni jináata náa'a ínaca liyáli éerrica yáawirricuenaica, o náa'a júbinini éenibi írrenaica! Níwata tráawajui wérri náucha namánicoo. ²⁰ Isátau Dios yúcha, jócubechea ijíáu ícanacacoo uníabi yáaji, jini éerdi nawówa iyabactacoo; ²¹ jiniwata línuminaa áabata carrúni jináata máanui wérri, jini cháí cábacanaa rícue cáinabi, cáashia chóque'e, jini liyácala liáwinaami.

²² Ne jóctata Dios wána chúcu éerri jiliérta, jinícata wásedeerriwai; ne liwánaminaa chúcucani nanácueji'inaa liwánanica.

²³ “Néenee áabi mácta irrú: ‘Icábateni Mesías liéni yáa áani,’ o namáweeca, ‘icábateni liá'a yáa á'a’, u'éebidani u'iméda liwánacaala. ²⁴ Jiniwata náinuminaa náa'a Mesías jócai yáawai, ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawai; ya namédaminaa máanui wérri licábacanaa ya jócai nacába cáji, quéewique'e néewacta nachálujueda áawita náa'a éebidenai Dios wínanica. ²⁵ Tándawa núíwa irrúni libéecha libésunacoo. ²⁶ Tándawa, namácta irrú: ‘Icábateni, liá'a Mesías yáa á'a, jiníctala yáairri’, uyáu néerra; o namáwee irrú: ‘Icábateni, libáyau áani’, u'éebidani. ²⁷ Jiniwata jicá'a áabai éenu cámarraa liquénacta cáiwia jiáctejcoo cáashia liwárractalacoo, cháwa cábacanaa jáicta nuéjoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁸ Jiniwaa táshia máanalini máashiicaimi yáctami jini, néeni wáachuli yáawacau. Chacábacanaa, jáicta icába náani señalca, quinínama éewa yáa léenaa yáawaiyiyu nuyá ínuerri'inaa madéjcanaa.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca

(Mr 13:24-37; Lc 17:26-30,34-36; 21:25-33)

²⁹ “Cawíquinta libésunacoo liá'a éerri cacháninai wérrica, liá'a cáiwiaa lichácaminau catáwacanaa, ya quéerrica jócuminaa ruá rucáamarrau, ya sáalii cáinenau áacaiji, ya espíritu wánacaleenai áacai éerri rícu nachéchinaminau. ³⁰ Néenee nacábaminaa áacairra nácu, liá'a licábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nacáarrudaminau bájjala náa'a quinínama chacáalee yáairri cáinabi ita'aa, náichaminaa ya ta nacába nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri sánai íibi éerri íteeji quinínama máanui nudánani yáajchau nucáamarrayu. ³¹ Ya nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, quéewique'e náinua cadánani trompeta, quéewique'e náawaqueda náa'a Dios wínanica quinínama yáainai éerri rícu, ya náa'a yáainai cáinabi ita'aa cáiwia jiáctejcoo cáashia cáiwia wárruactalacoo.

³² “Éewidau linácu liéni áicuba higuéraca: Jáicta icába wáalii libáinaa ya icába libáinaa páquiacoo, yáa léenaa jáica urrúni camuí.*

³³ Cháwa cábacanaa, jáicta icába quinínama liáni, bésuneerricoo, yáa léenaa jáica urrúni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama libésucala'inau liéni, jóctanaa máanalini náani chóniwenaiica liyáli éerri sánaca. ³⁵ Iyá éewenai iyá yáawaiyiyu quinínama liáni numáni irrú bésuneerri'inau. Liá'a éerrica ya cáinabi amáarrai'inaa, ne liá'a nuchuánica jócainaa arrúnai'inaa cúmpliacoo.

³⁶ “Ne liá'a éerrica, ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, jiní áawita náa'a ángelbinica yáainai áacairra, báawita Licúulee. Báacirrimi liá léenaa liá'a lisálijinaaca.

³⁷ “Léjta libésuna'inaamiu Noé éerdimica, cháwa cábacanaa lécchoo jáicta nuééjoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.

³⁸ Ne liyáli éerrimi libéecha liá'a unésaca wérrica, cáashia Noé wárruacoo barco rícula, náa'a chóniwenaiica náaya ya náirra ya nacásau, jócani édacaniu Dios nácu. ³⁹ Ne á'a jócta naméda

* **24:32** Cháwa'ee israel shínaa cáinabi ita'aa.

nayácani, línu léji liá'a unésaca wérrimica, jáiwa litée quinínama nayái. Chái cábacanaa'inaa nacárrudau jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ⁴⁰ Ne liyáali éerriminaa, jócu nutée quinínama chóniwenai áacairra, bácai rími náa'a éebidenai nunácu, léjta liéni: Chámata washiálicuenai yáaminaa nayá bacháidala, báqueerriminaa natée liyájoo, ya báqueerriminaa namáaca liyájoo. ⁴¹ Chámata ínaminaa júli nayá molino rícueji, báquetoominaa natée ruyájoo, ya báquetoominaa namáaca ruyájoo.

⁴² “Arrúnaa cáwi iyá iyáca, jiníwata jócai yáa léenaa liá'a éerri táshia línu liá'a iwácalica. ⁴³ Ne yáa léenaa linácu liáni, báqueerri cuíta wácali yáctata léenaa táshia hóraa táayebee línu liá'a canédica, linéduca, cáwicata liyá cáí jócata linda liwárruacoo líibana licúlai linéduca. ⁴⁴ Tándawa, iyá lécchoo arrúnaa iyá saíca; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca ínuerri'inaa jócta inénda iyácani.

Liá'a tráawajador saícaica ya tráawajador máashiica
(Lc 12:41-48)

⁴⁵ “¿Tánawa léji liá'a tráawajador saícaica cáwi wítee yáca, jáicta liwácali limáaca lirrú cuíta isana yáaca, quéewique'e licábateda áabi ya liá náaya léerdictaca lécchoo? ⁴⁶ Sáicta liá'a tráawajador liwácali máacani, jáicta línu linácu méderri liyá léjta limáyu lirrú saíctaminaa liwówa liá'a liwácalica. ⁴⁷ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa lirrú quinínama liá'a lishínaaca licáaji rícu. ⁴⁸ Ne liá'a tráawajador máashiictani, ya lipénsaa lirrúwoo liwácali déecudacalau ⁴⁹ ya ta lichána máashii náajcha náa'a áabi tráawajadorbinica, ya ta liwína yáacacoo náajcha camáiwanaica líya náajcha ya líirracaa, ⁵⁰ liyáali éerri jócta linénda liyácani, ya áabai hóraa jócta liá léenaa, línuminaa liá'a liwácalica ⁵¹ ya támina linueda liyájoo, carrúni jináataminaa liméda liyájoo léjta náa'a chámai wítee. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

25

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a diez miyácanai

¹ “Numá irrú áabai mawí linácu liá'a liyáali éerri jáicta nuéejojoo áaqueji léjta rey. Íchaba chóniwenai namá'ee nacúnusiaca nuyá, nabésunaaminau léjta nabésu náa'a diez miyácanai áabai saíctata nawówa nacásactacoo. Náa'a miyácanai nawína nashínaa lámparau acéiteyu saíca, jáiwa najiáu nashínaa cuíta najúntedaque'e liá'a nashínaacoo, ya natálideda liyá licásactalacoo. ² Cinco néenaa mawíteeni, ya cinco cáwini wítee. ³ Náa'a mawíteenica natée nashínaa lámparau, ne jócu natée aceite nacámushedaque'e báaniwani; ⁴ ne ta nája náa'a cawíteenica, natée nashínaa aceiteotella rícu ya nashínaa lámpara. ⁵ Ne lidécudacalau línu liá'a nashínaacoo, jáiwa cadájuni nayái quinínamai, ya ta namáacai. ⁶ Ya wówai'inaami béewami táayebee cáí, jáiwa néemi namáidadaca: ‘jái línu chéjirra nashínaacoo! ¡Ijiáyu irrishibiicani!’ ⁷ Quinínama náa'a miyácanaimica nabárruau, jáiwa nachána nachúndadani nashínaa lámparau. ⁸ Néenee náa'a cinco mawíteenica, namá'ee

nalí náa'a cinco cawíteenica: 'Yáa walí píitui ishínaa aceite éenau, jiniwata washínaa lámpara cháqueneu nayáca.' ⁹ Ne náa'a cinco miyácanai cawíteenica néeba'ee: 'Jóca, jiniwata jóca léenaa walí jini irrú. Mawí cawénica yáacoo chaléeni nawéndactalacani iwénique'e irrúwoo iyá jájiwani.' ¹⁰ Ne nácula náa'a cinco miyácanaica náau nawéni aceite, jáiwa línu léji liá'a nashínaacoo, ne náa'a cinco cawíteeninica nawárroo liájcha boda rícula, jáiwa cuíta númaca báyeerriwai. ¹¹ Ne liáwinaami náinu náa'a áabi miyácanaimi namá'ee: '¡Wawácali, wawácali, jiméecu wáajaba cuíta númaca!' ¹² Ne léeba'ee nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, jócai nucúnusia iyá, tándawa jócai numéecu cuíta núma.'

¹³ "Cáwi iwítee yáca, jiniwata jócai yáa léenaa, tánashia éerri rícu, ya hóraa nuínui. —Jesús má'ee.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácu
(Lc 19:11-27)

¹⁴ Linácu liá'a nuéejooojoo áacairra néeni léjta rey, nuá irrú áabai licábacanaa. "Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, wówerri liácoo liyáca áabai cáinabi ítala, limáida lishínaa tráawajadorbiniu, jáiwa licárgueda nalí natúyaque'e liwárruanica. ¹⁵ Báqueerri néenaarru léntregaa lirrú cinco mil monedayu, báqueerrirru dos mil moneda, ya báqueerri mil moneda. Bácainaa liá nalí léjta nawítee éenau'u liá léenaami. Jáiwa liáwai áabai cáinabi néerra. ¹⁶ Liá'a tráawajadorca ríshibierri cinco mil moneda, néenee liméda negocio liyú liá'a warrúwaca, jáiwa ligáana áabata cinco mil moneda liyú. ¹⁷ Chacábacanaa liá'a ríshibierri dos mil moneda, ligáana áabata dos mil mawí. ¹⁸ Ne liá'a ríshibierri mil moneda, jáiwa liáwai libáya liwácali wárruaniwai, útawi rícu liméda cáinabi rícu, quéewique'e léejueda liwácalirru wáni.

¹⁹ "Íchaba éerri liáwinaami léejoo liá'a nawácalica náa'a tráawajadorbinica, jáiwa lichánau liméda náajcha cuenta. ²⁰ Quéechanacu línu liá'a ríshibierri cinco mil moneda, jáiwa léejueda liwácalirru áabata cinco mil, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí cinco mil, áajee áabata cinco mil nugáanani jirrú.' ²¹ Liwácali má'ee lirrú: 'Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácanii wítee; ne machánica jiyá liyú liéni pítuica, numáacaminaa jiwánacaala áabata mawí. Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.' ²² Liáwinaami línu liá'a tráawajadorca ríshibierri dos mil moneda, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí dos mil moneda, áajee áabata dos mil nugáanani jirrú.' ²³ Liwácali má'ee lirrú: 'Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácani wítee; ne machácanica jiyá liyú liéni pítuica, numáacaminaa jiwánacaala áabata mawí. Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.'

²⁴ "Ne quéecha'inaami línu liá'a tráawajador ríshibierri mil moneda, limá'ee liwácalirru: 'Nuwácali, nuyá yáairri léenaa jiyáca washiálicuerri cabálini wérri, léjta liyá yáawaquederri ítashi áabi shínaa bacháida rícu, ya jiáwaqueda á'a jócta jiáabana. ²⁵ Cáarru nuyái wísta jócu nugáana ya nupérdia jiwárruani, tándawa nuáu nubáya jiwárruani cáinabi yáajabala. Ne áajee liéni jiwárruanica jishínaaca.' ²⁶ Liwácali éeba'ee lirrú: 'Jiyá tráawajador máashii ya

íinui, ne jáicta léenaa nuáwaqueda banácali á'a jócta nuáabana ya nuáwaqueda á'a jócta nucása, ²⁷ jirrúna'inaa jitée ta nuwárruani banco rícula, ya jáicta nuéejoowai nurríshibiacta nuwárruani ya ta liá'a ligáanani nulí lítala.' ²⁸ Néenee liwácali ma nalí náa'a yáainai nayá néeni: 'Éeda liúcha lierra mil monedaca, ya yáa lirrúni liá'a wáalierrri diez mil. ²⁹ Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá példerri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu. ³⁰ Ya liéni tráawajador jiní sírbiani, ijéda bináawalani catáwacactalaca. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

Liá'a bésuneerri'inaacoo quinínama chóniwenai jáicta amáarra cáinabijoo

³¹ "Jáicta nuyá washiálicuerri Dios Cúulee, íinujoo quinínama macájirra nucáamarra yáajchau, ya quinínama nushínaa ángelbini, nuwáaminau nuárrubai balíbalí ita'au. ³² Quinínama chóniwenai cáinabi ita'aa sánaca, náawacaminau nunáneeewa, ya táminaa nushírrida nayái bácainaa, jicá'a báqueerri pastor shírridau'u lishínaa ovejau cabra íibicha. ³³ Léjta pastor máidau oveja sáicaquictejica ya náa'a cabraca apáuliquictejica; chacábacanaa numéda'inaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, numáidaminaa náa'a Dios wínanica sáicaquictejica, ya náa'a chóniwenai máashiinica numáidaminaa apáuliquictejica. ³⁴ Numáminaa nuyá Reyca nalí náa'a yáainai sáicaquictejica: 'Íinu chérra iyá, nusáljinaa yáaque'e irrú saícabee; irríshibia liá'a wánacaalactalaca níseerri lichúnicuwai irrúi, ricuete Dios méda éerrica. ³⁵ Quéecha'inaamite ínaaishi nulí, iyáte yáate núya; iméete nuwówa, yáate nuíirra shiátai; nujínani'inaamiteu jiní núbana, yáate nuárrui. ³⁶ Cháuctate núbala, yáate nulíni; nubáalina'inaamiteu, yáateu iyúda nuyá; nuyá'inaamite cuíta manúmai rícula, ínute icába nuyá.' ³⁷ Néenee nasátaminaa néemiu náa'a majíconaanica Dios wínanica: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi jirrú jíni, ya wáate jíya? ¿O chacálitate wacába imée jiwówa jíni, ya wáate jírra shiátai? ³⁸ ¿Chacálitate wacába jiní jiárrui jíni, wáate jiárrui, o cháucta'inaamite jiibala, ya wáate jirrúni? ³⁹ ¿Chacálitamite wacába jibálinacoo jíni, ya jiyá cuíta manúmai rícula, ya wáateu wacába jiyá?' ⁴⁰ Nuyá Rey nuéebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a imédani nalí náani nuéenajinaí* mawíni rími imíyaca, nulí iméda iyácani.'

⁴¹ "Néenee nuyá Rey máminaa nalí náa'a yáainai apáuliquicteji: 'Íshírriu núcha iyá náa'a Dios nísani limárru nayácala licástigaani'inaa; yáa namówai infierno rícula méderricoo Wawásimirru ya lishínaa ángelbinica. ⁴² Iyá'ee éenalicuni yáacoo infierno rícula, níwata ínaaishite nulí, ne jóctate yáa núya; iméete nuwówa, ne jóctate yáa nuíirra shiátai, ⁴³ nujínaniteu déecucha nucáinaberra yúchau, ne jóctate yáa nulí yáarrushi. Cháuctate núbala, ne jóctate yáa nulíni; nubálinateu ya nuyá cuíta manúmai rícula, ne jóctate íinu iyúda nuyá.' ⁴⁴ Néenee nasátaminaa néemiu

* **25:40** Jáicta Jesús táania áani léenajinaí nácuchau, wówairri limáca náa'a éebidenaica.

liyá: ‘Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi jirrú, o imée jiwówa, o léjta liá'a jini yáarrui liyácta'inaa, o cháucta jíbala, o jibálinacoo, o cuíta manúmai rícula, ne jóctate wayúda jiyá?’ ⁴⁵ Nuyá liá'a Reyca léebaminaa nali: ‘Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a jócai iméda nali náani éebidenaica imíyani rímica, chacábacanaa jóca iméda nulíni.’ ⁴⁶ Náaminau náani carrúnatai néerra jócai amáarra, ne náa'a majíconaanica náaminau cáwicashi néerra jócai amáarra.”

26

Náa'a chóniwenai ca napénsaa chítashia néewo'inaa nawína Jesús preso jini

(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

¹ Liáwinaami linísa'inaami limá quinínama léji liáni, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoo:

² —Léjta yáyu'u léenani, chámai éerri rícula, fiestaminaa pascua shínaaca, ya nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedaminaa nuyá quéewique'e natáata nuyá cruz nácu.

³ Liyáali éerrimi, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, jáiwa náawacawai Caifás shínaa cuíta máanui néeni, chúnasai sacerdotébini wácalica, ⁴ namá'ee nalíwau chítashia néewau'inaa nawína Jesús jini númashi yúwica nácue jini, náiiuaque'ini. ⁵ Ne namá'ee:

—Ne jócu wamédani fiesta éerdi rícu, quéewique'e jócu nacáarraliau chóniwenai.

Báquetoo ínetoo nuádedeechoo Jesús nácu juménibee

(Mr 14:3-9)

⁶ Jesús jínaniu áabai chacáalee jí'ineerri Betania, líibana néeni Simónca náanimi jí'inaa chorrówai sái; ⁷ nácula lirrúwedau, báquetoo ínetoo rúniu lirrú, téechoo ruácoo áabai urrúwa rími, namédani íibayu jí'ineerri alabastro, cashiámui juménibeeyu cawéni wérri. Nácula Jesús rúweda liyáu líyaca, jáiwa runuádeda Jesús juáta licué jini. ⁸ Náa'a lishínaa éewidenaicoo, nacába'inaamini, jáiwa íiwirri nawówai ya nachána namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tánda ruíinu runuádeda léji lierra juménibeeca? ⁹ Sáicaicta nawéndaca máanui warrúwa nacuójica, quéewiquinicta wayúda náa'a carrúni jináatanica.

¹⁰ Jesús éemi'inaani, limá'ee nali: —¿Tánda ijódia ruáni ínetooca? Liéni rumédani ruyáca nuájcha sáicai. ¹¹ Ne náa'a carrúni jináatanica mamáarracani'inaa yáa íibijoo, ne nuyá jócainaa mamáarraca yáa yáajcha. ¹² Liéni rumédani nuájcha ruáni ínetooca, runuádedau'u juménibee nutánai, chúnechoo ruyá nuyá urrúnica naquéni nuyá. ¹³ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácuha quinínama cáinabi íta'aa náiiwadedacta liáni chuánshi wásedeerri'inaaca, natáaniaminaa runácu lécchoo liá'a rumédani ruáni ínetooca, cháminaa nédacanicoo runácujuo lécchoo.

Judas náawerri'inaa Jesús júnta

(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

¹⁴ Judas Iscariote, báawitane néenaa náa'a doce éewidenaicoo, liáu licába nayáctala náa'a sacerdote wácanica ¹⁵ ya limá'ee nali:

—¿Chíta máanaba iwówai yáa nulí jíni, nuéntregaaque'e irrú Jesús?

Nayá cháanaa liwénija: Treinta moneda warrúwayu. ¹⁶ Lirricuete liáwinaami Judas limúrru chítashia léewau'u léntregaa Jesús jíni.

Liá'a cena Wawácali shínaaca

(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23)

¹⁷ Quéechanacu sái éerri fiestaca, éerdi náayacta liá'a páanica jini íibisai wáneerri limúrracacoo, náa'a éewidenaicoo narrúniu Jesúsru nasáta néemiu liyá:

—¿Tanácucha jiwówai wachúni liá'a íyacaishi pascua shínaaca?

¹⁸ Jesús éeba'ee:

—Yáa namówai lirricula liá'a chacáaleeca, líibana néerra liá'a washiálicuerrica nutáaniani'ini irrú nácu, imá lirrú: 'Quéewidacai má'ee: Liá'a éerri numánimi jirrú nácu jái urrúnicai, nuáu jíibana néerra numéda íyacaishi pascua shínanaaca nushínaa éewidenaicoo yáajchau,'

¹⁹ Náa'a éewidenaicoo naméda léjta Jesús bánua'u nayá, ya ta naméda íyacaishi pascua shínanaaca.

²⁰ Quéecha'inaami catáwacacai, Jesús yáau liyá mesa nácula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau; ²¹ ne nácula náaya nayáca Jesús ma nalí: —Ne yáawaiyi numá irrú, báqueerri éenaa náawerri'inau nujúnta.

²² Jáiwa máashii wéerri nawówai, ya nachána bácainaa nasátada néemiu liyá:

—Nuwácali, ¿nuyáminaa?

²³ Jesús éeba'ee nalí:

—Báqueerri íyeerri nuájcha, chaléjta nujúnicaí mawíyica, lé'inawa náawerriu nujúnta liérta. ²⁴ Nuyá washiálicuerrica Dios Cúuleeca, arrúnaa máanali nuyá, léjta limá liá'a Dios chuáni; ¡ne carrúni jináatai rími'inaa liá'a náawerricoo nujúnta! Sáicanata lirrú jócu lijíáu líuchau cáinabi itala.

²⁵ Néenee Judasca, náawerri'inaacoo lijúnta, lisáta léemiu Jesús:

—Quéewidacai, ¿nuyá'inaamina?

—Jesús éeba'ee lirrú: —Chái já'a léjta jimáyu'u.

²⁶ Nácula náaya nayáca, Jesús wína licáaji rícuu páani, linísa'inaami liá saícai Diosru, lisúbirreda ya ta liá lishínaa éewidenaicoorru jini, limá'ee:

—Íyau, léwa nuínaa liéni.

²⁷ Jáiwa liwína licáaji rícuu áabai copa, liá saícai Diosru, lidúcuu nalíni limá'ee:

—Íirrau quinínama iyá liéni cópaca, ²⁸ níwata léwa nuírranaa, liéni nuéejo'u numéda yáajcha áabai wáalii wíteeshica; liéni íirraica nuádederri'inaaminau íchaba nácueji, quéewique'e najíconaa méetuacoo. ²⁹ Ne numá irrú jócuminaa nuéejoo nuírra liábi liáni uvaca, cáashia liyáali éerri nuírra yáajchani liá'a vino wáalii nusáljinaa wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru yáawaa inácala'inaa libáya lináwa

(Mr 13:26-31; Lc 22:31-34)

³⁰ Liáwinaami nanísa'inaami narrába salmo, náau dúuli ítala jí'ineerri Olivos. ³¹ Ya Jesús má'ee nali:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaa éebidauca nunácu wáalee táayee. Cháwa limá tánerricoo cáashta ita'aa:

‘Nuwánaca nuínuaminaa liá'a pastorca, ya táminaa oveja nacáarraliacojoo.’*

³² Ne quéechanacu jáicta nucáwiaujoyoo, nuáaminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.

³³ Pé'eru má'ee lirrú:

—Áawita quinínamacta yúrrucueda néebidauca jinácu, nuyá jócai'inaa yúrrucuedani.

³⁴ Jesús má'ee lirrú:

—Ne yáawaiyi numá jirrú, wáalee béwaami táayee yáawinaami, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, matálichu jibáyaminaa nunáawa jócala jicúnusia nuyá.

³⁵ Pé'eru éejoo'ee limá mamáarraca:

—Arrúnacta máanali nuyá jiájcha, jócuminaa nubáya jináawa.

Ya quinínama éewidenaicoo liájcha namá'ee chacábacanaa.

Jesús óreerri Getsemaní néeni

(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

³⁶ Jáiwa Jesús yáau lishínaa éewidenaicoo yáajchau, áabai yáarruishi jí'ineerri Getsemaní, limá'ee nali:

—Iwáayu áani, nácula nuáu nuóracoo chaléeni.

³⁷ Ne jáiwa litée Pé'eru ya chámata léenibi liá'a Zebedeoca, jáiwa lichánau lisíntia limáashii wérri liwówai ya cáwi licábacoo.

³⁸ Limá'ee nali:

—Nusíntia nucáwica nácuu máashii nuwówa máanalicaíyu. Imáacau áani, ya cáwi iyá nuájcha.

³⁹ Liyáalimi Jesús yáau píituirrimi libéechalawoo, litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lióra'eewoo limá'ee: “Nusálijinaa, jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u.”

⁴⁰ Jáiwa léējuawai licába lishínaa matálitai éewidenaicoo néerrawai, línu nanácu máinai nayáca. Limá'ee Pé'erurru:

—¿Ne jócuwita éenaa cáwi áabai hóraa nuájchai? ⁴¹ Cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha icáu máashictalaca. Iyá saícani métaa iwówai imédacani, ne ináanai wáneerri máajinaa iyá.

⁴² Chámaichu léejocoo lióraca chá'a: “Nusálijinaa, ne jócta jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica, jimédau léjta jiwówau'u.”

⁴³ Léejua'inaamíu, línu nanácu náa'a éewidenaicoo máinai nayá báani, jiníwata natuí báyeerri dajuíshiyu. ⁴⁴ Limáaca nayái léejoo liácoo li'óracoo matálichu, limá léja liá'a chuánshi cháí cábacanaa.

⁴⁵ Néenee léejoo nayáctala náa'a éewidenaicoo, limá'ee nali:

—¿Iyá mamáarracani máa iyáca, ya iwówa iyabactacoo? Jáí línu liá'a léerdciai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregacta'inaa nuyá nacáaji rícula náa'a cajíconaanica. ⁴⁶ Ibárrroo, wayúwai; jáí urrúnicaí liá'a éentreguerri'inaa nuyá nujínairru.

* **26:31** Liáni áabai cábacanaa, Jesús chaléjta liá'a pastorca ya náa'a éewidenaicoo liájcha, cháni léjta náa'a ovejaca.

*Nawína preso Jesús**(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)*

⁴⁷ Nácula Jesús táania liyá újnibii, Judas ínu'inaami, báqueerri néenaa náa'a doce éewidenaicoo, ínuerri íchaba chóniwenai téenai espada ya áicuba yáajcha. Yáaineu nawánacaala nácu náa'a sacerdótebini wácanai ya salínai judíobini wácanai. ⁴⁸ Judas, liá'a náawerri'inaacoo Jesús júnta, liá nali áabai chítashia quéewau'u náa léenaa nacábaqui jiníni, limá'ee nali: “Tánashia icábanii nushíshi wídani, liyáwa léju liárta; iwínani preso áani.” ⁴⁹ Jáiwa'ee, lirrúniu Jesúsru, limá'ee:

—¡Yáli, quéewidacai!

Jáiwa'ee lishíshi liwídani. ⁵⁰ Jesús éeba'ee lirrú:

—Nujúnica, liá'a jínuni jimédaca, jimédani. Néenee náa'a áabica narrúniu, nawína Jesús, natée preso jini.

⁵¹ Liyáalimi, báqueerri néenaa náa'a yáainai Jesús yáajcha, lijéda lishínaa espadau, jáiwa liwíchua liwíba liá'a shírruederri nali náa'a sacerdótebini wácanaica. ⁵² Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jishínaa espadau liárrui rículau. Jiníwata quinínama náa'a ínuu yáaquenaicoo espadayu, espadayu léechu máanali nayá. ⁵³ ¿Jócu jiá léenaa nusátactata nusálijinaa yúchau, libánuaminaata nulí chóca jirrímitaja'a setenta y dos mil ángelbini? ⁵⁴ Ne chátatani, ¿chítashia quéewaucta licúmpliacoo liá'a cáashta tánerricoo máirrica arrúnaaca libésunacoo cháa?

⁵⁵ Liyáalimi Jesús sáta léemiú náa'a chóniwenai:

—¿Tánda ínu iyá espada yáajcha ya áicuba iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? Éerri jútainchu nuéewida templo máanuica, ne jiniwaa iwínacta nuyá. ⁵⁶ Ne quinínama liéni libésunau quéewique'e licúmpliacoo léjta liá'a namáyu'u náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, tánerricoo cáashta íta'aa. Ne liyáalimi, quinínama éewidenaicoo liájcha, namáaca bácai Jesús, jáiwa nacánacawai.

*Jesús natéeni najúnta náa'a judíobini wácanaica**(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55,63-71)*

⁵⁷ Néenee náa'a wínenai Jesús natée Caifás íibana néerra, liá'a sacerdote wácanaica, náawacai yáacactalau náa'a quéewidacanica ley shínaa ya náa'a salínaica. ⁵⁸ Pé'eru yáau lishiirricu déecucheji lishínaa patio néerra liá'a sacerdote wácalica. Néenee liwárruau liwáacoo náajcha náa'a soldado túyenai liá'a templo máanuica, quéewique'e licába namédau'e lirrúni quinínama liá'a Jesúsca.

⁵⁹ Náa'a sacerdote wácanai ya quinínama náa'a Judío wácanaica, namúrru áabai chuánshi jicá'a liá'a sáicaica, áawita máashiicani, quéewique'e nawána náinuacani liá'a Jesúsca, ⁶⁰ ne jócai náinu, áawita íchaba chóniwenai íyadacoo ya náa lijíconaa jócai yáawaiyii. Ne máayabaca náyadacoo chámata mawí, ⁶¹ namá'ee:

—Ne liáni washíalicuerrica limá'ee: ‘Nuéewa nucáarralia liá'a templo Dios shínaaca, ya nuéewa nubárrueda báaniwani matálii éerri rícula.’ ⁶² Néenee libárrua'eewoo liá'a sacerdote wácalica, lisáta léemiú Jesúsru: ¿Jini jéebaca? ¿Tána léji liáni namáni nayá jinácucha?

⁶³ Ne Jesús máaquerriu manúma. Jáiwa'ee sacerdote wácali má'ee lirrú:

—Lijí'inaa nácu Dios cáwiica mamáarraca, nubánua jimáque'e liá'a yáawaiyica. Jíiwa walíni, jiyáctani Mesíasca, Dios Cúuleeca.

⁶⁴ Jesús éeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u. Ne numá irrú lécchoo iyá icábaminaajoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáairri'inau léema nácu saícaquicteji liá'a Dios cadánani wítee, ya líinu sáanai íibeji áacaiji.

⁶⁵ Néenee lishírricua líibala liá'a sacerdote wácalica, líyadaque'e liyáu íiwirri wérrica liwówa, ya limá'ee:

—¡Liéni washiálicuerrica táanierri léjta liyáccchu Dios! ¿Tánda warrúnaa wamúrru áabi mawí táanianai'inaa linácu? Ne iyá inísa éemi lichuáni, jócala cawáunta licába Dios; ⁶⁶ ¿chíta icábau jiníni?

Jáiwa néeba'ee:

—Jái cajíconaacai, arrúnaa máanalicani.

⁶⁷ Néenee'e nawísada lináni ya náiinuedani. Áabi nabáya lituí tá'ee nabáseda lináni, ⁶⁸ namá'ee lirrú:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, jidiwináte tánashia íinua jiyái!

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca

(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62)

⁶⁹ Pé'eru, nácula liwáau liyáca bináawa, patio íta'aa. Liyáalimija, báquetoo ínetoo nawánacaala yáarru rurrúniu Pé'erurru, ya rumá lirrú:

—Jiyá lécchoo yéerrimi Jesús yáajcha, liá'a Galilea néenee sái.

⁷⁰ Ne Pé'eru báya lináawa quinínama náneewa, limá'ee rulí:

—Jócu nuá léenaa liá'a jitáaniani jiyá nácu.

⁷¹ Jáiwa liáwai cuíta núma néerra, néeni báquetoo ínetoo cábani, ya rumá nalí:

—Liérta jínaneerrimiu Jesús yáajcha, liá'a Nazaret néenee saíca.

⁷² Pé'eru báaniu báya lináawa, limá'ee:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyi, jócai nucúnusia liérta washiálicuerrica!

⁷³ Íchaitaa liáwinaami, náa'a yéenai néeni narrúniu Pé'erurru ya namá'ee lirrú:

—Yáawaiyi jiyá báqueerri néenaa náa'a jínaneneecoo Jesús yáajcha, níwata jitáaniacala chaléjta nayá.

⁷⁴ Néenee Pé'eru chána limáca cadánani mawí:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá yáawaiyi, jócu nucúnusia liérta washiálicuerrica!

Liyáalimi já'a, áabai gáayu máidai. ⁷⁵ Néenee Pé'eru édacaniu linácu liá'a Jesús mánimi lirrú: 'Libéecha limáida liá'a gáayuca matálichu jibáya nunáawajoo'. Néenee Pé'eru jiáu néeni, lícha cáiwinaa wérri.

27

Jesús néntregaani Pilatorru

(Mr 15:1; Lc 23:1-2)

¹ Quéecha'inaa jucámarracai, quinínama náa'a sacerdote wácanai, yá'ee náa'a salínai Judíobini shínaaca, náawaqueda yáacau chítashia néewo'inaa nawána náiinua Jesús jíni. ² Naté'inaa jíni nabájini ya néntregaa Pilatorru jíni, liá'a wánacaleerri Roma néenee sái.

Judas máanalica

³ Néenee liá'a Judasca náawerricoo Jesús júnta, licába'inaa náiinua liá'a Jesúsca, jáiwa cáíwi liyá lirrú. Néenee lipénsaa léejueda náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, nalí náa'a sacerdote wácanai yá'ee náa'a salínaica. ⁴ Limá'ee nalí:

—Cajíconaa nuyá nuéntregaacalani máanalique'ini liá'a báqueerri washíalicuerri majíconai.

Néenee néeba'ee lirrú:

—Jini wéni walí. ¡Jiyáíwa méda jirrúwoojani!

⁵ Néenee'e Judasca liúca náa'a moneda templo rícula, ya lijíáu néenee, jáiwa'ee lijórcawai.

⁶ Néenee'e náa'a sacerdote wácanai náawaqueda liá'a warrúwaca, namá'ee:

—Liéni warrúwaca yáairri casáculai íirraiyyu, jócai wéewa wamáaca á'a yáarrushi ofrenda shínaaca, níwata liá'a washínaa ley jócai líná.

⁷ Jáiwa'ee naméda áabenaama, nawínaque'e liyú áabai cáinabi jí'ineerri Campo del Alfarero (liwówau'u limáca: lishínaa cáinabi liá'a washíalicuerri méderri méenaami cáinabiyu) naquénicta'inaa náa'a chóniwenai máanali déecucha sánaca. ⁸ Tándawa, liá'a cáinabica, lijí'inaa chóque'e éerri Yáarruishi íirrai shínaa. ⁹ Cha libésunacuwai léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías, limá'inaa: “Nawína'inaa náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, léwa liwéni namáacani náa'a israelítabini wácanaica. ¹⁰ Néenee nawéni'inaa nayú náa'a monedaca liá'a cáinabi lishínaa liá'a tráawajairri méenaami cáinabiyu. Namédani'inaa liáni níwata nuwácali cháa liwówaicani.” Cháwate limá liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías.

Jesús Pilato náneewa

(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5)

¹¹ Náa'a soldádobini natée Jesús lijúnta liá'a wánacaleerrica, néenee wánacaleerri sáta léemiu jini limá'ee:

—¿Jiyá rey judíobini shínaaca?

Jesús léeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u.

¹² Nácula náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a salínaica náa lijíconaa, Jesús jini jócai éeba. ¹³ Tándawa Pilato sáta léemiu Jesús:

—¿Jóca jéemi quinínama liá'a namáni jinácucha? ¿Táda jócu jéeba?

¹⁴ Ne Jesús jiniwita áabai chuánshi léebani Pilatorru; tándawa licáarrudau wérri licábacani liá'a wánacaleerrica.

Jesús nawánani náiinua

(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

¹⁵ Nácula liyá liá'a fiesta jí'ineerri pascua, liá'a wánacaleerrica séewirrínaa liwásaida báqueerri preso, tánashia chóniwenai winanii. ¹⁶ Ái báqueerri preso cáíwanai jí'ineerri Jesús Barrabás; ¹⁷ ya nácula náawacaida yáacau quinínama, Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai nuwásedacai: Jesús Barrabás o liyáwee Jesús, liá'a náa jí'ineerri Mesías?

¹⁸ Jiniwata liáca léenaa néntregaa liyá cadénica nayá, ne jáiwa nasáta'inaa liúcha liwáseda.

¹⁹ Nácula Pilato wáau liyáca á'a lijí'inacta tribunal, línu rubánua namá lirrú: "Ujiméda máashii lirrú lierra washíalicuerrica sáicaica, jiniwata táayee nudájuni áabai dajuishi cáarrui wérri linácueji."

²⁰ Ne náa'a chóniwenai nawaí'e Pilato liwáseda liá'a Barrabásca, ya lishínaa soldádobini náinuaque'e Jesús, léjta sacerdotébini wácanai ya salínai wówau'u. ²¹ Liá'a wánacaleerri lisáta léemiu nayá báaniu:

—¿Tána néenaa náa'a chámataca iwówai nuwásedaca?

Néeba'ee liúchani:

—¡Barrabás!

²² Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Ya tánaque'e numéda liájcha lierra Jesús, namáni nácucha Mesías?

Quíninama néeba'ee:

—¡Jitáata cruz nácuni!

²³ Pilato limá'ee nalí: Ne ¿tána máashii limédai? Ne nayá namáidada báaniu: —¡Jitáata cruz nácuni!

²⁴ Jái'inaa Pilato cába jócu léenaa lináawida nawítee náa'a chóniwenai, mawí'e naméda nawítamau, libánua náacoo néeda shiátai ya libádeda licáajiu quíninama náneewa, limá cháa:

—Nuyá jócai wárruo limáanalicau nácu liáni washíalicuerrica; ishínaa ítalashi iyá jáiu.

²⁵ Quíninama chóniwenai néeba'ee:

—¡Wayá ya wéenibi ta wayá waméda limáanalica!

²⁶ Néene Pilato wáseda liá'a Barrabásca; jáiwa liwána nabásaida Jesús ya léntregaa nalí náa'a soldádoca quéewique'e natáata liyá cruz nácu.

²⁷ Náa'a soldádoca lishínaa liá'a wánacaleerrica, natée Jesús libana máanui néerra, ya náawacau litéeji quíninama náa'a áabibi soldádoca. ²⁸ Namídu libala, nasúwa linácu áabai capa quíirrai, léjta báqueerri rey, ²⁹ ya namáaca liwíta nácu áabai túwirri yáacanaa chaléjta corona, ya báju vara licáaji sáicaquicteji léjta nawáaliani reybinica. Jáiwa natúyau lináneewa, nacáida liyá namá'ee lirrú:

—¡Jiyá yéerri íchaba camuí, jiyá rey judíobini shínaa!

³⁰ Yá'ee nawísada léchchoo, yá'ee liyú liá'a varaca nabása'ee liwíta nácu. ³¹ Liáwinaami nacáidaqui jini, namídu'e liúcha íbalashi quíirrai, néejo'e nasúwa linácu libala, yá'ee natée quéewique'e natáata cruz nácuni.

Jesús natátani'inaa cruz nácu

(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

³² Quéechanacu'inaa najíau náacoo, Jesús litécta liácoo lishínaa cruz, náinu linácu báqueerri washíalicuerrica jí'ineerri Simón, áabai chacáalee sái jí'ineerri Cirene, ne liáni nawána máashiiyu liyúda litée Jesús shínaa cruz.

³³ Náinu'inaa linácu áabai dúuli rími lijí'inacta Gólgota, (wówerri limáca: "Iyájimi yáarru"). ³⁴ Néenee náa líirrai liá'a Jesúsca vino éewiderriu ténaashiyu; ne Jesús jáiwa linísa'inaa'ee liprówaqui jini, jócai liwówa líirraqui jini.

³⁵ Néenee namídu libala ya nanísa'inaa natáataniqui jini cruz nácu, náa'a soldádoca náuqueda tánashia wíshii, náaque'e léenaa tánashia máacau nashírdaque'e nalí wáacoo libala liá'a Jesúsca.

³⁶ Jáíwa nawáau néeni natúyaque'e liá'a Jesúsca. ³⁷ Namáaca liwíta wícau áabai tánerriu ííwerri tándashia náiinua jíni, máirri'e: "*Le Jesúsja liáni, rey Judíobini shínaa.*"

³⁸ Natáata cruz nácu léccchoo liájcha liá'a Jesúsca, chámata canédi, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. ³⁹ Náa'a chóniwenai ca bésunenaicoo néeni nacáitani ya nacúsuda nawíta nacáidaque'e, ⁴⁰ ya namá'ee:

—¡Yáawaicta Dios cúulee jiyá, jiúrrucoo cruz nácucha! ¡Jiyá máirri jéenacala jicáarralia liá'a temploca, jéejoo jinácuda báaniuujoni matálii éerri rícula, jiwásedateu jiyá jájiu!

⁴¹ Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdótebinica wácanaica náajcha náa'a qéewidacani ley shínaaca yá'ee náajcha náa'a salínai léccchoo. Namá'ee nalí wáacoo:

⁴² —Jiyá chúnээрri náa'a bálineneecoo ya jicáweda náa'a máanalica, ne jócu jéewa jiwásedacoo náinueda'echa jiyá. Israel shínaa reycá walierra: jicúwaa liúrrucuacoojoo chóca já'a cruz nácucha, ya wéebidaque'e linácu! ⁴³ Liyá máirri limáaca liwówau Dios nácu: ¡ne Dios wáseda chócu jini'i, yáawaicta caníinaa licába liyá! ¿Jócai limácala Dios cúuleecaalani?

⁴⁴ Chacábacanaa léccchoo natáania máashii linácu náa'a canédibinica táateneecoo cruz nácu liájcha liá'a Jesúsca.

Jesús máanalica

(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

⁴⁵ Néene'e catáawaca quíninama cáinabi wíiyaicumi cáashia las tresca. ⁴⁶ Liyáali hóraami, Jesús máidada'ee cadánani limá'ee: "Elí, Elí, ¿lema sabactani?" (wówerri limáca: "nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿tánda jimáaca nuyá bácai?")

⁴⁷ Néenee nanísa'inaa néemiqui jíni náa'a áabica namánabaca yáainai néeni, namá'ee:

—Liáni washíalicuerri máiderri liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías.

⁴⁸ Néenee báqueerri yáau madéjcanaa línda esponja, újni espumaca. Néenee'e lisábida jíni liyú liá'a vino ijíshiiyu,* jáiwa libájini báju shitúwa, jáiwa liá Jesús íirraqui jíni. ⁴⁹ Ne náa'a áabica namá'ee:

—Jimáacani, wacába'aa Elías íinucta liwásedacani.

⁵⁰ Jesús limáidada cadánani báaniu, jáiwa máanalí jíni.

⁵¹ Liyáalimi, liá'a cortina templo núma lícu saíca, lishírricuawai† béewami áaqueji cáinaculanaa. Cáinabi cúsuwai yá'ee íiba wérri páquiawai. ⁵² Yá'ee útawi namáacacta máanalínimi méecuenai'eewoo, néenee íchaba washíalicuenai Dios shínaa máanalicai néejoocoo nacáwiacoo. ⁵³ Néenee licáwia'inau báaniu liá'a Jesúsca, najíau útawi rícula náa'a mashíquishimica, nawárruau lirrícula liá'a chacáalee Dios shínaa jí'ineerri Jerusalén, ya íchaba chóniwenai cábacta nayá.

* **27:48** Liá'a vino ijíshiica áabai íirracaiishi mawénitai, ne náirrani náa'a chóniwenai carrúni jinátanica ya báawita léccchoo náirrani náa'a soldádoca quéewique'e léda nawówa méeca. † **27:51** Liéni wówerri limáca, chóque'e méenaami chóniwerri éewerri liwárruacoo Dios náneewa. Nanácu nawítee náa'a judíobinica bácai liá'a sacerdóteca éewerri liwárruacoo néeni, ya bácai báitachu camuí máanabaca.

⁵⁴ Jái'inaa liá'a soldado wácalica ya náa'a yáaine liájcha néeni túyenai Jesús, nacába'inaa cáinabi cúsucoo yá'ee quíninama liá'a bésuneerricoo, cáarru wérri'e nayá ya namá'ee:

—¡Yáawaiyíi liáni washíalicuerrica Dios Cúulee!

⁵⁵ Íchaba íina yáa néeni cábenai nayá déecucheji, íinuenai Jesús yáajcha Galilea rícuha nayúda liyá. ⁵⁶ Náiibi ruyá léchchoo ruá'a María Magdalenaca ya ruá'a báquetoo Mariaca natúwa náa'a Santiago ya José, ya ruá'a natúwa náa'a nacúulee liá'a Zebedeoca.

Jesús naquénini

(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

⁵⁷ Jái'inaa catáwacai, líinu báqueerri washíalicuerrri rícuerrri jí'ineerri José, Arimatea néenee sái, liá'a léchchoo éebiderri Jesús nácu. ⁵⁸ José yáau licába Pilato néerra, ya lisáta liúcha Jesús máshicaími quéewique'e liquénicani. Pilato bánua néntregaa Jesús náanaími Josérri. ⁵⁹ Jáiwa José ya áabi nawína limáshicaími, nawówanaani áabai wárruma íibi jí'ineerri lino, masáculai, ⁶⁰ ya liwárrueda útawi wáalii rícula José shínaa, liwánani naquéní íiba máanui rícu. Liáwinaami linísa'inaa libáya útawi íiba máanuiyu jíni, jáiwa liáwai. ⁶¹ Ne ruá'a María Magdalena ya ruá'a báquetoo Mariaca namáacau nawáanicoo útawi júntami.

Catúyacani Jesús shínaa útawi

⁶² Cajójchanaami, liwówai limá, liá'a éerri nawówa íyabactacoo, náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a fariséobini náau nacába Pilato, ⁶³ ya namá lirrú:

—Wawácali, wayá édacanineu liá'a limáni liá'a canúma yúwicaica, cáwi'inaami liyá újnibi, limá'inaa matáli éerri yáwinaami máanalicani shínaa, licáwiominaa báaniu. ⁶⁴ Táda, bánua náa'a soldádoca natúyaque'e útawi, cáashia matáli éerri bésunacoo, jócubeecha náiiinu táayee náa'a lishínaa éewidenaicoo ya nanédu limáshicaími, ya liáwinaami namá chóniwenairru licáwiacaalawai. Libésunactau liáni chá'a, liá'a amáarractalacani númashi yúwica máashii mawí liúcha liá'a quéechanacu sáimica.

⁶⁵ Pilato limá'ee nalí:

—Soldado nárra iwáalia áarra natúyaque'e. Yáau itúya útawi léjta yáayu'i léenaa.

⁶⁶ Náau nachúni saíca wérri útawi núma, namáaca sello íiba nácu nabáyau liá'a útawica, quéewique'e nayá náa léenaa tánashia méecu jíni, jáiwa namáaca soldádoca túyacani.

28

Jesús cáwiarriu máanalicai yúcha

(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, jái'inaa jucámarrai liá'a éerri quéecha sái semana nácu, María Magdalena ya báquetoo María náau nacába útawi. ² Cawíquinta cáinabi cúsucoo cadánani, jiniwata báqueerri ángel wawácali shínaa yúrrucuerrri áacai, ya lirrúniu útawirru, léeda íiba nabáyau'i útawi núma, jáiwa liwáau líta'aa. ³ Liá'a ángelca licámarrá quéenaca újni éenu bérudau'i, ya líibala cabálai wérri. ⁴ Nacába'inaa ángel, náa'a

soldádoca nachéchinaiu nacáarruniu ya namáacau újni máanalínica.
⁵ Liá'a ángel limá nali náa'a íinaca:

—O'icáarrudau iyá. Nuá léenaa imúrru imácoo Jesús, liá'a natáatanimi cruz nácu. ⁶ Jiní áani, cáwierriwai, léjta limáyu'umi. Ínu icába áani namáacactami limáshicaimi. ⁷ Yáa namówai madéjcalicu ya íiwa nalíni náa'a éewidenaicoo: 'Cáwerriwai, ya liáu ibéecha Galilearra, néerra icábajoni.' Léwa arrúnai'inaa nuiwa irrú liáni, —limá'ee liá'a ángelca.

⁸ Náa'a íinaca náau madéjcanaa útawi néenee, cáarruni ne saícta wérri nawówa, ya nacánacau natée chuánshi saícaica nali náa'a éewidenaicoo. ⁹ Liyáalimi rímija Jesús jiáu nali najúnta yáa litáa nali. Narrúniu Jesúsru natúyau nanánimiyu lirrú ya nashíquia licáwa nácu. ¹⁰ Jáiwa Jesús ma nali:

—Ocáarru iyá. Yáau íiwa nali náa'a éewidenaicoo nuájcha, náaque'iniu Galilearra, ya néerra nacába nuyájoo.

Náiiwani náa'a soldádoca linácu liá'a bésuneerricoo

¹¹ Nácula náa'a íinaca náau náiiwa nalíni náa'a éewidenaicoo, néenaa náa'a soldado túyenai útawi, náiiu chacáalee rícula, ya náiiwa sacerdote wácanairru quinínama liá'a bésuneerricoo.

¹² Náani nawácanaica náau natáania náajcha náa'a salínai wácanaica quéewique'e áabenaa nawówa náajcha. Yá'ee náa íchaba warrúwa nali náa'a soldádoca, quéewique'e áabenamaa nayáca ya náiiwaque'e léja liá'a namáni náa'a nawácanaica. ¹³ Náa'a nawácanaica néewida nawítee náa'a soldádoca chá'a:

—Máta imájoo táayeemi, nácula wamáa wayáca, náa'a éewidenaicoo Jesús shínaaca, náiiu nanédu Jesús máshicaimi. ¹⁴ Ya wánacaleerri wérri yácta léenaa liáni, wayá wachúni quinínama liájcha, jiní éecha ibésunau'iu.

¹⁵ Náa'a soldádoca nawína liá'a warrúwa, jáiwa'ee naméda léjta namáyu'i nali. Íchaba chóniwenai éemi liáni íiwadedeerriu, ya cáashia chóque'e éerri náa'a judíobini namá chá'a.

Jesús íiwata nali náa'a éewidenaicoo namédaque'e léjta liwówau'i (Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

¹⁶ Liáwinaami, náa'a once éewidenaicoo náau Galilea néerra, lítala liá'a dúulii Jesús máni nácucho nali. ¹⁷ Ya nacába'inaa Jesús, natúyau nanánimiyu lirrú, báawita áabi éewidenaicoo napénsaa naliwoo jócai liyá liá'a Jesúsca. ¹⁸ Jesús rúniu nali ya limá'ee:

—Dios yáa nulí quinínama lidánaniyu áacairra ya cáinabi ita'aa. ¹⁹ Yáau nali náa'a chóniwenai yéenai quinínama cáinabi itala, ya éewida nayá quéewique'e nushínaa éewidenaicoo nulí; ibáutisa nayá nusáljinaa jí'inaa nácu, ya licúulee ya Espíritu Santo, ²⁰ ya éewida nayá naméda liwánacaala liáni quinínama nuwánini iméda iyá. Nuyáminaa, yáajcha éerri jútainchu, cáashia amáarra liá'a éerrica.

Evangelio según SAN MARCOS

Liá'a Juan Bautístaca jiníctala yáairri
(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Quéechanacu saícai chuánshi bangéliu* Jesucristo Dios Cúulee shínaa. ² Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaías litánanimica limáni Licúuleerru:

“Nubánua nubéechau íiwerri'inaa nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni iníjbaa.

³ Báqueerri chóniwerri máidaderri jiníctala yáairri:
Ichúni iníjbaa íiwaca lirrú;
iméecu áabai iníjbaa machácani”.

⁴ Libésunate'eewoo Juan Bautista íyadau wáunamactaca libáutisa chóniwenai; limá'ee nalí, arrúnua éejuederri iyáu Diosru ya ibáutisacoo, quéewique'e Dios méetuerri ijíconaa. ⁵ Íchaba náa'a yáainai Judea shínaa cáinabi íta'aa, ya liá'a chacáalee Jerusalén najíáu néemicani. Náiiwa najíconaa Diosru, ya Juan báutisa nayá méeda Jordán yáacula. ⁶ Juan íibala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali rícu áabai ímanaayu, ya líya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu awáca íibisai. ⁷ Léewidacala limá'ee: “Nuáwinaami báqueerri ínu mawí cadánani núcha, jócaita cawówanaa nutájiacoo nuwáseda lishínaa sandalia báji. ⁸ Nuyá báutiseerri iyá shiátaiyu; ne liyá liáminaa irrújoo iyá Espiritu Santoyu.”

Jesús báutiseerriu
(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)

⁹ Liyáali éerrimite, Jesús jiáu Nazaret rícuha yáairri cáinabi Galilea rícu, ya Juan báutisa méeda Jordán yáacu jini. ¹⁰ Quéecha'inaami lijíacoo shiátai yáacucha, Jesús cába éerri méecucoo ya Espiritu Santo yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹¹ Jáiwa'ee Jesús éemi Lisáljinaa chuániu éerri rícueji, máirri'ee: “Jiyáwa Nucúulee caníinai nucábaca, liá'a nuwínanica”. —Cháwa'ee Dios ma licúuleerru.

Wawásimi wówairri licába Jesús cáacoo
(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)

¹² Liáwinaami liáni, liá'a Espiritu Santo libánua Jesús liáque'iu jiníctala yáairri. ¹³ Néerra liyá cuarenta éerri, liyá cuéshinai cawálani íibi ya Wawásimi wówairri licába licáacoo liá'a Jesúsca; ya ángelbini íinuenai ya nasírbia lirrú.

Jesús prínsipia lishínaa tráawaju Galilea rícu
(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

¹⁴ Liáwinaami naníqui Juan cuíta manúmai rícula, Jesús yáau Galilea néerra líiwa liá'a chuánshi saícaica Dios bánuani líiwaça. ¹⁵ Jesús má'ee chóniwenairru: “Jái ínucai liá'a léerdica, ya liá'a

* 1:1 bangéliuBangéliu liwówai limá liá'a chuánshi saícaica.

Dios wánacaalauca urrúnii. Éejoo Diosru ya irríshibia éebidayu liá'a saícai chuánshica”.

Jesús máida cuatro catésucani

(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

¹⁶ Áabai éerri Jesús bésuneerriu liácoo Galilea shínaa manuá tácoowa, licába'inaa Simón ya léenajirri Andrés. Yúquenai nayá nashínaa máaya shiátai yáacula. ¹⁷ Jesús limá'ee nali:

—Yáau nuájcha, ya nuyá numéda iyájoo catésucani washiálicuenai.

¹⁸ Liyáalimi namáaca namáayaniu ya náau liájchai.

¹⁹ Píitui rími libéechalata, Jesús cába Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, yéenai áabai lancha rícu nachúni nashínaa máayau.

²⁰ Liyáalimi limáida nali, ya jáiwa'ee namáaca nasálijinaa Zebedeo lancha rícu náajcha náa'a yúdainai liyá, ya náau Jesús yáajchai.

Báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii

(Lc 4:31-37)

²¹ Náiiu Capernaúm néerra, lirrícula éerrica liwówa iyabactacoo, Jesús wárroo sinagoga† rícu (cuíta náawacatau náa'a judíobini) ya lichána léewida'ee nayá chóniwenaica. ²² Náa'a chóniwenaica nacáarrudau nacába léewidacala, jiniwata limédacala quinínama wánacaalashiyuni, ya jócala léewida léjta náa'a éewidenai ley nácu. ²³ Chacáalee shínaa sinagoga rícu ái báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii, liyá limáidada'ee Jesúsru:

²⁴ —¿Táda jiwárroo wáajcha Jesús Nazaret néenee saí? ¿Jiyá ínuerri limárda wayá? Nucúnusia jiyá, nuá léenaa jiyá Santo Dios shínaa. Chá'ee limá Jesúsru liá'a espíritu máashiica.

²⁵ Jesús cáita liá'a espíritu limá lirrú:

—¡Manúmata jimáaca washiálicuerri liéni!

²⁶ Liá'a espíritu máashiica licúsuda liá'a washiálicuerrica, ya limáidada cadánani lijíau liúchai. ²⁷ Quinínama nacáarrudau, ya nasáta néemi nayá wáacoo:

—¿Tána léji liéni? ¡Léewidaca wáaliyu, ya wáalierrri quinínama libánuaca! ¡Lécchoo liá nali bánua náa'a espíritu máashii ya naméda liwánacaala!

²⁸ Ya liyáalimi náa léenaa Jesús íiwanaa quinínama Galilea shínaa cainabi ita'aa.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru

(Mt 8:14-15; Lc 5:38-39)

²⁹ Quéecha'inaami najíacoo sinagoga rícuha, Jesús yáa'eewoo Santiago ya Juan yáajcha, náabana néerra náa'a Simón ya Andrés.

³⁰ Ruá'a Simón néerruca rúwechoo cama ita'aa bálinechoo ruwáalia licámuna. Jáiwa náiiwa Jesúsru jini, ³¹ jáiwa lirrúniwai, liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; liyáalimija léedau rúcha liá'a licámuna, jáiwa rusírbia nali.

Jesús chúni íchaba bálineneu

(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

³² Wówai'inaami cáiwia wárruacuwai samáaque'e, natée quinínama náa'a bálineneecoo ya náa'a wáalianai demonio Jesúsru,

† 1:21 sinagoga Yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica.

³³ ya quinínama chacáalee náawacau cuíta núma lícu. ³⁴ Jesús chúni matuínaami bálínacaalashi chóniwenai wáalianica, ya lijéda íchaba demonio; ne jócai líná nataaníaca náa'a demonioca, níwata nácúnusiani.

Jesús éewiderri saícai chuánshi náa'a sinagoga rícu
(Lc 4:42-44)

³⁵ Ujnicáta'inaa, catáwacai újnibii, Jesús bárroo ya lijíáu chacáalee rícuha quéewique'e liácoo lióracoo chalée jiníctala yáairri. ³⁶ Simón ya lijúnicaí náau namúrru Jesús, ³⁷ ya náiiinu'inaami jíní namá'ee lírrú:

—Quinínama namúrru jiyá.

³⁸ Ne léeba'ee nachuáni:

—Wáau áabata chalée urrúnicta mawí; néeni léecchoo nurrúnaa nuíwa saícai chuánshica, linácuejiwa nujiáu líáni.

³⁹ Cháwa'ee Jesús jínanicoo quinínama Galilea, líiwa limácoo saícai chuánshica sinagoga rícuba ya lijéda demonio.

Jesús chúni báqueerri leproso
(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

⁴⁰ Báqueerri washiálicuerri bálínerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra† nácu, irrúniu Jesúsru, ya litúyau líúrruiú íta'aa limá'ee:

—Jiwówaicta jéewa jichúni nushínaa bálínacaalashi.

⁴¹ Jesús carrúni jináata licábacani; lidúnuni licáajiyu wáni limá:

—Jajá, nuwówai ¡Jimáacau saíca!

⁴² Liyáalimi léedau liúcha lepraca bálínerrimicoo ya limáacau saíca. ⁴³ Jesús wána liácoo liyáalimi, ya líiwa lírrú bájjíalanani:

⁴⁴ —Jicábateni, ujíiwa áabírruni; bácai rími jiáu jíyadacoo sacerdoterru, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimita imédaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica saíca jiyái jibálínacaala yúchau.

⁴⁵ Ne liá'a washiálicuerri liáwai, jáiwa líiwadeda quinínamaru jíní liá'a bésuneerricoo. Tándawa Jesús jócai éewa liwárruacoo matuínaami chacáalee rícu, arrúnaa limáacacoo bináaweji, á'a báawachala jinícta chóniwenai; ne quinínama matuínaami náiiinu nacába liyá.

2

Jesús lichúni báqueerri macáwai
(Mt 9:1-8; Lc 5:17-26)

¹ Áabi éerri liáwinaami, Jesús éejoo liwárruacoo Capernaúm rícula. Quéecha'inaami náa'a chóniwenai náa léenaa liyá cuíta lícu, ² jáiwa náawacau íchaba chóniwenai jócani éenaa cuíta nánibala; ya líiwa nalí saícai chuánshica. ³ Néenee, cuatro washiálicuenai téee lírrú, báqueerri macáwai. ⁴ Ne bájjíalaca chóniwenai jóca néewa narrúnda Jesúsruni, jáiwa náírrau cuíta íta'aa néeda áabai libáinaa á'a liyáctaca, súwarra rícueji náurrucueda liá'a bálínerricoo liárrubai íta'au lírrú wáctacoo. ⁵ Jesús cába'inaami néebida linácu, limá lírrú liá'a bálínerricoo:

—Nucúulee, jijíconaa máaquerriu liméetuacoo.

† 1:40 lepra Bálínacaalashi íyeerri náinaa.

⁶ Áabi éewidenai yáaine léenaa ley wáaineu nayáca, napénsaa: ⁷ ¿Chíta quéewoo litáaniaca cháji liéni? Lichuáni táanierri máashii Dios nácula. Bácairrimi Dios éewerri liméetua jíconaashi. ⁸ Ne Jesús liyáalimi liá léenaa liá'a napénsani nayáca, néenee lisáta léemiu nayá:

—¿Tánda ipénsa chárra? ⁹ ¿Tána mawí jócai tráawajui, numá macáwai: “Jijícona maaquerriu liméetuacoo”, o numá lirrú: “Jibárruo, jiwína jiárrubaiu jijínau”? ¹⁰ Ne núyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáalierri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá macáwairru:

¹¹ —Numá jirrú, jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíbana néerrau.

¹² Liá'a bálínerricoo libárruo cawíquinta, ya liwína liárrubaiu lijiáu néenee, natuími rícula quinínama. Linácue jiliéni, nacáarrudau quinínama, jáiwa náa saícai Diosrui, namá'ee:

—Jócai wacába cáji cháí bésunacoo.

Jesús máida Leví lishírruedaque'e lirrú

(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)

¹³ Liáwinaami Jesús yáu báaniu manúa tácoowala; náa'a chóniwenai yáawacau lirrú, ya liyá léewida nayá. ¹⁴ Libésuna'inaamiu licába Leví, licúulee liá'a Alfeo, wáairriu liyáca náarrui náa'a cóbrenai impuesto Romarru. Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha.

Leví bárroowai liáu liájchai.

¹⁵ Jáiwa'ee Jesús íyeerri liyáca Leví íibana néeni, ya íchaba cóbrenai impuesto Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, wáaine'eewoo mésa nácu lécchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo, jiníwata íchabani náa'a yáainecoo liájcha. ¹⁶ Áabi éewidenai ley shínaa, náa'a fariséoca, nacába'inaami Jesúsca íyeerri liyáca náajcha quinínama náa'a, nasáta néemi náa'a éewidenaicoo:

—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a cajíconaanica?

¹⁷ Jesús éemi'e jíni, yá'ee limá nalí:

—Náa'a saícanica jócani rúnua médico, náwa rúnaani náa'a bálínenaicoo. Chacábacanaa, nuyá jócai íinu numáida náa'a máinai saícaca nayá, náwa nuíinu numáida náa'a cajíconaanica.

Nasáta néemiu ayuno nácu

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

¹⁸ Báitate yúnenai nayáca náa'a éewidenaicoo Juan Bautista ya náa'a fariséoca, néenee áabi chóniwenai náa'a'eewoo Jesús néerra nasáta néemiu wáni:

—Náa'a Juan shínaa éewidenaicoo ya náa'a fariséoca yúnenai: ¿Tánda jóca jishínaa éewidenai náyúna?

¹⁹ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Ya néewa nayúnaa náa'a nabítani áabai boda, nácula nashínaa novio yáa náajcha? Nácula liyá náajcha nashínaa novioca jócani éewa nayúnaaca. ²⁰ Ne líinuminaa liá'a éerrica natécta'inaa nuyá léjta nashínaa novio; jáicta líinu liá'a éerrica, néenee liyáali éerriminaa nayúnaa.

²¹ Jesús íyada chuánshi mawí litáania linácu liá'a wáalii léewidani jinácu ya liá'a ajuítaiimi nawáalianica quéecha. Jiní chúneerri áabai íbalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiníwata liá'a wáarruma wáaliiica liáwaqueda liá'a íbalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírriquerri mawí máanuique'e jini. ²² Jiní léechoo yáa vino wáalii ímanaashi lidánumimi rícu, jiníwata liá'a vino wáaliiica wáneerri lisúbirriacoo liá'a ímanaashica, ta lipérdiacoo liá'a vinoca ya ímanaashica. Tándawa arrúnaa yáa vino wáalii ímanaashi wáalii rícu.

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue sábado rícu

²³ Áabai sábado* Jesús jínaneerri náabanacta banácali, ya lishínaa éewidenaicoo nabésunau náacoo, jáiwa néerrua trigo dácue. ²⁴ Jáiwa náa'a fariseo nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:

—Jicábate, ¿Tánda naméda náa'a jishínaa éewidenaicoo jócai wéewa waméda sábado rícu?

²⁵ Ne limá nalí:

—¿Jócai cáji ilíá icábau Dios chuáni nácu, liá'a David médanimica áabai éerrite quéecha'inaamite liyá ya lijúnicaibinica jáiwater nawáalia jiní rúnijinaa ya nasíntia ínaaishi? ²⁶ Quéecha'inaami Abiatar yáairri sacerdote wácaliyu, David wáaroo Dios íbana rícula, jáiwa líiya liá'a páanica Diosru sáica; bácai sacerdotébini éewa náayacani, jáiwa liá náaya léechoo náa'a chóniwenai yáainecoo liájcha.

²⁷ Jesús túculeda mawí:

—Dios limáaca liá'a sábadoca chóniwenairru, ne jócai chóniwenai sábadorru. Náa'a chóniwenai jócai arrúnaa néndaca táanashia namédani sábado rícuí, jiníwata wawácali nísani limáacai. ²⁸ Linácueji liéni, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalishi léechoo éerri nawówa íyabactacoo.

3

Liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

¹ Jesús wáaroo báaniu sinagoga rícu; lirrícu báqueerri washiálicuerri wáliierri áabai licáaji íshiderriu. ² Náa'a fariseo néda lituinaa Jesúsca lichúnicta nacába sábado rícu, quéeuque'e néewa náa lijíconaa. ³ Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo:

—Jibáaroo jimédau béewami.

⁴ Jáiwa lisáta léemiu náa'a áabica:

—¿Tána wéewa waméda sáica mawí éerri wawówa íyabactacoo: Liá'a sáicaica o léewee jiliá'a máashiica? ¿Wawáseda áabai cáwicashi o wamárdacani?

Ne jáiwa manúma nayái. ⁵ Néenee Jesús cába nalí íwirri liwówa náa'a yáaine litéeji, máashii liwówa cabálinica nawówa, limá lirrú liá'a washiálicuerri:

—Jidáquinia jicáajiu.

* **2:23** Éerri nawówa íyabactacoo nashínaa náa'a judíobinica

Liá'a washiálicuerri dáquinia jíni, ya licáaji chúniwai.
⁶ Quéecha'inaami najiácoo fariséoca, nachánau naméda natáaniaca
 náajcha náa'a heródesbinica quéewique'e náinua Jesús.

Íchaba chóniwenai manuá tácoowa

⁷ Jesús, náaniu íshiirricu íchaba chóniwenai Galilea sánaca, ya
 liáu lishínaa éewidenaicoo manuá tácoowala. ⁸ Quéecha'inaami náa
 léenaa máanui limédanica, jáiwa íchaba lécchoo náau nacábacani
 náa'a Judea sánaca, ya Jerusalén, ya Idumea, cáiwia jiácteajcoo
 Jordánca ya náa'a cáinabi Tiro ya Sidón. ⁹ Tádawa linácu jiliéni,
 Jesús bánua jishínaa éewidenaicoorru nawáaliaque'e libéecha
 madánainaa áabai lancha, quéewique'e jóca chóniwenai bádadani.
¹⁰ Jiniwata íchaba lichúni, quinínama náa'a bálinenaicoo náinu
 linácula nadúnuque'ini.

¹¹ Quéecha'inaami espíritu máashiini cábacani, nacáu náurruimiyu
 lináneewa namáidada'ee:

—¡Jiyáwa Dios Cúulee!

¹² Ne Jesús liwána jócu natáania linácu quinínama chóniwenai
 náneewa.

Jesús níwa doce apóstolubinica

(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

¹³ Liáwinaami Jesús írrerriu dúuli ítala, jáiwa limáida léjta
 liwówau. Báitate náawacau, ¹⁴ liníwa náibicha doce, quéewique'e
 natálidedacani ya quéewique'e libánua náiiwa saícai chuánshica.
 Náani liá nají'inaa apóstolubinica. ¹⁵ Ya liá nalí wánacaalashi
 najédau'inaa demonio chóniwenai yúcha. ¹⁶ Náawa liníwani doce
 náani: Simón, liáni jí'inaa Pé'eru; ¹⁷ Santiago ya léenajirri Juan,
 Zebedeo éenibi, limáni jí'inaa Boanerges (liwówa limáca “túrrunerriu
 éenibi”); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, ya Santiago,
 Alfeo cúulee; Tadeo, Simón cananeo saí, ¹⁹ ya Judas Iscariote,
 liáwinaami wáneerri'inaa náinua Jesús.

Náa Jesús jíconaa

(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

²⁰ Liáwinaami Jesús wárroo áabai cuíta rícu, éejoo náawacacoo
 íchaba chóniwenai, jócai éewa líiyaca ya lishínaa éewidenaicoo.
²¹ Náa'inaami léenaani náa'a Jesús éenajinaica, náau natéecani,
 namá'ee lócucala éewani.

²² Léccchoo quéewidacani ley shínaaca ínuenai Jerusalén néenee
 namá'ee: “Beelzebú, chúnsai demonio wácalica, léewa yáairri
 lirrú liéni washiálicuerrica wánacaalashi léewau'inaa lijédacani
 chóniwenai yúcha”.

²³ Jesús máida nayá, jáiwa liá nalí áabai licábacanaa limá'ee
 nalí: “Wawásimi jócai jéda chúnsai Wawásimica. ²⁴ Áabai país
 shírrerriu yáaineu grupoyu máashiini cába yáacacoo, jócani éewa
 nayá machúnuca; ²⁵ ya áabai éenajinai shírreneu, jócai éewa nayáca.
²⁶ Cháwa léccchoo ya Wawásimi lishírrictau ya libárroo lináculawoo,
 jóca éewa liyáca; líinuminaa amáarractala liyá.

²⁷ “Litáania chítashia wéewau'inaa wagáanaqui jíni Wawásimica,
 liá'a cadánani wérrica, Jesús má'ee: Jiní éewerri liwárruacoo

libana rícula washíalicuerri cadánanirru ya linédu lishínaa, jóctaca libájidaque'e cháani; bácai cha já'a léewa linéducani.

²⁸ “Núíwa irrú Dios éewerri liméetua quinínama washíalicuenai jíconaa ya quinínama liá'a máashii namánica: ²⁹ Ne liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácu, jócuminaa lédacaniu linácu liá'a limédanica, máaquerriminau cajíconaiyu mamáarraca.”

³⁰ Liéni Jesús máni'e, jiniwata namácala'ee liwáaliacala espíritu máashii.

Litúwa ya Jesús éenajinai

(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

³¹ Néenimichu ruíinu ruá'a litúwaca ya Jesús éenajinai, jáiwa namáacau bináaweji nabánua namáidacani. ³² Náa'a chóniwenai wáainecoo Jesús téeki namá lirrú'e:

—Jitúwa, ya jéenajinai ya jéenajetoo yáaine bináawa, namúrru jiyá.

³³ Jesús éeba nachuáni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinai?

³⁴ Jáiwa, licába náa'a wáainecoo litéeji, lidúcueda'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ³⁵ Quinínama náa'a médenai Dios wánacaala, léewa nuéenajirri liérta, ya nuéenajetoo ya nutúwa.

4

Jesús méderri licábacanaa liá'a cáabanacaica

(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)

¹ Báaniu lichána léewidaca calísa tácoowa liá'a Jesúsca. Jáiwa náawacau lirrú íchaba wérri chóniwenai, néenee Jesús írrau áabai lancha rícula liérta calísa yáacu, jáiwa liwáawai, nácula chóniwenai máacau litácoowa. ² Néenee léewida nayá íchaba nácu chá'a licábacanaayu. Liyú liá'a léewidau'u limá nalí:

³ “Éemi liáni: báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi.

⁴ Liáabana'inaa liyáca áabata líimi cáu liúcha iníjbaa lícu, náinu náa'a míshiiduca jáiwa náaya jíni. ⁵ Áabata cáu líibi íibaca, jinícta saíca cáinabi, liérta banácalica, jáiwa lipáquiau madéjcata, jócala saíca cáinabi, dujíwalanaa liá'a cáinabica; ⁶ Néenee cáiwia éema jíni lipáquia'inaamiu jiniwata lijíchui, máacarra jíni. ⁷ Áabata léenaa liá'a banácalica cáirriu túwirri íibi, jáiwa túwirri dáwinawai líinua jíni jócu liá litawai. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu saíquitacta cáinabi, lidáwinawai liá litau saíca; áabata yáa litau léjta treinta bátuinaa, áabata sesenta litau ya áabata cien.” ⁹ Ne Jesús túculedani mawí: “Náa'a wáalianai nawíbau, néemi'a.”

Jesús ma tánda liméda licábacanaa

(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)

¹⁰ Néenee liáwinaami, Jesús máaca'inaamiu bácai, náa'a yéenai urrúni lirrú náajcha náa'a doce léewidanicoo, nasáta néemiú Jesús tánashia liwówai limá léji liéni licábacanaaca. ¹¹ Jesús éeba'ee limá'ee nalí: “Iyá Dios wána yáa léenaa jócai náa léenaa liwánacaalactaca shínaaca; ne náa'a jócani éebida Dios nácu numá nalí quinínama licábacanaayu, ¹² quéewique'e nacába mawí, ne jócai

nacába, ne mawícta éemica jócai éemi, quéewique'e jócai éejoo Diosru, ya tándawa jócai Dios pérdonaa nayá.”

Jesús íiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica
(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)

¹³ Jáiwa limá nali: “¿Iyá jócani yáa léenaa éemi licábacanaa liéni? ¿Chíta quéewoo yáa léenaa éemi quinínama áabata?” ¹⁴ Liá'a yáabaneerri lími chaléjta liá'a íiwadederri Dios shínaa chuánshi. ¹⁵ Ái áabi chaléjta lími cáirricoo iníjbaa lícu: Néemini liá'a Dios shínaa chuánshi, ne liáwinaami néemicaní línu liá'a Wawásimi ya lijéda liá'a Dios chuáni yáairri nawówa lícu, léjta míshiidu íyau'u banácali íimi cáirricoo iníjbaa lícu. ¹⁶ Ái áabi já'a léjta lími liá'a náabanani íiba íibi: Éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajchau ya néejoo Diosruí, ¹⁷ ne jócala liwáalia lijichu saíca, léjta banácali íimi cáirricoo íiba íibi, jócu léewa machácani liyáca; táda linácueji, Dios chuáni nácueji naméda máashii nali, jócai namáaca nawówa Dios nácu, tánda néewa nacáacoo Dios chuáni yúcha. ¹⁸ Áabi chaléjta náa'a lími náabanani túwirri íibi: Éemenai Dios chuáni, ¹⁹ ne náa'a shínaashica yéenai áani cáinabi íta'aa, nawána urrúni liwówa bájjala, lináinaa liá'a rícucaí lichálujueda nayá, nawówaicta nawáalia quinínama cábacanaa. Quinínama liáni liwárroo nanácu, ya jócu líná nadáwinacoo Dios chuáni nácu, léjta banácali jócai éewa liá lítau. ²⁰ Ne ái áabi éemenai Dios chuáni ya narríshibiani, nayá médenai saícai, chaléjta lími náabanani saícacta cáinabi. Áabi néenaa náani cháí léjta lítau yáainai treinta lítau bátui lími nácu, naméda píituica, áabi chaléjta yáirriu lítau sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi chaléjta yáairri cien lítau, naméda bájjalanaa.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca
(Lc 8:16-18)

²¹ Ne limá'ee nali lécchoo: “¿Ne léquichoo naínda áabai lámpara namáacani cajón yáajaba ya cama yáajaba? Jócai, áabai lámpara namáacani áacai, liquénique'e. ²² Chacábacanaa, jiní éenaa libáyacoo liúcha quinínama liá'a léenajoo, jiní cabáyaintai máacacoo. ²³ Náa'a nawáalianai nawíbau, néemique'e.” ²⁴ Ne limá'ee nali lécchoo: “Yáa liwówanaa linácu saíca liá'a éemini lécchoo. Ne liá'a néenée dáuca liyú Dios éeneda iyá lécchoo; ya liáminaa irrú mawíjoo. ²⁵ Liá'a éemerri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu.”

Jesús táania licábacanaa liá'a lími dáwinerriicoo

²⁶ Jesús má'ee lécchoo: “Dios wánacaala chacábacanaa jicá'a báqueerri washiálicuerri yáabaneerri liáabanacaalau cáinabi íta'aa: ²⁷ Chacábacanaa újni jimácta, chacábacanaa újni cábichu liyá, chacábacanaa léjta táayee, léjta éerrinacu, liá'a lími páquerriu dáwinerriu jócai liá léenaa dáwinau'iu. ²⁸ Liyá jájiu liá'a cáinabica liwána: Quéechanacu lipáquiau áabai máashiibecca, néenée lidáwinau liwínaca, néenée liáwinaami lita cámushederri'inaa lináanaa. ²⁹ Jáicta salírrii lítai, liwína jini, jiniwata jái yácai léerdi

ricuwai.” Cháwa jáicta amáarra liáni éerrica, Dios yúcaminaa wayájoo, o lirrishibiaminaa wayájoo áacairra.

Jesús táania licábacanaa liá'a mostaza úmica

(Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

³⁰ Jesús má'ee léchchoo: “¿Chíta licábacanaa irrú jini Dios wánacaala? ¿Tánayu ta wéewa wacómparaqui jini? ³¹ Chaléjta mostaza íimi náabanane cáinabi ita'aa. Léwa áabai banácali íimi mawí píituica yáairri quinínama cáinabi ita'aa. ³² Ne liáwinaami náabana'inaa jini, jáiwa lidáwinawai mawí máanui quinínama banácali yúcha, léjta áabai áicuba, linácai máanui namái míshiidu éenaa naméda nábanau, libáinaa yáajba. Cha léchchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.”

Liá'a limédani Jesús licábacanaayu

(Mt 13:34-35)

³³ Chacábacanaa Jesús éewida nayá linácu liá'a lichuánica, léewida nayá chacábacanaa léjta licábacanaa, limáyu liáni táshia náctala néemiqui jini. ³⁴ Ne jócai limá jini licábacanaa, báawita éewidenaicoo íiwa quinínama báawachala.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca

(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

³⁵ Liyáli éerri táayeemi, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:

—Wáau bajiála manúa, —limá'ee nalí.

³⁶ Néenee namáaca náa'a chóniwenaica ya natée Jesús lirrícu liá'a lancha liánui liácoo rícu; ya áabi lancha natálideda náacoo liyá. ³⁷ Cawíquinta ínuerri cáuli wérri, áabai cáuli cadánani wérri marrádaca íserriu lancha rícula, jái wáuwai cashiámu shiátaiyui. ³⁸ Ne Jesús máairri liáju néenee, ruwáirriu liwíta yáarrubai ita'au. Jái nacáweda jini, namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¿Tánda jini jiwéni jicába wayá báawita jicába waquétacoo wayáca?

³⁹ Jesús báruawai limá'ee cáulirru, ya limá'ee manuárru:

—¡Jibórroo! ¡machúnuca!

Néenee libáaroo cáuli, ya quinínama machúnucai. ⁴⁰ Liáwinaami Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:

—¿Tánda bájiala cáarru iyá? ¿Ái újnibii jócu éebida nunácu já'a?

⁴¹ Ne nayá bájialani wérri cáarruca, ya nasáta néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, cáuli ya manúa éewidani lirrú?

5

Jesús chúni báqueerri Gadara sái wáalierrri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

¹ Jesús bésunau bajiála manúa náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo, áabai cáinabi itala, urrúni áabai chacáaleerru jí'ineerri Gerasa. ² Jáyaali Jesús jiáu lancha rícuha, néenee báqueerri washiálicuerri rúniu lirrú, wáalierrri espíritu máashii, ínu lijúnta lirrícucha náa'a útawi yéenai máanali íibi. ³ Ne liyá yéerri

narrícu náa'a útawica liáni washiálicuerrica, jiní éewa libájica, báawita cadénayu. ⁴ Nabájidanimi íchabachu cadénayu licáaji nácu ya jiárruyu líiba nácu, jiniwata carrúnatai, ne liwíchua náucha liá'a cadénaca ya liá'a jiárruca liwíchua liúchau léccchoo, jiní éenaa libárruedaca. ⁵ Limáu séewirrinaa éerrinacu ya táayee limáidada narrícula náa'a útawica ya náibi náa'a dúulica, ya ínuederriu íibayu. ⁶ Licába'inaa Jesús déecucheji, néenee licánacau litúyau Jesúsru. ⁷ Néenee liá'a espíritu máashii máidada cadánani limá'ee: ¿Táda jiwárruau nuájcha, Jesús, licúulee liá'a Diosca yéerri áacairra quinínama íta'aa? ¡Nusáta Dios yúcha jócubeecha carrúni jináata nuyá bájjala!

⁸ Limáni liáni Jesúsca ma liyá lirrú:

—¡Espíritu máashii, jijíáu liúcha liárta washiálicuerrica!

⁹ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Tána jijí'inaa?

Ne liyá ma Jesúsru:

—Nují'inaa íchabani, jiniwata wayáca íchabani.

¹⁰ Néenee liá'a espíritu máashiica lisáta'ee bájjala Jesús yúcha, jócu lijéda nayá báawachala liúcha liá'a cáinabica nayáctaca. ¹¹ Ái íchaba puíti urrúni nali íyenai dúuli íta'aa. ¹² Táda nasáta Jesús yúcha namá'ee:

—Jibánua wayá nanácula puíti náa'a wawárruaque'iu nawówa rícula.

¹³ Néenee líná náacoo nawárruacoo. Néenee náa'a espíritu máashiinica najíáu liúcha liá'a washiálicuerrica nawárruaque'iu narrícula náa'a puítica, újni dos mil namánabaca, néenee nacánacau danáanshiyu carrátalia íteeji, náa'a puítica nacáacoo manúá yáacula nasácumactala'inau.

¹⁴ Néenee náa'a natúyenai puíti nacánacawai náiiwaque'e chacáalee rículani ya nali náa'a yéenai bacháida lícu. Néenee náa'a chóniwenai éemenai liáni ínuenai nacába liá'a bésuneerricoo.

¹⁵ Náinu'inaa Jesús néerra, néenee nacába liá'a washiálicuerrica wálierrimi náa'a espíritu máashiica, náa'a espíritu máashiini íchabanica. Nacába liyá wáairriu, líibala rícu, jái sáica wítee, cáarru nacábaqui jini. ¹⁶ Néenee náa'a cábeneemi liá'a bésuneerricoo, náiiwadedá nali chítashia libésunau'u jiliá'a washiálicuerri wálierrimi náa'a espíritu máashiinica, ya nanácu léccchoo náa'a puítica. ¹⁷ Táda linácueji nasáta Jesús yúcha nawówa yáajchau, quéewique'e liácoo nashínaa cáinabi ítacha, jiniwata cáarrui nacábaca linácu liá'a Jesús médanica.

¹⁸ Jesús wárrua'inau liyáca lancha rícula liáque'iu, néenee liá'a wálierrimi náa'a espíritu máashiini lisáta liúcha liwówa yáajchau liáque'iu lájjcha. ¹⁹ Ne Jesús jócai índá liácoo lájjcha, limá lirrú:

—Jíáu jíibana néerrau jéenajinai íibirrau, jíiwadedá quinínama liáni jiwácali médani jirrú ya chítashia carrúni jináatau'u licába jiyá jini.

²⁰ Néenee liá'a washiálicuerrica liáwai, íineda lichánacoo líiwadedaca narrícuba náa'a chacáaleeca Decápolis shínaaca, liá'a Jesús médanica lirrú, ya quinínama namáacau nacáarrudacoo.

Jesús chúni Jairo míyacaula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líbala

(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

²¹ Quéecha'inaa Jesús éejuacoo lichuácoo bajiála manuá, náawacau lirrú íchaba chóniwenai, liyá yáairri manuá tácoowa.

²² Liyáalimi línu liá'a liwácali liá'a báqueerrica nawácanai náa'a sinagogaca, jí'ineerri Jairo, licába'inaa Jesús litúyau líba néeni.

²³ Liyá sáteerri wérri, liwówa limá lirrú:

—Numíyacaula máanaliuyaca; jínu jicháanaa jicáajiu runácu saícaque'e ya cáwique'e ruyá.

²⁴ Jesús yáau liájcha, ya íchaba chóniwenai yáau liájcha bádada yáaquenaiu litéeji. ²⁵ Náiibi náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo bálínechoo doce camuí, írrai éechani. ²⁶ Carrúni jináatau

bájialanaa íchaba médico cáaji rícueji, rugásta quinínama liá'a ruwáalianimica, jiní wéni rulí, mawíu rubálinacuwai.

²⁷ Ruéemi'inaami cáiwanaa Jesús chúnica, jáiwa ruáni ínetoooca rurrúniu liwójuna íteeji, chóniwenai íibi, jáiwa rudúnu Jesús íbala nácu. ²⁸ Jiníwata rumá'ee rulíwoo: “Nudúnucta líbala nácu, saícaminaa nuyájoo”.

²⁹ Liyáalimi, liá'a írraica libáaroo rúcha, ya rusíntia rutácai rushínaa bálínacaalashi saíca ruyái. ³⁰ Jesús, yá'inaa léenaa lijíácoo liá'a lidánanica lináwau licába chóniwenairru, ya lisáta léemiu nayá:

—¿Tána dúnú núbala nácu?

³¹ Lishínaa éewidenaiucoo ma lirrú:

—Jicába chóniwenai bádada yáaquenaiu, ya jisáta jéemiu “¿Tána dúnú nuyái?”

³² Ne Jesús licábateda litéejiu, tánashia licába dúnú liyái. ³³ Néenee ruá'a ínetoooca, cáarru wérri chéchínecho ruáca léenaa liá'a rubésunaucóo, jáiwa ruáwai rutúyacoo lináneewai, rufíwa lirrú quinínama yáawaiyi. ³⁴ Jesús ma rulí:

—Numíyacaula, jéebidaca nunácu jisánawai. Jiá namówai chajiwíteemija'a ya saíca jiyái.

³⁵ Újnibii Jesús táaneerri liyáca, náiiinu lirrú áabi líbana néenee liá'a sinagoga wácanai, namá'ee lirrú liá'a samáshta sáljinaacarru:

—Jimíyacaula máanaliuyi. ¿Táda jijódia liá'a quéewidacaica?

³⁶ Ne Jesús, jiní limédaca nawánacaala, limá sinagoga wácalirru:

—Ocáarru jiyá, jéebida nunácu cháji'i.

³⁷ Ya nayárrimi já'a tálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan, Santiago éenajirri. ³⁸ Línu'inaa liácoo líbana néerra liá'a sinagoga wácalica, Jesús éemi nawítama ya licába chóniwenai íchaca ya namáidadaca.

³⁹ Liwáaroo ya limá nalí:

—¿Táda bájiala iméda iwítamau ya ícha chárra? Ruá'a samáshta jócau máanali, máichoo ruyáca.

⁴⁰ Náa'a chóniwenai nacáida Jesús nácu, ne liyá liwána najiácoo bináawala quinínama, ya liwína rusáljinaa ya rutúwa ya náa'a liájcha sánaca, liwáaroo ruyácala ruá'a samáshtaca máanaliuca.

⁴¹ Liwína rucáaji nácu ya limá rulí:

—Talita, cumi (liwówau'i limáca: “míyácau, numá jirrú jibáaroo.”)

⁴² Liyáalimi, ruá'a miyácau, wáalechoo doce camuí, rubárroowai ya rujínawai. Ya chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ⁴³ Ne Jesús bánua wérri nayá jiní éecharru náiiwani, ya jáiwa libánua náaque'e rúya ruá'a samáshtaca.

6

Jesús Nazaret néeni sái

(Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

¹ Jesús jiérriu lítacha cáinabi néenee liáwai lishínaa cáinabi néerrau, ya lishínaa éewidenaicoo yáaineu liájcha. ² Líinu'inaa liá'a éerri nawówa iyabactacoo, lichána léewidacai sinagoga rícu. Manuábani chóniwenai, néemi ná'ee Jesús éewidaca, nasáta néemiu nacáarrudau néemicani:

—¿Tanácucha léewidau léji liéni bájjala liá'a léenaa? ¿Tanácucha lijéda léji liéni liwíteeshica ya léji liéni jócai wacába cáji limédanica?

³ Léwa carpintero liáni, María cúuleeca, Santiago, José ya Judas ya Simón léenajirri, léenajinai iina yáainai wáiiibi áani.

Tánda jóca néewa naméda liwánacaala. ⁴ Ne Jesús má'ee nalí:

—Quinínama cáinabi naméda liwánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, ne jócaita lishínaa cáinabi ita'au, jócaita léenajinai íibi ya líibana rícu.

⁵ Jóca léewa liméda jócai wacába cáji, bácai rími licháanaa licáajiu nanácu áabi nabálineneecoo ya lichúnique'e nayá, jiníwita jócala quinínama néebida linácu. ^{6a} Licáarrudau licába nayá jócala chóniwenai éebida linácu.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactala

(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

^{6b} Jesús jinaniu chacáalee júbini rími urrúni léewida limácoo.

⁷ Limáida nayá náa'a doce éewidenaicoo Jesús yáajcha, jáiwa libánua jiní chámataanaa, liá nadánani najédau'inaa espíritu máashiini.

⁸ Jáiwa limá nalí jiní béecha natéeni injbaa lícu, báajui rími licháque'e. Jóca néewa natée chácala ya páani ya warrúwa. ⁹ Néewa nasúwa cotiza, ne jóca natée íibalashi áabai rími. ¹⁰ Limá'ee nalí:

—Jáicta iwárroo áabai chacáalee rículai, imáacau áabai cuíta lícu já'a cáashia yáacoo néenee. ¹¹ Táshia jócta nawówai narríshibia iyá jini, jócta nawówa néemirru, ijíáu liúcha icúsudau íiba tábiu, quéewique'e jái náiiwa nalí bésuneerri'inaacoo.

¹² Néenee najiáwai náa'a éewidenaicoo namá'ee chóniwenairru néejuedaque'e nayáu Diosru. ¹³ Íchaba espíritu máashii najéda léchchoo, ya ichaba nachúni bálineneu nachánaa nanácu aceite.

Herodes bánua náiinua Juan Bautístaca

(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

¹⁴ Rey Herodes léemi natáania Jesús nácu, líiwanaa cáarralia'eewoo quinínama. Ya limá'ee Heródesca: “Juan Bautista jái cáwiacuwai báaniu, tánda liwáalia lidánaniu, limédau jócai wacába cáji.”

¹⁵ Áabi má'ee: “Léewa liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elías ya áabi: Chaléjta íiwadedeerri Dios chuáni báinacu sánamica.”

16 Ne Herodes, léemi'inaa lé'ilieni, limá'ee:

—Juan waliérra, nuyá wána nawíchua liwíta, ne léejoo licáwicuwai.

17 Ruwánaca ruá'a Herodíasca, Herodes wána nawína Juan ya nawána nabájaní cadénayu ya nawárrueda cuíta manúmai rícula, Herodías línu liá'a Felipeca, éenajirri liá'a Herodes, ne Herodes cáaserriu ruájcha. 18 Juan má'ee Heródesru: “Jóca jéewa jiwáalia jínuyu wáni, jiniwata jéenajirri ínu.”

19 Herodías máashii rucába Juan limáca rulí jóca ruéewa rumáacoo liá'a Herodes, ne ruwówaine ruínuaca; ne jócai ruéewa ruínuaca.

20 Jiniwata cáarruca Herodes, yáa léenaa liyá washiálicuerri saícai wítee ne litúyani. Libánua namáidaca quéewique'e litáaniani lirrú, báawita léemicani jini léewa limédacani, Herodes saíctaimi éemi Juan mánica. 21 Né'e Herodías rucába'inaami éerri ínu rulí léjta ruwówau ruínua Juan, ne línu'inaa'ee lirrú liá'a Herodes licúmplia camuí, liméda áabai fiesta máanui nali náa'a nawácanai mawí máanuica ya nali náa'a chóniwenai cawéni wérri náa'a Galilea sánaca. 22 Né'e Herodías míyacula, ruwárroo saíctacactala wérri nawówa rícula, jáiwa'ee ruwáila, jáiwa'ee Herodes ligústaa wérri ya náa'a íyanai liájcha, ne rey má'ee rulí ínetooca:

—Jisáta núcha tánashia jiwówaini, nuáni'inaa jirrú.

23 Yá'ee lijúra'eewoo limá'ee rulí yáawaiyi numá jirrú, nuáminaa jirrú tánashia sátani núchai, báawita arrúnua nuá jirrú béewami cáinabi. 24 Jáiwa'ee rujiáwai rusáta ruéemiu rutúwau:

—¿Tána nusátaí?

Jáiwa'ee rumá rulí:

—Sáta Juan Bautista wíta.

25 Ruá'a ínetooca jáiwa'ee ruwárroo madéjcanaa liyácta liá'a reycá, ya rumá'ee lirrú:

—Nuwówai madéjcanaa jiá nulí Juan Bautista wítami mitájia rícu, quéewique'e quinínama cábacani.

26 Rey éemi'inaami ruchuáni, jáiwa máashii liwówai; ne lijúracala'eewau nanáneewa náa'a chóniwenai limáidanica, jócai liwówa liásacala rúcha liá'a rusáta liúcha. 27 Néenimichu'e libánua báqueerri soldado lishínaa wánacaleerri rícueji litéeque'e lirrú Juan wítami. 28 Liá'a soldado liáu cuíta manúmai rícula, jáiwa liwíchua Juan wítai, jáiwa litée mitájia rícu jini. Jáiwa'ee liá rulí jini ruá'a ínetooca, ne ruyá jáiwa ruá rutúwaru jini.

29 Náa'inaa léenaa jini náa'a máinecoo Juan yáajcha, jáiwa nawína limáashiicaimi, jáiwa'ee náau nabáyaqui jini.

Jesús yáa cinco mil washiálicuenai íya

(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17)

30 Quéecha'inaami néejoocoo chacáalee rícuca náa'a Jesús bánuani náiiwadedá Dios chuáni, náawacau Jesús yáajcha, náiiwadedá lirrú quinínama liá'a namédanica ya liá'a néewidauca.

31 Jesús má'ee nali:

—Ínucherra, iyáawoo iyábitau wá'au wawówa íyabactacoo íchaitaa á'a wáunamactaca.

Jiniwata íchaba chóniwenai yáainaiu ya éejuenaiu, nayá jini nali yáarrushi náayau'inaa. 32 Jesús ya lishínaa éewideneubinica

yáainaiu áabai lancha rícu chaléenii wáunamactalaca. ³³ Ne íchaba cába náacoo, ya nacúnusia nayá; néenee quinínama náa'a chacáalee rícu sánaca nacánacau néerra, náiiinu'e nabéecha. ³⁴ Liúrrucua'inaawai lancha rícuca, licába íchaba chóniwenai, jáiwa'ee carrúni jináata licába nayái, jiniwata yáainai bácaínaa léjta oveja jiniáta shínaa pastor, ya jáiwa léewida nayái íchaba Dios chuáni nácu. ³⁵ Táicala náawacau lirrú náa'a lishínaa éewideneu namá lirrú:

—Jái táicala cáí áani jiniáctawa yáairri liáni. ³⁶ Jíiwa jináwau nalí náa'a chóniwenai, quéewique'e náau bacháidala ya chacáalee júbini yáainai litéeji ya nawéni iyacaishi náayau.

³⁷ Ne Jesús má'ee nalí:

—Yáa náaya iyá.

Namá'ee:

—¿Jiwówai wáa'au wawéni páani, cháí léjta tráawajo doscientos éerri tácani liwéni, quéewique'e wáa náaya? Íchabani, jócani wéena wáa íya.

³⁸ Jesús má'ee nalí:

—¿Ta mánabaca páani iwáalia jíni? Yáau icábacani.

Quéecha'inaa nacábaqui jíni, namá lirrú:

—Cinco páani rími ya chámai cubái.

³⁹ Jáiwa limá nalí libánua nayá nawáaque'eu macáishita imíshi ulé ita'aa. ⁴⁰ Jáiwa nawáawai macáishita áabi wáau cien ya áabi cincúntanaa. ⁴¹ Néenee Jesús wína licáaji rícuu, liá'a cinco páanica ya náa'a chámai cubáica, jáiwa licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá páanica lishínaa éewideneurru nachújidaque'ini chóniwenairru. Lichújida lécchoo liá'a chámai cubáica quinínama chóniwenai nácu. ⁴² Quinínama náaya cáawaina wérri namáacau saícta nawówa. ⁴³ Jáiwa náawaqueda léenaami liá'a máaquerricoo páanica ya cubái ya nacámusheda doce canastas. ⁴⁴ Náa'a iyenaicani liá'a páanica cinco mil washiálicuenai.

Jesús jínerru shiátai náani nácu

(Mt 14:22-27)

⁴⁵ Jesús nisa'inaa'ee liá chóniwenai íyai, liwána'ee nawáruacoo náa'a lishínaa éewideneu lancha rícula nabésunaque'iu libéecha bajíala áabai chacáaleerra jí'ineerri Betsaida, nácula libánua náacoo náabana néerrau náa'a chóniwenai. ⁴⁶ Linísa'inaa'ee libánua náacoo náabana néerrau, lijíáu dúuli itala li'óraca. ⁴⁷ Néenee samásama'inaa, liá'a lanchaca jái ya béewami manúa. Yá Jesús máaquerru macáshtai bácai; ⁴⁸ licába'ee tráawaju natéeniaca, cáuli cánacacaa'eewoo najúnta. Ujnicáta'inaa'ee, lirrúni'eewoo nanácula jínerru'eewoo shiátai náninacu jái'e wówai libésunacuwai. ⁴⁹ Nacába'inaa'ee lijínacoo shiátai náninacu, napénsa'ee natuí rícusai cháí léjta wówanaashi, néenee namáidada'ee; ⁵⁰ jiniwata nacába'ee quinínama cáarru'e nacábacani. Ne madéjcanaa litáania náajcha limá'ee nalí:

—¡Nuyácani, saícta iwówa! ¡O'icáarrudau!

⁵¹ Linísa'inaa'ee litáania náajchai, liwárrua'eewoo náajcha lancha rícula. Linísa'inaa'ee liwárruacuwei, cáuli iyaba'eewowai, nacáarrudau wérri'e nacábacani. ⁵² Jócta néenaa nádacanicoo

linácu páanimica, nawítee cabálini, jócala néenaa náa léenaa saíca Jesús nácu.

Jesús chúni'inaa bálineneecoo Genesaret rícu sánaca
(Mt 14:34-36)

⁵³ Jesús lishínaa éewideneu yáajchau nabésunau bajiála manuá náiiinu lijí'inacta Genesaret, nabájita nashínaa lancha manuá tácoowa. ⁵⁴ Cawíquinta najiá'inau lancha rícuha náa'a chóniwenai náa léenaa Jesúsqui jíni. ⁵⁵ Najiá'eewoo quinínama lirrícu liá'a nayáctaca, nachána'ee natéeca liárrubai ita'au náa'a bálineneecoo nácta léenaa Jesús yáaca. ⁵⁶ Táshia Jesús wárruactau liácoo jíni, báawita báawachalacani, chacáalee júbini rícula, o chacáalee rícula o bacháida lícu, najéda náa'a bálineneecoo bináawala ya namésuda Jesús wówa nadúnuque'e líbala númacua nácu; ya quinínama nadúnuenai linácu namáacau saíca nayái.

7

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri
(Mt 15:1-20)

¹ Narrúniu lirrú fariséoca Jesúsru, náajcha náa'a áabi quéewidacani ley shínanaaca ínuenai Jerusalén néenee. ² Náani, nacába'inaa néenaa náa'a Jesús shínaa éewidenaicoo, náaya nacáaji sáculau, liwówau'i limáca, jócu nabádeda nacáajiu éerri jútainchu, natáania máashii nanácu. ³ Jiníwata náa'a fariséobini ya quinínama judíobinica nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócani íya jócta nabádeda nacáajiu léjta arrúnaa nabádedacani. ⁴ Ya néejo'inau nawéniqui téejica, jócau íya jóctanaa nabádeda icáajiu libéecha. Ya léchchoo nawáalia ichaba áabi wíteeshi, léjta nabádedau báasu, náa'a jáarru, náa'a mulíquia jiárru shínaa ya náa'a camaca. ⁵ Táda, náa'a fariséobini ya náa'a quéewidacani ley shínaa nasáta néemiu Jesús:

—¿Táda jishínaa éewidenaicoo jócani síguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócta náaya nacáajiu masáculai?

⁶ Jesús éeba'ee nayá:

—Sáicai litáania nácu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca ishínaa chámai wítee, litána'inaa linácu:

‘Liéni chacáalee nanúmayu natáania nanácu saíca,

ne nawówa déecuchai ya núcha, jócani éemi nulí.

⁷ Jiní sírbiani naméda culto nulí,

nashínaa néewidacala washiálicuerri wánacaala.’

⁸ Táda iyá imáaca liá'a Dios bánuani namédacala, quéewique'e nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi washiálicuerri shínaa.

⁹ Léchchoo limá nalí:

—Quéewique'e nawáalia mamáarraca naméda nawítee báinacu sáimi, iyá bésuneneu liwícau liá'a Dios bánuani imédaca. ¹⁰ Táda Moisés ma: ‘Caníinaa jicába jisáljinau ya jitúwa’, ya liá'a mándisierri jisáljinau ya jitúwa, éewerri máanalica. ¹¹ Ne iyá imá yáawacaala báqueerri washiálicuerri éewerri limá lisáljinaarru o litúwarru: “Jócu nuéwa nuyúda jiyá, jiníwata quinínama liá'a nuwáalianica ‘corbán’ (liwówau'i limáca, fréserru Diosru)”; ¹² ya léchchoo yáawacaala tánashia máirri liéni jái jócai arrúnaa yúda jisáljinau

o jitúwa. ¹³ Chái liérna iyá quiní wéni liá'a Dios bánuanica liyú liá'a naméda liwítee báinacu sáimi liá'a ibésunaidani irrú wáacoo. Ya iméda áabata ichaba méenaami áabenamai.

¹⁴ Jáiwa Jesús máida chóniwenai ya limá:

—Éemi nulí quinínama ya yáa léenaa éemica: ¹⁵ Jiní liá'a wárruerricoo bináaweji (iyacaishi wáayanica) léewa máashii liméda chóniwenai. Liá'a liérricoo washiálicuerri wówa lícueji liyáwa wáneerri máashii chóniwenai. [¹⁶ Iyá wáalenee iwíbau éemiu.]

¹⁷ Quéecha'inaa Jesús máaca chóniwenai ya liwárroo cuíta lícula, lishínaa éewidenaicoo nasáta néemiu liyá linácu liáni léewidauca.

¹⁸ Liyá ma nalí:

—¿Cha iyá léechoo jócai yáa léenaa? ¿Jóca yáa léenaa éemi quiní liá'a wárruerricoo bináawe éewa máashii liméda chóniwenai, ¹⁹ táda jócai wárroo wówashí rícula, jócta yáawaishi rícula, quéewique'e liáwinaami lijíacoo tácaishi yúcha?

Liyú liáni léewidauca liwówa limá quinínama iyacaishi masáculani. ²⁰ Limá léechoo:

—Liá'a jiérricoo washiálicuerri yúcha, ta liyá méderriu casáculai liá'a washiálicuerri. ²¹ Táda lirrícueji, liwówa limáca, nawówa licuéji náa'a washiálicuenaica, najiáu náa'a máashiini ínuerri nawíta lícu, máashii namédani náinaayu, náa'a nédishi, cáinuacabini, ²² náa'a báawachala línu yúchau, wówairri lirrúwoo quinínama, náa'a máashiicaica, liá'a cháluedacalashi, náa'a ísadenecoo naméda máashii, cadéni cába áabi shínaa, náa'a númashi yúwica, sáictai cábacoo áabi yúcha, ya cháucta liwítee pénsaca. ²³ Quinínama náani méenaami máashiinica jiáneu narrícueji ya naméda máashii chóniwenairru.

Báquetoo báawatau éebidechoo Jesús nácu

(Mt 15:21-28)

²⁴ Néenee lijíáu Jesús lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro. Liwárroo áabai cuíta rícula, jiní liwówaini yáa léenaa; ne jócai léewa libáyacoo. ²⁵ Madéjcanaa ruá léenaa rutúwa ruá'a báquetoo miyácauca wáalechoo áabai espíritu casáculai, ruyá ruáni ínetooca ruínu rutúyacoo Jesús íiba néeni. ²⁶ Ruá'a ínetoo áabai cáinabi báawata ítesana, yéechoo sirofenicia rícu. Néenee ruáu, ya rusáta bájiala Jesús quéewique'e lijéda rumíyacaula yúcha liá'a demonioca.

²⁷ Ne Jesús ma rulí:

—Jída náaya quéecha náa'a néenibica náa'a judíobinica, jiníwata jócai sáica néda náucha páani náa'a néenibica náaque'e nalí náa'a áulica, náa'a báawacha sánaca.

²⁸ Ruyá ruéeba liúchani:

—Jajá, nuwácali, ne cáashia áuli íyene mésa yáajaba lítabi náidani cáacoo náa'a néenibica.

²⁹ Jesús ma rulí:

—Jiyá táaniechoo sáica; jéewa jiácowai. Liá'a demonioca jái jiácoo jimíyacaula yúchai.

³⁰ Jái'inaa ruínu rúbana néerrau, ruínu rumíyacaula cama íta'aa, ne demonio jái jiácoo rúchai.

Jesús chúni báqueerri jócai éemi ya jócai táania

³¹ Jesús éejoo lijiácoo lítacha liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro, ya libésunau Sidón, ya náa'a chacáalee yáaine lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Decápolis, línu Galilea shínaa manuá néerra. ³² Néeni naínda lirrú báqueerri jócai éemi ya jócai táaniaca, ya nasáta liúcha lichánaque'e licáajiu linácu. ³³ Jesús téé báawachala, náucha náa'a chóniwenai, liníqui licáaji shíwianaa liwíba rícu, ya jáiwa lérrueyu lidúnu línane. ³⁴ Jáiwa, licába áacairra, léējuéda licálesau máanui ya limá lirrú liá'a washiálicuerrica: “¡Efata!” (liwówa limáca, “¡jiméecu!”).

³⁵ Liyáalimi, liwíba liá'a jócani éemi liméecuwai, ya línane máacau saíca léewa litáaniacai saícai. ³⁶ Jesús bánua nayá jiní éecharru náiiwani; ne áawita libánua jócubeecha náiiwani, mawí náiiwadedaca. ³⁷ Bájjialai nacáarrudacoo nacábaca, namá: “Quinínama liméda saícai. ¡Cáashia léewa liméda náa'a jócani éemi néemique'e ya náa'a jócani táania natáaniaque'e!”

8

Jesús yáa cuatro mil chóniwenai íya
(Mt 15:32-39)

¹ Áabai éerri báaniu náawacau íchaba chóniwenai ya jiní nawáalia náaya'inaaca, Jesús máida lishínaa éewidenaicoo ya limá nalí:

² —Nusíntia carrúni jináata náani chóniwenai, jiníwata jái matálíi éerri nayá nuájcha áani ya jiní wáaliani náaya'inaa. ³ Ya nubánuacta nayá jiní náayaca návana néerrau, néewa májina nayá iníjbaa lícu, jiníwata áabi ínuene déecucheji.

⁴ Lishínaa éewidenaicoo néeba liúcha:

—¿Ne chíta quéewoo wáa náaya áani, jinícta yéerri?

⁵ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia iyá jiní?

—Siete —néeba nayáni.

⁶ Néenee libánua nawáacoo náa'a chóniwenai cáinabi rícu, liwína licáaji rícu náa'a siete páanica, ya néenee liáwinaami liá saíca Diosru, lipúrroida ya liá lishínaa éewidenaicoorru, ya nayá jáiwa nashírrida chóniwenai nácu. ⁷ Nawáalia léchchoo jócai íchaba cubái rími; Jesús yá saícai Diosru nanácu, ya léchchoo libánua nashírrida. ⁸ Quinínama náayaca cáashia namáacacoo cáawaina, ya újnibíi cashiámui siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ⁹ Náa'a íyeneca urrúnini yáca cuatro mílru. Jáiwa Jesús líiwa lináwau, ¹⁰ liwárroo lancha rícula lishínaa éewideneu yáajchau, ya liáu liá'a cáinabi jí'ineerri Dalmanuta.

Náa'a fariséobini nasáta áabai señal jócai nacába cáji
(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

¹¹ Náiiinu náa'a fariséobinica naméda yáacacoo Jesús yáajcha. Ya quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, nasáta liúcha limédaque'e áabai jócai nacába cáji, quéewique'e néeneda yáawacta Dios bánuajani. ¹² Jesús léējuéda licálesau máanui ya limá:

—¿Táda nasáta náani chóniwenai áabai jócai nacába cáji? Nuyá yáawai numáca irrú jiníminaa numédani icába.

¹³ Néenee limáaca nayá, ya léejoo liúrrucocoo lancha rícula liáu bajiála manuá.

Éwidacaishi jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mt 16:5-12)

¹⁴ Náa'a éwidenaicoo Jesús yáajcha namíya máecha natée íyacaishi, ya bánai rimi báshida páani nawáalia lancha rícu. ¹⁵ Jesús íiwa nalí:

—Ícába, yúchau liá'a levadura fariséobini shínaaca ya léecchoo liá'a Herodes shínaaca.

¹⁶ Ne jócu náa léenaa néemi Jesús wówaini limáca, náa'a lishínaa éwidenaicoo Jesús yáajcha, natáania'ee nalí wáacoo:

—Limá walí liáni jócala waínda páani.

¹⁷ Jesús yáa'inaa léenaa, limá nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¿Újnibii jócai yáa léenaa éemica jiní yáaca léenaa? ¿Iwáalia iwíteu cabálini wérri? ¹⁸ ¿Iwáalia ituíu ya jócai icábaca, ya iwíba jócai éemi? ¿Jócu édacaniu? ¹⁹ Quéecha'inaa nuchújida cinco páani nanácu náa'a cinco mil washíalicuenai, ¿chíta máanaba canasta cashiámui lishídami yáawacaida jíní?

Nayá éeba:

—Doce.

²⁰ —Ya quéecha'inaa nuchújida náa'a siete páani nanácu náa'a cuatro mílca, ¿chíta máanaba canasta cashiámui yáawacaida jíní?

Nayá éeba:

—Siete.

²¹ Néenee limá nalí:

—¿Újnibii jócu yáa léenaa?

Jesús chúni báqueerri matuíyii lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida

²² Liáwinaami Jesús ya lishínaa éwidenaicoo náinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Betsaida, néenee náinda lirrú báqueerri matuíyii nasáta liyá nawówa yáajchau lidúnuque'e linácu, lichúnique'ini. ²³ Néenee Jesús wína licáaji nácu liá'a matuíyiica lijéda báawachala chacáalee yúcha jíní. Néenee liwísa lituí ita'aa lichánaa náa'a licáajicoo linácu lisáta léemiu liyá áicta léewani licábaca já'a. ²⁴ Néenee licába liá'a matuíyiica limá'ee:

—Nucába washíalicuenai újnini áicubaca ne jíneneu.

²⁵ Néenee Jesús chánaa náa'a licáajicoo lituí ita'aa baniu néenee liwána licábacai. Néenee lichúniwai liá'a matuíyiica licába quínínama jucámarranaa. ²⁶ Néenee Jesús bánua líibana néerra jíní limá lirrú:

—Ojiwárruau chacáalee rículajoo, jiní jíiwanirru néerrajooni.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesías
(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús ya lishínaa éwideneu náau náa'a chacáalee júbini lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaa. Iníjbaa lícu Jesús sáta léemiu lishínaa éwidenaicoo:

—¿Tána namá náa'a chóniwenai tánashia nuyá?

²⁸ Nayá éebani:

—Áabi ma jiyácala liá'a Juan Bautista, áabi ma jiyácala liá'a íiwaderri Dios chuáni báinacu Elías, ya áabi ma jiyácala báqueerri néenaa náa'a éewidenai Dios chuáni báinacumi.

²⁹ —Ya iyá ¿tánashia imá nuyái? —lisáta nayá.

Pé'eru éeba liúcha:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani liméda saícai chóniwenairru.

³⁰ Ne Jesús bánua nayá jócubeecha natáania linácu, liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadeda limánalica

(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

³¹ Jesús chánau léewida nayá, Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca arrúnai'inaa carrúni jináata'inaa médacoo bájala, ya nacháani nuyá náa'a salínaica, náa'a sacerdótebini wácanai ya náa'a quéewidacani ley shínaa. Limá nalí, nuyá náinuani'inaa, ne matálíi éerri ricúla nucáwiaujoy. ³² Liáni líiwani nalí jucámarranaa. Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani ya licáitacani. ³³ Ne Jesús linácuau, licába nalí náa'a éewidenecoo ya licáita Pé'eru, limá lirrú:

—Jidánau núcha, Wawásimi! Jiyá jócai cába léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta washiálicuenai cábau'u.

³⁴ Jáiwa Jesús limáida náa'a lishínaa éewidenaicoo ya chóniwenai, ya limá:

—Tánashia wówairri limédacoo nushínaa éewidenaicoo, limíya máecha liyá jájiu, liánaida lishínaa cruz ya jiáu nuishiirricu.

³⁵ Jiníwata liá'a wówerri liyá léjta liwítee wówau'u, jócuminaa líinu licáwicau saíca Dios yáajcha; ne liá'a yúquerri licáwicau nunácueji ya linácueji liá'a chuánshi wásedeerrica, liwásedaminajoo.

³⁶ ¿Tána lisírbia washiálicuerriiru ligáanacta quinínama éerri, ya liúcata licáwicau Dios yúcha báawachala? ³⁷ Jiní éeneerri washiálicuerrica lipáida quéewique'e liwáalia licáwicau Dios yáajcha. ³⁸ Áicta áabi báini nunácueji ya nushínaa chuánshi nácueji nanáneewa náani chóniwenai jócani éebida ya mamáarraca cajícónaani, cha lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nucába liyá, jáicta nuíinu nusálijinaa balíbalicta lichúnicayu ya nuájcha majícónaani náa'a ángelbini.

9

¹ Jesús lécchoo limá nalí: Numá irrú yáawaiyi néenaa náani yáaine áani nunáneewa jócani'inaa máanali cáashia nacába liá'a Dios wánacaalaca líinu lidánaniyu.

Jesús báwachactau

(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

² Seis éerri liáwinaami, Jesús yáu áabai dúuli áacai ítala, litée liájcha yáu Pé'eru, ya Santiago ya Juan. Néeni, nanáneewa, libáwachau licábacanau liá'a Jesúsca. ³ Líibala náawerriu quirrámini, cabálai wérri quinínama yúcha liá'a nabádedaniquictani. ⁴ Jáiwa nacába Elías ya Moisés táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁵ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡saícai wérri wayá áani! Waméda matálíi cuíta rími: áabai jirrú saí'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁶ Jiníwata náa'a éewidenaicoo cáarrudenai, ya Pé'eru jócai liá léenaa liá'a limáni liyáca. ⁷ Liyáalimi, áabai sáanai yúrrucoo nanácu catámuana. Jáiwa áabai chuánshi, jiáu sáanai íbeji limá'ee: "Léewa nucuúlee canúnai núcába liéni, éemiu lirrú". ⁸ Liyáalimi, nacába'inaami natéeji, jiní nacábani náajcha, Jesús bácai rími.

⁹ Nácula náurrucoo náacoo dúuli ítacha, Jesús yáarra nayá jócubeecha náiiwadede nayá áabi rúni liá'a nacábanica, cáashia Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanali íbicha. ¹⁰ Linácu jiliéni nawáaliadani nawíta lícuu, áawita nasáta néemiu nayá jájiu tánashia léji liá'a licáwiacoo máanalini íbicha.

¹¹ Nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elíasca'ee arrúnai ínu quéecha nácu?

¹² Néenee léeba nachuáni:

—Yáawaiyi arrúnaa Elías ínu quéecha nácu, liyáminaajoo lichúni quíninamani. Tándawa namá náa'a cáashtaca arrúnaacala Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca carrúni jináatayu ya nacháani nuyá.

¹³ Ne nuyá ma irrú Elías jái ínucai, ne nayá naméda liájcha léjta nawówau, léjta litánau'inimi limáyu'u linácu cháa.

*Jesús chúni báqueerri icúulirrijui wáalierrri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)*

¹⁴ Quéecha nácu'inaami néejoocoo náacoo nayáctala náa'a áabi néenaaca éewidenaicoo Jesús yáajcha, náiiu nanácu íchabani wérri chóniwenai natéeji, ya áabi quéewidacani ley shínaaca méda yáaqueneu nayá náajcha. ¹⁵ Ne nacába'inaami Jesús, quíninama nacánacau natáa lirrú nacáarrudacalau. ¹⁶ Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Tána ijútau iméda iyá náajchai?

¹⁷ Ne báqueerri yáairri liyá néeni léeba:

—Quéewidacai, nuínda nucuúleu áani, wáaleerri áabai espíritu máaquerri liyá machuáni. ¹⁸ Táshia nácucha liyácta jini, liá'a espíritu liwínani liúcani cáinabi rícula; ya cacáli jiáu liwálicueji, liwána liá'a muéda léu, ya limáacau cadácani. Ne nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha najédaque'e líucha liá'a espírituca, ne jócai néenaa.

¹⁹ Jesús éeba'ee:

—¡Chóniwenai jócani éebida! ¿Cachálita arrúnaa nuyá yáajcha mamáarraca jini? ¿Cachálita arrúnaa nuwánta yáajcha jini? Índa liérta icúulirrijui máyala áani.

²⁰ Néenee natée liá'a icúulirrijui Jesúsru. Ne quéecha'inaami espíritu cába Jesús, liwána icúulirrijui cúcunacoo, jáiwa licáu cáinabi rícula liwówanaanicoo cacálibee jiáu liwálicueji. ²¹ Jesús sáta léemiu lisálijinaa:

—¿Cachálitami liwáalia cháiqui jiliérta?

Lisálijinaa éeba:

—Rícue samálitaqui jini. ²² Ya íchabachu liérta espírituca liúcani chichái rícula ya shiátai yáacula, línuaque'ini. Jéewacta jimédacani walí, carrúni jináata jicába wayá ya jiyúda wayá.

²³ Jesús má'ee lirrú:

—¿Chíta 'Jéewacta jimédacani'? ¡Quíninama éewacoo lirrú liá'a éebiderri nunácu!

²⁴ Néenee lisálijinaa liá'a icúulirrijuica limáidada:

—Nuyá éebiderri. ¡Jiyúda nuéebida mawí!

²⁵ Jesús cába'inaami náawacacoo íchaba chóniwenai, licáita liá'a espíritu máashii, limá'ee:

—Espíritu jócai índa táaniaca ya mawíbai nuyá wána jijíacoo liúcha liérta icúulirrijuica ya ujéejoo jiwárruacoo linácu mawíá.

²⁶ Liá'a espíritu limáidada, liwána icúulirrijui cúcunacoo. Jáiwa lijíáu liúchai, limáacani jicá'a máanali, tánda íchaba ma máanalicalani. ²⁷ Ne Jesús wína licáaji nácu, libárruedaque'ini; jáiwa libárroo liá'a icúulirrijuica.

²⁸ Néenee Jesús wárroo áabai cuíta licúla, jáiwa lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyái nayá bitau:

—¿Tánda jócu wéenaaj wájéda liérta espírituca?

²⁹ Ne Jesús éeba'ee:

—Liéni demonio cháica'a jiáirriu bácai oración ya ayúnoyu.

Jesús úiwadeda chámaichu limáanalicau

(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

³⁰ Quéecha'inaami náacoo chéni, nayáctami nayáca nabésunau Galileai. Ne Jesús jócai liwówai áabi yáa léenaa táshia nayá jini, ³¹ jiniwata éewiderri liyá lishínaa éewidenaiu liájcha. Limá'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nayá nalí náa'a washiálicuenaica, ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri ricúla nucáwiauujoo máanalicai yúcha.

³² Ne nayá jócai náa léenaa néemica liúcha cáarru nasáta néemiwani.

¿Tánaji liá'a mawíyii cawénica?

(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

³³ Néenee náinu chacáalee jí'ineerri Capernaúm. Nayá'inaami cuíta ricúla, Jesús sáta léemiu nayá éewidenaicoo liájcha:

—¿Tána ijútau yáacoo iníjbaa lícui?

³⁴ Ne jáiwa manúma nayái, jiniwata iníjbaa lícuu jútenaiu náinuca tánashia mawí cawénii wérri náibicha. ³⁵ Néenee Jesús liwáawai, limáida náa'a doceca, limá nalí:

—Tánashia wówerri quéecha nácu, arrúnai'inaa náishiirricuu quinínama yúcha, ya lishírrueda nalí quinínama.

³⁶ Jáiwa libárrueda béewami nalí báqueerri samálita, jáiwa liwína liná licúlau jini limá nalí:

³⁷ —Tánashia rishibierri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, rishibierri nuyá; ya liá'a rishibierricta nuyáni, jócai bábaujta lirrishibia nuyá, ya lécchoo liá'a bánuerri nuyá.

Ne liá'a jócaicta yáa wajúntani, yáairri wáajcha

(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

³⁸ Juan má'ee lirrú:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jéderri demonio jijí'inaa nácu, ne jócaica wáajcha sái jini, jáiwa waprúbibia liúcha jini.

³⁹ Jáiwa Jesús éeba'ee:

—Jócai iprúbibia liúchani, jiniwata liá'a méderri jócai nacába cáji nují'inaa nácu, jócai éewa litáania máashii nunácueji. ⁴⁰ Ne liá'a jócaicta ya wajúntami, yáairri wáajcha. ⁴¹ Matuínaami tánashia

yáairri írra áabai báasu shiátai iyá Cristo shínaaca, yáawai numá irrú liwáaliaminaa liwénuijoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jícónaashi rícúla

(Mt 18:6-9; Lc 17:1-2)

⁴² “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jícónaashi rícúla náani áabi jubini éebidenai nunácu, Dios cástigaa liyá, saíctami náuca manúá yáaculani áabai fíba wérri liwánacoo nabájini linácula. ⁴³ Ne jicáajiquicta wána jicáacoo jícónaashi rícúla, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrri jicáajiu; saícai jiwárruacoo macáaji áacairra, ne jócubeecha chámai jicáajiyu jiáu jibárruacoo infierno rícúla, chaléeni jóctala chichái éewa lichácacoo. [⁴⁴ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.] ⁴⁵ Ne jíibacta wána jicáacoo jícónaashi rícúla, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrri jíibau; saícai jiwárruacoo áacairra macáwa, ne jócubeecha chámai jíibayu jiáu jibárruacoo infierno rícúla. [⁴⁶ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácáu.] ⁴⁷ Ne jituícta wána jicáacoo jícónaashi rícúla, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jijédanica jituíu; saícai jiwárruacoo bátui tuíshiyu Dios wánacaalactaca rícúla, ne jócubeecha chámatusi jituíyu jicáu infierno rícúla. ⁴⁸ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.

⁴⁹ “Jíníwata quíninama mináajoo nasálau chicháiyu, liwówau limáaca arrúnaa wabésunacoo íchaba cacháninai íibeji. ⁵⁰ Iwíduma saícai; ne jáicta majúwacani, ¿chíta quéewau éewa iwána lisírbia báníu jíní? Iyá léjta iwíduma saícaica, saíca iyá iyáwaacoo.”

10

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca yáacau

(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

¹ Jesús jiáu Capernaúm néenee, jáiwa liáu Judea shínaa cáinabi ítala, cáiwia jiáctejcoo Jordán shínaa cáinabi ítala. Néeni néejoo náawacacoo lirrú náa'a chóniwenaica, jáiwa léejoo léewida nayái léjta limédau'uni séewirrínaa. ² Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e nénéda nacába wáni, nasáta néemiu wáni washiálicuerri léewacta limáaca línu, léjta wawítee báinacu. ³ Jáiwa léeba nachuáni:

—¿Tána Moisés bánua imédacai?

⁴ Namá'ee:

—Moisés máca néewaca namáaca naníinaiu, liá nalí áabai cáashta namáaca yáaca'inau.

⁵ Néenee Jesús ma nalí:

—Moisés yáa irrú liérta wánacaalashica liyá júrricacala iyá.

⁶ Ne quéechanacu'inaami Dios quénuda cáinabi, Dios quénuda washiálicuerri ya ínetoo, ⁷ Linácu jiliéni washiálicuerri shírriu lisálíjinaa yúcha ya litúwa quéewique'e cáinu liyá. ⁸ Ne nayá chámata léjta chóniwenaica áabaiminaa nayája. Chá'a jóca chámata nayá mawiájani bácaicai. ⁹ Linácue jiliéni liá'a washiálicuerrika jócai éewa lishírrica liá'a Dios rúndanica.

¹⁰ Jáí'inaami nayá cuíta rícúlai lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyá linácue jiliéni. ¹¹ Jesús má'ee nalí:

—Tánashia liá'a máaquerri línu ya licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii línyau runácula ruá'a quéecha nácu sámica. ¹² Ya ínetoo máacta rúneerriu ya rucásau báqueerri yáajcha, cháí cábacanaa ruméda ruínayu máashii.

Jesús yáa saícai nalí náa'a saamanaica

(Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)

¹³ Natée Jesúsru áabi saamanai lidúnuque'ini; ne náa'a éewidenaicoo jáiwa nacáita náa'a téenei lirrúni. ¹⁴ Jesús cába'inaami jíní liáni, íwirri liwówa ya limá nalí:

—Imáaca saamanai ínu nulí, ya u'ipróbibia núchani, jiniwata náa'a éebidenai Dios nácu, léjta náani saamanaica, jócai éewa náinuminaa Dios néerra. ¹⁵ Yáawai numá irrú jócta éebida Dios nácu léjta náani saamanaica, jócai éewa liwáaroocoo néerra.

¹⁶ Jáiwa linácuda limá licú saamanai, jáiwa liá nalí saícai nayái lichánaa licáajiu nanácu.

Báqueerri washiálicuerri rícuerrri táania Jesús yáajcha

(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

¹⁷ Jái'inaa Jesús jiáu liwína liájabau, báqueerri washiálicuerri cánacau línuca litúyau lirrú, lisáta léemi jíní limá lirrú:

—Quéewidacai saícai, ¿tána arrúnaa numédacai quéewique'e nuyá Dios yáajcha mamáarraca?

¹⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Táda jiá nují'inaa saícai? Jíní saícai, bácai Dios. ¹⁹ Jiá léenaa náa'a Dios wánacaalau'uca: 'Ujínua; Ujimá báquetoo yáajcha jínu yúchau, (ujimá báqueerri yáajcha jínirri yúchau léchho); ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau báqueerri nácuca; ujichálueda; cawáunta jisálijinau ya jitúwa léchho.'

²⁰ Néenee limá Jesúsru liá'a washiálicuerrica:

—Quéewidacai, quinínama liáni numédani icúulirrijuicteji nuyá.

²¹ Néenee Jesús cába lirrú canúinaa licába liyái limá lirrú:

—Cháucta jirrú áabai rími mawí: Jiáu, jiwénda quinínama liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Jiwáaliaminaa méenaami chaléeni áacairrajoo. Néenee jínu jijnánicoo nuájcha.

²² Néenee liá'a washiálicuerrica, linísa'inaa léemi liá'a Jesús máni lirrú, liúrrucueda liwówau liáwai máashii wérrica liwówa yáacoo, bájalaca rícuerrricani.

²³ Néenee Jesús cába náa'a lishínaa éewidenaicoo yéenai litéeji limá nalí:

—¡Tráawajui wérri nalí náa'a rícinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca!

²⁴ Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo nacáarrudau néemi lichuáni, ne Jesús éejoo limá nalí:

—Nuéenibi, ¡tráawajui wérri nalí náa'a máaquenai nawówau warrúwa nácu nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca! ²⁵ Tráawajui mawí báqueerri rícuerrirru liwárrua'inau Dios wánacaalactalaca liúcha léjta áabai caméeyu jócai éewa libésunacoo ishídui tuí rícueji.

²⁶ Néenee nacárrudau wérri néemicani namá'ee naliwaacoo:

—¿Yáawaicta liáni, tána éewa línu Dios néerra?

²⁷ Néenee Jesús cába nalí limá nalí:

—Chóniwenai jócai néewa naméda liáni, ne Dios, léewaca liméda, ne Dios léewaca liméda quiniinama.

²⁸ Jáiwa Pé'eru ma lirrúi:

—Wayá wamáacani quiniinama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wéewa wasíguia jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee:

—Ne yáawaiyi namá irrú matuínaami máaquerricta nunácueji o nuchuáni nácueji sálwerrica limáacacta líibanau, o léenajinai, o léenajetoo, o litúwa, o lisálijinaa, o léenibi, o cáinabi, ³⁰ lirríshibiaminaa lirrícu liéni éerrica, cien cuíta yúcha mawí, léenajinai, léenajetoo, litúwanai, léenibi ya cáinabi, báawita namúrru iyá namédaque'e irrú máashii; ya liá'a éerri ínuerrica iwáaliaminaa cáwícashí jócai amáarra. ³¹ Ne íchaba náa'a chóque'e cawéninica, nayáminaa mawénini'inaa; ya íchabaminaa chóque'e náa'a mawéninimica, nayáminaa cawénini'inaa.

Jesús íiwadedeerri matálichu máanalicala'inaa liyá

(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

³² Ná'eewoo Jerusalénra, Jesús jínerríu éewidenáicoo béecha. Ne nayá cáarrudenaiu, ne náa'a yáainecoo líshiirricu cáarruni. Jesús éejoo limáida náa'a doce éewidenáicoo báawachala, jáiwa líiwa nalí liá'a libésuna'inaacoo. ³³ “Léjta icábau'uni, wayá yáaineu Jerusalénra, chaléeni nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee'inaaca néntregaani'inaa nuyá nalí náa'a sacerdótebini wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacai ley shínaa, nawánaminaa náiiinuacojoni nuyá, ya néntregaaminaajoni nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca. ³⁴ Nacáidaminaa nuyájoo, nawísadaminaa nuyá, náiiinuedaminaa nuyá ya náiiinuaminaa nuyájoo; ne matáli éerri yáwinaami nucáwiaminaujoo máanalicalí yúcha.”

Santiago ya Juan sátenai áabai sáicai

(Mt 20:20-28)

³⁵ Santiago ya Juan, Zebedeo éenibi, narrúniu Jesúsru namá'ee lirrúi:

—Quéewidacai, wawówai jiméda walí áabai sáicai wasátani'inaa jiúcha.

³⁶ Ne lisáta léemiu nayái:

—¿Tána iwówai numéda irrúi?

³⁷ Namá'ee lirrúi:

—Jimáca walí jiwána wawáacoo jiwánacaalactaca balíbalictaca báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáulicueji.

³⁸ Jesús éeba'ee:

—Iyá jócai yáa léenaa isátanica. Nuyá carrúni jináata'inaa namédaca ya náiiinua nuyá. ¿Iyá éenaa iméda carrúni jináata ya máanali iyá léjta nuyá?

³⁹ Jáiwa néebai:

—Wéenani.

Jesús má'ee nalí:

—Iyá carrúni jináatani namédaca ya máanali iyá léjta máanali nuyá; ⁴⁰ Ne iwáayu'inau sáicaquicteji o apáulicueji, jócai nutóca nuá irrú, ne náa'a nusálijinaa wínani quéecha, náwa wáaine'inau néeni nárra.

⁴¹ Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo, jáiwa íwirri nawówai Santiago yáajcha ya Juan. ⁴² Ne Jesús máida'ee nali limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náiihi náa'a jócani éebida, áí wánacaleerri nayá já'a mawí máanui cábacoo náucha, ya náa'a máanuini cábacoo áacai nacábacoo áabi yúcha. ⁴³ Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Báawacha wáucha, iyá, liá'a wówerri máanui limédacoo íibicha, arrúnaa lisírbia quinínamaru. ⁴⁴ Ne liá'a íibicha wówerri limédacoo cawéníyu arrúnaa lishírrueda áabirru. ⁴⁵ Jiniwata Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuca jócai nasírbia nuli, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nali, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jiconaa.

Jesús chúni Bartimeo matuíyica

(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

⁴⁶ Liáwinaami Jesús ínu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Jericó náajcha náa'a lishínaa éewideneu. Jáyaali najíau Jericó rícula, íchaba chóniwenai yáajcha, néenee báqueerri matuíyíi jí'ineerri Bartimeo, licúulee liá'a Timeoca, wáairriu liyáca iníjbaa éemanacu sáteerri warrúwa chóniwenai yúcha. ⁴⁷ Léemi'inaa liyáca Jesús Nasaret sái, néenee limáida liá'a matuíyica limá'ee:

—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁸ Néenee íchaba cáita liyá quéewique'e manúmata liyáca, ne limáidada danáanshiyu mawí:

—¡Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁹ Néenee Jesús bárruawai limá'ee:

—Imáida lirrú.

Néenee namáida lirrúi matuíyica namá lirrú:

—Cadánani, jiwówa, jibárruo, limáida jirrú liá'a Jesúsca.

⁵⁰ Néenee liúca lishínaa sábanawai léjta ruana liá'a Bartimeoca léenu libárruacoo línu Jesús néerra. ⁵¹ Néenee Jesús sáta léemiu jini limá lirrú:

—¿Tána jiwówai numéda jirrúi?

Liá'a matuíyica limá Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai nucábaca báaniu.

⁵² Néenee Jesús ma lirrú:

—Jéewa jiácuwai. Nunísa nuchúni jiyái jéebidacala nunácu. Madéjcanaa léewa licábaca liá'a matuíyica liáu Jesús yáajcha iníjbaa lícui.

11

Jesús wárruo Jerusalénra

(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, á'a chacáalee Betfagé ya Betania rícu, urrúni lirrú liá'a Olivos shínaa awácaca, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo, ² limá'ee nali:

—Yáayu'u áabai chacáalee píitui rími júntami, iwárruaminau néerrajoo ínuminaa áabai burro bájerriu, jini írracajiu íta'aa újnibii. Iwásedani ya ta índaque'e jini. ³ Ne áabi sáta nemi iyá tánda imédani, imá nali wawácalirru náani, ne liyáalimin léejueda irrújoni.

⁴ Jáiwa náawai, náinu linácu liá'a búroca cáaye rícu, bájerriu cuíta núma lícu, jáiwa nawáseda jíni. ⁵ Áabi yáaine nayá néeni nasáta néemiu nayá:

—¿Tána imédai? ¿Tánda iwáseda liárro búroca?

⁶ Ne néeba nachuáni léjta Jesús máyu'u nalí; jáiwa naínda náacuwai. ⁷ Néenee namáaca náabalau burro ita'aa ta natée Jesúsru jíni. Jáiwa Jesús írrau burro ita'aa. ⁸ Íchaba dáquinia náabalau injbaa lícu, liá'a Jesús bésunactacoo, ya áabi dáquinia áicuba nácai nawíchua bacháida lícu. ⁹ Ya náa'a yáainecoo libéecha ya lishiirricu, namáidada'ee:

—¡Cawéni wérri! ¡Sáicai wérri ínuerri lijí'inaa nácu Wawácali Diosca! ¹⁰ ¡Sáicai wérri línuca liá'a wánacaleerrica, léjta wawérri Davidmi wánacaalactamica lishínaami sáictai wérri! ¡Cawéni wérri Jesúsru áacairra!

¹¹ Jesús wáaroo Jerusalénra jáiwa liáu templo néerra. Licábateda litéejiu néenee ta liácoo Betania néerra náajcha náa'a doce éewidenaicoo, níwata jái táicalacai.

Jesús mándisierrri higuera jiní ita

(Mt 21:18-19)

¹² Áabai éerri ricúla, najiá'inaamiu Betania rícueji, Jesús síntia ínaaishi. ¹³ Déecucheji licába áabai higuera cabáinai, jáiwa lirrúniwai licába cáactani, ne línu licába liyáwoo libáinaaca, jócala léerdi liá'a lítau. ¹⁴ Néenee limá higuérarrui:

—¡Jiníminaa mawiá éejoo líiya jíta mawiá!

Lishínaa éewidenaicoo néemini.

Jesús yúca templo rícuca náa'a wéndenaica

(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48)

¹⁵ Liáwinaami Jesús ínu Jerusalénra náajcha náa'a lishínaa éewidenaicooca. Quéecha'inaa liwárruacuwai (lishínaa patio itala liá'a) templo máanuica, néenee licába náa'a wéndenai néeni ya náa'a wénenai léchchoo. Néenee ya ta líuca bináawala jíni. Lináawida nashínaa mésa náa'a cámbianai warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai paloma, ¹⁶ jócu línda jiní'eecha bésuneerriu templo rícueji tánashia natéenii. ¹⁷ Néenee léewida nayá limá nalí:

—Jái tánacuwai,

‘Núbana jí'inaaminaa cuíta na'óracta'inaa náa'a quinínama chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa', ne iyá médani léjta áabai útawi canédibini shínaa. (Jesús ma nalí liáni náa'a wéndenaica nachálujuedacala chóniwenai.)

¹⁸ Néemi'inaa liá'a Jesús médani náa'a sacerdote wácanai ya náa'a quéewidacai ley shínaa, néenee namúrru chítashia náinuau'u'inaa Jesús jíni, cáarruca nacábacani, níwata quinínama chóniwenai cáarrudau néemi léewidacala, sáicta néemi léchchuni. ¹⁹ Ne catáawaca'inaa, Jesús jiáu lirrícucha liá'a chacáaleeca lishínaa éewidenaicoo yáajcha.

Higuera máataica múshiyii

(Mt 21:20-22)

²⁰ Manúlacai'inaami néejoo nabésunacoo higuera júntami, jáiwa nacába jini míishii lijíchu yáajchau. ²¹ Néenee Pé'eru, lédacaniu bésuneerricoo, limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jicábate, liá'a higuera jimándisiani míishiyii.

²² Jesús éeba'ee:

—Éebida Dios nácu. ²³ Ne báqueerri chóniwerri éebidacta liwówa yáajchau Dios nácu éewerri limá lirrú liáni dúulica: '¡Cachéerra, jichánau manúa yáacula!', ya yáawaa léebidaca cháminaa libésunacoo léjta limáyu. ²⁴ Tándawa numá irrú quinínama liá'a isátani Dios yúcha, éebidani jái ínucai, ya irrishibiaminaajoni. ²⁵ Ne jáicta isáta iyá Dios, ipédonaa yáacau jáicta máashii imédani irrúwacoo, quéewique'e isálijinaa yáairri áacai liméetuaque'e ijiconaa lécchoo. [²⁶ Ne jóctaca ipédonaa, chacábacanaa isálijinaa yáairri áacai jócai lipédonaa ijiconaa lécchoo.]

Liá'a wánacaalacta Jesús shínaa

(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

²⁷ Liáwinaami liáni néejoo Jerusalénra. Nácula Jesús jínaniu templo rícu, jáiwa narrúniu lirrúi náa'a sacerdotébini wácanai, náa'a quéewidacai ley shínaaca, ya náa'a salínaica, ²⁸ ya nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wíteeshiyu jiúqueda nashínaa náa'a cawéndacani templo rícu? ¿Tána yáa jirrú wíteeshi jimédau'inaani?

²⁹⁻³⁰ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá: ¿Tána bánua Juan Bautístaca, Dios o washiálicuenai? Éeba nulíni. Ne íiwacta nulíni, nuyáminaa lécchoo núiwaminaa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

³¹ Jáiwa nachánau najútacoo nayá wáacoo: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani, limáminaaajoo: ‘Néenee, ¿ne tánda jóca éebida lirrúi?’” ³² Ne wamácta washiálicuenai bánuani,” íwirriminaa chóniwenai wówa wáajcha, quinínama yáine léenaa yáawaiyii, Juan táania yáawaiyi Dios rícueji. ³³ Jáiwa néeba Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá chajá'a jóca núiwa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

12

Liá'a licábacanaaca náa'a catráawajaacánica máashiicanica

(Mt 21:33-36; Lc 20:9-19)

¹ Jesús litáania nalí licábacanaayu. Limá'ee nalí: “Báqueerri washiálicuerri liábana uva yáanai, jáiwa lirríjcueda litéejii; lichánau lichúni liárrui limédacta'inaa vino, jáiwa libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani quinínama. Néenee liá nalí jini lishínaa shínaashiwai áabi tráawajadorbinirru, jáiwa liáwai. ² Léerdi'inaami náawaqueda banácali ita, libánua báqueerri lishínaa tráawajadorru yáairri lájcha, lisáta náucha náa'a cáabanacani lishínaa cáinabi ita'aa, léenaa liá'a shínaashi éenaaca banácali ita litócani'inaaca. ³ Ne jáiwa nawína liyái, náinuedaque'ini nabánuani cháaji macáaji rícu sái. ⁴ Néenee liá'a liwácalica libánua báqueerri léenaa, ne

liáni nawánani catúca liwíta nácu ya nacáitadedá liyá. ⁵ Libánua báqueerri jáiwa náinuá jíni. Liáwinaami libánua áabi íchabani; ya áabi nabásedani ya áabi náinuani.

⁶ “Újnibii limáacau lirrú báqueerri: Licúulee, caníinai wérri licábaca. Último libánua liyá lipénsaa lirrúwoo: ‘Cájbami cawáunta nacába liáni nucuúleeca.’ ⁷ Ne namá naliwoo, náa'a cáabanacánica: ‘Lé'inaa léju liáni ríshibierri'inaa liá'a máacaderricoo jáicta máanali lisálijinaajoo, wáinuani washínaa áani quinínama.’ ⁸ Jáiwa'ee nawína jíni, náinuá jíni ya náuca jíni limáashiicaimi bináawala banácali yúcha.

⁹ “¿Ya tána imá irrúwoo tána liméda liá'a liwácali liá'a banácalica? Ya liáminau línuaca náa'a cáabanacánica, liáminaa liá'a banácalica áabirru.

¹⁰ “¿Jóca ilí ícábau liá'a Dios chuánica? Limáctaca: ‘Cristo léjta liá'a íbaca nacháninica náa'a camédacaica, liyá'inaawa íba chúnsai saícaca.

¹¹ Liáni limédani liá'a Wánacaleerrica, ya wayá cárrudenaiu.’ ”

¹² Néene náa'a wánacaleenai judíobini nawówai'e natée Jesús preso, jiniwata náaca léenaa liméda licábacanaa nanácula. Ne cáarru nayái chóniwenai nácueji, néenee namáaca jíni, ya náawai.

Linácu liá'a napáidau impuesto

(Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

¹³ Nabánua Jesús náa'a áabica fariséobinica ya lishínaa néenaa náa'a Heródesca, quéewique'e nawána limá áabata náucaque'e linácue jíni. ¹⁴ Nayá janárta ma lirrúni:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimáni yáawaiyi, jócala jinda natée jiwítee jini cáarrucala jicába chóniwenai, áabenaacala jimédacoo quinínama chóniwenai yáajcha. Jiyá éewiderriu yáawaa léjta Dios máyu'u. ¿Sáicai wérri wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácalirru, o jócta wapáida? ¿Arrúnaa wapáida o jócuwee wapáidani?

¹⁵ Ne Jesús, yáirri léenaa nawówaicala naméda lirrú máashii, limá nali:

—¿Tánda iméda nulí trampa? Índa nulí áabai moneda nucába áani.

¹⁶ Natée jíni, ya Jesús ma nali:

—¿Tána náani léji liérta ya liérta jí'inaa tánerricoo lináni nácu?

Namá'ee néebacani:

—César, romanobini wácali.

¹⁷ Néenee Jesús ma nali:

—Ne yáa lirrú liá'a César tánashia lishínaa, ya Diosru liá'a lishínaa léchho.

Ya liá'a léebau náuchani nacáarrudau wérri néemicani.

Liá'a nasátau néemiu linácu liá'a nacáwiactacoo

(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

¹⁸ Néenee náau nacába Jesús áabi néenaa náa'a saduceoca. Namá'ee náani náa'a máanalínica jócani éewa nacáwiacoo mawiá; táda náau nali namá chá'a:

¹⁹ —Quéewidacai, Moisés máacani tánerriu báqueerri washílicuerri máanali cáinui ya jini licúulee ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica liwínaminaa línu ruá'a máanirriuca, náa'a léenibi

jiáinecoo, máaquenaimicoo léenibiyu liá'a léenajirri máanalimica.
²⁰ Wée saícai wérri, áitee já'a siete léenajinai, liá'a quéecha nácu saíca cáserriu, jáiwa máanali jini jócai máaca licúuleu. ²¹ Néenee liá'a líshiirricusaica licásau ruájcha ruá'a mánirriuca, liyá cháí máanalica jini máacani licúuleu. Chacábacanaa liá'a báqueerri léenajirri líshiirricusai lécchoo, ²² ya náajcha náa'a sieteca; ne jini wérri éeneerri limáca licúuleu. Néenee máanali ruá'a línunica.
²³ Wée saícai wérri, jáicta rucáwiaufoo, nayá náajcha wáacoofoo báaniu, ¿Tánashia néenaa náani rúnirri'inaa náani sieteca yéenaimi ruájcha cásenaimiu?

²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Iyá yúquenai wérri iyáca, jócala yáa léenaa liá'a tánerricoo ya liá'a Dios wíteeca. ²⁵ Jáicta máanalini cáwiaufoo, náa'a washíalicuenaica ya náa'a finaca jócuminaa nacásau, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yéenai áacairra. ²⁶ Léjta jáicta máanalini cáwiawai, ¿Jócu ilíá iyá, liá'a cáashta Moisés tánanimica? Moisés cába'inaami áabai banácali éemacoo liyáca ne jini bálanaa. Dios má'ee Moisésru: —Nuyá jáa líerra Dios néebidaniami nácu liá'a Abrahámca, ya Isaac ya Jacob. ²⁷ ¡Ya Dios jócai máanalini shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica! Tándawa iwítee wérri iyá yúquerriu liyáca. Dios má'ee chá'a áawita máanalini nayá, cáwiniyaca.

Liwánacaala mawí cawéni wérrika
(Mt 22:34-40)

²⁸ Lirrúniu Jesúsru báqueerri néenaa náa'a éewidenai Moisés chuáni éemerrimi Jesús méda yáacau'u chóniwenai yáajcha. Liá'inaa léenaa Jesús éeba nachuáni saíca, néenee lisáta léemiu jini lécchoo limá'ee lirrú:

—¿Tána náibicha náa'a Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha?

²⁹ Ne Jesús ma lirrú:

—Le Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni: 'Israel shínaa chóniwenai, éemite liáni: Wawácali, washínaa Dios, Wawácali Dios bácai rími. ³⁰ Táda arrúnaa caníinaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jiwítee yáajchau ya quinínama jidánani yáajchau.' Liyáwa Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha liáni. ³¹ Ya liá'a yéerri líshiirricu liá'a Dios wánacaalau'u cawéniica cha léjta liáni: 'Arrúnaa caníinaa jicába áabi léjta jiyá jájiu.' Jini áabai Dios wánacaalau'u mawí cawéniica náuchaja liáni.

³² Néenee liá'a éewiderri Moisés chuáni ma lirrú liá'a Jesúsca:

—Saícai jimáca, Quéewidacai. Yáawaiyi jimácaa bácai rími Dios, jini báqueerri mawí liúcha. ³³ Arrúnaa caníinaa wacába Dios quinínama wawówa yáajchau, ya quinínama wawítee yáajchau, ya quinínama wacáwica yáajchau ya quinínama wadánani yáajchau. Arrúnaa caníinaa wacába wayácchuniu léjta wayá jájiu. Cawénii mawí náucha náa'a cuéshinai wéemani wáa Diosruni, ya quinínama náucha náa'a áabata náindani altar ítala.

³⁴ Jesús cába'inaa liá'a quéewidacai ley shínaaca, léeba liwítee saícaiyu jini, néenee limá lirrú:

—Jócai déecucha yáaca Dios wánacaalactalaca.

Néenee náa'a éemenai nayácani, jócu náa'a nawówau nasátau néemiu liá'a Jesúsca.

¿Tána lisáljinaa báinacu sánami liá'a Mesíasca?

(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

³⁵ Jesús yéerri liyáca templo rícu éewiderri liyáca, ya lisáta léemiu:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca lécala liá'a Mesíasca néenaa náa'a Davidca? ³⁶ Le Davidja liérta, táanierri Espíritu Santo dánaniyu limá'ee:

‘Liá'a Diosca limá nushínaa cawánacaalacai:

Jiwáau nuli sáicaquictejica,

cáashia nuwáalia jijínaiu jiájabalau’.

³⁷ ¿Chíta quéewau liá'a Mesíasca David cúuleequi jiníni, liyá jájiu limáni liwácalica? Náa'a chóniwenai, íchabani néemi nawówa yáajchau Jesús chuáni.

Jesús liá najíconaa náa'a quéewidacani ley shínaaca

(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jesús má'ee já'a léewidacta liyáca: “Itúyau náucha náa'a quéewidacani shínaa leyca, náa'a wówenai namáacoo machénita náabala ya natáaque'e sáica nawówa yáajchau plaza rícu.

³⁹ Níiwenai yáarrubaishi mawí sáicaca sinagoga rícu, ya níiwenai liá'a yáarrushi mawí sáitaca ya íyacaishi sáicaica. ⁴⁰ Ya néda náabana náa'a máanirrinica, nawówaiyu ta náa'a óraca machéni. Nayá rishibenai'inaa carrúnatabee máanui mawí.”

Ofrenda rushínaa ruá'a máanirriuca ruyá carrúni jináatau

(Lc 21:1-4)

⁴¹ Jesús yéerri lijúntami náa'acaja náawaquedani rícu warrúwa nachúnique'e liyú templo, licába liyáca náayu'u warrúwa lirrícula. Íchaba rícbini yáa íchaba warrúwa. ⁴² Jáiwa'ee ruínu báquetoo máanirri carrúni jináatau, jáiwa'ee ruácaja rícula chámai moneda rími cobre, jiníjtaí wéni. ⁴³ Néenee Jesús máida lishínaa éewidenaicoo, ya limá nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú ruáni máanirriuca carrúni jináatau yáichoo lirrícula mawí máanui náucha náa'a áabibica; ⁴⁴ ne yáainai quíninama liá'a sóberrerri nalí, ne ruyá carrúni jináatau ruáni quíninama carrúni jináataiyu ruyáu'inaa.

13

Jesús úiwadeda linácu liá'a templo cáarralerrí'inau

(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Jesús jiá'inaamiu templo rícuca, báqueerri néenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo limá Jesúsru:

—¿Quéewidacai, jicábateja íiba ya cuíta máanui namáni sáiquitani!

² Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Jicába náani cuíta máanui namánica? Ne jócai éenaa lichánacu linácula íiba líta'aa wáacoo. Quíninama cáarralerrí'inau.

Jócai icába cáji libéechalau amáarractala'inaa cáinabi

(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáíwa náawai awáca íibirra jí'ineerri Olivos, yéerri templo júntami. Jesús wáairriu ya Pé'eru ya Santiago ya Juan ya Andrés nasátani néemiu báawacha ⁴ chacálita'inaa libésunau jilierra, tánashia lishínaa señal liá'a bésuneerri'inaacoo urrúniquictacani.

⁵ Jesús éeba'ee limá'ee nali: “Cá'wa yúchaujoo jiní béecha chálujueda iyájoo. ⁶ Jiníwata ínuenai'inaa íchaba ménai nuyája liéni Cristo. Namá'ee nuyája liáni Cristoca, nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.

⁷ “Jáicta éemi jináawiu íibana áanijoo ya chaléenii, u'icáarrudau. Arrúnaawa chácani, libésunacoo, ne jócai amáarra újnibi. ⁸ Jiníwata áabi cáinabi ínuua yáacaminau áabi cáinabi júnta, ya áabi chóniwenai naméda jináawiu nali wáacoo, ya cáinabi cúsuu matuínami, já'inaa ínaaishi. Liyáminaa wacábani quéechanacu carrúnatabeeca.

⁹ “Itúya iyáu; jiníwata náa'inaa iyá nali náa'a wánacaleenaica carrúnatanica ya básaida iyá sinagoga rícu lécchoo. Nawánaminaa yáacoo nanáneewa náa'a wánacaleenaica ya reybiní náneewa éebidacala nunácueji; cháminaa éewa itáania éebidau'u nunácu nanáneewa. ¹⁰ Quéechanacu jóctanaa amáarrajani, liá'a chuánshica wásedeerica arrúnaa cáiiwanacani quínínama cáinabi. ¹¹ Ne u'urrúni iwówa iyá linácu liá'a imánica jáicta néntregaa iyájoo lirrú liá'a carrúnataica. Jáicta nasáta néemiu iyá, imáyu liá'a Dios wánani imáca, jiníwata jócta iyá táania léja liá'a Espíritu Santo táanierri'inaa nali irrícueji. ¹² Néenajinai wáacoo néntregaaminaa néenajinaiu náiiinuaque'inini, ya nasálijinaa néntregaa néenibiu lécchu; ya náa'a néenibica nanáwaminau náiiinua nasálijinau. ¹³ Quínínama chóniwenai máashii nacába iyá éebidacala nunácu; ne liá'a bárruerricoo machácani cáashia quíníctala mawiá, liyáminaa wásedeerri'inau.

¹⁴ “Jáicta icábajoo líinuminaa líerra chóniwerri máashiicai wérrica, Dios jínaica. Liwárruaminau Dios íibana licúla, jóctala léewa liwárruacoo, —Liá'a líérrica léemini—, jáicta libésunau léju liáni, náa'a yéenai Judea rícu, náau awáca íibirra nabáyacoo, ¹⁵ ya liá'a yéerrica líibana lícu jócu limúrru lishínuu, jiníwata liyáli éerri carrúnatai wérrí'inaaca, cánacau ibáyacoo. ¹⁶ Néenee liá'a yéerri bacháida lícu jócu léejoo líibana néerra liáwaqueda líibalau. ¹⁷ ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca máanuini yáawai, ya náa'a wáalenai sáamanai írrenai náini! ¹⁸ Isátau Dios yúcha jócubeecha uníabi yáajini, ¹⁹ jiníwata liyáli éerrica bájalai cacháninaca, jócai wacábacaji líta'aa liéni cáinabi limédanica, jiníminaa mawiá cháí. ²⁰ Jóctata Dios wána amáarraítai liyáli éerrica, jiníminata wásedeerriwai; ne amáarraítai nanácueji, náa'a lishínaacoo líniwanica, jócubeecha carrúni jináata bájalaa nayá.

²¹ “Ne jáicta máirri irrú já'a ‘Cristo liéni yáa áani, o icábateni liá'a yáa á'a’, u'éebidani”. ²² Jiníwata náiiinuminaa chóniwenai máinei'inaa nayáca'ee Cristo, ya íiwadedenai chuáni báawachala. Namédaminaa íchaba señal ya méenaami, quéewique'e nachálujueda chóniwenai, áawita néewacta náa'a Dios wínanica. ²³ ¡Cá'wa yúchaujoo! Quínínama liáni nunísani nuiíwa irrú jóctanaa libésunajau.

*Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca**(Mt 24:29-35,42,44; Lc 21:25-36)*

²⁴ “Ne liyáali éerri'inaa, libésunactacoo carrúnatacaica, liá'a cáiwiaa lichácaminau, liá'a quéerrica jócai'inaa quéena, ²⁵ ya sáalii cáinenau áacai ya náa'a quinínama yáinai áacai nachéchinaminau léccu. ²⁶ Néenee nacábaninaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca líinu'inaa sáanai íibeji lichúnicayu lidánaniyu. ²⁷ Nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaminaa náa'a nushínaa chóniwenai quinínama cáinabi íta'aa, quinínama licúchui rícu liá'a cáinabica cáashia último licúchui ricueji áacairranaa.

²⁸ “Éewidau linácu liáni licábacanaa áicuba báinaca: Jáicta icá'a libáinaa páquiawai wáa léenaa ái urrúni camuí. (Cháwa'ee Israel shínaa cáinabi íta'aa). ²⁹ Chacábacanaa, jáicta icábai libésunacoo liá'a nuiiwani irrú, yáa léenaa urrúni nuínuca, Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁰ Numá irrú yáawaa quinínama líerra bésuneerri'inau yáawaa jóctanaa máanali náa'a chóniwenai cábenai liáni bésuneerri'inau liyáa. ³¹ Quinínama cáinabi ítasai ya éerri rícu amáarraí'inaa, ne nuchuáni arrúnaa licúmpliacoo.

³² “Ne liá'a éerrica ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, báawita náa'a ángelbinica yéenai áacai, báawita Licúulee. Bácai yáa léenaa liá'a Lisáljinaaca.

³³ “Tanda, arrúnaa iyá cáwitui yáca icábadede iyáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuínujoni. ³⁴ Chái cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, yáairrictau liyácani bájirra cáinabi ítala, licárgueda lishínaa tráawajadorbiniu natúyaque'e líibana. Bácainaa nabánua natráawajaaca ya libánua liá'a catúyacai cuíta núma cáberri liyá líinuquicta. ³⁵ Chacábacanaa, cáwitui yáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuínojonni nuyá cuíta wácalica, jócta samásamanaa, jócta béewami táayebée, jócta á'a cawáamai máidactaca, jócta manúlacaiba; ³⁶ jócubeecha nuínu walíqueda nuínu'inaacu máinei iyáca. ³⁷ Liéni nuiiwani irrú, nuiiwani irrú quinínama: ¡Cáwique'e ituí yáca quinínama!”

14*Nacúmida yáacau nawínaque'e Jesús preso**(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2)*

¹ Cháucta chámai éerri liyáali lishínaa saíctacta nawówa lijí'inaa pascuaca, náayacta'inaa liá'a páanica jócai múrracau. Náa'a nawácanaica, náa'a sacerdótebinica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca náawaçau natáania nalí wáacoo, chítashia néewoo nawínaque'e Jesús natéeeque'e cuíta manúmai rículani, númashi yúwica nácueji ya náiiinuaque'inini. ² Ne áabi má'ee:

—Jócaita fiesta éerdi rícu, jócubeecha íiwirri chóniwenai wówa naméda máashii.

*Báquetoo ínetoo nuádeda juménibee Jesús nácu**(Mt 26:6-13)*

³ Jesús yáairriu Betániala, Simón íibana néerra, liá'a Simónca wálierrimite lepra; nácula liwáau mésa nácula, ruínu báquetoo ínetoo índechoo áabai frasco alabastro yúsai cashiámui juménibeeyu jí'ineerri nardo liyáwoo, cawéni wérri. Lisúwirria liá'a

frascoca léewaquee liméecucoo ya linuádeda liá'a juménibeece Jesús wíta nácu. ⁴ Áabibi náa'a yéenei néenee íiwirrini wówa, namá'ee nali wáacoo:

—¿Táda namáshida liá'a juménibeece? ⁵ Éewerrieta wawéndaca áabai camuita liwéni liá'a tráawajuca, quéewique'e nayúda náa'a carrúni jináatanica.

Ya táania máashii runácula ruá'a ínetooca.

⁶ Ne Jesús má'ee:

—Imáacani; ¿tánda ijódiani? Liáni rumédani nulí saícai wérri.

⁷ Ne náa'a carrúni jináatanica arrúnaa iyá íbi, ya éewani iméda irrú saícai táshia éewacta jiníni; ne nuyá jócai'inaa nayá íbi mamáarraca. ⁸ Ruáni ínetooca le ruénani rumédacaja liáni: Rujúsueda nunácu juménibee jóctanaa naquéni nuyá. ⁹ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácuha cáinabi jini táshia náiiwadedacta liá'a chuánshica wásedau'inaacoo, natáaniaminaa runácu ruá'a ínetooca liá'a rumédanica, cháminaa nédacanicoo runácujo.

Judas fréserri léntregaa Jesús

(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarioteca, néenaa náa'a doce éewideneu, yáairriu licábaca nawácanai náa'a sacerdotébinica quéewique'e chítashia léewoo'u léntregaa nali Jesús. ¹¹ Néemi'inaami, saíta nawówa ya nafrésia náa lirrú warrúwa liá'a Judasca, liyá prínsipierri limúrru liyáalimi saíca léntregaaque'e Jesúsca.

Liá'a santa cena Wawácali shínaaca

(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23)

¹² Quéechanacu áabai éerri liá'a fiestaca náayacta liá'a páanica jócai náarru limúrracau'u, quéecha'inaa náiinua liá'a cordéroca pascua shínanaaca, náa'a éewidenaicoo nasáta néemi Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai jiyá jini wáacoo waméda liá'a íyacashica pascua shínaaca jirrú jini?

¹³ Néenee'e libánua chámata lishínaa éewidenaicoo ma nali:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca. Néeni ínujoo báqueerri washíalicuerri téerri áabai cántaru shiátai; yáau liánai, ¹⁴ táshia liwárruactau jini, imá lirrú liá'a cuíta wácalica: 'Liá'a quéewidacai lisáta léemi: ¿Tanácucha liyá jini liá'a cuartoca núyacta'inaa nushínaa éewidenaicoo yáajchau pascua íyaninaaca?' ¹⁵ Liyá liyadaminaa irrú liá'a piso áacaica áabai cuarto máanui, ichúnini ya listo náayacta'inaa cena. Iméda árra quinínama liá'a arrúnai'inaa wáayaca.

¹⁶ Néenee náa'a éewidenaicoo jáiwa náawai chacáalee rícula. Náiiinu quinínama léjta Jesús máyu'u nali, ya naméda liá'a cenaca pascua shínanaaca.

¹⁷ Quéecha'inaa samáacai, líinu liá'a Jesúsca cuarto rícula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau. ¹⁸ Nácula'ee nawáacoo náayaquee Jesús má'ee nali:

—Yáawai'inaa numá irrú, ái báqueerri íbi já'a íyeerri nuájcha éntregueerri'inaa nuyá náiiinuaque'e nuyá.

¹⁹ Néenee máashii nawówai náa'a éewidenaicoo nasáta néemi liyá bácainaa namá'ee:

—¿Nuyáminaani? Báqueerri ma lécchoo: —¿Nuyáminaani?

²⁰ Jesús ma nalí:

—Báqueerri íibi iyá doceca íyeerri nuájcha lirrícu liáni mitájiaca.

²¹ Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri Dios néenee yáairri'inau máanalica léjta litánau'u Dios chuáni rícu. Ne máashii wérri lijíacoo lirrú liá'a washiálicuerri léjueda'inaa náinua nuyá. Sáictaminaata jíni jóctata lijíawai liá'a washiálicuerri caínabi íta'aa.

²² Nácula náaya náa'a éewidenaicoo liájcha liá'a Jesúsca, liwína páani, liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica, litúcuedani liá nalí, limá'ee:

—Íyau, nuínaa walierra.

²³ Néenee liwína vino áabai báasu liá Diosru sáicai linácu. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácui, liá jíni nalí náirra quinínama báasu rícueji. ²⁴ Limá nalí:

—Liáni wówerri limáaca nuírranacaalani, nuádedani'inaa íchaba jícanaashi nácueji. Liyú liáni íirraica, numéda nuyá léjta Dios máyu'u numédaque'ini quéewique'e numéetua íchaba jícanaa. ²⁵ Yáawaayii numá jóca nuírra liábi liá'a uvaca mawiá ne liyáli éerri'inaajoo nuírra liábi liá'a wáliica chaléeni áacairra Dios wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru libáyaque'e lináawa liá'a Jesúsca
(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34)

²⁶ Quéecha'inaa narrába áabai shímashi, jáiwa najiáu cuíta lícucha náau áabai dúuli néerra jí'ineerri Olivos. ²⁷ Néenee'e Jesús má'ee nalí náa'a éewidenaicoo:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaajoo iwówaujoo nunácueji wáalee táayee, imáaca nuyá bácai, jiniwata jái tánacuwai wanácu:

‘Nuínuaminaajoo léju liá'a pastorcojoo, náju náa'a ovejaca nacáarraliaminaujoo.’

²⁸ Ne quéechanacu jáicta nucáwiauujoo, nuáuminaajoo ibéechajoo Galílea rículajoo.

²⁹ Néenee'e Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Áawita náurruccueda nawówaujoo quinínamajoo namáaca jiyá bácai, nuyá jócai'inaa.

³⁰ Néenee'e Jesús éeba'ee Pé'eru chuáni: —Yáawaiyii numá jirru jiyá, wáalee táayee, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, jibáya jináawaujoo matálíchujoo nunácueji, jócala yáa léenaa nunácu.

³¹ Ne limá'ee Jesúsru danáanshiyu mawí:

—Áawita rúnaa máanali nuyá jiájchajoo, jóca nuéjoo nubáya jináawa mawiá.

Quinínama cha namácai.

Jesús óreerri Getsemaní néeni
(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)

³² Jáiwa náawai chaléeni jí'ineerri Getsemaní. Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Íwáayu íchaitaa áani nácula, nuáu nu'óracoo.

³³ Ya litée Pé'eru, ya Santiago ya Juan, ya néenee lisíntia bájjala máashii liwówa cáiji licábacoo léccu. ³⁴ Limá nalí:

—Nusíntia nácuu máashii máanalicaí. Imáacau áani, úwa imáajoo.

³⁵ Liyáalimi Jesús yáu libéechalawoo mawí, litájiau cáashia lináni dúnú cáinabi, lisáta'eewoo Dios yúcha, jócubeecha línda carrúni jináata limédacoo bájjala. ³⁶ Á'a li'óractacoo limá'ee: Nusálijinaa, jiyá éewerri jiméda quinínama: Jéda nútacha liáni carrúnatai wérrika; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u. ³⁷ Néenee léējuawai chaléeni nayáctalaca ya línu nanácu máainai. Limá'ee Pé'erurru:

—Simón, ¿jimáa jiyáca? ¿Jócu wíta áabai hóraa jéewa jiyá cáwi jítálideda nuyá? ³⁸ Arrúnnaa cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha licáu irrú liá'a máashiica. Iyá saícai iwówa, ne ínaa wáneerri cáarru iyá.

³⁹ Ne liáu báaniu, ya li'orau lirrípítia liyája chuánshicaja. ⁴⁰ Néenee léēju'inau báaniu, línu nanácu náa'a éewidenaicoo báaniu máainai, jiníwata dajuíshi báya wérri natuí. Jiní náa léenaa namá lirrú. ⁴¹ Léejoo matálíchu, ya limá nalí:

—¿Isíguia imáaca ya iwówa iyabacoo? Cáí ája árra, línu léji líarra hóraa Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nacáaji ricúla náa'a cajíconaánica. ⁴² Ibárrroo, wáawai; ái urrúnicaí liá'a éntregueerri'inaa nuyá nujínairru.

Natée preso liá'a Jesúsca

(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53)

⁴³ Jesús táania'inaa liyá újni'ii, línu néerrai liá'a Judasca néenaa náa'a doce éewidenaicoo, íchabani chóniwenai yáajcha índenai espada ya áicuba. Ínuenai nawánacaala nácu náa'a sacerdote wácanaica, náa'a íwadenai Moisés chuáni, yá'ee náa'a salínaica. ⁴⁴ Liá'a Judasca éntregueerri nalí Jesús linísa líiwa nalí chítashia quéewo'oo náa léenaa Jesúsqui jini:

—Léju líarra nushíshi linánijoo, liyáwa léju líarra. Iprésudani itée saícani.

⁴⁵ Línu'inaa liá'a Judasca, lirrúniu Jesúsru madéjcalicunaa limá lirrú:

—¡Quéewidacai!

Néenee lishíshi jini. ⁴⁶ Linísa'inaa lishíshiqui jini, néenee nawína jini natée preso jini.

⁴⁷ Néenee báqueerri néenaa yáainai néeni, lijéda lishínaa espada límanaca licúchau, jáiwa líju le jiliá'a sacerdote wácali shínaa chóniwerri tráawajairri lirrú liwíchua liwíbai. ⁴⁸ Ya Jesús lisáta léemiú náa'a chóniwenai:

—¿Tánda índá espada ya áicuba quéewique'e iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? ⁴⁹ Éerri jútáinchu nuyá yáajcha nuéewida iyá lirrúcu liá'a templo máanuica, jócai iwína nuyá preso. Ne liáni imédani iyáca léjta limáyu'u liá'a Dios chuánica.

⁵⁰ Néenee quinínama náa'a lishínaa éewidenaicoo namáaca jini liá'a Jesúsca nacánacau líuchai. ⁵¹ Ne báqueerri icúllirrijui yáau líanai, dájiderrri áabai éeyaishiyu. Ne líarra jáiwa nawína jini. ⁵² Ne liyá jáiwa liwáseda lishínaa éeyaishimiwai jáiwa licánacau jushícai.

Jesús náajcha náa'a judío wácanaica

(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55,63-71)

⁵³ Natée Jesús lirrú liá'a sacerdote wácalirru, ya náawacau quinínama náa'a wácanaica sacerdotébinica, náa'a salínaica ya

náa'a quéewidacanica ley shínaaca. ⁵⁴ Pé'eru yáau líshiirricu déecuchata, cáashia línu patio ítala lishínaa cuíta liá'a sacerdote wácalica, ya jáiwa limáacawai náajcha náa'a catúyacani templo, licámudau liyá chichái tééji.

⁵⁵ Náa'a sacerdótebini wácanaica ya quinínama nawácanaica, namúrru'e chítashia quéeuwau'inaa cajíconaa nalí Jesús náiinuaque'inini; ne jócai jiáu nalí léjta nawówau. ⁵⁶ Jiníwata báawita namá íchaba ne jócai yáawaiyi, namá'ee nalí wáacoo bácainaa. ⁵⁷ Áabi bárroo namáca újnii namé'e nanúma yúbicau:

⁵⁸ —Wayá éemenai limáca: 'Nuyá cáarrallerri'inaa liáni temploca namédani náa'a washíalicuenaica, ya matáli éerri nubárrueda áabai ya jócai namédacala náa'a washíalicuenaica.'

⁵⁹ Ne jiní éewiderrini liá'a namánica.

⁶⁰ Néenee liá'a sacerdótebini wácanaica libárroo béewami nalí quinínama, ya lisáta léemi liá'a Jesúsca:

—¿Jiní éebaca? ¿Tána léji liéni namáni nayá jáica jiyá jini?

⁶¹ Ne Jesús máacau manúma, jiní éebacta; jiníwata náa'aca léenaa jócu liwáalia ítalashi. Liá'a sacerdótebini wácanaica léejoo lisáta léemiuni:

—¿Jiyá jiliérta Mesías, liá'a licúulee Dios sáicaica?

⁶² Jesús ma lirrú:

—Jajá, nuyá. Ya iyá icábaminaajoo nuyá Licúulee liá'a Washíalicuerrica wáairriu chéni sáicaquictejica liá'a Dios cadánani wítee, ya línu sánai íbeji.

⁶³ Néenee liá'a sacerdótebini wácanaica jáiwa lishírricu líibalawai liwówau limáca íwirricala liwówa, ya limá'ee:

—¿Tána arrúnaa warrúnaacai nacábaque'e mawí jini? ⁶⁴ Iyá éemenai limá chuánshi máashii Dios nácu. ¿Chíta icábau jiníni? Quinínama namá cajíconaacalani ya arrúnaacala máanalicani.

⁶⁵ Áabibi chánau nawísadacani, ya nabáya lituí ya nabásaida liyá, namá lirrú:

—¡Jiácta léenaa tánashia básaida jiyái!

Ya náa'a catúyacani templo nabáseda lináni.

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca

(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62)

⁶⁶ Nácula Pé'eru yáa liyáca cáinacula patio íta'aa, néenee ruínu ruá'a báquetoo néenaa náa'a sacerdote wácali shínaa chóniwenai néeni sana yáca. ⁶⁷ Rucába'inaa Pé'eru nábeerri liyáca chichái dáninacu, néenee'e rucába'ee lirrú rumá'ee lirrú:

—Jiyácani yáairrimi liájcha lécchoo liá'a Jesús Nazaret sáica.

⁶⁸ Ne Pé'eru báya jiní limá'ee:

—Jócai nucúnusia liyá, jiní nuá léenaa liá'a tánashia jitániaca.

Néenee lijíáu bináawalai cuíta núma licúla néenee gáayu máidai.

⁶⁹ Rucába'inaa lirrú báaniu ruá'a chóniwetooa, néenee rumá nalí náa'a yáinai néerra:

—Léwa báqueerri néenaa líarra náa'a yéeneemi Jesús yáajcha.

⁷⁰ Néenee Pé'eru léejoo libáya báaniu jiní liá'a Jesús náwa. Íchaitaa rími liáwinaami, náa'a yáainai néerra namáwee Pé'erurru báaniu:

—Yáawaiyii, jiyá báqueerri néenaa, níwata jiyá Galilea sái lécchoo, jitániacala léjta nayá.

⁷¹ Néene'e lijúrawai limá'ee:

—Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyiica. “Dios yáa léenaa jócai nucúnusia liá'a washiálicuerrica cháí itáania iyá nácu”.

⁷² Liyáalimi já'a, gáayu éejoo limáida báaniu. Néene'e líinu Pé'eru liwíta lículai liá'a chuánshica Jesús mánimi lírrú:

—Jóctanaa gáayu máida chámaichu, jibáya nunáawa matálichu.

Ne lédacani'inau linácu liáni, néenee líchai.

15

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Lc 23:1-5)

¹ Jucámarra'inaami liácuwai, nawáca yáacau náa'a sacerdótebini wácanaica náajcha náa'a salínaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca, quinínama judío wácanaica. Ya natée Jesús libáji rícuu, jáiwa néntregaa jini Pilatorru. ² Pilato sáta léemiuni:

—¿Jiyá jilierra rey judíobini shínaaca?

—Jiyái máca, —Jesús éeba'ee.

³ Jiníwata sacerdótebini wácanaica náani nalíta'aa íchaba chuánshi, ⁴ Pilato éejoo lisáta léemiuni:

—¿Jiní jéebacta? Jicába chítashia mánaba najútacoo jini.

⁵ Ne Jesús jócai éeba lichuáni; jáiwa'ee Pilato cáarrudawai.

Jesús nawána náiiinuaca

(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25)

⁶ (Nuwówai nuíwa irrú áabai chuánshi rími). Lijútainchu liá'a fiesta jí'ineerri pascua, Pilato wáseda nalí náa'a judíobinica báqueerri preso tánashia nasátani. ⁷ Ái báqueerri cuíta manúmai rícula já'a jí'ineerri Barrabás náajcha náa'a limánabacaca, ínuenai chóniwenai lírrícu liá'a jináwiuca namédani náajcha náa'a gobierno shínaa chóniwenai, ya náiinua báqueerri chóniwerrote. ⁸ Néenee narrúni'inau Pilatorru náa'a chóniwenai íchabanica, néenee nasáta limédaque'e nalí léjta liwítee séewirrinaa. ⁹ Néenee Pilato má'ee nalí:

—¿Iwówai nuwáseda irrúni liá'a Judíobini shínaa reyca?

¹⁰ Pilato liáca léenaa náa'a sacerdótebini wácanaica, néejueda Jesús lírrú cadénica nayá. ¹¹ Ne náa'a sacerdoteca wáneenai nacáarraliacoo náa'a chóniwenai quéewique'e nasáta Pilato wáseda sáica mawí liá'a Barrabásca. ¹² Néenee Pilato má'ee nalí báaniu:

—¿Tánawa iwówai numéda liájcha liá'a imáni liá'a imáni nácuha judíobini shínaa reyca?

¹³ Néenee namáidada báaniwai namá'ee:

—¡Jínua cruz nácu!

¹⁴ Néenee Pilato má'ee nalí:

—¿Tánawa máashii limédai?

Ne namáidada danáanshiyu mawí namá'ee:

—¡Jínua cruz nácu!

¹⁵ Néenee Pilato wówai limáacacoo sáica chóniwenai yáajcha, néenee liwáseda nalí jini liá'a Barrabásca. Néenee'e liwána nabása liyá danaanshiyu mawí liá'a Jesúsca. Nanísa'inaa nabásaqui jini, néenee'e liá nalí jini quéewique'e máanali cruz nácu.

¹⁶ Néenee náa'a soldádoca nanísa'inaa natée Jesús lítala liá'a cuíta wérrica shínaa bináawaca, néenee náawaqueda yáacuwai náa'a soldado íchabani mawí. ¹⁷ Néenee nasúwa lirrú liá'a líibala quíirrai wérrica léjta rey íibala, jáiwa'ee nanísa'inaa nayáaqui jíni liá'a túwirrica macájcuiyu újni corónaca, nasúwa liwíta nácu jíni. ¹⁸ Néenee'e ya ta nachána namáidadaca namá'ee lirrú:

—¡Yáali, Judíobini shínaa Rey!

¹⁹ Nanísa'inaa natáa lirrú jíni, néenee nabáseda náacoo jíni liwíta nácu varayu, nawísadani náacoo natúyau náacoo náurrui íta'au lirrú naméda náacoo lirrú nacáidaque'inini. ²⁰ Nanísa'inaa nacáidaqui jíni, néenee namídu líibalami liá'a quíirrai wérrica néenee nasúwa lirrú le jiliá'a líibalaca. Néenee natée jíni náinuaque'e cruz náconi.

Jesús natáatani'inaa cruz nácu

(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43)

²¹ Báqueerri washiálicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, liá'a lisálijinaa liá'a Alejandro ya Rufo, ínuerri bacháideji. Libésuna'inaamiu á'a, nawána litée máashiiyu Jesús shínaa cruz. ²² Natée Jesús áabai sitio jí'ineerri Gólgota (wówerri limáca: “iyájimi yáarru”); ²³ Náa líirra vino éewiderriu mirra yáajcha, áabai debé cáiwibeeyuca, jí'ineerri mirra, ne Jesús jócai líirra náuchani. ²⁴ Ne jáiwa natáata jíni. Ya náa'a soldádoca jáiwa nachújida nalí wáacoo líibalami liá'a Jesúsca, nacába tánashia natée nalí wáacuwai.

²⁵ Manúlacaiba las nueve natáata'inaamini liá'a Jesúsca. ²⁶ Ya nachánaa áabai letra cruz nácu wówerri limáca tándashia nácujei náinuua jíni, limá: “*Rey judíobini shínaa*”. ²⁷ Liájcha natáata chámata máashiinini lécchoo, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. [²⁸ Cha licúmpliacoo liá'a tánerricoo: “Naníquini náibi náa'a máashiinica”.]

²⁹ Náa'a bésunenaicoo náacoo nacáita liyá, nacúsuda nawítay ya namá lirrú:

—¡Jéemite, jiyá cáarralerri templo ya matáli éerri jinácuda báaniyu wáni, ³⁰ Jiwásedateu jiyá jájiu ya jiúrrucoo cruz nácuca!

³¹ Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdótebinica wácanaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca. Namá'ee: —liwáseda áabi, ne liyá jájiu jócai éewa liwásedacoo. ³² ¡Jiúrrucoo cruz nácuca liá'a Mesíasca, Rey Israel shínaa, quéewique'e wacábacani ya wéebidaque'ini! Ya náa'a chámataca táatenaicoo liájcha nacáitade liyá.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49)

³³ Ne wówai'inaami wíyaicumi cái, quinínama cáinabi máaquerriu catáwaca cáashia las tresca. ³⁴ Liyáali hóraami Jesús máidada cadánani: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” (wówerri limáca: “Nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿Tánda jimáca nuyá bácai?”)

³⁵ Áabi náa'a yéenai á'a, néemini namá'ee:

—Éemite, máiderri liá'a íiwadederri Dios chuáni Elíasca.

³⁶ Néenee báqueerri néenaa jáiwa licánacawai, jáiwa lisábida áabai esponja vino íjishiiyu, libájiini báju shitúwa juáta lícu, jáiwa lidúcua Jesúsru jíni quéewique'e líirracani, limá'ee:

—Imáacani, wacába Elías ínuucta liúrrucueda cruz nácuchajoni.

³⁷ Ne Jesús jáiwa limáidada cadánani wérri, jáiwa máanali jini.
³⁸ Ne liá'a cortinaca templo núma lícu sáica jáiwa lishírricuawai
 béewami cáinacueji áacairra. ³⁹ Liá'a wánacaleerri romanoca, yéerri
 Jesús jüntami, lícába'inaa máanali Jesús, limá'ee:

—Yáawaiyi líeni washiálicuerrica Dios Cúulee.

⁴⁰ Lécchoo ái áabi ína já'a cábenai nayá déecucheji; náibi ruyá
 ruá'a María Magdalena, María litúwa liá'a Santiago líshiimica ya José,
 ya Salomé. ⁴¹ Náani ínaca yáainaiu Jesús yáajcha ya nayúda liyá
 quéecha'inaa liyá Galilea néeni. Ái áabi mawí já'a áani íchaba áabi
 yéenaiu liájcha Jerusalén néerra.

Jesús naquénni

(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56)

⁴² Jesús máanali'inaami liyáli éerrica náa'a judíoca nachúnicta
 quíninama nayáca liá'a éerrica sábadoca, liwówai limá walí,
 libéecha liá'a éerri nawówa íyabactacoo, táda samáabee béecha.
⁴³ Jáiwa, báqueerri washiálicuerri Arimatea sái jí'ineerri José
 ínuerri. Liá'a Joséca wánacaleerri áacai náibi náa'a wánacaleenai
 judíobini, néenderri Dios wánacaalau'u lécchoo, jócai cáarrunaa
 wárruacoo Pilato néerra lisátaque'e liúcha Jesús náanaimi.
⁴⁴ Néenee Pilato cáarrudau léemi jáica máanali liá'a Jesúsca néenee
 limáida lirrú liá'a soldado wácalica lisátaque'e léemiu liyá jáicta
 máanali jini. ⁴⁵ Jáyaali soldado wácali íiwa lirrú jini, néenee Pilato
 líná áabi éntregaa Josérruni Jesús náanaimi. ⁴⁶ Néenee José
 wéni bájjirra wáarruma mawíyíi cawénica. Liúrrucoo Jesús cruz
 liúcha jini, linísa'inaa lidájidaqui jini, néenee libáyani útawi rícu
 wáalii jini naquénni íiba íibi. Linísa'inaa libáya útawi rícu jini,
 néenee liwówaneda áabai íiba libáyaque'e útawi núma. ⁴⁷ Ruá'a
 María Magdalena ruájcha ruá'a María José túwaca nacábani liá'a
 namáacactacani.

16

Jesús cáwiactau

(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, ruá'a María
 Magdalena, ruájcha ruá'a María Santiago túwaca ya ruá'a Sa-
 loméca, nawéni juménibee náaque'iu najúsua Jesús náanai nácuni
 (jócubeecha máashii líisaani). ² Domingo manúlacaiba wérri, cáiwia
 wáalii jiácuwai, náau útawi néerra. ³ Namá'ee náacoo nalíwaacoo:

—¿Tána wówanaida walí útawi núma rícuca liá'a íibaca?

⁴ Ne nacába'inaa nabéechau, nacába liá'a íibaca shírruerri liárru
 rícucau liá'a íiba máanui wérrica. ⁵ Néenee nawárrua'inau útawi
 rícula, nacába báqueerri icúllirrijui wáacoo liyáca saícacaquictajica
 wáalierrri líibalau cabálai dírrirri néenee nacáarrudau bájjala. ⁶ Ne
 limá nali:

—O'icáarrudau. Imúrru imácoo liá'a Jesús Nazaret sáica liá'a
 náinuanimi cruz nácu. Ne cáweerriwai, jiní áani. Icábateni
 áani namáacactamicani. ⁷ Yáa namówai, íiwa nalí náa'a lishínaa
 éewidenaicoo ya Pé'erurru lécchoo: 'Liácalau nabéecha Galilearra.
 Icába néerrajoni, léjta limáyu'umi irrúni.'

⁸ Néenee najíáu nacánacacoo útawi yúcha náa'a ínaca, níwata chéchineneu, nacáarrudacalau. Jiní namá áabirru jiníwata cáarrucaá nayá.

Jesús íyaderriu María Magdalenarru

[⁹ Quéecha'inaa Jesús cáwiacuwai domingo manúlacaiba wérri, líyadau rulí quéechanacu ruá'a María Magdalenaca, lijédanimi yúcha siete espíritu máashiini. ¹⁰ Néenee ruáu ruiíwa nalí náa'a yéenaimi Jesús liájcha náa'a máashiini wówa íchenaica. ¹¹ Néemi'inaa cáwicaa Jesús báaniu rucábacalani, ne nayá jócai néebida rulí.

Jesús íyaderriu chámata lishínaa éewidenaicoo

(Lc 24:13-35)

¹² Liáwinaami, Jesús íyaderriu nalí áabaiyu nalí náa'a chámata liáanabaca yéenaimi liájcha yáaineu náacoo náibayu bacháidala. ¹³ Néenee néejoo náaque'iu náiiwa áabi apóstolu Jesús yáajcha, ne nayá jócai néebida nalí lécchoo.

Jesús íiwacta nalí náa'a apóstolucu namédaque'e léjta liwówau'i

(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49)

¹⁴ Liáwinaami, Jesús íyadau nalí náa'a once éewidenaicoo nalí já'a nácula náaya nayácacaa, néenee licáita nayá cháuctacaa néebidaca ya cabálinicala nawówa níwata jócai néebida nalí náa'a cábeneemi licáwiacoo. ¹⁵ Néenee limá nalí: “Yáau quinínama cáinabi íiwa liáni chuánshica wásedeerri'inaa quinínamarru. ¹⁶ Tánashia éebiderri liá'a chuánshi saícaicojoo libáutisacoo, liáminaa Dios néerra, ne tánashia jócai éebida liá'a chuánshijoo, jócani liwásedaujoo, liúcaminau máashiiquictalaca. ¹⁷ Namédaminaa léju liáni, náa'a éebidenai nuchuáni: Nují'inaa nácu najédaminaa espíritu máashii chóniwenai yúchajoo; natáaniaminaa chuánshi wáaliyujoo; ¹⁸ Nawínaminaa áai nacáaji rícujuo; ya náiiirracta'ee méenaami máanalicaica, jócuminaa máashii liméda nalíjoo; ya mawí'inaajoo jáicta nachánaminaa nacáajiu nanácu náa'a bálineneecoo saícaminaa nayájoo.”

Jesús íirrerriu áacairra

(Lc 24:50-53)

¹⁹ Linísa'inaa litáania náajcha liá'a Nawácali Jesúsca, néenee linácudawai narríshibia áacairra jini, liwáau Dios éemanacu saícaquitejica, wáaque'e léenaa Dios máaca liyá áacai wérri. ²⁰ Néenee najíáu náa'a éewidenaicoo náiiwa liá'a chuánshi saícaica matuúnaamirru. Liyá Nawácali yúda nayá líyadaque'e quinínamarru lichuáni saícai nayú náa'a méenaami libánuani lichuáni yáajchau. Chácajani.]

Evangelio según SAN LUCAS

Quéechanacu sái

¹ Íchaba chóniwenai natána liá'a quéecha sáimi bésunacoo wáibi. ² Chaléjta néewidaumi náa'a chóniwenai cábenai quéechanacumi, ya narríshibia liá'a libánuani namédaca náiiwa liá'a sáica chuánshica Jesucristo shínaaca. ³ Nuyá Lucas, léchhoo nujúnicaí cawéni wérri Teófilo, nunísa nuá léenaa quinínama sáica quéechanacu sáimica, núcába lirrúnaacoo nácu íchaba nutána jirrú quinínama liáni nuchúni jirrú sáicani, ⁴ quéewique'e jicúnusia sáica liá'a yáawaiyica néewidani jiyá nácu.

Báqueerri ángel íiwa Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵ Liyáali éerrimi liwánacaala'inaami liá'a rey Heródesca líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, yéerri néeni báqueerri sacerdote jí'ineerri Zacarías, báqueerri Abías táqueerri éenaami. Línu liá'a Zacaríasca rují'inaa Isabel Aarón táquetoomi. ⁶ Chámatanaa nayá majíconaani Dios náneewa ya naméda liwánacaala liá'a Dios wánani namédaca, táda jiní éewa liá najícona. ⁷ Ne jócai nawáalia néenibiu, jiníwata Isabel jócau éewa quéenibica; ya mawíjani salínai cáí.

⁸ Áabai éerri arrúnaa naméda nashínaa tráawaju náa'a Zacarías máanabaca Dios náneewa, ⁹ léjta séewirrinaa nawítee nayáwacoo náa'a sacerdotébinica, naniwani náibiú tánashia wárruerri'inau templo rícula, jáiwa lijíawai Zacaríasru arrúnaa liwárruacoo Dios shínaa templo rícula quéewique'e léema juménibee nafrésiani Diosru. ¹⁰ Nácula léema liá'a juménibeece Diosru, quinínama chóniwenai na'óraa nayáca bináaweji. ¹¹ Liyáalimija báqueerri ángel Dios shínaa iyadau Zacaríasru, bárruerriu altar éema nácu sáicaquictejica néemactaca juménibee jí'ineerri incienso. ¹² Jáí'inaa Zacarías cába ángel, jáiwa licáarrudawai. ¹³ Ne ángel má'ee lirrú:

—Zacarías, ocáarru jiyá, jiníwata Dios éemerri jisátau'u liúcha, ya ruá'a jínu Isabelca wáaleecho'inaa rucúuleu, jáicta samálita jiáujoo jiáni'inaa jí'inaa Juan. ¹⁴ Iyá sáictai wérri'inaa iwówa, ya íchabaminaa sáicta wówajoo jáicta lijíáujoo. ¹⁵ Jiníwata jicúulee cadánani'inaa wítee Dios náneewa. Jócai'inaa írra írracaishi cáiwii, cashiámui'inaa Espíritu Santoyu jóctanaa lijíájau. ¹⁶ Liwánaminaa íchaba éejueda nawíteu nashínaa Diosru, náa'a chóniwenai Israel rícu sánaca. ¹⁷ Liéni Juan yáairri'inau, Wawácali béecha, Espíritu dánaniyu ya liwítee léjta liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báínacu jí'ineerri Elías, quéewique'e néejoocoo áabenaa nawówa nasálijinaa néenibi yáajchau ya náa'a máashiinica néewidaque'iu naméda sáicai. Cha licábacanaa lichúni náa'a chóniwenai narríshibia'inaaque'e Wawácali. —Limá'ee liáni ángelca.

¹⁸ Zacarías sáta léemiu ángelca:

—¿Chíta quéewau'inaa nuá léenaa nuéewa nuwáalia nucuúleu níwata nuyá bájjialai salírranica ya nuínu léchhoo.

¹⁹ Ángel éeba'ee lichuáni:

—Nuyá Gabriel ya nutráawajaa Diosru; liyá bánuerri nuyá nutáaniaque'e jiájcha, ya nuiíwa jirrú liáni saícai chuánshica. ²⁰ Ne wáalee, níwata jócai jéebida liáni chuánshica numáni nácuha jirrú, jiyá manúmai'inaa; jócuminaa jéewa jitáaniacojoo, cáashia libésunacoo quíninama liáni.

²¹ Nácula, náa'a chóniwenai nanénda Zacarías bináaweji ya nasáta néemiu nayá jájiu táda lidécudau bájjala lijiácoo templo rícuha.

²² Lijjá'inaawai, jócai éewa litáania nalí; néenee náa léenaa jini licábaca lituírricu saíu templo rícu, litáania nalí señalyu; cha lisíguiacoo jócu litáania.

²³ Linísa'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru templo rícu, Zacaríasca jáiwa léejoo líibana néerrawai. ²⁴ Liáwinaami liáni, ruá'a líinu Isabelca ruáwi rícu, ya nácula cinco quéerri jócau jiáu rúbana yúchau, rupénsaa rumá ruliwoo: ²⁵ “Liá'a Nuwácali chóque'e liméda nuli liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai jócubeecha nacháani nuyá mawiá.”

Báqueerri ángel íiwa Maríarru linácu liá'a Jesús jiácta'inaacoo

²⁶ Ruwáalia'inaa seis quéerri ruáwi rícucai ruá Isabelca, néenee Dios bánua báqueerri ángel jí'ineerri Gabriel, lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Nazaret, yéerri áabai cáinabi ita'aa judíobini shínaa jí'ineerri Galilea, ²⁷ quéewique'e litáania ruájcha ruá'a miyácau jócai yáacaji washílicuerri yáajcha, jí'ineechoo María, compométechoo rucásacoo báqueerri washílicuerri yáajcha jí'ineerri José, litáqueerrimi liá'a rey David. ²⁸ Néenee liwárruau ruyáctala liá'a ángelca limá ruli:

—¡Nutáa jirrú, Dios wówairri liméda jirrú áabai saícabee máanui! Wawácali yéerri jiájcha. Dios méderri saícai mawí náucha náa'a ína quíninama.

²⁹ Ne rucába'inaa ángel ruá'a Maríaca, jáiwa rucáarrudau ruéemi lichuáni, rumá ruliwoo tádashia líinu limá ruli cháji'i. ³⁰ Néenee liá'a ángel ma ruli:

—Ocáarru jiyá, María, níwata Dios wówairri liméda jirrú saícai. ³¹ Jiáwi rícuminaajoo, jiwáaliaminaa jicúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjo. ³² Liyá saícai'inaa chóniwenai yúcha, jí'ineerri'inaa Licúulee liá'a Dios yéerri áacairra wérri, ya Wawácali Dios méderri'inaa liyá reyyui liwánacaalacoe léjta liwérrimi David. ³³ Liwánacaalaminaa náa'a israelítacujoo Jacob éenibimica mamáarraca éerri, liá'a liwánacaalau'uca jócai'inaa amáarra.

³⁴ Néenee ruá'a Maríaca rumá ángelrru:

—¿Chítai'inaa libésuna'inau liáni? nuyá jócai yáacaji washílicuerri yáajcha.

³⁵ Néenee limá ruli liá'a ángelca:

—Liá'a Espíritu Santoca ínuerri'inaa jináculajoo ya lidánani liá'a Dios yéerri áacairra wérri liúrrucominau lidájida jiyájoo léjta áabai saánai. Tándawa liá'a samálita jiéirri'inaacoo jí'ineerri'inaa majíconai Dios Cúulee. ³⁶ Ya jéemite liáni: —Ruá'a jéenajetoo déecucheji jí'ineechoo Isabelca, ruyá jáu yáawi rícu lécchoo, báawita salítueni ruyá. Namánimi nácuha jócala éewa quéenibi ruyá, ne chóque'e ruáwi rícu, ruwáalia seis quéerri, ³⁷ “níwata Dios éewerri liméda quíninama.”

³⁸ Néenee rumá ruá'a Maríaca:

—Nuyá yéerri Dios wánacaala nácu. Dios méda'aa nulí léjta jimáyu'u nulí.

Néenee ángel jiáu rúchai.

María yáau rupáshia Isabel néerra

³⁹ Liyáali éerrimica, María yáau madéjcanaa áabai chacáalee rícula yéerri dúuli namáctalaca Judea shínaa cáinabi ita'aa. ⁴⁰ Ruwárroo Zacarías íibana rícula ya rutáa Isabelru. ⁴¹ Jái'inaa Isabel éemi María táa rulí, liá'a samálita ruáwi rícu saíca jáiwa lichúnuniwai, ya Isabel máacau cashiámu Espiritu Santoyu. ⁴² Néenee Isabel rumá cadánani chuánshiyu: —¡María, Dios túya jiyá mawí náucha náa'a quinínama íinaca, ya litúya jicúulee! ⁴³ ¿Tána nuyái? Nuyá jócai cawéni quéewique'e jiínu jipáshia nuyáctalaca Nuwácali túwaca. ⁴⁴ Nuéemi'inaa jitáa nulí, nucúulee chúnuniu liwówa chúnicaú nuáwi rícu. ⁴⁵ ¡Sáicta jiwówa jiyá jéebidacala liá'a cúmplerri'inaacoo Wawácali máni náucha jirrú!

⁴⁶ María má'ee:

“Nucáwica méda saícai lirrú liá'a Nuwácali máanui wérrica;
⁴⁷ nushínaa espíritu saícta liwówa Dios nácu liwáseda nuyá.

⁴⁸ Jiniwata Dios cába nulí saíca, nuyá imíyau, cashírruedacau jirrú, ya chóquejoo chóniwenai ma nunácucha saíctau wówa;

⁴⁹ jiniwata liá'a Dios éewerri liméda quinínama liméda nulí máanui wérrí saícaica majíconaa lijí'inaa.

⁵⁰ Dios wáalia séewirrinaa carrúni jináata licába náa'a cawáunta liyá.

⁵¹ Dios méda íchaba quinínama liwítee dánaniyu, licáarralia náucha nashínaa náa'a fachósunica.

⁵² Liúrrucueda náa'a reyebini náarrubai itachau ya limáaca áacai náa'a imíyanica.

⁵³ Dios yáa saícai nalí náa'a sáamuni wówa ya liwána náacoo macáaji rícu saí náa'a rí cubinica.

⁵⁴ Liyúda nayá chóniwenai Israel shínaaca sirbeerri lirrú, ya jócai limíya máecha nayá liméda saícaica carrúni jináataca licába nayá.

⁵⁵ Dios íiwanimi báinacu wawérrinaimirru, ya Abrahámru ya náa'a jitáqueenemi jiénecoo liáwinaami liéni.”

⁵⁶ María máacau ruájcha ruá'a Isabelca matálicua quéerri, liáwinaami ruéejoo rúbana néerrau.

Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵⁷ Liínu'inaa liá'a éerrica, Isabel cúlicuctála'inaaca, jáiwa ruwáalia rucúuleewai. ⁵⁸ Náa'a yéenai urrúni ya náa'a ruéenajinai náau nawána saícta ruwówa náa'inaa léenaa Dios méda rulí saícai, liá rucúulee. ⁵⁹ Liwáalia'inaa ocho éerri natée liá'a samálitaca namédaque'e lirrú náiju nachípi juáta líimana, ya nawówai náa lijí'inaa léjta lisálijinaa, Zacarías. ⁶⁰ Ne litúwa rumá nalí:

—Jócai. Arrúnaa yáa lijí'inaa Juan.

⁶¹ Néeba'eerru chuáni:

—Jini jéenajinai wáaleerri lijí'inau chárra.

⁶² Néenee natáania nacáajiyu samálita sálijinarru, náaque'e léenaa tánashia jí'inaashi liwówai licúuleerru. ⁶³ Zacarías sáta náucha áabai tablero píitui litánaque'e ya jáiwa litána: ‘Lijí'inaa

Juan'. Ya jáiwa báawata liyá nali quinínama. ⁶⁴ Liyáalimi rímija Zacarías léewa litáania báaniuwai, ya lichána liá saícai Diosru. ⁶⁵ Quinínama náa'a yéenai urrúni báawatai wérri yájnali, ya quinínama liá'a cáinabi yéenai dúuli íibi Judea shínaaca, náiiwadedada liá'a bésuneerricoo. ⁶⁶ Quinínama náa'a éemenai liáni nasáta néemiu nayá jájiu: "¿Tánashia liméda liáni samálitaca jáicta máanui jíni?" Níwata yáawaiyi Dios íyada liwítee dánaniu liájcha liáni samálitaca.

Zacarías shíma

⁶⁷ Zacarías, samálita sálíjinaaca, cashiámui Espíritu Santoyu, ya litáania lijí'inaa nácu, limá:

⁶⁸ "¡Nuá lirrú saícai nuwácalica, Dios Israel shínaaca, jiniwata línuca quéewique'e lishínaa chóniwenai éewaque'e náacoo áacairra!

⁶⁹ Libánua walí báqueerri cadánani wítee wásedeerri'inaa wayá wajícona yúchau,

báqueerri David táqueerrimi sírbeerrimi lirrú.

⁷⁰ Liyáwa limánimi liá'a walí báinacu, náiiwanimi náa'a majíconaani íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

⁷¹ Liwásedaque'e wayá wajínai yúcha, ya quinínama náucha náa'a máashiini cába wayá,

⁷² ya licába carrúni jináataiyu wawérrinaimica, ya jócai limíya máecha liá'a limánimi limédaca wawérrinaimi yáajcha.

⁷³ Liyáwa liéni yáawaiyi Dios máni nácuha lirrú liá'a wasálíjinaa Abrahámmica:

⁷⁴ Liwásedacala'inaa wayá náucha náa'a wajínaica, quéewique'e wasírbia lirrú jócu cáarru wayá,

⁷⁵ ya wayá lináneewa machácaniyu ya majíconaani, ya quinínama éerri jútainchu wacáwica.

⁷⁶ Ya jiyá, nucuúlee rími, jiyá jí'ineerri'inaa cáiiwadedaca Dios chuáni,

lishínaa liá'a Diosca máanui wérri yéerri áacairra wérri, níwata yáairri'inau libéecha liá'a Wawácali jichúnique'e libéecha iníjbaa.

⁷⁷ Quéewique'e jiwána náa léenaa náa'a lishínaa chóniwenai Dios méetuerrí najícona ya líná nawárruacoo liyáctalaca.

⁷⁸ Jiníwata washínaa Dios, carrúni jináataca wérri, liwána jucámarra wawítee, újni líndachu cáiwia chaléjta éerri wáalii.

⁷⁹ Quéewique'e liá nali cámarashi náa'a yéenai dújwala catáwacabee rícu,

quéewique'e litée wayá lirrícuba liá'a iníjbaa saíctactaca wawówa." Limá liá'a Zacarías.

⁸⁰ Liá'a samálitaca lidáwinau ya liwíteu cadánani liwítee Dios wíteeyu, ya liyá jiníctala yéerri, cáashia línu liá'a éerri líyadactacoo nacába náa'a israelítabinica.

2

Jesús jiáctau

(Mt 1:18-25)

¹ Liyáali éerrimi, liá'a wánacaleerri íchaba cáinabi jí'ineerri Augusto César, liwána, natána nají'inau quinínama náa'a chóniwenai

cáashta ita'aa lijútadaque'e nayá. ² Liáni quéechanacu sái natána najiá'inau chóniwenai quéecha'inaa Cirenio ya lishínaa wánacaleerri liá'a cáinabica jí'ineerri Siria. ³ Quíninama arrúnaa náacoo natána naji'inau chúnai nashínaa chacáalee rícula. ⁴ Tándawa José jiáu lúcha liá'a chacáaleeca jí'ineerri Nazaret yéerri áabai cáinabi rícu jí'ineerri Galilea, ya liáque'iu áabai chacáalee néerra jí'ineerri Belén, yéerri áabai cáinabi jí'ineerri Judea rey David jiáctamicoo, Josécala David táqueerrimi. ⁵ Liáu néerra quéeewique'e litána lijí'inau cáashta ita'aa ruájcha ruá'a línu'inaa Mariaca comprométechoo rucásacoo liájcha, liyáali éerri jáu yáawi rícucai. ⁶ Néenee nácula nayá'inaa Belénra, línu liá'a éerdi María cúlucucta'inaaca, ⁷ jáiwa lijíáu néenii quéechanacu sái rucúuleeca, jáiwa rudájida jíní wáarruma shídami íibi, rurrúwaida cuéshinai íibana rícu jíní, jinícala náarrui nayácta'inaa cuíta rícu.

Ángelbini ya pastorbini

⁸ Urrúni Belénru áabi washiálicuenai catúyacani ovejas, naji'inaa pastorbini, nayá bésunedenai táayebee bacháida rícu túyenai nashínaa ovejaca. ⁹ Cawíquinta báqueerri ángel Dios shínaa iyadacoo nalí náa'a pastorbínica ya Dios shínaa cámarashi quéena natéeji, jáiwa cáarru bájiala nacábacani. ¹⁰ Ne ángel ma nalí: “Ocáarru iyá, nuínda irrú áabai chuánshi saícai, quéeewique'e saícta wéerri iwówai quíninama chóniwenai. ¹¹ Wáalee lijíáu irrú, David shínaa chacáalee rícu jí'ineerri Belén, báqueerri cawásedacai iyá cáarrunatai ijíconaa yúchau, Iwácali Cristo'inaaca. ¹² Ne quéeewique'e yáa léenaa tánashia jíní, íinuminaa iyájoo linácu liá'a quirrácuaca dájiderriu wáarruma shídami íibi ruwáirriu cuéshinai íibana rícu.”

¹³ Liyáalimi cawíquinta, íchaba ángel áacai sána iyadacoo mawí liájcha liá'a ángelca náa Diosru saícai namá'ee:

¹⁴ “¡Wáa lirrú saícai liá'a Diosca yéerri áacai!

¡Saíctaque'e nawówa quíninama yéerri áani cáinabi ita'aa, saíctaque'e chóniwenai!”

¹⁵ Quéecha'inaa jáyaali néejoo áacairra náa'a ángelmica, náa'a pastorbini namá'ee nalí wáacoo:

—Wáateu Belénra, wacába liáni bésuneerricoo Wawácali íiwani walí.

¹⁶ Néenee náau madéjcanaa náinu María ya José ya quirrácu ruwáirriu cuéshinai íibana rícu. ¹⁷ Nacába'inaa jíní, náiiwadedá liá'a ángel máni nalí linácu liáni samálitaca. ¹⁸ Ya quíninama náa'a éemenaicani nacáarrudau néemi nachuáni namáni náa'a pastorbínica. ¹⁹ Né'e ruá'a Mariaca ruwáalia ruwówa lícuu quíninama liáni rupénsani'e nácu séewirrínaca. ²⁰ Náa'a pastorbínica néejua'inaa'eewowai náa'ee saícai Diosru quíninama linácu'e liá'a néeminica yá'ee liá'a nacábanica, ne quíninama bésunau léjta náa'a ángelbini máyu'u nalí.

Liá'a samálita Jesús náyadani templo rícu

²¹ Liwáalia'inaa ocho éerri nacírcuncida* liá'a samálitaca, ya ná'ee lijí'inaa Jesús, liyá'ee jí'inaashica liá'a ángel máni Mariárru jóctanaa quéenibi ruyá.

²² Línu'inaa liá'a éerrica arrúnaa naméda léjta Moisés wánau'mi namédaca masáculaque'e nayá, natée liá'a samálitaca Jerusalénra náyadaque'ini Diosruni. ²³ Cha namédaqui jini, jiniwata ley lishínaa liá'a wácalishica tánerriu: “Quíninama quéechanacu sái samálitaca arrúnaa nashírri Wawácalirruni.” ²⁴ Néenee náawai nafrésia sacrificio liá'a libánua naméda liá'a ley Wawácali mánica: Chámai paloma wérri o chámai paloma éenibi.

²⁵ Liyáli éerrimi liyá Jerusalén rícu báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simeón. Liéni washiálicuerri machácani ya saícai wítee, ya yáairri saícai Diosru, ya liméda léjta Dios wówau'i, ya linénda liwásaida Israel táqueenaimi. Liá'a Espíritu Santo liyá Simeón yáajcha. ²⁶ Espíritu Santo wána liá léenaa jóctanaa máanali liyá libéecha, cáashia lijíáctala'inaa ya licába liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuaní'inaaca. ²⁷ Espíritu Santo bánua Simeón liáque'iu templo rícula; ya jái'inaa litúwanai liá'a samálita Jesúsca natée liyá léccchoo, nacúmpliaque'e léjta ley wánacaalau'i, náiiinu Simeón nácu. Nawíchua lichípi ímanaa dácu. ²⁸ Néenee Simeón liwína liná lícu liá'a samálitaca, liá Diosru saícai limá chá'a:

²⁹ “Ya ta, Nuwácali, jinísa jiméda léjta jimáyumi;

ya ta jéewa jimáaca máanali nuyái jishínaa cha liwíteemija'a, nuyá cashírruedacaica jirru.

³⁰ Jiniwata nunísa nucába liá'a wásedeerri'inaa wayá Dios shínaa máashii yúcha,

³¹ lichána limédacoo quíninama chóniwenai tuími rícula,

³² liá'a cámarashica liquénaminaa nawítee rícuejijoo quíninama chóniwenai,

yáminaa liwánaque'e cawáunta nayá Israel táqueenaimi. Limá liáni Simeónca.”

³³ Néenee José ya litúwa liá'a Jesús nacáarrudau néemi liá'a simeón máni linácucha liéni samálitaca. ³⁴ Néenee Simeón liá nalí saícai, ya limá Mariárru, Jesús túwaca:

—Jéemite, liéni samálitaca Dios wínani quéewique'e liméda íchaba chóniwenai israel néenee sána nacáu o nabárruo. Liyá'inaminaa áabai señal, íchabaminaa cháani liyá, ³⁵ quéewique'e liá'a yéerri íchaba wówa lícu liyadaque'iu. Ne quíninama liéni jirru'inaa cáiiwi wérri'inaa, chaléjta áabai espada dúurruerri jicáwica íbeeki.

³⁶ Cha léccchoo ruyá néeni báquetoo ínetoo jí'ineechoo Ana, rutáania Dios jí'inaa nácu, limíyacaulami liá'a Panuel, litáqueerrimi liá'a Aser. Ana bájialau salítuenica, ya rucása'inaamiu miyácau wáliu rími, ya rúnirri máanali nawáalia'inaa náajcha wáacoo siete camuí; ³⁷ liyáalimi éerri ruwáalia ochenta cuatro camuí, ruyá máanirri. Jócau jiáu templo rícula, rusírbia Diosru táayenaa ya éerrinacu ayúnoyu ya oraciónyu. ³⁸ Ana ínu liyáalimi jáa, ya ruchánaa ruá Diosru saícai, ya rutáania linácu liá'a samálita Jesúsca ya quíninama náa'a chóniwenai néndenai liwásaida, náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

* **2:21** Nacírcuncida: Nawíchua lichípi ímanaa dácu

Néejoo Nazaret néerra

³⁹ Liáwinaami nanísa'inaa nacúmplia quinínama léjta libánua liá'a ley Wawácali shínaa, jáiwa néejoo Galilea néerra, nashínaa chacáalee jí'ineerri Nazaret. ⁴⁰ Ya liá'a samálita Jesús lidáwinau cadánani ya mawí cawíteeca, ya Dios yáa lirrú saícai mamáarraca.

Liá'a samálitaca Jesús yáairri templo rícu

⁴¹ Jesús túwanai yáaineu Jerusalén néerra camuí jútainchu lirrú liá'a fiestaca jí'ineerri pascua. ⁴² Quéecha'inaa Jesús cúmplia doce camuí, yáaineu Jerusalénra naméda fiesta léjta nawíteeyu. ⁴³ Ne amáarraí'inaa fiestai, néejoowai, ne liá'a samálita Jesús máaquerriu Jerusalén rícu, jócani litúwanai yáa léenaa. ⁴⁴ Namáta'ee Jesús yáairri chóniwenai íibi, najínactacoo áabai éerri iníjbaa lícu. Quéecha'inaa namúrruqui jini náiiibu náa'a néenaaca náa'a nacúnusianica léchhoo, ⁴⁵ jócai náinu linácu liá'a Jesúsca. Néenee néejoowai Jerusalén rícula báaniu namúrruque'e néerrani.

⁴⁶ Liáwinaami matálii éerri rícula, náinu linácu templo rícu, wáairriu liyá náiiibi náa'a éewidenai Moisés chuáni, éemerri liyá nalí ya sáteerri liyá léemiu nayá. ⁴⁷ Ya quinínama náa'a éemenai Jesúsru nacáarrudau néemi liwítee ya léebaca nachuáni. ⁴⁸ Litúwanai cába'inaa jini, nacáarrudau nacábaque'e jini, litúwa ma lirrú:

—¿Nucúulee rími, táda jiméda walí liárta? Jicá'ateni, jisálijinaa yáajchau urrúni wawówa wamúrru jiyá.

⁴⁹ Jesús ma nalí:

—¿Táda imúrru nuyá? jócai yáa léenaa arrúnaa báwatui nuyáca linácu liá'a nusálijinaa wówainica?

⁵⁰ Né'e jócai náa léenaa néemi liá'a limáni nalí.

⁵¹ Néenee Jesús léejoo náajcha Nazaret néerra, lisíguia liméda nawánacaala. Quinínama liáni litúwa jócai rumíya máecha, ruwáaliani ruácoo ruwówa lícuu. ⁵² Ya Jesús mamáarracai dáwinacoo linánaica, ya liwítee, ya saícta liwówa Dios yáajcha chóniwenai yáajcha léchhoo.

3

Juan Bautista yáairri jiníctala yáa

(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8)

¹ Jái'inaa quinse camuí liwánacaala liá'a chúnai wánacaalaca jí'ineerri Tiberio, liyáli éerrimi Poncio Pilato liwánacaala cáinabi jí'ineerri Judea, Herodes liwánacaala cáinabi jí'ineerri Galilea, ya léenajirri Felipe liwánacaala cáinabi jí'ineerri Iturea ya Traconite, ya liá'a Lisínias liwánacaala cáinabi jí'ineerri Abilinia. ² Anás ya Caifás sacerdotébini wácanai. Liyáalite Dios táania Juanru licúulee liá'a Zacaríasca yáairri jiníctala yáa, ³ ya Juan libésunau quinínama cáinabi urrúni méeda jí'ineerri Jordán, limá liácoo chóniwenairru arrúnaa néejoocoo Diosru ya nawána nabáutisa nayá, quéewique'e Dios méetua najíconaa. ⁴ Liáni bésuneerriu léjta litánaumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías:

“Báqueerri chóniwerri máidaderri'inaa jiníctala yáairri:

‘Ichúni liá'a iníjbaaca Wawácalirru,

iméecu áabai iníjbaa machácani.

⁵ Quinínama sájaba máanui wérri báyeerri'inau, quinínama dúuli wérri ya dúuli rími naquénini nabáyaque'e liyáque'e áabee,

náa'a iníjbaa cúwaneerricoo arrúnaa machácanicani, ya áabee naméda iníjbaa dujiwanamaica.

⁶ Quinínama chóniwenai nacábaminaa liá'a Dios bánuani wáseda wayá.' ”

⁷ Najiá'inau náa'a chóniwenai quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nali: “Iyá léjta áai éenajinai! ¿Tána ma irrúu ibáutisaacalau iwásedacaalau liúcha liá'a carrúnatai rúneerricoo liácoo? Ipénsacta chárri iyá yúquenaiu iyáca. ⁸ Iyá saíca, nacábaque'e yáawacta éejoo Wawácalirru, ya ówa imá irrúwoo: ‘¡Wayá Abrahám táqueenaimi wásedeenai'inau!’ Ne yáawaiyi numá irrú, Dios éewerri lináwida náani íibaca Abrahám táqueenaimiyu. ⁹ Ya mawí, liá'a chúushi jái ya cáí quéewique'e liwíchua áicuba lijíchu yáajchau. Quinínama áicuba jócai yáa lítau saíca, wíchuerriu ya náuca chichái rículani.”

¹⁰ Néenee chóniwenai sáta néemiu liyá:

—¿Tána wéewa wamédacai?

¹¹ Juan éeba nachuáni:

—Liá'a wáaleerri chámai íibalashi, jiá lirrú áabai liá'a jiní wáaliani; ya liá'a wáaleerri íyacaishi, jishírrida liájcha liá'a jiní wáaliani.

¹² Néenaa náa'a cóbrenai impuesto Romarru narrúniu Juanru quéewique'e nabáutisacoo ya nasáta néemiu liyá:

—Quéewidacai, ¿tána wéewa wamédacai?

¹³ Juan ma nali:

—Jócai cobra bájjala liúcha liá'a léjta nawánau icóbraca.

¹⁴ Néenaa náa'a soldado nasáta néemiu lécchoo:

—Ya wayá ¿tána arrúnaa wamédacai?

Juan éeba nachuáni:

—Jiní éedani náucha cháji'i, jiní ibáulidaca nayá, uyáa najíconaa cháji'i jócai naméda; ya saícta iwówa liájcha liérri iwénica napáida iyá.

¹⁵ Náa'a chóniwenai nanénda nacábau tána'inaa bésunawai, nasáta néemiu nayá wáacoo Mesías liá'a Juanca; ¹⁶ Ne Juan ma nali quinínama: “Nuyá yáawaa nubáutisa shiátaiyu; ne báqueerri íinuminaa báutiseerri'inaa Espíritu Santo wíteeyu, ya chicháiyu. Liyá mawí cadánani wítee núcha, jócai saícaminaata nutájiacoo nuwáseda lishínaa cotiza báji. ¹⁷ Línca licáaji rícuu léjta áabai pala, quéewique'e liáwaqueda trigo ya lishírrini máashiibee liúcha. Liwáaliaminaa trigo líbana rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibeeca chichái rícula jócai chácacajiu.” Liáni wówerri limáca lishírrini náa'a saícanica, ya máashii liúcani'inaa chichái rícula jócai chácacajiu.

¹⁸ Cháwate Juan íiwa nalíni, ya áabi íchaba wítee lécchoo, Juan íiwa nali saícai chuánshi chóniwenairru. ¹⁹ Ya lécchoo licáita Herodes wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi, jiníwata liwáaliaca línuyu ruá'a Herodiasca, léenajirri Felipe ínucoo, ya lécchoo quinínama máashii limédanica; ²⁰ Ne Herodes jócai méda liwánacaala liá'a

Juanca, litúculeda áabai máashii mawí: liwárrueda Juan cuíta manúmai rícula.

Juan Bautista báutiseerri Jesús

(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

²¹ Jóctanaa Juan yáa cuíta manúmai rícula, báutisa'inaa quinínama chóniwenai, Jesús báutisau léccchoo; ya nácula li'óra, liá'a Jesús éerri méecu lirrú, ²² ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula léjta áabai paloma, ya nacábani; ya léemi áabai chuánshi áacai méerri lirrú:

—Jiyá Nucúulee nuwówaini, jiyáwa nuwínani.

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica

(Mt 1:1-17)

²³ Jesús wáalia'inaa újni treinta camuíca lichánau liméda lishínaa tráawajo.

Léjta néebidau'u José cúuleecani.

José Elí cúuleemi,

²⁴ Elí Matat cúuleemi,

Matat Leví cúuleemi,

Leví Melqui cúuleemi,

Melqui Jana cúuleemi,

Jana José cúuleemi,

²⁵ José Matatías cúuleemi,

Matatías Amós cúuleemi,

Amós Nahum cúuleemi,

Nahum Esli cúuleemi,

Esli Nagai cúuleemi,

²⁶ Nagai Maat cúuleemi,

Maat Matatías cúuleemi,

Matatías Simeí cúuleemi,

Simeí Josec cúuleemi,

Josec Judá cúuleemi,

²⁷ Judá Joanán cúuleemi,

Joanán Resa cúuleemi,

Resa Zorobabel cúuleemi,

Zorobabel Salatiel cúuleemi,

Salatiel Neri cúuleemi,

²⁸ Neri Melqui cúuleemi,

Melqui Adi cúuleemi,

Adi Cosam cúuleemi,

Cosam Elmadam cúuleemi,

Elmadam Er cúuleemi,

²⁹ Er Jesús cúuleemi,

Jesús Eliezer cúuleemi,

Eliezer Jorim cúuleemi,

Jorim Matat cúuleemi,

³⁰ Matat Leví cúuleemi,

Leví Simeón cúuleemi,

Simeón Judá cúuleemi,

Judá José cúuleemi,

José Jonam cúuleemi,

Jonam Eliaquim cúuleemi,

³¹ Eliaquim Melea cúuleemi,

Melea Mena cúuleemi,
 Mena Matata cúuleemi,
 Matata Natán cúuleemi,
³² Natán David cúuleemi,
 David Isaí cúuleemi,
 Isaí Obed cúuleemi,
 Obed Booz cúuleemi,
 Booz Sala cúuleemi,
 Sala Nahasón cúuleemi,
³³ Nahasón Aminadab cúuleemi,
 Aminadab Admin cúuleemi,
 Admin Arni cúuleemi,
 Arni Esrom cúuleemi,
 Esrom Fares cúuleemi,
 Fares Judá cúuleemi,
³⁴ Judá Jacob cúuleemi,
 Jacob Isaac cúuleemi,
 Isaac Abrahám cúuleemi,
 Abrahám Taré cúuleemi,
 Taré Nacor cúuleemi,
³⁵ Nacor Serug cúuleemi,
 Serug Ragau cúuleemi,
 Ragau Peleg cúuleemi,
 Peleg Heber cúuleemi,
 Heber Sala cúuleemi,
³⁶ Sala Cainán cúuleemi,
 Cainán Arfaxad cúuleemi,
 Arfaxad Sem cúuleemi,
 Sem Noé cúuleemi,
 Noé Lamec cúuleemi,
³⁷ Lamec Matusalén cúuleemi,
 Matusalén Enoc cúuleemi,
 Enoc Jared cúuleemi,
 Jared Mahalaleel cúuleemi,
 Mahalaleel Cainán cúuleemi,
³⁸ Cainán Enós cúuleemi,
 Enós Set cúuleemi,
 Set Adán cúuleemi,
 Adán Dios cúuleemi.

4

Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau

(Mt 4:1-11; Mr 1:12-13)

¹ Jesús Espíritu Santo cámuşheda liwítee, léejoo méeda Jordán néenee, ya Espíritu litée jiníctala yáairri. ² Néerra liyá cuarenta éerri, ya liá'a Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau. Jesús jiní íyani narrícu náa'a éerrica, táda cha liáwinaami lisíntia ínaaishi. ³ Néenee Wawásimi ma lírrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate lináawacoo liéni íibaca páaniyu.

⁴ Jesús éeba'ee:

—Limá'ee liá'a Dios chuáni jái tánacuwai: 'jócai bácai íyacaishiyu liyá liá'a washiálicuerrica.'

⁵ Néenee Wawásimi írrida Jesús ya líyada lirrú quinínama náa'a país éerri rícu, ⁶ limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama jiwánacaalake'e éerri rícu cawéninica. Níwata nuyá nunísani nurríshibiaca, ya nuá tánashia nuwówaini nuárru jíní. ⁷ Jitúyactau nulí ya jiá nulí saícai, quinínama jishínaaminaa.

⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jócai túyau jirrú, jiniwata limá liá'a tánerricoo: 'Jitúyau Diosruja, ya jisírbia lirrú bácai.'

⁹ Liáwinaami Wawásimi téé Jesús chacáalee Jerusalénra, lírrida liyá templo íta la mawíta áacaica ya limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinabi rícula wayéji áani;

¹⁰ Jiniwata limá liá'a tánerricoo:

'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini nayúda ya natúya jiyá.

¹¹ Nanácudaminaa jiyá nacáaji rícuu,

jócubeecha jiinuau íiba nácula'.

¹² Jesús éeba'ee Wawásimi chuáni:

—Limá lécchoo liá'a tánerricoo: 'Ujimáca máashii Diosru jiwówaini limédaca.'

¹³ Quéecha'inaami Wawásimi jócu léenaa liwána Jesús méda lijíconau, néenee Wawásimi dáanau liúcha íchaba éerri.

Jesús chánau liméda lishínaa tráawaju Diosru Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

¹⁴ Liáwinaami Jesús éejoo lishínaa cáinabi ítalau jí'ineerri Galilea Espíritu Santo dánaniyu, néenee natáania linácu quinínama lírrícu liá'a cáinabica yéerri litéeji. ¹⁵ Ne léewida nayá narrícu náa'a cuíta jí'ineenai sinagoga, ya náa lirrú quinínama saícai.

Jesús Nazaret néeni

(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

¹⁶ Jesús yáau Nazaret néerra, chacáalee lidáwinactamicoo. Léerdi nawówa íyabactacoo liwárrroo sinagoga rícula, léjta liwíteeja, jáiwa libárruawai quéewique'e liliá Dios Chuáni. ¹⁷ Náa liliá cáashta litánanimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca, limécu'inaamini línu linácu liá'a tánerricoo chá'a:

¹⁸ “Espíritu nuwácali shínaa yáairri nunácu, jiniwata liníwaca nuyá quéewique'e nutée chuánshi wáalii nalí náa'a carrúni jináatanica;

libánua nuyá núiiwadede chítashia éewau'inaa mabáji náa'a presoca ya nuéejueda natuí náa'a matuínica;

nuchánaa nuéda nabáji náa'a nabáadanica;

¹⁹ nuíiwa liá'a camuí saíctaica Wawácali shínaaca.”

²⁰ Liáwinaami Jesús támu liá'a cáashta, jáiwa liá lirrú jíní liá'a yúderri nayá sinagoga rícu, jáiwa liwáawai. Quinínama náa'a yáaine néeni nacába lirrú. ²¹ Jáiwa lichánau litáaniacai limá'ee:

—Wáalee éerri linísa licúmpliacoo liéni tánerricoo ináneewa.

²² Quinínama natáania Jesús nácu saíca ya nacáarrudau nacába liá'a limánica saíctaica. Nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Jócaita le José cúulee léji liéni?

²³ Jesús éeba'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, imáminaa nulí léju liéni chuánshica: 'Médico, jíchúni jiyá jájiu.' Mawí imáminaa nulíjoo: 'Liá'a wéeminica jimédani Capernaúm rícu, jiméda léccchoo ája áani chúnasai jicáinabeerra ita'au.'

²⁴ Ne mamáarraca limá'ee: —Ne yáawaiyi jiní báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, jócai sáica narríshibia lishínaa cáinabi ita'au. ²⁵ Yáawai méetaa íchabate máanirrini Israel rícu, éerri liyá'inaami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elíasca, quéecha'inaamite jócu liúwau matálii camuí ya béewami mawí, jáiwa íchaba íinaishi quinínama Israel cáinaberra ita'aa; ²⁶ ne Elías Dios jócai libánua nalí náa'a máanirrínica Israel rícu, ne ta chaléjani Sarepta néerra, urrúni lirrú liá'a chacáalee Sidónca. ²⁷ Chacábacanaa íchabate bálinenai liyú liá'a chorrówa íyeerri náinaa Israel rícu, éerrimi liyá liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Eliseoca, ne jiní éeneerri lichúnicoo néenaaca bácai rími Naamán, chéesaicani Siria sáica.

²⁸ Quéecha'inaami néemi quinínama liéni, náa'a yáaine sinagoga rícu íiwirri wérri nawówa bájjalanaa. ²⁹ Nabárrua'inaamiu, jáiwa najéda chacáalee rícuha Jesús, natée'e wáni dúuli áacai itala chacáalee yáctaca, quéeewique'e najúsunedacani cáinacula néenini. ³⁰ Ne Jesús bésunau nadécumi quinínama, jáiwa liáu néenee.

Báqueerri washiálicuerri wáalierrri áabai espíritu máashii
(Mr 1:21-28)

³¹ Jesús yá'eewoo Capernaúmra, áabai chacáalee Galilea sái, ne léerdi nawówa íyabactacoo léewida náa'a chóniwenaica. ³² Ne náa'a chóniwenai nacáarrudau nacába léewidacalaca, jiníwata táanierri quinínama wánacaalashiyu.

³³ Sinagoga rícu báqueerri washiálicuerri yá'ee wáalierrri demonio, jáiwa'ee limáidada lidánaniyuwai:

³⁴ ¡Jimáaca wayá! ¿Tánda jiníquiu wáajcha, Jesús Nazaret néenee sái? ¿Jiyá ínuerri'e jimárda wayá? Nuyá cúnusierri jiyá, nuá léenaa jiyá majíconaica Dios shínaaca.

³⁵ Jesús cáita'ee liá'a demonioca limá'ee lirrú:

—¡Manúmata ya jimáaca liéni washiálicuerrica! Néenee liá'a demonio liúca liá'a washiálicuerrimica cáinabi rícula nanáneewa quinínama, ya jáiwa lijíáu liúchai jiní limédacta lirrú máashii.

³⁶ Quinínama nacáarrudau'eewoo, ya namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tána chuánshiqui jiliéni? Quinínama liá'a wánacaleerrica ya liwítee dánani liéni washiálicuerrica liwána najiácoo náa'a espíritu máashiinica, ¡ya nayá jiáneu!

³⁷ Ya natáania sáica Jesús nácue quinínama líta'aa liá'a quinínama cáinabica.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru
(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

³⁸ Jesús jiá'inaamiu sinagoga rícuha ya jáiwa liwárroo líbana lícula liá'a Simónca. Linéerru liá'a Simónca bálinechoo'eewoo ruyáca, máanui wérri licámuna, nasáta Jesús yúcha runácuí.

³⁹ Jesús tájia'eewoo ruyáctaca ya jáiwa licáita liá'a licámunacaa, jáiwa licámuna éedawai, liyáalimi, jáiwa rubárruawai ya ruchánau rushírrueda nalí.

Jesús chúni íchaba Chóniwenai bálineneu

(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

⁴⁰ Éerri wárruau'inaami liyá cáí, quinínama náa'a nawáalia bálinacaalashi, matuínaami bálinacaalashi natée'e nayá Jesúsru; ne jáiwa licháanaa licáajiu nanácuí bácaínaa, jáiwa lichúni nayái. ⁴¹ Ne náiiibicha náa'a bálinenaicoo íchaba léccchoo najiáu náa'a demonioca, namáidadaca namá'ee: —¡Jiyáwa liérna Dios Cúuleeca! Ne Jesús cáita náa'a demonioca, ya jócu líná natáaniaca, jiníwata náaca léenaa liyá liá'a Mesíasca.

Jesús íiwa liá'a chuánshica sinagoga rícu

(Mr 1:35-39)

⁴² Jucámarra'inaami, Jesús jiáu chacáalee rícuca, áabai yáarruishi jiníctala yáairri. Ne náa'a chóniwenai namúrru liyá, jáiwa náinu liyáctala liyáca. Nawówai náayabedacani jócubeechata láú, ⁴³ ne Jesús má'ee nali:

—Léccchoo arrúnáa núíwa liáni chuánshi saícaica linácue sái liá'a Dios wánacaalactalaca nali náa'a áabi chacáaleeca, linácueji liéni Dios bánua nuyá máyala áani.

⁴⁴ Cháwa'ee Jesús íiwa liácoo liá'a chuánshica sinagoga rícuca cáinabi nashínaa náa'a judíobinica.

5

Natésu jócai nacába cáji

(Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

¹ Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca litácoowa liá'a manúa jí'ineerri Genesaret, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai máanabanaamica wówenai néemi Dios chuáni. ² Jesús cába chámai lancha cáina nácu. Máisananiyaca níwata náa'a catésucanica yúrrucuenaiu lirrícucha nabádeda nashínaa máayau. ³ Jesús yúrrucoo áabai lancha rícuca, Simón shínaaca, jáiwa liwána lidáanaa píituita litácooweji bachátairra. Jáiwa liwáau lirrícu liá'a lanchaca néenee lichánau léewida náa'a chóniwenai. ⁴ Linísa'inaami litáaniacai, limá'ee Simónru:

—Jitée liá'a lanchaca chaléeni bachátala dujiwactalaca, ya ta yúca ishínaa máayawai itésuque'e.

⁵ Simón éeba'ee:

—Quéewidacai, táayenaa watráawajaaca watésuca, ne jiní wérri wajédani; ne jiyáctaca bánuani, nuá'au nudáquinia numáayani.

⁶ Ne naméda'inaami jini, náawaqueda bájalanaa cubái liá'a namáayani atéwanamai súbirriacoo. ⁷ Néenee namáida náa'a nashínaa najúnicaica máinecoo áabai lancha rícu, quéewique'e náacoo nayúda nayá. Néenee náau néerrai, nacámusheda náa'a chámai lanchaca atéwa namácta natámucoo. ⁸ Simón Pé'eru cába'inaami liéni, litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa limá'ee lirrú:

—¡Jishírriu núcha, Nuwácali, níwata nuyá cajíconai!

⁹ Jiníwata Simón ya quinínama cáarrudenaiu nacába liá'a najédau cubái, máanaba náami jócai nacába cáji. ¹⁰ Léccchoo cáarrudenaiu náa'a Santiago ya Juan, Zebedeo éenibica, Simón máanabacaca. Ne Jesús má'ee Simónru:

—Ocaárru jiyá; léjta jinísau jitésucai, chacábacanaa jimúrru nulí chóque'e chóniwenai nasíguia nuyá.

¹¹ Néenee natée lanchami litácoowalai, namáaca quinínama, jáiwa náau Jesús yáajchai.

Jesús chúni báqueerri bálinerriu lepra

(Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

¹² Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca áabai chacáalee rícu, línu báqueerri washíalicuerri bálinerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra; licába'inaami Jesús litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lisáta'ee liúcha:

—Nuwácali, jiwówaicta, jichúni nuyá nubálinacaala yúcha.

¹³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee:

—Nuwówai, jichúnicoo! Liyáalimi libálinacaala'ee chorrówa íyeerri línaa éedau liúcha, ¹⁴ Jáiwa Jesús ma lirrúi:

—Jiniwaa jiiwani jiyárrujoni; bácai rímii jiáu jiyadacoo sacer-dote náneewa, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánanimitéedaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica saíca jiyái jibálinacaala yúchau.

¹⁵ Ne mamáarraca, Jesús íiwanaa cáarraliacoo quinínama matuínaami, ya íchaba chóniwenai yáawacau néemique'e lichuáni ya lichúnique'e nabálinacaala. ¹⁶ Ne Jesús lishírru jiníctala yáairri quéewique'e li'óracoo.

Jesús chúni báqueerri macáwai

(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

¹⁷ Áabai éerri Jesús éewidacta liyáca, nawáau nayá néeni náa'a áabi fariséobini ya quéewidacanica ley shínaabinica ínuenai quinínama chacáalee rími Galilea shínaaca, ya Judea ya Jerusalén néenee. Ya Dios wítee iyadau Jesús nácu lichúni náa'a bálinenaicoo.

¹⁸ Néenee áabi washíalicuenai ínu índenai báqueerri macáwai liárrubai ita'au. Nawówaicta'ee nawárrueda cuíta licúlani ya náyada Jesús náneewani; ¹⁹ Ne jócu náinu táshia nácula naírrua jini, jiniwata bájjialaca íchaba chóniwenai; jáiwa náirda liyá cuíta íteeji, néeda bájjirra cuíta báinaa ya náurrucuedaque'e liyá néenee bálinerricoo liárrubai ita'au, néeni béewami nalí quinínama, Jesús náneewa. ²⁰ Quéecha'inaami Jesús yáa léenaa néebida'inaa linácu, limá'ee lirrú liá'a bálinerricoo:

—Nujúnicaí, jijíconaa jái méetuacuwai.

²¹ Néenee náa'a quéewidacanica ley shínaabinica ya náa'a fariséobinica nachánau napénsaaca: “¿Tána léji líeni éeneerri limá chá'a chuánshi máashii Dios nácula? Bácai rími Dios éeneerri liméetua jíconaashi.”

²² Ne Jesús yáirri léenaa liá'a napénsaani nayáca, lisáta'ee léemiui nayá:

—¿Tána ipénsa irrúwoo chárra? ²³ —¿Tána mawí jócu tráawajui, wamácaí: ‘Jijíconaa máaquerriu liméetuacuwai’, o numáca: ‘Jibárru jijínau?’ ²⁴ Ne núyadaminaa irrú, nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca wáalierri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá lirrú liá'a macáwaica:

—Numá jirrú, jibárru, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jiiibana néerrau.

²⁵ Liyáalimi, liá'a macáwaica léenuu libárruacoo quinínama náneewa, liwína liárrubaiu lirrú wánimicoo ita'aa, jáiwa liáu líibana néerrawai liá saícai Diosru. ²⁶ Quinínama nacáarrudau nacábacani, jáiwa náa saícai Diosrui ya bájjalanaa nacáarrudacoo namá'ee:

—Wáalee wacába watúiyu jócai wacába cáji.

Jesús máida Levírru

(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús jiáu, jáiwa licába báqueerri cacóbracai impuesto Romarru. Jí'ineerrimi Leví, wáairriu liyáca yáarrubaishi ita'aa licóbra liyá impuesto. Jesús má'ee lirrú:

—Jisíguia nuyá.

²⁸ Néenee Leví bárroowai, limáaca quinínama, jáiwa liáu Jesús yáajchai. ²⁹ Táicala'inaami mawí, Leví méda áabai fiesta máanui wérri líibana néeniu Jesúsru; ya íchaba náa'a cóbrenai impuesto Romarru, náajcha náa'a áabi chóniwenaica, wáaineu nayáca mesa nácula náajcha. ³⁰ Ne náa'a fariséobinica ya náa'a quéewidacanica ley shínaabinica néenaacajaa, nachánau nacáida Jesús shínaa éewidenaicoo. Namá'ee nalí:

—¿Tánda íya ya írra náajcha nárra cacóbracani impuesto ya cajícónaunica?

³¹ Jesús éeba'ee nachuáni: —Náa'a saícanica, jócani rúnaa médico, ta nayá náa'a bálinaicoo. ³² Nuyá jócai íinu numáida náa'a saícanica, nuínu numáida náa'a cajícónaunica, quéewique'e néejueda nayáu Diosru.

Linácue sái liá'a ayúnoca

(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

³³ Néenee namá'ee Jesúsru:

—Náa'a casíguicaní Juan ya fariséobini shínaaca yúnenai bájjalanaa ya naméda bájjalanaa oración, ne jishínaa éewidenaicoo jiájcha éerri jútainchu náaya ya náirra.

³⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Léewaminaatau éewa iwána nayúnaa náa'a namáidani áabai matrimóniorru, nácula liyá náajcha néeni liá'a novioca? ³⁵ Ne líinuminaa liá'a éerrica, natécta'inaa liá'a novioca; jáicta líinu liá'a éerrica, liyáaliminaa nayúnaajoo.

³⁶ Chá'a lécchoo líiwa nalí áabai licábacanaa:

—Jiní dáulerrí áabai íibalashi wáalii quéewique'e lichánaida áabai íibalashi dánumimi. Ne limédactacala chání'i, ya táminaa líuca liá'a íibalashi wáliimica; mawíyi liá'a shídanaamica wáalii, jócai saícta máacacoo íibalashi dánumimi yáajcha. ³⁷ Ne jiní lécchoo wanuácala vino wáalii áabai íimanaashi salírrani rícula, níwata liá'a vino wáliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashi dánumimica, léjta liá'a íimanaashi ya liá'a vinoca jái líucawai. ³⁸ Tádawa arrúnaa wanuá vino wáalii lirrícula liá'a íimanaashi wáliica. ³⁹ Ne liá'a írrerri vino salírrani, jócai wówai liáwinaami vino wáalii, jiníwata jái limái: 'Liá'a vino salírranica mawí saíctaca.'

6

Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha éerruedenai trigo ita léerdi nawówa íyabactacoo

(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

¹ Áabai éerri nawówa íyabactacoo Jesús jínaniu nabáanacaala íibi. Lishínaa éewidenaicoo liájcha néerrua líta liá'a trigoca, ya ta nacárna nacáaji rícuu jíni ya ta náaya líimii. ² Jáíwa áabi fariséobini nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:

—¿Tánda iméda iyá líerra jócai wéewa waméda éerdi wawówa íyabactacoo? Jiníwata jócai ley índa wamédaca.

³ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Jócai iliá icábau Dios chuáni nácu báitate David ya náa'a limánabaca nawáaliata ínaaishi? ⁴ Jáíwate liwárruawai Dios íbana rícula, jáíwa liwína náji náa'a páanica nashírrini Diosru, líya liyái ya liá náaya léchchoo náa'a limánabaca, báawita bácai rími ta náa'a sacerdotébinica éewata náayacani bácai liá'a páanica.

⁵ Néenee Jesús ma mawí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáalia wánacaalashi linácu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji

(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

⁶ Áabai éerri nawówa íyabactacoo náa'a judíobinica, Jesús wárruerriu sinagoga rícu ya lichánau léewidaca. Báqueerri washiálicuerri yáairri néeni máacarrai cáaji ché'e saícaquitejica. ⁷ Néenee néeda lituúnaa liá'a Jesúsca náa'a éewidenaicoo Moisés shínaa ley ya fariséobini léchchoo, nacábaque'e lichúnicta liá'a máacarrai cáaji, lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo, néewaue'e náa lijíconaa liá'a Jesúsca. ⁸ Ne liá'a Jesúsca, liá léenaa chítashia nawítee jíni, limá lirrú liá'a washiálicuerrica máacarrai cáaji:

—Jibárroo, jimédau béewami.

Néenee libárruawai. ⁹ Néenee Jesús ma nalí náa'a áabica:

—Nuwówai nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi rími: ¿Lirrícu liá'a éerrica wawówa íyabacoo, wéewa waméda saícai o máashii? ¿Wawáseda cáwicaishi o wamárdacani?

¹⁰ Linísa litáania náajcha, liá'a Jesúsca licába quinínama litéejiu limá lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidúcua jicáajiu.

Liméda jíni, saícai báaniu jíni licáajica. ¹¹ Ne náa'a áabica íiwirrini wérri nawówa. (Namáctacala'ee Jesús méda lijíconau litráawajaaca lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo). Táda natáania nalí wáacoo tánashia néewa namédaca Jesús júnta.

Jesús níwa náa'a doce éewidenaicoo

(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

¹² Liyáali éerrite, Jesús yáau áabai dúuli ítala lí'oracoo, libésuneda quinínama táayebee lí'oracoo Diosru. ¹³ Quéecha'inaami jucámarra cáí, limáida lishínaa éewidenaicoo, jáíwa liwína doce néenaa, liá nají'inaa apóstolu. (Wówerri limá bánuaní naméda áabai tráawajuca). ¹⁴ Léewa nají'inaa liáni: Simón, liá liéni jí'inaa

Pé'eru; Andrés, Simón éenajirrica; Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,
¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago, licúlee liá'a Alfeo; Simón liá'a Celote,
¹⁶ Judas, Santiago cúuleeca, ya Judas Iscariote, liá'a náawiderriu
 liwítee máashii éejuederri'inaa Jesús.

Jesús éewida íchaba chóniwenai

(Mt 4:23-25)

¹⁷ Jesús yúrrucuu dúuli ítacha lishínaa apóstolu yáajcha, jáiwa
 limáacau áabai bacháida lícui. Néeni náawacau íchaba náa'a
 síguianai liyá, ya íchaba chóniwenai Judea shínaa cáinabi ítesanaca
 ya Jerusalén ya litácooweji liá'a Tiroca ya Sidón. Ínuenai néemique'e
 Jesús chuáni ya quéewique'e lichúni nashínaa bálínacaalashi. ¹⁸ Ya
 náa'a carrúni jináata nanácueji náa'a espíritu máashii, máaquenai
 lécchoo saíca. ¹⁹ Chacábacanaa quinínama Chóniwenai wówenai
 nadúnu Jesús nácu, níwata lichúnicala nayá quinínama liyú liá'a Dios
 wítee jáirricoo linácucha.

Liá'a saíctacta nawówa ya máashicta nawówa

(Mt 5:1-12)

²⁰ Jesús cába'ee lishínaa náa'a éewidenaicoo liájcha, ya limá'ee
 nali:

“Saícta iwówa iyá carrúni jináatanica,
 níwata liá'a Dios wánacaalactalaca ishínaa.

²¹ Saícta iwówa iyá chóque'e ínaishinirru,
 jiniwata imáacaminajoo cáawai.

Saícta iwówa chóque'e iyá íchenaica,
 jiniwata liáwinaamiminaa icáidaminaajoo.

²² “Saícta iwówa iyá jáicta máashii chóniwenai cába iyái, jáicta
 nawáana yáacuwai, jáicta máashii nanúma irrúi ya jáicta nacháani
 iyái jicá'a náa'a máashiinica, nunácueji nuyá Washiálicuerri Dios
 Cúuleeca, ²³ Saícta wérri iméda iwówau, cashiámu iméda iwówau
 liyú liá'a saícai liyáali éerri, níwata iyá rishibianai'inaa máanui wérri
 saícai áacairra; cháwa cábacanaa náinuuda náa'a nawérrinaibimi
 chóniwenai náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu nabéecha.

²⁴ “Ne, jái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá rícubinica, jáni nisa
 saícta iméda iwówawai!

²⁵ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináata iyá chóque'e nisenai cáawaica, ne
 liáwinaami'inaa ínaaishi irrújoo!

“¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá chóque'e cáidenaica, ne
 liáwinaami'inaa ícha irrúwoo máashii'inaa iméda iwówau!

²⁶ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá quinínama cáinabi
 ítesana náa irrú saícai, ne cháwa cábacanaa nabésunacoo náajcha
 náa'a chóniwenai ibéecha sánaca, náajcha náa'a íiwadedenai Dios
 chuáni jócai yáawaiyi!

Canínaa wacába wajínaiu

(Mt 5:38-48; 7:12)

²⁷ “Ne iyá éemenai nulí numá irrú: Canínaa icába ijínaiu,
 iméda nalí saícai náa'a máashiini cába iyá. ²⁸ Yáa nalí saícai
 náa'a mándisieni iyá, i'óra nanácu náa'a máashiini numá inácucha.
²⁹ Áiwee báseerri jiwídani já'a, jináawida lirrú béema; ne áiwee
 éederri jisácuni já'a, jimáaca lécchoo litée jicámisani. ³⁰ Ne
 matuínaami tánashia nasátani jiúcha, jái lirrúni, ne léedacta

jishínaa, ujísáta liúchani. ³¹ Iméda náajcha náa'a chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica.

³² “Ne iyá caníinacta icába iyá jájiu liá'a caníinai cába iyá, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajíconaana caníinaa nacába yáacacoo. ³³ Ne imédacta nalí saícái náa'a médenai irrú saícái iyá jájiu, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajíconaana naméda saícái nalí wáacoo. ³⁴ Ne ipréstacta nalí bácai náa'a ipénsani éejueda irrú lijúnta náa'a saí, ¿tána iyada néenii iwíteecoowai? Lécchoo náa'a cajíconaana préstenai nashínaa wáacoo bácainaa napénsaa narríshibia lijúnta saí náucha wáacoo. ³⁵ Iyá éewenai caníinaa icába ijíinai, ya iméda nalí saícái, ya éewa iprésta ishínau jíní inéndacala néejueda irrú lijúntanaa saí. Cháminaa máanui ishínaa saícabee ya iyáminaa léenibi liá'a Dios áacai saíca, liá'a lécchoo saícaica náajcha náa'a chóniwenai cháaninica, ya náa'a máashiinica. ³⁶ Arrúnaa iyá carrúni jináata icába áabi, léjta carrúni jináata isálijinaa Dios cába iyá.

Ujiúca áabi máashiiquictala

(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ojiúca áabi máashiiquictala, jócubeecha Dios yúca jiyá máashiiquictala lécchoo. Jócu jiá áabi jíconaa, ya Dios jócuminaa liá ijíconaa lécchoo. Jimíya máecha áabi jíconaa, ya Dios pérdongaminaa iyá. ³⁸ Yáa áabirru, ya Dios liáminaa irrú lécchoo. Liáminaa ishínaa cháacala rícu áabai léenedayu'inaa saícái wérri, libádadani, licúsudani ya cashiámunaa. Dios éenedaminaa iyá lécchoo léjta cábacanaa éenedau'u áabibi.”

³⁹ Jesús máaca nalí léeni lícábacanaa: “¿Léewaminau báqueerri matuíyii lijíneda báqueerri matuíyii wítabii? ¿Jócuminaa nacáu chámátanaa útawi rícula? ⁴⁰ Jiní báqueerri éewiderricoo mawíyii lishínaa quéewidacai yúchau; jáicta limárda lishínaa estúdiowai líinuminaa limédacoo léjta lishínaa quéewidacai.

⁴¹ “¿Tánda jicába jéenajirri tuí rícu catábibee, ne jócu jicába liá'a áicuba dánumimi yáairri jituí rícu? ⁴² Ne jócta jiá léenaa jiwáalia'u áicuba dánumimi chúnsai jituí rícu, ¿chíta jéenau'u jimá jéenajirrirru jíní: ‘Nuéenajirri, jínnda nujéda'aa jituí rícu cha liérta catábibee?’ ¡Chámai wítee! Jijédau quéechanacu liérta áicuba dánumimi yáairri jituí rícu, táminaa cha jéewa jicába saíca quéewique'e jéewa jijéda jéenajirri tuí rícu cha catábibee.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Mt 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ “Jiní banácali saícái éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii éewa liá lítau saíca. ⁴⁴ Quíninama banácali wáa léenaa wacába líta nácuejiu: Jócu wéewa wawína itashi saícái áabai túwirri náanai itacha, jiní wéewaca wawína uva catícali itacha. ⁴⁵ Liá'a washálicuerri saícaica, táanierri chuánshi saícái, níwata saícacala liá'a yáairri liwówa lícu, liá'a washálicuerri máashiica, táanierri chuánshii cacháninai, jiníwata máashii liá'a yáairri liwówa lícu. Ne tándawa liá'a cashiámui ya liwówa lícu, léewa linúma táaniani liérta.

Náa'a chámai cuíta dánanica

(Mt 7:24-27)

46 “¿Tánda imá nuli, ‘nuwácali, nuwácali’, ne jócani méda léjta numáyu'u irrú? 47 Nuiíwa'ee irrú liá'a cháí cábacanaa ínuerri nuli léemi nuchuáni ya limédani liá'a numáni lirrú: 48 cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri, jáicta libárrueda libanawai, quéechanacu liméda duiwala útawi, ya ta limáaca lidánani íba íta'aa. Quéecha'inaami manútaa méedai, unésaca ínu linácula liá'a cuítaca, ne jócu léenaa lichúndaqui jini, níwata bárruerriu saíca íba íta'aa. 49 Ne liá'a éemerri nuchuáni, ya jócu liméda liá'a numáni lirrú, cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri bárruedeerri libanau cáina íta'aa, jáiwa jócu liá'a lidánani duiwalai; quéecha'inaami manútaa méedai unésaca ínu lítala liá'a cuítamica, jáiwa licáuwei limáacacoo licáarraliacoo.”

7

Jesús chúni báqueerri shírruederri lirrú liá'a wánacaleerri romano saí

(Mt 8:5-13)

1 Jesús nísá'inaami litáania náajcha náa'a chóniwenai, jáiwa liáwai Capernaúm néerra. 2 Néeni báqueerri yáa Roma saí nawácali náa'a soldádoca, wáalierrri báqueerri shírruederri lirrú canínai wérri licábaca, bálinnerriuminaatanaa atéwacta máanalicani. 3 Quéecha'inaami romanobini wácali éemi natáania Jesús nácu, libánua áabi salínai judíobini shínaaca, quéewique'e nasáta liúcha liácoo lichúni liá'a shírruederri lirrú liá'a romano wácalica. 4 Jáiwa náinu Jesús yáctalai nasáta liúcha cáiwinaa namá'ee lirrú:

—Liéni wawácalica saícanatai jiyúdaca, 5 jiníwata canínai licába washínaa chóniwenai quíninama, ya liwána naméda walí washínaa sinagoga.

6 Jesús yáau náajchai, ne quéecha'inaami urrúni línu cuítarrui, liá'a nawácalica libánua áabi lijúninai namá lirrú: “Nuwácali, chajiwítemija, jiníwata nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícula; 7 tándawa, jócu nuáu nuyá jáiu numúrru jiyá. Bácai rími já wánacaleerri chuánshi quéewique'e jichúni shírruederri nuli. 8 Jiníwata nuyá jáiu yáairri nuwánacaala nácu léchchoo, liyáalimi léchchoo nuwáalia náa'a soldado nuwánacaalaninica. Jáicta numá néenaa báqueerrirui jiáyu, arrúnaa liácoo; jáicta numá báqueerrirui jínuu, arrúnaa línuca; ya jáicta nubánua nushínaa shírruederri nuli liméda nuwánacaala, jái liméda jini.”

9 Jesús cáarrudau léemi jiliéni, licábateda nalí náa'a chóniwenai yáaineu líshirricu, limá'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jiníwita Israel rícu nuínuni nácu éebiderri wérri léjta liáni washíalicuerri.

10 Quéecha'inaami néejoocoo cuíta néerra, náa'a libánuanimica náinu linácu liá'a cashírruedacaica, jái saícaai.

Jesús cáweda rucúulee ruá'a báquetoó ínetoo máanalíu ínirrimi

11 Liáwinaami Jesús yáau áabai chacáaleerra jí'ineerri Naín, náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo ya íchaba chóniwenai liájcha mawí. 12 Línu'inaa urrúni chacáalee numá lícula, licába náinda náacoo báqueerri máanalíi naquénique'inini. Liyámi'e báairrimi rucúuleeca ruá'a máanalíu ínirrimi, ya íchaba chóniwenai

chacáalee rícu sána yáaineu ruájcha. ¹³ Jesús cába'inaa ruyái, néenee carrúni jináata licába ruyái limá rulí:

—Ujicha.

¹⁴ Néenee Jesús rúniu lidúnu cajón nácu, néenee nabárruawai náa'a índenai náacoo liá'a máanalica. Néenee limá lirrú liá'a máanalica:

—Icúlirrijui, numá jirrú: jibárroo!

¹⁵ Néenee libárrueda liá'a máanalimica ya ta litáaniaca, néenee Jesús éejueda litúwarru jini. ¹⁶ Nacába'inaa liáni, cáarru quinínama náa'a chóniwenai náa Diosru saícai namá'ee:

—Báqueerri cawénii cáiiwadedacani Dios chuáni jiarriu wáibi.

Namá'ee léechoo:

—Dios ínuerri liyúda lishínaa chóniwenai.

¹⁷ Néenee náiiwadede liá'a namáni Jesús nácuha quinínama lirrú liá'a Judeaca rícu léechoo liá'a cáinabi yéerri Judea tééji.

Náa'a Juan Bautista bánuanica

(Mt 11:2-19)

¹⁸ Juan éemi quinínama liá'a Jesús médanica, náiiwacala lirrúnini náa'a máinecoo liájcha. Limáida chámata néenaa, ¹⁹ jáiwa libánua Jesús néerra jini, nasátaque'e néemiuni liyácta yáawaa liá'a nanéendani nayáca, o wanéendawee báqueerri. ²⁰ Náa'a Juan bánuanica narrúni'eewoo Jesúsru namá'ee lirrú:

—Juan liá'a Bautístaca libánua wayá wasátaque'e wéemiu, jiyácta liá'a wanéendani wayáca o arrúnaawee wanéenda báqueerri.

²¹ Liyáalimi nanáneewa Jesús chúni íchaba chóniwenai bálinaicoo ya liá'a máashii yáairri nanácu, ya náa'a wáalianai espíritu máashii, jáiwa liwána íchaba matuúni cábaca.

²² Néenee léeba nachuánii: —yáayu Juan néerra íiwa lirrú liá'a icábanica ya liá'a éeminica. Íiwadede lirrú náa'a matuúnica éewenai nacábaca, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a cacháunanica méetuerru náucha liá'a nabálinacaalaca, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwiacoo, ya nalí náa'a carrúni jináatanica náiiwa liá'a chuánshi wásedeerri'inaaca. ²³ Sáicta liwówa liá'a chóniwerri éebiderri nunácu mamáarraca, jócai náawida liwíteu núcha.

²⁴ Quéecha'inaami náacoo náji náa'a Juan bánuanimica, Jesús chánau litáania chóniwenairru Juan nácu, limá'ee nalí: “¿Tána ijiáu icábacai iyá chaléeni jiníctala yáairri? ¿Áabai basué cáuli cúsudani?

²⁵ Ne jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washíalicuerri cawéni namái íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi cáwena namái yáainei nawíteeyu, yáainai návana rícu náa'a wánacaleenaica. ²⁶ Ne cháctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyii, ne báqueerri ta mawíyii máanui liúcha liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu. ²⁷ Juan liá'a litáanianimi nácu liá'a cáashtaca:

‘Nubánua catéecai nuchuáni jibéecha,

quéewique'e lichúni jibéecha iníjbaa.’

²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, náibicha quinínama náa'a washíalicuenaica, jini máanui Juan yúcha mawí; ne áawita liá'a mawí píitui Dios wánacaalactalaca mawíyii máanui liúcha.”

²⁹ Quinínama náa'a éemenai Juan chuáni, áawita náa'a cacóbracani impuesto Romarru, wánenai Juan báutisa nayá, néebidacala yáawaa Dios machácanii; ³⁰ Ne náa'a fariséoca ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca, jócani índá Juan báutisa nayá, nacháani quinínama liéni Dios wóweni liméda nawícaubali.

³¹ “¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca? ¿Chíta nacábacanaa jíni? ³² Cháni cábacanaa léjta náa'a sáamanaica wáainecoo naséwicaca plaza rícu ya ta namáidada najúnicaírruwai: ‘Wáinuute irrú butútu,

ne iyá jócani báaweda;

warrábate shímashi cáiwii wítama,

ne iyá jócani ícha.’

³³ Áawita Juan Bautista ínuca, jócai íya páani jíní lírraca vino, ne iyá máinaí jáica liwáalia áabai demonio. ³⁴ Néenee liáwinaami núlinu nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, íyeerrica ya núírra, ne iyá máinaí jáica yawíqui jíni ya cáírracalai, najúnicaí náa'a chóniwenai máashíni íiwanaa ya náa'a cacóbracani impuesto Romarru. ³⁵ Ne Dios íyada quinínama liwíteu linácueji liá'a limédanica.”

Jesús líibana néerra liá'a Simón fariséoca

³⁶ Báqueerri fariseo cúmida Jesús íya liájcha, jáiwa Jesús yáau líibana néerrai. Liwáau liyá mesa nácula, ³⁷ jáiwa báquetoo ínetoo máashíu íiwanaa yáichoo lírrícu léja liá'a chacáaleeca, jáiwa ruá léenaa Jesús yáacoo líiya líibana néerra liá'a fariséoca, ruínda áabai frasco jí'íneerri alabastro* cashíamu juménibee. ³⁸ Ruchánau ruíchaca Jesús íiba néeni, rusábida rutuí yáabiyu. Jáiwa rumácarra ruwíta báinayu, ya ta rushíshi líibai, jáiwa runuádeda juménibee linácuí. ³⁹ Liá'a fariseo cúmideerri Jesús, licába'inaamini liéni limá'ee lírrúwoo: “Liéni washiálicuerrica yáawaictata báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, liá'aca ta léenaa tánashia chóniwetoooca róji ruárra dúnuechoo ruyá linácu: báquetoo ínetoo máashíu íiwanaa.” ⁴⁰ Néenee Jesús ma lírrú liá'a fariséoca:

—Simón, nuwáalia áabai chuánshi nufíwani'inaa jírrú.

Léeba'ee liá'a fariséoca:

—Jíiwate nulíni, quéewidacai.

⁴¹ Néenee Jesús má'ee lírrú: —Chámata washiálicuenai mówiniate warrúwa báqueerri caprístacai warrúwa. Báqueerri mówiniate léjta liwéni liéni quinientos éerriactaca, ya liá'a báqueerrica cincuenta éerriactaca; ⁴² ne jócala néenaa napáida lírrúni, liá'a caprístacai nalíni, jáiwa jócu liwána néeejueda lírrúni líerrumírrai náa'a chámataca jíni. Ya ta jíiwa nulí jíni, ¿tána néenaa caníinaa licába mawí?

⁴³ Simón éeba'ee lichuáni:

—Nulí tá'ee liá'a washiálicuerri mawíyii mówiniaca.

Jesús má'ee lírrú:

—Yáawaiyi jimácaa.

⁴⁴ Néenee licába rulí ruá'a ínetoooca, Jesús má'ee Simónru: —¿Jicába róji ruáni ínetoooca? Nuwárrroo jíibana rícula, ne jócu jiá nulí shiátai nubádeda'inaa nuíibau; ne ta rója ruáni ínetoooca bádedeechoo nuíiba rutuí yáawiyu, ya ta rumácarra ruwíta báinayu

* 7:37 Áabai íiba namédau náa'a frascoca.

jíni. ⁴⁵ Jócai shíshi nuyá, ne ruyá rícue ruwárruacuwai jócai máaca rushíshi nuíiba. ⁴⁶ Jóca jíinu nuwíta nácu aceite, ne ruyá nuádedeechoo juménibee nuíiba nácu. ⁴⁷ Tándawa numá jirrú íchaba wérri rujíconaa méetuerrui, níwata bájalaca caníinaa rucábaca; ne liá'a chóniwerri píitui mówiniaca, píitui líyada caníinau'u licá'aca.

⁴⁸ Néenee Jesús má'ee rulí ruá'a ínetooca:

—Jijíconaa jái méetuacuwai.

⁴⁹ Náa'a áabi yáainai nayá néeni, nachánau nasáta néemiu nayá jájiu:

—¿Tána léji liéni éeneerri liméetua jíconaashi?

⁵⁰ Ne Jesús má'ee mawí, rulí ruá'a ínetooca:

—Jéebidacala jiyá'au jíconaa méetuacuwai; jiáu chaiwíteemija'a.

8

Náa'a ínaca yúdenai Jesús

¹ Liáwinaami liéni, Jesús jínaniu íchaba chacáalee rícu ya náa'a júbininica, lichánau léewidaca ya líiwadeda Dios wánacaalactaca. Náa'a doce apóstolu natálideda liyá. ² Ya léccchoo áabi ína tálideda liyá, náa'a liwásedani espíritu máashii yúcha ya áabata bálínacaalashi; náiiibicha léccchoo ruáu ruá'a María jí'ineechoo Magdalena, siete demonio jánimicoo yúcha; ³ léccchoo Juanaca, líinu liá'a Cúzaca, liá'a wánacaleerrimi Heródesru; ya Susana, ya áabi íchaba mawí náa'a yúdenaimi nayá liyú liá'a nawáalianica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

⁴ Íchaba jiáu chacáalee rícuha quéewique'e nacába Jesús, jáiwa náawacawai íchaba chóniwenai. Néenee líiwa nali liéni áabai licábacanaa: ⁵ “Báqueerri cáabanacai jiáu licása líimi liá'a liáabanani'inaaca. Licása'inaamini, áabata líimi cáu iníjbaa lícu, jáiwa nabáweda jíni ya ta míshiidu íyaqui jíni. ⁶ Áabata léenaa cáu íiba íibi; ne quéecha'inaami lipáquiacoo, jáiwa máacarra jíni cháuctacala lirrú shiátai. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáu túwirri íibirra; ne quéecha'inaami lipáquiacuwai túwirri yáajcha, jáiwa lisácumeda jíni. ⁸ Ne áabata cáu saícai cáinabi ita'aa; jáiwa lidáwinawai, liá lítau manuába, cáashia liá cien líimiu líta nácuu.” Léewa Jesús máni liéni, jáiwa limá mawí cadánani: “¡Náa'a wáalianai nawíbau, néemique'e!”

Tánda Jesús léewida chacábacanaayu

(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

⁹ Néenee lishínaa éewidenaicoo sáta néemiuni, chítashia liwówau'u limá léji liá'a licábacanaa. ¹⁰ Jesús má'ee nali: “Íyá Dios íyadani irrú liá'a báyeerricoo liwánacaalactalaca; ne áabimi nutáanianirru licábacanaayu; ya áawita nacábaca jócai néenaa nacába saíca, ya áawita néemica jócai néenaa náa léenaa.

Jesús chúni líiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

¹¹ “Léewa liwówau'u limá liéni licábacanaa: Liá'a banácali íimica wówerri limáca léewa Dios chuáni liérta; ¹² ne liá'a áabata líimi liá'a

banácalica cáirricoo injbaa lícu, wówerri limáca náa'a éemenai Dios chuáni, ne Wawásimi ínu, jáiwa lijéda Dios chuáni nawówa rícuha, jócubeecha néebida ya jócu néewa nawárruacoo Dios yáctalaca. ¹³ Liá'a lími cáirricoo íba íbi wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajcha wáni, ne jócani wáalia saíca najíchu; néebida áabata éerri rími, ne jáicta carrúnatai ínu náatalai jái namáaca Dios chuáni. ¹⁴ Liá'a lími cáirricoo túwirri íbirra, wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni, ne arrájuatayu náinda lisácumacoo nawówa lícu Dios chuánica nafánaçalau éerri shínanaa nácu, namúrru warrúwa ya saícta nacába liá'a éerri iyadanica, chacábacanaa jócu néewa náa'a naméda saícai Diosru. ¹⁵ Ne liá'a lími cáirricoo saícai cáinabi íbirra, náwa chóniwenai méecuenai nawówau saíca máaqueneu nayáu néemi Dios chuáni namédaque'e léjta liwówau'u, ya ta nayá machácanii náayada nayáu léjta banácali yáairri lítau saíca.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámparaca

(Mr 4:21-25)

¹⁶ “Jíní túculeerri áabai lámpara ya ta libáyaqui jíní o limáaca cama yáajbalani, litúculiactani limáacani áacai, quéewique'e nawáalia jucámarrabee náa'a wárruenaicoo. ¹⁷ Ne cháwa cábacanaa, jíní báyeerrii néenaani'inaa náa léenaa, jíní liá'a cabáyaintaica éeneerri'inaa náa léenaa ya limáacacoo jucámarranaa. ¹⁸ Cháwa jáni, éemiu saíca, liá'a éemerri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu.”

Jesús túwa ya léenajinai

(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

¹⁹ Jesús túwa ya léenajinai náiiinu liyáctalaca, ne jócu néenaa narrúnicoo lirrú, íchabaca wérri chóniwenai. ²⁰ Áabi náiiibicha íiwa Jesúsruni:

—Jitúwa ya jéenajinai náa'a yáa bináawa, wówenai nacába jiyá.

²¹ Jesús éeba'ee:

—Náa'a éemenai Dios chuáni, ya naméda liwánacaala, náwa nutúwa ya nuéenajinai nárra.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca

(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

²² Áabai éerri, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula lishínaa éewidenaicoo yáajchau, limá'ee nalí:

—Wáau bajiála manuá. Jáiwa náawai. ²³ Nácula nachuáu manuá íiwalirricu, Jesús máairri. Liyáalimi áabai cáuli wérri ínu manuá yáacoo, jáiwa'ee liá'a lanchaca lichána cashíamu shiátaiyu, ya atéwacta natámucoo. ²⁴ Néenee náau nacáweda Jesús namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¡quéewidacai! ¡Watámucoo wayácai! Jesús bárrua'inaamiu litáania cáulirru ya marrádacarru, jáiwa machúnucunaa limáacacoo quíninama chawítemija'a. ²⁵ Néenee limá lishínaa éewidenaicoo liájcha:

—¿Ta liáu éebidaumi jíní?

Ne nayá, cárdaneeneu nacábadedanica, nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, táanierri cáulirru ya shiátairru ya léewida lichuáni?

Jesús chúni báqueerri Gerasa néeni sái wáalierrri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

²⁶ Déecu'inaami wáali náinu licáinaberra ítala liá'a Gerasaca, yáairri bajiála manuá, lijúntami liá'a Galileaca. ²⁷ Jesús yúrrucue'inaamiu lancha rícuha cáinabi ítala, báqueerri washiálicuerri jáu chacáalee rícuha, wáalierrri demonio, jáiwa lirrúniwai Jesúsru. Íchaba wérri éerri jócai súwa líibalau jiní liyácala cuíta lícu, níwata yáairri útawi rícuba máanalini yáarruica. ²⁸ Quéecha'inaami licába Jesús, licáu liúrruimiya Jesús náneewa, limáidada'ee:

—¡Ujníquiu nuájcha, Jesús Dios Cúulee áacai saíca! ¡Nusátani wérri jiúcha jócubeecha jiwána nusúfria bájiala!

²⁹ Limá liáni jiníwata Jesús wáneerri lijíacoo liá'a espíritu máashiica liúcha. Íchabachu liá'a demonioca wáarroo lirrú; áawita chóniwenai bájida liná ya líiba cadénayu quéewique'e nawínacani, liyá léenaani lisúbirriaca, ya liá'a demonio wána licánacacoo liácoo jiníctala yáairri. ³⁰ Jesús sáta'ee léemiu wáni:

—¿Tána jiji'inaa?

Liyá'ee léeba'ee:

—Nují'inaa legión. Limá liáni jiníwata íchaba wérri demonio cha wáarruacoo lirrú. ³¹ Náa'a demonio nasáta Jesús yúcha jócubeecha libánua nayá liwítabami rícula chaléeni cástigu yáctala'inaa nalí. ³² Ne néeni íchaba puíti íyenaí namáacoo dúuli nácu, náa'a espíritu nasáta Jesús yúcha lín daque'e nawáarruacoo puítirru; jáiwa Jesús índá nawárruacoo nalí. ³³ Néenee najiáu náa'a demonioca liúcha liá'a washiálicuerrica, jáiwa nawáarroo puítirruí, najiáu nacánacau najusunacoo cáinacula shiátai yáacula, jáiwa néeni nasácumacuwei.

³⁴ Náa'a túyenai nayá puíti, quéecha'inaami nacába liá'a bésuneerricoo, najiáu nacánacacoo, jáiwa náau náiiwadedá chacáalee rícula jini ya litéejibaa. ³⁵ Náa'a chóniwenai najiáu nacábaca liá'a bésuneerricoo. Ne quéecha'inaami náinu Jesús yáctalaca, náinu linácu liá'a wálierrimi demonio, wáairriu liyáca Jesús íiba néeni, jái cáabalacai, jócai mawítee mawíá, jáiwa cáarru nayái. ³⁶ Náa'a cábenai liá'a bésuneerricoo, náiiwadedá chítashia liwásedau'u jiníni liá'a wálierrimi demonio. ³⁷ Quíninama náa'a chóniwenai yáainai Gerasa cáinaberra ítá'aa, nachánau nasáta Jesús yúcha quéewique'e liácoo nacáinaberra ítacha, níwata bájialaca cáarru nayá. Jócala nacába cáji liá'a bésuneerricoo. Jáiwa Jesús yúrrucoo lancha rículai, jáiwa liáwai. ³⁸ Liá'a washiálicuerri demonio jiánicoo yúcha, lisáta Jesús yúcha quéewiquini'e liácoo liájcha, ne Jesús wána'ee limáacacoo limá'ee lirrú:

³⁹ —Jéejoo jíibana néerrau ya jíiwadedá quíninama liá'a Dios médani jirrú.

Liá'a washiálicuerrica, jáiwa liáwai ya líiwadedá quíninama chacáalee rícu liá'a Jesús médani liájcha.

Jairo míyacaula ya báquetoo ínetoo dúnuechoo Jesús íibala nácu (Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)

⁴⁰ Quéecha'inaami Jesús éejuacuwai báaniu bajiála manuá, náa'a chóniwenai saícta nawówa níwata nanéndacala nayácani. ⁴¹ Liyáalimi báqueerri ínu jí'ineerri Jairo, liwácali liá'a sinagogaca. Liéni washiálicuerrika litúyau Jesús íiba néeni, lisáta liúcha liáque'iu líibana néerra, ⁴² níwata liwáaliacala bácau rími limiyacalau, wáaliachoo doce camuí, wówechoo máanali ruyáca. Nácula Jesús yáau, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai íchabanica yáaineu líshiirricu. ⁴³ Náibicha náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo rícuete doce camuí ruwáalia bálínacaalashi íirrai éechani, [ya rugástaa quinínama ruwáalianica nanácula náa'a medicoca,] ne jíní éeneerri lichúni ruyá. ⁴⁴ Ruáni ínetooca rurrúniu Jesúsru liwójuna itéji, jáiwa rudúnu líibala númacua, liyáalimi libárruau rúcha liá'a íirrai éechau'u ruyá. ⁴⁵ Néenee Jesús sáta léemiu:

—¿Tána dúnu nunácuí?

Ne quinínama nabáyaca liúchani, nadúnu, Pedro má'ee:

—Quéewidacai, náa'a chóniwenai nabádeda jiyá, ya nadáanaida jiyá matuínaami.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee mamáarraca:

—Ái dúnuerri nunácu já'a, nuáca léenaa nunácuha jierri liá'a cadánani wíteeshica.

⁴⁷ Ruá'a ínetooca ruá'inaa léenaa jócu ruéenaa rubáyaqui jíní, jáiwa ruchéchinau ruácoo rutúyacoo Jesús íiba néeni. Rúiwa quinínama náneewani tánashia rudúnu jíní, chítashia saícau ruchúnicoo liyáalimi jíní. ⁴⁸ Jesús má'ee rulí:

—Numíyacaula, jéebidacala Dios nácu saíca jiyái, jiá namówai chaijiwitemija'a.

⁴⁹ Jesús táaniacta liyá újnibi, báqueerri ínu índeerri chuánshi limá'ee lirrú liá'a sinagoga wácalica:

—Jimíyacaula máanaliuyi; ujijódia mawiá lierra quéewidacaica.

⁵⁰ Ne Jesús éemi'inaamini limá'ee:

—Ucáarru jiyá, bácai rími jéebida Dios nácu, ya jimíyacaula saícaminaa ruyájoo.

⁵¹ Quéecha'inaami náinu cuíta néerra, jíní líndani wárruacoo liájcha bácai rímii Pé'eru ya Santiago ya Juan ya rusálijinaa ya rutúwa ruá'a samáshtaca. ⁵² Quinínama íchenai nayáca ya cáwi wérri nacábacoo runácueji ruá'a samáshtaca, ne Jesús má'ee nalí:

—U'ícha, ruárta samáshta jócauwa máanali ruárta, máichoo ruyá cháji'i.

⁵³ Quinínama nacáida'ee Jesús, níwata náa'aca'ee léenaa máanali ruyá. ⁵⁴ Néenee Jesús wína rucáaji nácu, limá'ee danáanshiyu:

—¡Miyácau, jibárruau!

⁵⁵ Jáiwa rucáwica éejoo rulí; liyáalimi rubárruawai, néenee Jesús bánua náa rúyai. ⁵⁶ Rusálijinaa ya rutúwa nacáarrudau nacábacani; ne Jesús wána'ee jiníbeeche náiwadedanirruni liá'a bésuneerricoo.

9

Jesús b́anua náa'a lishínaa éewidenaicoo náiiwa Dios ẃanacaalactalaca

(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

¹ Liáwinaami, Jesús yáawacaida náa'a lishínaa doce éewidenaicoo liá nali néewaqué'e najéda quinínama demonio ya nachúnique'e b́alinacaalashi. ² Lib́anua náiiwadedá chítashia Dios wówau'u liwánacaala cáinabi íta'aa j́ini, ya nachúni náa'a b́alineneecoo.

³ Limá'ee nali:

—Jini itéeni iníjbaa lícujuo, jini áicuba icháqui'inaa, jini ch́acala, jini íyacaishi, jini warrúwa, itée áabai rími íibalashi, jini mawíá.

⁴ Tánashia cuíta íinuni nácu, iyá néenijoo cáashia ijiácoo néenee.

⁵ Ne tánashia chacáalee jócai wówai narríshibia iyá, ijiáu lirrícucha lierra chacáaleeca ya itútuda liá'a pucúpucubee yéerri íiba nácu, quéewique'e náa léenaa jáicala jócu sáica nayá náa'a chóniwenai jóca narríshibia iyá.

⁶ Néenee najíáu nawárruanicoo narrícua náa'a chacáaleeca quinínama, náiiwa liá'a Dios chuánica nachúni chóniwenai léccoo.

Herodes jócai éenajta éebidaca

(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

⁷ Liá'a rey Herodes éemi natáania Jesús nácu quinínama liá'a límedanica, ne jócai éenajta éebidaca, áabi mácala Juancala éejoó licáwíacoo, ⁸ áabi ma jáicala'ee liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Elíasca cha íyadacuwai, ya áabi ma jáicala'ee cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu wérri cha éejoocoo licáwíacoo.

⁹ Ne Herodes má'ee:

—Nuyá jájiu nuwána nawíchua Juan wíta liwáa númami. ¿Tánashia léji lierra, cha nuéemi náiiwadedá íiwanaa bájiala?

Tándawa'ee Herodes wówerri licába Jesús.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washiálicuenai

(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44)

¹⁰ Quéecha'inaa'ee néējuacoo Jesúsru náa'a éewidenaicoo, náiiwadedá'ee lirrú liá'a namédanica. Néenee'e litée'e nayái náa'eewoowai báawachala chaléeni urrúni lirrú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida. ¹¹ Quéecha'inaa'ee chóniwenai yáa léenaa jini, náa'eewoo líshiirricu, jáiwa Jesús lirríshibia nayái, litáania nali chítashia Dios wówau'u liwánacaala nayá jini ya lichúni náa'a b́alinenaicoo.

¹² Quéecha'inaa táicala liácuwai, narrúni'e náacoo Jesúsru náa'a doce éewidenaicoo liájcha namá'ee lirrú:

—Jiwána chóniwenai yáacuwai, náaque'iniu nawówa íyabacoo ya namúrrique'e náayau chacáalee júbini rícu ya bacháida urrúnii nali, níwata áani wayáctaca jiniáta yáairri.

¹³ Néenee'e Jesús ma nali náa'a éewidenaicoo:

—Yáa náaya iyá.

Néenee namá'ee lirrú:

—Wawáalia rími cinco páani ya ch́amacua cubái, yáshiawa wáacoo wawéni náaya'inaa náani quinínama chóniwenai.

¹⁴ Léjta'ee cinco mil washiálicuenai máanabaca. Ne Jesús má'ee nali náa'a lishínaa éewidenaicoo:

—Iwána nawáacoo cincuéntanaa namáanabaca.

¹⁵ Chá'ee namédaqui jini, jáiwa nawáau quinínamai. ¹⁶ Néenee'e Jesús wína náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica ya licába'ee áacairra, liá'ee Diosru sáicai linácueji liá'a iyacaishica. Linísa'inaami liá Diosru sáicai, lisúbirreda jini, jáiwa liá nali jini náa'a lishínaa éewidenaicoo quéewique'e nachújida chóniwenai iyani. ¹⁷ Náa'a chóniwenai náaya quinínamai cáashia cáawai nayá, ya néenaa náawaqueda doce canasta liá'a máacaderricoo léenaamica.

Pedro íiwa jucámarranaa Jesúscala liá'a Mesíasca

(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

¹⁸ Áabai éerri Jesús óractau liyá bácai ya lishínaa éewidenaicoo yáainai liájcha, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána chóniwenai ma nunácuchai tánashia nuyái?

¹⁹ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyáca'ee Juan Bautista, áabi máinei jiyáca'ee Elías, ya áabi máinei jiyáca'ee liá'a báqueerri íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu éejuerri'eewoo licáwiacoo.

²⁰ Ne Jesús éejoo'e lisáta léemiu nayá:

—Ya iyá, ¿tána imácai tánashia nuyái?

Jáiwa'ee Pé'eru éebai:

—Jiyáwa lierra Mesías* Dios shínaaca.

Jesús íiwa limáanalicau

(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

²¹ Ne Jesús má'ee nali jini béecha íiwerri liyácani liyáwa Mesías.

²² Limá'ee nali linácu cháu:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, arrúnai'inaa nusúfria bájjalanaa, ya nacháaniminaajoni náa'a salínaica, ya nawácanai náa'a sacerdótebinica, ya náa'a quéewidanica ley shínaabinica. Náinuaminaajoni, ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo.

²³ Néenee limá nali quinínama:

—Ne áicta wówerri já'a limédacoo nushínaa ewidenaicooyu, limíya máechau liyá jájiu liwánacaalacoo, ya línca Dios wánacaala licáwica nácu éerri jútinchu, liyá lichúni carrúni jináatau'inaa ya máanali liyá nunácueji. ²⁴ Jiníwata liá'a caníinai cába licáwicau líta'aa liéni éerrica, líuca licáwicau jócai amáarra, ne liá'a jócai caníinaa cába licáwicau lítacha liéni éerrica nunácueji, ligáanaminaa lirrúwoo liá'a cáwicashi jócai amáarra. ²⁵ ¿Tána lishírbia lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama éerri rícu sái yáca, ya líuca lishínaa licáwicau ya licáarraliau liyá jájiu? ²⁶ Ne tánashia báiyii nunácueji ya nuchuáni nácueji, nuyá léchchoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nuíiwa lináawa léchchoo, jáicta nuínujoo quinínama nucáamarra yáajchau, ya nusálijinaa cáamarra ya liwítee yáajchau, ya náa'a majícona angelbini shírruedenai nulí. ²⁷ Ne yáawaiyii numá irrú áabi néenaa náani yáainai áani nunáneewa, jócuminaa máanali nayá cáashia nacába liá'a Dios wánacaalactaca.

* **9:20** Mesías Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

Jesús báwachactau
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

²⁸ Liáwinaami ocho éerri néenee litáaniactami liyá nalí, Jesús firrau áabai dúuli ítala li'óracoo, natálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan. ²⁹ Ne nácula li'óracta liyáca, lináni cábacanaa báwachau, ya líibala náawau cabálai ya úcuni léccchoo. ³⁰ Jáiwa najiáu lirrúi chámata washiálicuenai natáania nayá liájcha. Náawa'ee Moisés ya Elías. ³¹ Yáainai nayáca natéeji áabai cáamarrashi úcuni saíctai wérri, ya natáania linácu liá'a Jesús máanalicaica licúmpliani'inaaca Jerusalén néerra. ³² Áawita Pé'eruca ya náa'a limánabacaca cadájuni wérri nayá, jáiwa cáwi nayácai, nacába Jesús cáamarra ya náa'a chámata washiálicuenai yáainai liájcha néeni. ³³ Quéecha'inaami náacoo náacuwai náa'a washiálicuenaica Jesús yúcha, limá'ee Pé'eruca Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡saíctai walí wayáca áani! Waméda'aa matálíi cuíta rími: áabai jirrú, áabai Moisésru ya áabai Elíasru.

Ne Pé'eru jócai yáa léenaa tánashia limácai. ³⁴ Nácula litáania liyáca, áabai sáanai yúrrucoo libáya nayái, nacába'inaami sáanai dájida nayái, jáiwa cáarru nayái. ³⁵ Néenee sáanai íbeeji lijíáu áabai chuánshi máirri'e: “Léewa Nucúulee, nuniwani, éemiu lirrú.”

³⁶ Linísa'inaa néemi liá'a chuánshica, Jesús máacau bácai. Jáiwa'ee náa'a éewidenacoo jíní wérri náiiwadedacta liá'a nacábanimica liyáali éerri.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wáalierrri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

³⁷ Áabai éerri rícula cajójchanaami, náurrucoo'inaamiu dúuli ítacha, chóniwenai máanabanaami jiáu najúnteda Jesús. ³⁸ Ya báqueerri washiálicuerri máidada náiiibicha limá'ee cadánani wérri:

—Quéewidacai, jiméda nulí saícai, jicábate nucúulee bácai rímii nuwáalianica. ³⁹ Áabai espíritu wínani, liwána limáidadaca ya liwána licúcunacoo ya cacálibee jiáu linúma licuéji, liwána líinuedacoo jócai liwówai limáacaca. ⁴⁰ Nusáta jishínaa éewidenacoo yúcha, najédaque'e liúchani liérri espírituca, ne jócai néenaa najédaca.

⁴¹ Jesús éeba'ee:

—¡Wóo, chóniwenai jiníni éebidacta ya máashiicani! ¿Chacálita iwówai nuyá yáajcha mamáarraca jíní ya nuwánta yáajcha jiníni? Jínda liérri jicúuleecoo áani.

⁴² Quéecha'inaami lirrúnicoo liá'a icúlirrijuica, liá'a demonio yúca cáinabi rícula, liwána licúcunacoo báaniu; ne Jesús cáita liá'a espíritu máashiica, jáiwa lichúni léji liá'a icúlirrijuimica, ya ta léejueda lisáljinaarru jíní. ^{43a} Ya quinínama namáacau nacáarrudacoo nacába Dios wítee máanuica.

Jesús úiwa chámaichu limáanalicau nácula quinínama
(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

^{43b} Nacáarrudau nacábacani liá'a Jesús médanica, limá'ee lishínaa éewidenacoo:

⁴⁴ —Éemi saíca liéni ya u'imíya máechani: Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaani'inaami náa'a nacáaji rícula náa'a washiálicuenaica quéewique'e naméda nuájcha léjta nawówau.

⁴⁵ Ne nayá jócai náa léenaa néemica liá'a limánica, níwata Dios báya nawítee nájbeecha léenaa néemicani; mawí lécchoo cáarru nayá nasáta néemiu Jesús líiwaquinicta nalíni jucámarranaa.

¿Tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichá?

(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

⁴⁶ Ya néenee náa'a éewidenaicoo nachánau najútacoo nalíwaacoo tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichai. ⁴⁷ Jesús, yá'inaami léenaa liá'a nádacanicoo nácu nayáca, liwína'ee báqueerri samálita, libárrueda'ee léema nácuu wáni. ⁴⁸ Jáiwa limá'ee nalí:

—Liá'a ríshibierri samálitaca nují'inaa nácu, lirríshibiaminaa nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, lirríshibiaminaa lécchoo liá'a bánuerri nuyá áaqueji. Tándawa liá'a mawíyii mawéni icábaca quinínama íbichau, léewa cawénii wérri liérta.

Ne liá'a jócaita ya wajúntani, léewa wáajcha sái liérta

(Mr 9:38-40)

⁴⁹ Juan má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jédeerri demonio jijí'inaa nácu, jáiwa jócu waínda limédaqui jini, jiniwata jóca wáajcha sáini.

⁵⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—U'imáisaniani liúchani, jiniwata liá'a jócai médau wajúnta, léewa wáajcha sái liérta.

Jesús cáita Santiago ya Juan

⁵¹ Quéecha'inaami urrúni liá'a éerrica Jesús írractala'inaacoo áacairra, liá'a liwówa dánaniu liácoo Jerusalénra. ⁵² Libánua libéechau catéecani chuánshi, náaque'iu áabai chacáalee júbini rícula yáainai Samaria, quéewique'e namúrru liárrui limáacacta'inaacoo. ⁵³ Ne náa'a samarítanobinica jócai nawówai narríshibiaca, náaca léenaa liácoo Jerusalénra. ⁵⁴ Quéecha'inaami lishínaa éewidenaicoo Santiago ya Juan cába léji liéni, namá'ee lirrú:

—Wawácali, ¿jiwówai jiwána wáurrucueda chichái áaqueji, quéewique'e wamárdá nayá quinínama?

⁵⁵ Ne Jesús náawau nanácula, jáiwa licáita nayái máashiica nawítee. ⁵⁶ Néenee Jesús má'ee: Nuyá jócai iinu nuá chóniwenai jíconaa, nuyá iinuerri nuwáseda nayá najíconaa yúchau. Néenee náau áabata chacáalee júbini rículai.

Náa'a wówenai nasíguia Jesús

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nácula náau náacoo iníjbáa lícu, báqueerri washiálicuerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówaicta nusíguia jiyá táshia jiáctalau jini.

⁵⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalianai útawi nayácta'inaa nawówa iyabacoo ya náa'a míshiiduca wáalianai namúrrubeu; ne nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jini wíta wáliacta nuwíta yáarrubai nuwówa iyabacta'inaacoo.

⁵⁹ Jesús má'ee báqueerrirru:

—Jíinu nuíshiirricu.

Ne léeba'ee:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéecha nuquéni nusáljinau.

⁶⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jínda máanalini quénicoo nayá jájiu, ne jiyá jiáu jiiwadede Dios wánacaalactaca.

⁶¹ Báqueerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai méetaa nusíguia jiyá, ne quéecha jínda nuáacoo nuiwa nunáawau nuéenajinairru.

⁶² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Liá'a caníinai cába éerri shínanaa, cháí jicá'a liá'a tráawajeerricta liácuwani, ya licába liwójunalau, jócai éewa lipíqueda cáinabi, cháwa limédacoo chóniwerri jírra jócai'inaa sírbia Dios wánacaalactalaca.

10

Jesús bánua náa'a setenta y dosca

¹ Liáwinaami liáni, Wawácalica, liwína léccchoo áabi setenta y dos éewidenaicoo, ya libánua nayá libéechau chámatanana, quinínama chacáalee ya júbini arrúnactala'inaa liácoo.

² Limá'ee nalí: “Cháí cábaçanaa liá'a Dios wánacaalactaca léjta áabai finca, íchabacta banácali náawaquedani'inaa, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani, tándawa isáta liúcha liá'a banácali wácalica, libánuaque'e íchaba tráawajadorbini náawaquedacani.

³ Yáau iyá, icábateni, nubánua iyá léjta oveja béewami cháawirru.

⁴ U'itée chácala ya warrúwa yáarrui, jíní zapatos; ya jócu ibárruo itáa déecu ijúntacta báqueerri iníjbua lícu. ⁵ Jáicta iwárruo áabai cuíta lícuí, itáa ibéechau quéechanacu ya ta imácai: ‘sáica iyáca quinínama lirrícu liáni cuítaca’. ⁶ Ne áicta néeni chóniwenai saícani wítee já'a, liá'a nawítee saícaica licúmpliaminau liyá náajcha; ne jócta saíca nawítee, jócuminaa licúmpliau nalí. ⁷ Imáacau néeni já'a lirrícu liá'a cuítaca, ya íya ya írrau liá'a nawáaliani néeni, níwata liá'a tráawajeerrica íwerri Dios chuáni, rúni jínerrí liwéníu. U'ijnaniu cuíta jútainchu. ⁸ Jáicta ínu áabai chacáalee rículai narrishibiacta iyá saíca, íyau tánashia náani íyai; ⁹ ichúni náa'a bálinaicoo néeni, ya imá nalí: ‘Liá'a Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúi.’ ¹⁰ Ne ínuacta áabai chacáalee rícula ya jócu narrishibia iyá, ijiáyu imáidada cáaye rícula chá'a: ¹¹ ‘¡Áawita liá'a pucúpucubee yáairri ishínaa chacáalee rícu, liá'a cháneerricoo wáiliba nácu, watútuda ináneewani! Yáaque'e léenaa linácu liéni, Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúi.’ ¹² Numá irrú liyáali éerriminaa liá'a carrúnatabeeca lirrú liéni chacáaleeca mawí'inaa cacháninaca, náucha náa'a chóniwenaiibini yáainai Sodoma rícu.

Náa'a chacáalee jócani éebida

(Mt 11:20-24)

¹³ “¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Corazín! ¡Áachunu carrúni jináata jiyámi Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néeni Dios méductata liá'a jócai nacába cáji médanicta íibini, báinacuminaata néejueda nayáwai Diosru, ya nasúwa náabalau jarrájarrai ya

nawáacoo báali íibi quéewique'e náayada néejueda nayáu Diosru.

¹⁴ Ne éerri amáarrau'u cáinabi liá'a carrúnatabeeca mawí'inaa cachánina irrú, náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro ricu ya Sidón.

¹⁵ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jirrúminaata jénaa jinácudacoo áacairra? ¡Jiúrrucuaaminau mawí cáinacula wérri dujiwala jiúcacoo!

¹⁶ “Liá'a éemerri ichuáni, léemiminaa nulí, ne liá'a cháaneerri iyá, licháani nuyá; ne liá'a cháaneerri nuyá, licháaniminaa liá'a bánuerri nuyá.”

Néejuactacoo náa'a setenta y dosca

¹⁷ Náa'a setenta y dosca néejua'inaamiu saícta wérri'e nawówa, namá'ee:

—¡Wawácali, áawita náa'a demonioca médenai wawánacaala najácoo jiji'inaa nácu!

¹⁸ Jesús má'ee nalí:

—Jajá, yáawaiyi, ne nuyá cábeerri Wawásimi cácoo áaqueji léjta éenu íimi únía shínaaca. ¹⁹ Nuyá yáirri irrú wíteeshi cadánani quéewique'e ijínanicoo áai íibi ya aquétu íibi, ya éenaque'e igáanaa quinínama danáanshi lishínaa liá'a wajínaica Wawásimica, jócubeecha liméda irrú máashii. ²⁰ Usáicta iwówa namédacala iwánacala irrú náa'a espírituca, saícta iméda iwówau mawí jáicala iji'inaa tánau áacairrai.

Jesús saíctai wówa

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ne liyáalimi éerri, Jesús saíctai wérri liwówa Espíritu Santoyu, limá'ee: “Nuá jirrú saícai nusálijinaa, Wácalishi wánacaleerri áacai ya áani cáinabi ita'aa, jiyadacala nalí náa'a imíyanica liá'a báyeerrimicoo náucha náa'a yáine léenaa ya néemica. Jajá, Nusálijinaa, léewa jiwówau jáni.

²² “Nusálijinaa éejueda nulí quinínama. Jiní yáirri léenaa tánashia Licúulee nácu, Lisálijinaa rími; jiní yáirri léenaa tánashia Lisálijinaa, bácai rími Licúulee yáa léenaa jáni, ne tánashia Licúulee wówaini liyadarru jini licúnusiaque'ini.”

²³ Lináawa'eewoo lishínaa éewidenaicoo náculau, limá'ee nalí báawachala: “Saícta nawówa náa'a cábenai liá'a icábani iyáca; ²⁴ níwata núfiwa irrú íchaba cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu ya náa'a reybinica wówenaimi nacába liáni icábani iyáca, ne jócu nacába jini; nawówai néemi liá'a éemini iyáca, ne jócu néemi jini.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a samaritano saícaica

²⁵ Báqueerri quéewidacai ley nácu yáau litáania Jesús yáajcha, ya léenedaque'e licábau limá'ee:

—Quéewidacai, ¿tána nuéewa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau jócai amáarra?

²⁶ Jesús má'ee lirrú:

—¿Tána jiliá'a tánerricoo ley ricu? ¿Tána léji liá'a jiliénica?

²⁷ Liá'a quéewidacai ley nácu léeba'ee:

—Caníinaaminaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jidánani yáajchau ya quinínama jiwíte yáajchau; ya arrúnaa caníinaa jicába jiyácachuni chóniwenai léjta caníinau jicába jiyá jájiu.

²⁸ Jesús ma lirrú:

—Jéebani saíca liáni. Jimédacta liáni, jiwáaliaminaa jicáwicaa mamáarraca.

²⁹ Ne liá'a quéewidacai ley shínaaca, liwówai limáacacoo saíca, lisáta'ee léemiú Jesús limá'ee

—¿Ya tána arrúnaa nuyúdacai?

³⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri yáairriu Jerusalén yáajba náalicu Jericó néerra'inaa, jáiwa áabi canédibini jiáu lirrú, jáiwa nanédu jini néedacta liá'a libalaca; náinuuda jini, jáiwa náawai atéwai náinuaca. ³¹ Chítashiawa wánaca jini báqueerri sacerdote bésunau néenee jini lirrú liá'a iníjbaaca, jáiwa licába jini, jáiwa líshiirriu liúcha liáawai. ³² Cha léechoo báqueerri néenaa ná'a levítaca libésunau néeni, ne licába'inaamini líshiirriu liúcha, jáiwa liáawai. ³³ Ne báqueerri washiálicuerri Samaria néenee sái yáairriu lirrícuba léja liá'a iníjbaaca, licába'inaamini, carrúni jináata licábaqui jini. ³⁴ Lirrúniu lirrú, jáiwa liméda lidabee acéiteyu ya vino, jáiwa lidájida litúcai. Jáiwa lirda jini lishínaa éema ítalau, litée jini áabai cuíta rícula litúya jini. ³⁵ Cajójchanaami, liá'a samarítanoca lijéda léjta chámai éerriicta lishínaa tráawaju wéni, jáiwa liá lirrú jini liá'a cuíta wácalica ya limá'ee lirrú: 'Jitúya liáni washiálicuerrica, ne jigáastacta áabata mawí, nupáidaminaa jirrújoni jáicta nuéejojoo.' ³⁶ Sáicai wérri, ¿tána néenaa náani matálitaica canúinai cába liá'a washiálicuerri canédi ínuedanimica?

³⁷ Liá'a quéewidacai ley shínaaca léeba'ee:

—Liá'a carrúni jináatai cába liyá.

Jesús má'ee lirrú:

—Ya jiáu jiméda chacábacanaa.

Jesús yáairri rúbana néerra ruá'a Marta ya Mariaca

³⁸ Jesús síguia lishínaa iníjbau (náajcha ná'a lishínaa éewidenaicoo) jáiwa liwárroo áabai chacáalee rími, báquetoo ínetoo yácta jí'ineechoo Marta rurrishibia liyá rúbana rícula. ³⁹ Marta wáalia báquetoo ruéenajetoo jí'ineechoo María, wáaichoo ruyáca Jesús íiba néeni ruémique'e liá'a limáni liyáca. ⁴⁰ Ne Marta urrúniu wówa linácu liá'a íchaba arrúnai'inaa rumédaca, tándawa rurrúniu Jesúsru rumá'ee lirrú:

—Nuwácali, ¿jini wéni jirrú nuéenajetooca rumáacau'u nuyá bácai quinínama liájcha liáni tráawajuca? Jíiwa rulíni, ruyúda'aa nuyá.

⁴¹ Ne Jesús éeba'ee rulí:

—Marta, Marta, urrúni jiwówa ya máashii jiwówa íchaba jishínaa nácueji. ⁴² Ne ái áabai mawíyii chúnsaica já'a. Mariaca ruwína mawíyii saíctaca, ya jini'inaa éenaa léeda rúcha.

11

Jesús ya liá'a oraciónca

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Báitate Jesús órau liyá áabai yáarruishimi, ne quéecha'inaami linísa li'óracuwai, báqueerri néenaa ná'a lishínaa éewidenaicoo má'ee lirrú:

—Wawácali, jéewida wa'óracoo, léjta Juan éewidau'u lishínaa éewidenaicoo.

² Jesús má'ee nali:

—Jáicta i'órawai imá chá'a:

‘Wasálijinaa yáairri áacairra, chóniwenai cáarru nacába jijí'inaa. Jínu chérra liá'a jiwánacaalactaca.

³ Já walí iyacaishi warrúnaani éerri jútainchu.

⁴ Jimíya máecha wajíconaa níwata wayá lécchoo wamíya máecha najíconaa quinínama náa'a médenai walí máashii.

Jáicta máashii ínu wáatalai ujínda wacácoo jíconaashi rícula.'

⁵ Jesús má'ee lécchoo nali:

—Wamáacate báqueerri éenaa wáalierrri báqueerri lijúnicaui, yá'ee béewami táayebee'inaa liá'eewoo júbana néerra ya limá'ee jirru: ‘Nujúnicaui, jiprésta nulí matálii páani, ⁶ níwata báqueerri nujúnicaui chóca rimii nisa línu déecucheji núbana néerra, ya jini nuwáaliani nuáni'inaa lirrú.’ ⁷ Ne yáawaiyi jócta léeba jichuáni cuíta lícucha limáminaa jirru: ‘Ujijódia nuyá, cuíta núma báyeerriu, ya nuéenibi ya nuyájani rúwacuwai; jócu nuéewa nubárruacoo nuá jirru.’ ⁸ Ne numá irrú áawita jócu libárru liá irrúni liá'a jirruánaica áawita jijúnicaicani, liáminaani jimésudacta liwówa, ya liáminaa jirru quinínama liá'a jirruánaica. ⁹ Tándawa numá irrú: Isátau, ya Dios yáaminaa irrúni; imúrru, ya ínuminaa linácu; imáida cuíta náanibala, ya liméecuminau irrú. ¹⁰ Jiníwata liá'a sáterraica, lirríshibiaminaani; ya liá'a múrruerricani, línuminaa linácu; ya liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

¹¹ “¿Áiminaa báqueerri éenaa já'a cacúlectani, ya licúulee sáacta liúcha áabai cubái, léenaaminaa liá lirrú bácuá áai? ¹² ¿O lisátawee jiúcha bátui éewishi, éenaaminaa já lirrú áabai aquétu? ¹³ Ne iyá máashiicani séewirri, yáaine léenaa yáa éenibirru saícabeeca, ¡chitashia ta mawí jini Isálijinaa yáairri áacai liáminaa irrú Espíritu Santo isáacta liúchani!”

Náa Jesús jíconaa lirríshibia demonio wítee

(Mt 12:22-30; Mr 3:20-27)

¹⁴ Jesús jéderriite liyáca áabai demonio báqueerri washiálicuerri wáneerrite limáacacoo manúma; ne quéecha'inaami lijíacoo liá'a demonioca, jáiwa léewa litáaniacai. Náa'a chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ¹⁵ Ne áabi má'ee: “Beelzebú, demonio wácalica, léwa cha yáa lirrú liwíteu liáni washiálicuerrica léewaquee'e lijéda demonio.”

¹⁶ Ne áabibi, namédaquini'e lirrú áabai trampa, nasáta'ee liúcha áabai jócai nacába cáji áaqueji. ¹⁷ Ne Jesús, liáca'e léenaa liá'a nédacanicoo nayá nácu, limá'ee nali:

“Quinínama país nashírrictau nayá wáacoo, ya máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá jájiu, ya náa'a chóniwenai jócuminaa nayá saíca nayá wáacoo, cháminaa cábacanaa nali, léjta áabai néenajinai náiinua yáacaminau nayá wáacoo. ¹⁸ Cháminaa cábacanaa, Wawásimi máashiiquicta licába yáacacoo liyá jájiu, ¿chíta quéeuwau'u cadánani liwítee cábacoo jini? Numá irrú liáni, imácala jáica nujéda demonio Beelzebú wítee dánaniyu. ¹⁹ Ne cháctacalani, ¿tána yáa ishínaa chóniwenai irrúi wíteeshi danáanshi najédaquee'e demonio? Tándawa, nayá jájiu náayada liá'a yáawaiyica, ne iyácala yúquenaueu iyáca. ²⁰ Jiníwata nuyácta jéda

demonio numédani nuyáca Dios wíteeyu, liáni wówerri limáca Dios wánacaalactaca jái iinu irrúi.

²¹ “Áicta báqueerri washiálicuerri cadánani já'a ya liwáalia íchaba arma ya litúya líbanau, liá'a liwáaliani líbana lícuu jiní éenaa linédu liúcha. ²² Ne áicta báqueerri iinuerri liyáctalaca mawí cadánani liúcha ya ligáanani, léeda liúcha lishínaa ármami liwínani liwówau nácula, ya quinínama línda litée liá'a liwáalianimica limédaque'e léjta liwówau'u.

²³ “Liá'a yáa nuájcha áabena, léewa nujínai liérta, ne liá'a jócaicta yáawaqueda nuájcha, léewa cacáarraliacai liérta.

Liá'a espíritu máashii éejuerricoo

(Mt 12:43-45)

²⁴ “Jáicta áabai espíritu máashii jáu báqueerri washiálicuerri yúchai, jínaneerriu yáarruishi máacarractaca limúrru liwówa iyabacta'inaacoo; ne jinícta línuctani, lédacanictau lirrúwoo: ‘Nuéejocawai núbana rículau nujiáctejimicoo.’ ²⁵ Jáicta léeuwawai, línu linácu liá'a washiálicuerrica léjta áabai cuíta máisai jíchuderrriu ya nachúndadanini sáica. ²⁶ Néenee liáu liáawaqueda siete espíritu lítalau mawíni máashiicaca liúcha, ya quinínama nawárruau nayá liwówa lícu liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérri liyá quéecha yúcha.”

Wówashí sáictai wérri yáawaiyiica

²⁷ Nácula Jesús táania liyáca linácueji quinínama liáni, báquetoo ínetoo chóniwenai íibicha rumáidada'ee rumáca:

—¡Sáicta ruá'a ínetooa cúlicuechoo jiyá ya rudáwinaa jiyá!

²⁸ Jesús éeba'ee:

—¡Sáicta mawí tánashia liá'a éemerri Dios chuáni, ya liméda liwánacaala!

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jiní éenaa limédaca

(Mt 12:38-42; Mr 8:12)

²⁹ Náa'a chóniwenai máanabacanaamica náawaca'eewoo Jesús téeki, jáiwa lichánau léewida nayái limá'ee: “Náani chóniwenai chóque'e sánaca bájjalani máashiicaca; nasáta'ee ya nawówai nacába jócai nacába cáji, ne Dios jócai éejoo liméda nalí léjta limédau Jonás yáajcha. ³⁰ Ne léjta Jonás liyá señal nalí náa'a chóniwenai yáainemi Nínive, chacábacanaa lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, núyadaminaa nuyáu léjta áabai señal nalí sána'inaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca'a. ³¹ Jáicta amáarra cáinabijoo limáidacta'inaa quinínama náani chóniwenai chóque'e sánaca, rubárruaminau ruá'a reinaca ínnuechoomi déecucheji rumáminaa jóca sáica nayáca; jiniwata ruyá ínnuechoo déecucheji wérri bájjirra cáinabi íteeki, quéeewique'e ruéemi Salomón wíteeca, ne nuyá yáairri yáajcha chóca rími áani, mawíyii cawéni Salomón yúcha. ³² Chacábacanaa lécchoo jáicta amáarra cáinabijoo, nabárruaminaujoo náa'a Nínive sánaca quéeewique'e namá náani chóniwenai jócani saícayaca; níwata náa'a Nínive sánaca, néemi'inaami Jonás chuáni, jáiwa néejoo Diosrui, ne nuyá yáairri chóca rími áani, mawíyii cawéni Jonás yúcha.

Liá'a lámpara yáairri'inaa nanácu

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ “Jini túculierri áabai lámpara ya ta libáyaqui jini, jini limáacalani áabai cajón yáajabani, limáacaminaani áacai, quéewique'e náa'a wárruenaicoo nawáalia jucámarrabee. ³⁴ Jituí cháí cábacanaa léjta áabai lámpara jináanairru; saícaquicta jituí, quinínama jináanai liwáaliaminaa jucámarrabee; ne máashictani, quinínama jináanai yáairri catáwacacta. ³⁵ Jicáwaa jiúchaujoo quéewique'e liá'a jucámarrabee yáairri jinácu, jócu lináwau catáwacabeeyu, quéewique'e quinínama liá'a jimédanica lijiáque'iu jirrú saíca. ³⁶ Ne quinínama jináanai liwáliacta jucámarrabee saícaica, jini éewo'u jiyá catáwacacta, jicáaminaa quinínama jucámarranaa liá'a jimédanica, léjta áabai lámpara jáicta liquénai quinínama cábaní cámarraa.”

Jesús má'ee nanácucha náa'a fariséobinica ya quéewidacaica ley shinaabinica jócala machácani nawítee

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

³⁷ Quéecha'inaami Jesús nisa litáaniacai, báqueerri fariseo cúmida líya líibana néerra, jáiwa Jesús wárruau liwáacoo mesa nácula. ³⁸ Liá'a fariséoca, licáarrudau licába jóca liméda liwánacaala liá'a nawítee nabádeda nacáajiu jóctanaa náayaa. ³⁹ Ne Jesús má'ee lirrú:

—Iyá fariséobinica méetuedenai líteeji liá'a básoca ya mitájia, ne iwówa lícu cashíamui yáca liyú liá'a shínaashica inédunica ya liá'a iwítee máashiica. ⁴⁰ ¡Chóniwenai jócani éewa nédacanicoo saíca! ¿Jócu yáa léenaa liá'a méderri bináawe sái ya liméda liá'a yáairri lirrícu léccchoo? ⁴¹ Yáa ishínau limósnau liá'a yáairri iwówa lícu, cháminaa limáacacoo masácula.

⁴² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá fariséobinica! shírrenai Diosru díesnaa méenaami éenaa áabata méenaami éenaa liá'a ibánacalaca píituinamai jí'ineerri menta, ya ruda ya quinínama méenaami banácali júbinica, ne jócani méda machácanica ya caníinaabeeca Diosru. Léewa éewani iméda liárta, ya jócu imáaca iméda léccchu liá'a áabatata.

⁴³ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, fariséobinica! wówenai iwáalia yáarrubaiu mawí cawéninamaica sinagoga rícu, ya iwówai chóniwenai natáa irrú saícai wérri cáaye rícuba.

⁴⁴ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá cháni cábacanaa léjta útawi máanalini yáarrui, jócai iyadau chóniwenai tuírricu, náa'a chóniwenai báawedani jócta náa léenaa jini!

⁴⁵ Néenee báqueerri quéewidacai ley shínaa éeba'ee, limá'ee:

—Quéewidacai, liéni jimáni jiyá nalí náani, jócai saíca cáacoo walí léccchoo.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee:

—¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá léccchoo, quéewidacaica ley shínaaca!, yáainei áabirru cadúcunibee léjta náayu'u éemarru cadúcunibee, ne iyá jócai iwówechoo idúnu nácu icáajiyu.

⁴⁷ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá!, chúndenai iméda náutabee náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, náa'a iwérrinaibimi ínuanimi báinacu. ⁴⁸ Liyú liárta iwówau'u imáca áabenaaca iwíteu náajcha iwérrinaibimi médani báinacu, ne nayá

íinuenai yáawaa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni, ya iyá médenai bárrueda náutabee.

⁴⁹ “Tándawa, Dios liwítee rícuejiu limá'ee: ‘Nubánuaminaa irrú íiwadedeerri nuchuáni ya quéewidacani, ne ínuaminaa áabi néenaajoo, ya áabiminaa icánaquedanijoo.’ ⁵⁰ Ne náa'a chóniwenai chóque'e sánaca, Dios sátaminaa náucha nanácue sái liá'a náirranaami náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, rícuete cáinabi quénucuwai, ⁵¹ rícuete Abel íirranaami néenee cáashia Zacarías íirranaami néerra, liá'a náiiinuanimi béewami lirrú altarca ya templo. Tándawa Dios sátaminaa lijúniba sái liá'a limáanalacaca náucha náa'a chóniwenai chóque'e sánaca ya licástigaaminaa nayá.

⁵² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, éewidenai ley shínaa nácu!, iyá léjta náa'a túyenai cuíta núma Dios shínaa, jiní yácala léenaa linácu sáica, jiní íjinacalau Dios yáajabalicu, jiní índaca áabi jínacoo.

⁵³ Jesús nísá'inaami limá nalí léji liéni, náa'a quéewidacaica ley shínaaca ya fariséobinica, jáiwa íiwirri wérri nawówai, ya ta nachánau najódia nasátada néemiu liyá íchaba chuánshiyu, ⁵⁴ naméda'ee lirrú trampa quéewiquinicta nachálujuedaca liyá cháquinicta néewa náa lijíconaa liyú liá'a chuánshi limánicaja.

12

Jesús éewida'ee lijúnta sái liá'a chámainsi wítee

(Mt 10:26-27)

¹ Nácula íchaitaa náawacau miles ya miles chóniwenai, bájjialacalani nadánaida yáacau nayá wáacoo. Jáiwa Jesús chánau litáaniacai, limá'ee lishínaa éewidacoo quéechanacu: “Cáwi icába yúchau néewidacala náa'a fariséobinica, liwówau'u limáca, chámaica nawítee. ² Jiníwata liá'a báyeerrimicoo néenaani'inaa náa léenaa nácu, áawita liá'a báyeerrimicoo arrúnai'inaa jiácoo jucámarrai rícula náaque'e léenani. ³ Tándawa, quinínama liá'a itáanianica catáwacacta, jíeirri'inau jucámarrai jíirricula; ya liá'a imáni cabáyainta áawita ibáya íibana númau, arrúnai'inaa namáidada cuíta íteeji.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai

(Mt 10:28-31)

⁴ “Iyá nujúninai, numá irrú: jócai éewa cáarru icába liá'a máanalíu wanáanai, ne jiní léewani liméda mawiá. ⁵ Nuíiwa irrú sáica liá'a tánashia éewani cáarru icába yáawaa: ‘Cáarru icába liá'a wáliierri wánacaalashi cáwicaishi nácu léewacala lédacani ya ta libánua infierno* rícula jini. Léewa éewani cáarru icába lierra.’

⁶ “¿Jócai iwénda cinco míshiidu chámai moneda nácueji rími? Ne áawita chácani Dios jócai míya máecha áabai néenaa. ⁷ Ne áawita iyá jájiu, iwíta báinaa lijútdani máanabaca báajunaa. Tándawa jócu éewa cáarru iyá. Iyá cawénini mawí íchaba míshiidu yúcha.

Náa'a jócani báí Jesucristo nácueji chóniwenai náneewa

(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

* **12:5** infierno Yáarruishi náctalau náa'a máanalini nawówanaami jócani éejueda nayáu Diosru.

⁸ “Numá irrú áicta báqueerri chóniwerri jócai báí íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, cháminaa cábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócuminaa báí nuiwa lináawa léchchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca. ⁹ Ne liá'a báiyii íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, báiminaa nuiwa lináawa léchchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.

¹⁰ “Dios méetuaminaa lijíconaa liá'a chóniwerri táanierri máashii nunácucha nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne jócuminaa liméetua lijíconaa liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácueji.

¹¹ “Jáicta natée iyái sinagoga rícula o lináneewa náa'a chóniwenai yáairri léenaa léemi saícani o máashiibeecani o nanáneewa náa'a wánacaleenaica, o'icáarrudau chítashia éewo'inaa ijiácoo o imáqui jíní, ¹² jiníwata jáicta línu liá'a éerrica itáaniacta'inaaca, liá'a Espíritu Santoca léewidaminaa iyá, tánashia itáaniani'inaa.”

Carrúnatai nawáaliacta narrícucau

¹³ Báqueerri náibicha náa'a chóniwenai limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jimá lirrú liá'a nuéenajirrica, liáque'e nushínaa léenaa liá'a shínaashi máaquerricoo walí.

¹⁴ Jáíwa'ee Jesús éeba lichuánii:

—Nujúnicaí, ¿tána máaca nuyái irrúí léjta liá'a yaárri léenaa licába saícani o máashictani o cashírruedacaica?

¹⁵ Limá'ee léchchoo: Itúyau iyá quinínama liúcha liá'a iwówau'u iwáalia méenaami quinínama; níwata liá'a cáwicaishica jócai ínu lirrícueji liá'a wawáaliacta méenaami.

¹⁶ Néenee líiwa nalí liéni áabai cha licábacanaa: “Báqueerri washílicuerri rícuerrí, yáte lirrú lishínaa cáinabi banácali manuábai íta. ¹⁷ Liá'a rícuerrica lichánau lipénsaa lirrúwoo: ‘¿Tána'ee numédajoo? jócai nuwáalia liárru nuwáaliacta'inaa nushínaa shínaashi íta.’ ¹⁸ Limá'ee lirrúwoo: ‘Ya ta nuá léenaa numédani'inaa. Nucáarraliaminaa nushínaa banácali yáarrui, ya ta numéda áabi mawí máanuica, quéewique'e nuwáaliada néeni nushínaa banácali íta, ya quinínama liá'a nuwáalianica. ¹⁹ Ne ya ta numá nuliwoowai nuyá jájiu: Nujúnicaí, jiwáalia íchaba wérri shínaashi éeneerri'inaa jirrú íchaba wérri camuí; jiwówa íyabau, jíyau, jírri, saícta jiméda jiwówau.’ ²⁰ Ne Dios má'ee lirrú: ‘Mawítee, wáalee táayee máanali jiyájoo, ya liá'a jiwáaliadanica ¿tánarru saí'inaa jíní?’ ²¹ Cháwa cábacanaa libésunacoo liájcha liá'a washílicuerri yáawaquederri lirrícucáu liyá jájiu ne carrúni jináatai Dios náneewa.”

Dios túya léenibiu

(Mt 6:25-34)

²² Liáwinaami Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: “Liáni numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a íyacaishica éewau'inaa cáwi iyá, jiní íibala nácuu isúwani'inaaca. ²³ Liá'a cáwicaishica mawí cawénica íyacaishi yúcha, ya liá'a náanaishica mawí cawénica íibalashi yúcha. ²⁴ Éeda natuínaa náa'a míshiiduca: Jócani yáabana, jiní nawáaliacala nashínau, jócani wáalia nábanau nawáaliadacta'inaa náaya'inau; ne áawita chácani, Dios yáirri náaya'inaa. ¡Chíta mawí jíní iyá cawénini míshiidu yúcha! ²⁵ Ne áawita chácani, iméda urrúni iwówau, ¿tána éenaa idáwineda icáwicau áabai hórre mawí? ²⁶ Ne

jócta éenaa imédacani liá'a mawí píituica, ¿tánda urrúni iwówa linácueji liá'a mawí méenaamica?

²⁷ “Éeda natuúnaa náa'a íiwinaashica chítashia nadáwinau'u jini: jócani tráawajaa jini natíticala. Ne áawita chácani, numá irrú liá'a rey Salomónimica, áawita liwáalia quinínama lishínaa méenaami cawéninamaica, jócai súweda líibalau léjta íiwinaashi.

²⁸ Ne Dios yácta sáicta nacábacanaa náa'a íiwinaashica yáaine chóque'e bacháida lícu, ya cajójchanaami léemawai, ¡chíta mawí iyá jini liáminaa irrú íibala irrúnaanica, iyá chóniwenai jócai éenaa éebidaca! ²⁹ Ne tándawa, umáashii iwówa máacoo, imúrru tánashia íinuni'inaa íyawai ya írra'inaa. ³⁰ Jiníwata quinínama liáni, léewa wáneerri urrúni chóniwenai wówa náa'a éerri rícu sánaca, ne iyá wáalianai báqueerri isálijinau áacai, yáirri léenaa tánashia irrúnaanica. ³¹ Iyá imáaca iwíteu linácula liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa irrishibia quinínama léji liéni.

Rícucaishi yáairri áacairra

(Mt 6:19-21)

³² “Ucáarru iyá nushínaa oveja jínanenai nuájcha, iyá áulabani rími, ne Nusálijinaa sáicalani liwówaiyu liá irrú lishínaa wánacaalashi. ³³ Iwénda liá'a iwáalianica, ya yáa nalíni náa'a carrúni jináatanica; éeneda iwáalia chácala wáalii, jócai salírrani, cháminaa máanui wérri rícucaishi áacairra jócai amáarra, jóctala canédi éewa liwárruacoo jini camárta íyacala shínaashi néerra. ³⁴ Táshia nácuha iwáaliacta ishínaa cawéninamai, iwówa néeniyá lécchoo.

Arrúnaa wachúnicoo

³⁵ “Léjta náa'a cashírruedacanica súwedenai nábalau sáica ya nashínaa lámpara túculerriu, nanénda nawácali ínuca, chacábacanaa iyá chúni jáicta línu léji liá'a Wawácalica. ³⁶ Imédau léjta náa'a tráawajadorbinica néndenai nayáca nawácali éejoocoo áabai boda yúcha, jáicta línueda cuíta númai le naméecu lirrú jiliá'a. ³⁷ Sáicta náa'a cashírruedacanica jáicta línu léji liá'a nawácalica, ya línu nanácu cáwi. Ne yáawaiyii numá irrú nawácalicaja liwána nawáacoo mesa nácula, ya táminaa lishírrueda náayai. ³⁸ Sáicta wérri nayá, línueta nanácu cáwi béewami táayebee o mésactala éerri. ³⁹ Yáa léenaa sáica linácu liéni: Liá'a cuíta wácalica liáctata léenaa táshia hóraa línu léji liá'a canédica, jócata línda naméecu líbanai nanéduque'e lishínaa. ⁴⁰ Iyá lécchoo ichúniu; jiniwata nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaa jócta nanénda nayá nuyá.”

Liá'a cashírruedacaica machácaniyaca ya liá'a cashírruedacai jócai machácaniyaca

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Pé'eru sáta'ee léemiú Jesús:

—Nuwácali, ¿jiiwadedá liáni licábacanaa walí sái'inaa já'a bácai o quinínamarru sái'inaa wéeca?

⁴² Limá'ee liá'a Wácalishica: “¿Tána léji liá'a chóniwerri liwácali máacani machácani liyáca ya cáwi wíteeyaca, liwácali máacani lirrú litúyaque'e líbana, quéewique'e liá íyacaishi éerdi náayaca?

⁴³ Sáicta liá'a cashírruedacaica, jáicta liwácali ínuí méderrii

liyá léjta limáyu'u lirrú. ⁴⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa liwánacaala quinínama liá'a liwáalianica. ⁴⁵ Ne liá'a cashírruedacaica lipénsacta lirrúwoo liwácali déecudacalau, lichánau liméda máashii nanácula náa'a áabi cashírruedacani ya náa'a íinaca cashírruedacani, ya lichánau liyaca ya líirracalícamadectalaca, ⁴⁶ liá'a éerrica jócta linénda liyá liwácaliu, ya áabai hóraa jócai liá léenaa nácu, liwácali íinuminaa ya ta licástigaa cáiwinaa jíni, liúcaminaa liyá chacábacanaa léjta náa'a jócani machácaniyaca.

⁴⁷ “Liá'a cashírruedacaica yáirri léenaa tánashia liwówai liwána liméda liá'a liwácalica, ne jócai chúni liyáca, jíní léewidacala, licástigaaminaani libásaidaminaa liyá íchabachu. ⁴⁸ Ne liá'a cashírruedacaica jócai yáa léenaa liméda liá'a máashiica, jócai'inaami náa bájjiala libásaca. Liá'a náani lirrú mawí íchaba, chacábacanaa léchchoo nasáta liúcha íchaba; ne liá'a namáacani lirrú nashínaa chawítemija'a, chacábacanaa nawána liméda mawí máanui léchchoo.

Náa'a chóniwenai shírridenaiu Jesús nácueji
(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nuyá ínuerri éerri rícula nutúcula chichái; ya ¡chítata nuwówau'u núcába léemau'u jíní! ⁵⁰ Arrúnaa nusúfria bájjialanaa, ¡ne máashii wérri nuwówa nunénda libésunacoo quinínama liérta! ⁵¹ ¿Éebida nuínucala éerri rícula nuínda saíctaque'e iwówa iyáca? Numá irrú jócala, índerri quéewique'e ishírrida yáacaque'iu. ⁵² Ne chóque'e wabéechalawoo, cinco néenajinaí wáacoo áabai cuíta lícu máashiiminaa nacába yáacacoo, matálitai chámata júnata, chámata matálitai júnata. ⁵³ Liá'a lisálijinaca máashiiminaa licába licúuleu, liá'a licúuleeca máashiiminaa licába lisálijinai; ruá'a natúwaca máashiiminaa rucába rumíyacalau ya rumíyacaula máashiiminaa rucába rutúwau; ruá'a rúneerruca máashiiminaa rucába runírru ya runírru máashiiminaa rucába rúneerru.”

Chíta quéewau'u wáa léenaa linácu liá'a éerrica
(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

⁵⁴ Jesús má'ee léchchoo chóniwenairru: “Jaícta icába sáanaí nacúdacoo chéni éerri wárruactalacoo, imá'ee yúwerri'inau, ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁵ Ne áicta cáuli cánacau bácheji imá amúabeecala'inaa chunídanaa, ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁶ ¡Chámaini wítee!, Ne yácta léenaa icába éerri cábacanaa bésuneerri'inaacoo cáinabi íta'aa, ¿chíta quéewau'u jócu yáa léenaa icába liéni éerri Dios iyadani liyá icába?

Arrúnaa jéeneda jiyá liájcha saíca liá'a jijínaica
(Mt 5:25-26)

⁵⁷ “Jesús má'ee nalí: ‘¿Tánda jócu yáa léenaa icábacoo saíacta o máashicta iyá jájiu imá tánashia saícai? ⁵⁸ Báqueerri yácta jijíconaa, ya litée jiyá jiyadacoo nalí náa'a wánacaleenaica, arrúnaa jéeneda jichúnicoo jóctanaa natée jiyá ái éerri já'a jéewaque'e jichúnicaní, quéewique'e jócu natée jiyá lináneewa liá'a yáirri léenaa licába saíactani o máashictani; léejuedaminaa jiyá nalí náa'a soldado, ya támina naniquí jiyái cuíta manúmai rícula. ⁵⁹ Ne

numá jirrú jócuminaa jijíáu néenee, cáashia jipáida quinínama liá'a jimówinianica.' ”

13

Liá'a mawí cawénica wéejuacoo Diosru wajiconaa yúchau

¹ Liyáalimi éerri áabi yáau nacába Jesús, náiiwadede'ee lirrú Pilato bánuaca náiinua áabii washíálicuenai Galilea néenee sánami, yá'ee léewida náirra náa'a cuéshinai írranaa íibi sacrificioyu. ² Jesús má'ee nali: “¿Imáuminau irrúwau libésunacalau liéni náajcha náa'a washíálicuenaimica yáainaimi Galilea rícu, níwata nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a ishínaa cáinabi íta sánaca? ³ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá. ⁴ ¿O imáuminau irrúwau nanácu náa'a dieciocho máanalinimica licá'inaamiu nawítee liá'a cuíta áacai yáairrimi chacáalee Siloé rícu, nali mawíni cajíconaaca náucha náa'a yáaine Jerusalén rícu? ⁵ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a higuera jiníyii íta

⁶ Jesús íiwa'ee nali liáni licábacanaaca: “Báqueerri washíálicuerri wáaliatē áabai banácali jí'ineerri higuera lishínaa shínaashi íta'au, liá'inaamiu licába liácta higos, ne jiní línucta líta. ⁷ Jáiwa'ee limá lirrú liá'a washíálicuerri túyerri lishínaa shínaashi: ‘Jicábateni, matáli camuí nuínuca numúrru líta liáni higuéraca, ne jiní wérri nuínucta líta. Jiwíchuani, ¿tándashia ta liwína liyá néeni cáinabi újni?’ ⁸ Ne liá'a túyerri lirrú cáinabi limá'ee léeba lichuáni: Nuwácali, jimáaca újniibini le camuícaja liáni; nuwáseda'a lirrú cáinabi nuáque'e lirrú abono. ⁹ Cháminaa cájbami liá lítau; ne jóctacala, ya ta jiwíchuacojoni.”

Jesús chúni báquetoo ínetoo mulídu wójuna eérdi nawówa íyabactacoo

¹⁰ Áabai éerri, eérdi nawówa íyabactacoo, Jesús chánau léewidaca áabai sinagoga rícu; ¹¹ ya néeni báquetoo ínetoo bálinechoo báinacu wérri dieciocho camuí. Áabai espíritu máashii máacani mulídu ruwójuna, jócau éewa rumáchiquiniacoo sáica. ¹² Quéecha'inaami Jesús cába ruyái, limáida rulí limá'ee:

—Ínetoo, jiyá'au chúnicuwai jishínaa bálínacaalashi yúcha.

¹³ Néenee lichánaa licáajiu runácu, liyáalimi ruéewa rumáchiquiniacoo, jáiwa ruchánau ruá sáicai Diosrui. ¹⁴ Ne liá'a sinagoga wácalica íwirri liwówa, níwata Jesús chúnica'ee ruyá eérdi nawówa íyabactacoo, limá'ee nali náa'a chóniwenaica:

—Ái seis éerri já'a eérdi natráawajaaca; ínu liyáli éerri quéewique'e ichúnicoo ibálinacaala yúcha, ne jócai éerdictaca nawówa íyabactacoo.

¹⁵ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Chámai wítee, ¿jócu iwáseda ishínaa pacáa o burro léerdi nawówa íyabactacoo, quéewique'e itée líirra shiátai? ¹⁶ Ne ruáni ínetooa, Abrahám táquetoomica, Wawásimi ya rulí liéni

bálinacaalashica dieciocho camuí, ¿ne jócuminaata nuéewa nuchúni nuwáseda rúcha léerdi nawówa íyabactacoo?

¹⁷ Quéecha'inaami Jesús ma léji liéni, lijínai máaqueneu báinata; ne quíninama náa'a chóniwenai ca sáicta nawówa nacába liá'a máanui Jesús médanica.

Liá'a licábacanaa líimi nácucha liá'a banácali j'íneerri mostaza
(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

¹⁸ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca ya tána cábacanaa núíwa irrú jini? ¹⁹ Chái léjta áabai mostaza íimi báqueerri washiálicuerri yáabanani lishínaa shínaashi íta'au, ya ta lidáwinacuwai máanui, cáashia limédacoo áicubayu máanui ya ta náiiinu náa'a míshiiduca naméda nábanau linácai nácu.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a wáneerri páani múrracacoo
(Mt 13:33)

²⁰ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta nuéewa numéda licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca? ²¹ Chái cábacanaa léjta liá'a wáneerri páani múrracacoo báquetoo ínetoo ruéewidani matálii íinabishi íibirra, quéewique'e liwána íinabishi múrracacoo quíninama.”

Áulabai cuíta núma
(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Jesús liá'a'inaamiu liácoo iníjbaa lícu Jerusalénra, Jesús éewida liácoo chacáalee máanuini rícu ya júbini libésunactacoo liácoo. ²³ Báqueerri sáta'ee léemiwani:

—Nuwácali, ¿áulabani yáainecoo'inaa Dios néerra?

Jesús éeba'ee lichuáni:

²⁴ —Éeneda iméda idánaniu iwárruacoo lirrícu liá'a cuíta nánibala áulabaica; jiniwata numá irrú íchaba éenedaminaa nawárruacoo, ne jócuminaa nawárruacoo. ²⁵ Liáwinaami libárruacoo liá'a cuíta wácalica ya libáya cuíta núma, iyá yáaine bináawa imáidaminaa iyáca: ‘Wawácali, jiméecu walí cuíta núma.’ Ne léebaminaa ichuáni: ‘jócu nuá léenaa chítashia sána iyái.’ ²⁶ Néenee ichánaminau imáca: ‘Wayáwa nárra íyenaimi ya wáirra jiájcha, ya jéewidate washínaa cáaye rícuba.’ ²⁷ Ne léebaminaa ichuáni: ‘Jái nunísa numá irrúi, jócu nuá léenaa chítashia sána iyái. ¡Ishírriu núcha iyá médenai máashii!’ ²⁸ Néeniminaa ícha irrúwoo cáiwinaa yáamuedacta éeu chíchichinaa, icába nawáacoo Abrahám, Isaac, Jacob ya quíninama náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu yáainai Dios wánacaalactalaca, ne ya iyá najédani bináawala. ²⁹ Jiniwata náiiinuminaa chóniwenai ca matuínaami íiba nácueji, ya báacheeji, ya cáirricueji ya áaqueji náawacaque'iu nawáacoo náayaca Dios wánacaalactalaca. ³⁰ Néenee áabiminaa chóque'e náa'a jócani cawéni cábacoo éenajta, náa'inaminaa cawénini'inaa, ya chóque'e náa'a cawénini cábacoo nayá'inaa mawénini'inaa.

Jesús ícha Jerusalén nácu
(Mt 23:37-39)

³¹ Néenee náiiinu lécchoo áabi fariséobini namá'ee Jesúsru:

—Jíáu mayéji áani níwata Herodes wówerri líinua jiyá.

³² Jesús éeba'ee nachuáni:

—Yáa namówai imá lirrú liérta újni iyáliduca: ‘Jicábateni, wáalee ya cajócha nujéda demonio ya nuchúni náa'a bálinaaicoo ya batáijinaami nunísajoo.’ ³³ Ne arrúnaa nusíguia nushínaa iníjbau wáalee, cajócha ya batáijinaami, jiniwata jócai éewau máanali báqueerri cáiwadedacai Dios chuáni Jerusalén yúcha báawachala.

³⁴ ¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya ínueda íibayuni náa'a índenai irrú ínuenai náiiwa irrú Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda iyá nuéenibiyu, léjta ruá'a cawáamai yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajbau, ne iyá jócani wówai! ³⁵ Ne icábate, liá'a iyáctaca máaquerri'inau jinícta'inaa yáairri; ne numá irrú jócuminaa éejoo icába nuyá, cáashia línu liá'a éerrica imácta'inaaca: ‘¡Sáictai wérri liá'a ínuerrica lijí'inaa liá'a wácalishica!’

14

Jesús chúni báqueerri bálinnerriu iméemai náanai

¹ Libésunateu áabai éerrii léerdi nawówa iyabactacoo, Jesús yáau liiyaca líbana néerra liá'a fariséobini wácalica, ne áabi fariséobini néeda'ee nayá natuúnaa. ² Néeni lécchoo báqueerri washíalicuerri yáa Jesús náneewa, bálinnerriu liyú liá'a iméemai wána lináanai. ³ Jesús sáta'ee léemiu náa'a éewidenai ley nácu ya náa'a fariséobinica:

—¿Tána imá iyái? ¿Dios índaminaa wachúni bálinnerriu léerdi nawówa iyabactacoo, jajá o jócuweeca?

⁴ Ne nayá namáaca'eewoo manúma. Néenee liwína liá'a bálinnerricoo, lichúni'e jini ya ta limá lirrúi léewaque'e liácuwai. ⁵ Ya fariséobinirru limá'ee:

—¿Tána éenaa iyái, jicúulee o jishínaa pacáa cáctau útawi rícula, jócu ijéda liyáalimijani, áawita léerdi nawówa iyabactacoo?

⁶ Ne jócu néewa néeba lichuánii.

Náa'a nacúmidani áabai fiestarru boda shínanaaca

⁷ Jesús cába'inaami'e náa'a nacúmidanica namúrru yáarrubaishi mawíyii cawéni namáaca nawáaque'iu líta'aa mesa nácula, liá'ee nawíte limá'ee nalí:

⁸ —Jáicta báqueerri cúmida iyái áabai fiestarrui licásaque'iniu, u'iwáau náarrubai ita'aa náa'a cawénini yúcha mawí, éewerri báqueerri ínu mawí cawéni yúcha; ⁹ ne liá'a cúmideerri iyá chámataanaa éewerri línu limá jirrú: ‘Jimáaca liáarrubai liáni báqueerrica’. Ne ya táminaa báinata jibárruacoo jiácoo jiwáacoo último yáarrubaishi ita'aa. ¹⁰ Báawacha wáucha, nuyá ma jirrú:

Jáicta nacúmida jiyái, jiwáayu quéecha nácu sái yáarrubaishi ita'aa, quéewique'e áicta línu léji liá'a cúmideerri jiyá, limá jirrú:

—‘Nujúnicaí, jibésunau jiwáacoo áabai yáarrubaishi cawéni mawí ítala.’ Cháminaa liwána cawéni jiyá nanáneewa náa'a wáainecoo nayá jiájcha mesa nácula. ¹¹ Jiniwata liá'a máanui jicábacoo, carrúni jináatai'inaa médacoo; ne liá'a carrúni jináatai médacoo, máanui'inaaminaa médacoo.

¹² Jesús má'ee lirrú lécchoo liá'a cúmideerri liyá:

—Jáicta jiwáalia áabai fiesta o léerdi jiyaca, ujicúmida náa'a jijúninaica, ya jéenajinai, o wéena, jiní náa'a ríicubini yáainai jirrú urrúni; níwata nayá léechoo nacúmidaminaa jiyá chacábacanaa, cháminaa jinísa jimáacacoo cawéni.

¹³ Ne uliámaca, numá irrú:

—Jáicta jiméda áabai fiestai, jicúmida náa'a carrúni jináatanica, náa'a jócani éewa najínacoo, náa'a tucútucuni jínacoo, ya náa'a matuínica. ¹⁴ Cháminaa sáicta jiwówa. Nayácala jócani éewa napáida jiyá lijúniba, ne jiyáminaa wáaleerri'inaa jiwéniu, eerri nacáwio náa'a chóniwenai saícanimica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máanui'inaa iyacaishica

(Mt 22:1-10)

¹⁵ Néemi'inaami liéni báqueerri wáairricoo liyá mesa nácula, limá'ee Jesúsru:

—¡Sáicta wérri liá'a iyeerri'inaa iyacaishi máanui wérri Dios wánacaalactalaca!

¹⁶ Jesús má'ee lirrú:

—Báqueerri washíalicuerri méda áabai iyacaishi wérri, ya ta libánua nacúmida íchaba wérri chóniwenai. ¹⁷ Quéecha'inaami léerdicai liá'a iyacaishica, libánua lishínaa cashírruedacai lirrú líiwa nalíni náa'a nacúmidanica: 'Déjcaa jái ya saícai quinínamai.' ¹⁸ Ne quinínama nachána'eewoo namáaca. Limá'ee liá'a báqueerri quéechanacu: 'Chóca rími nunísa nuwéni áabai cáinabi, arrúnaa nuáacoo nucábacani. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirrú.' ¹⁹ Báqueerri má'ee: 'Nunísa nuwéni diez pacáa, píquedenai'inaa cáinabi, arrúnaa nuáacoo nuéneda nucába wáni. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirrú.' ²⁰ Ya báqueerri má'ee: 'Nunísa nucasacoo chóca rími já'a, jócu nuéewa nuáacoo.' ²¹ Liá'a cashírruedacaica léejo'eewoo liwácali néerrau, líiwa'ee liwácalirru quinínama, jócau'u nawówai náinuca. Néenee íiwirri wérri liwówa liá'a liwácalica, ya tá'ee limá lirrú liá'a cashírruedacai lirrú: 'Jiá namówai madéjcanaa cáaye rícula ya plaza rícula chacáalee shínaaca, ya jínda áani náa'a carrúni jináatanica, náa'a macáwanica ya náa'a matuínica ya náa'a tucútucunica.' ²² Déecu'inaami'e mawí cashírruedacai má'ee: 'Nuwácali, nunísa numéda jirrú jiwánani numédaca, aí újnibi já'a yáarruishi.' ²³ Néenee liwácali má'ee lirrú liá'a cashírruedacaica: 'Jiáu iníjbaa lícu ya náa'a yáainai carretera éemanacu, ya jimésuda nawówa náinuque'e nawáarruacoo, quéewique'e cashiámu núbana. ²⁴ Jiníwata numá irrú, jiní'inaa néenaa náa'a nacúmida quéechanacu jócani'inaa éenaa náaya núya nuíbi.'

Chíta quéewau wáacoo Cristo íshiirricu jini

(Mt 10:37-38)

²⁵ Íchaba chóniwenai yáau Jesús íshiirricu; jáiwa léejoo limá'ee nalí: ²⁶ "Ne báqueerriicta íinu nulí, ya jócu caníinaa licába nuyá mawí lisálíjinaa yúchau, ya litúwa, ya líinu, ya léenibi, ya léenajinai, ya léenajetoo, ya liyá jájiu mawí, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo. ²⁷ Ne liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu líinu nuíshiirricu, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha. ²⁸ Ne báqueerriicta éenaa wówai liméda áabai cuíta wérri, jícuminaa

quéechanacu liwáau lijútada léenacta linísacani? ²⁹ Ne áabatayu, liúcacta lidáni ya liáwinaami jócu léenaa linísacani, quinínama náa'a cábenaicani, nachána'inaa nacáidaminaa líiwanaa, ³⁰ namá'ee: 'Liéni washíalicuerrica lichánau liméda cuíta, ne jócai léenaa linísaca.' ³¹ O báqueerri rey yáctau jináwiurru báqueerri rey júnta, ¿jócuminaa liwáau quéechanacu lijútada, léenacta diez mil soldado yáajcha léewa limédacoo lijúnta liá'a ínuerri lijúnta veinte mil soldado yáajcha? ³² Ne jócta léenaa línuua yáacacoo lijúnta, áicta újnibi déecucheji liyá báqueerri reyca, libánuaminaa catéecai chuánshi yáajcha lijúnta jócubeecha naméda jináwiu. ³³ Cháwa licábacanaa, matuínaami éenaa jócai wówai limáaca quinínama liwáalianica, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.

Jáicta iwíduma jócu liá'a lijúwacawai

(Mt 5:13; Mr 9:50)

³⁴ "Liá'a iwídumaca saícai; ne jócta liá'a lijúwacau, ¿chítaminaa léejoo limédacoo saícai jíní? ³⁵ jócai éewau áawita cáinabirru, jíní léewacalau namédaque'e liyú abono. Jiní wéni náucaca. Nawáalianai nawíbau éemiu."

15

Jesús méderri áabai licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerriicoo

(Mt 18:10-14)

¹ Narrúni'eewoo Jesúsru íchaba néenaa náa'a jédenai warrúwa chóniwenai yúcha gobiernorru, ya náa'a áabi chóniwenai máashiini íiwanaa cajíconaanaica, lécchoo néemi'e lirrú. ² Néenee náa'a fariséobinica ya náa'a éewidenai ley Moisés shínaa natáania máashii linácu liá'a Jesúsca namá'ee:

—Liáni chóniwerriica lirríshibia náa'a cajíconaanaica ya líiya náajcha.

³ Néenee Jesús íiwa nalí áabai licábacanaa, limá'ee: ⁴ "¿Áicta báqueerri íibi já'a wáalierrri cien oveja ne liúca áabai, jócuminaata limáaca náa'a noventa y nueve cháléeni bacháidala, ya ta limúrru liácoo liá'a áabai oveja yúcairrimicoo cáashiaque'e líinu linácu? ⁵ Jáicta líinu linácuí, saícta liwówa liúca liséjcu íta'auni, ⁶ jáicta líinu líibana néerrawai, liáawaqueda lijúninai ya náa'a yáainai lirrú urrúni, limá'ee nalí: 'Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala núínu linácu liá'a oveja yúquerrimicoo núcha.' ⁷ Numá irrú cháí cábacanaa saícta wérri wówashi áacairra báqueerri cajíconai nácueji éejuederriicta liwiteu Diosru, náucha náa'a noventa y nueve chóniwenai saícanica jócani arrúnaa éejueda nayáu Diosru.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a báquetoo ínetoo ínuechoo rushínaa moneda nácuu

⁸ "O lécchoo, ¿chíta báquetoo ínetoo wáaliechocta diez monedani ya bátui yúcau rúcha, jócuminaa rutúculia áabai lámpara ya ta rujíchuda cuíta lícuí, rumúrru arrájuata cáashia ruínu linácu? ⁹ Ne jáicta ruínu linácuí, ruáawaqueda rujúninai ya náa'a yáainai rulí urrúni, rumá nalí: 'Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala núínu linácu liá'a moneda yúquerrimicoo núcha.' ¹⁰ Numá

irrú chacábacanaa léccchoo ái saíctani wówa náa'a ángelbini Dios shínaaca báqueerri cajíconaica éejueda liwíteu Diosru.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lisálijinaa míya máecha licúulee jíconau

¹¹ Jesús íiwadeda'ee léccchoo: “Báqueerri washiálicuerri wáaliata chámata léenibiu. ¹² Liá'a, mawí icúlirrijuica, limá'ee lisálijinaarru: ‘Nusálijinaa, jiá nulí léenaa liá'a nushínaa jiwáaliani nulí sái'inaaca.’ Néenee nasálijinaa shírrida nalí quinínama liá'a liwáalianica nanácu. ¹³ Jócai íchaba éerri néenee liáwinaami, liá'a licúulee náishiimica liwénda lishínaa quinínama éenaa, ya liyú liá'a warrúwaca liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, ligástactala máashii quinínama liá'a liwáalianica, liyácta cáwicaishi cacháninai rícu. ¹⁴ Ne linísa'inaami ligásta quinínama liwárruaníu, jáiwa áabai ínaaishi wérri ínu lítala liá'a cáinabi liyáctalaca, néenee liwántedani lináiwai. ¹⁵ Jáiwa liáu lisáta lirrúwoo tráawaju báqueerri washiálicuerri yúcha, lítala liá'a cáinabi yáctalaca, jáiwa libánaa lishínaa finca néerrau jíní litúya puítí. ¹⁶ Liá'a icúlirrijuica wówerricta'ee líya cáawaina liá'a puítí íyanibica, ne jíní yáirri líyani. ¹⁷ Néenee'e lipénsaa lirrúwoo limá'ee: ‘Íchaba tráawajadorbini ya nusálijinaa íbana néeni wáalianai íyacaishi yúctacoo, nácula nuyá áani máanali nuyá nunáiu! ¹⁸ Nuéejotatawai nusálijinaa íbana néerrawai, ya numáminaa lirrújoo: Nusálijinaa, numéda nujíconau Diosru ya jirrú léccchoo; ¹⁹ nuyá jócai saícanata jimáida jicúuleeyu mawíá; jicába nuyá léjta báqueerri jishínaa tráawajadorbiníu.’ ²⁰ Néenee liwína'ee iníjbaa ya tá'ee léejocoo lisálijinaa íbana néerrawai.

“Línu'inaa déecucheji újni'ii, lisálijinaa cába'ee jíní carrúni jináata'ee licábaqui jíní. Licánaca'eewoo licúulee júntau lishíquia'ee ya lishíshi liwídani. ²¹ Néenee licúulee má'ee lirrú: ‘Nusálijinaa, nuyá méderri nujíconau Diosru ya jirrú léccchoo. Nuyá jócai saícanata jimáida cúuleeyu mawíá.’ ²² Ne lisálijinaa má'ee nalí náa'a lishínaa chóniwenai tráawajainai lirrú: ‘Tjéda liá'a íbalashi mawí saíctaca isúwa lináculi. Ya isúwa áabai aníyu licáaji nácu ya áabai zapato líba nácu. ²³ Índa liá'a becerro mawí quéenaaca ya ínuani, wáya áani waméda'aa fiesta saícta'a wawówa. ²⁴ Léca liáni núcúuleeca nédacanimicoo nácu máanalica, ne éējuerri licáwiacoo, nédacanimicoo nácu yúcacoo, ne wáíinu lináculi.’ Jáiwa nachánau naméda fiesta saícta nawówai.

²⁵ “Ne nácula liá'a licúulee nabéecanaataca chalé'e yáa bacháidala. Línu'inaa urrúni cuítarru, léemi'e shímashi wítama yá'ee nawáilaaca. ²⁶ Néenee'e limáida báqueerri icúlirrijui, ya lisáta'ee léemiú liyá tánashia léji líerra. ²⁷ Icúlirrijui má'ee lirrú: ‘Jéenajirri jái éējuacuwai, tánda jisálijinaa wána wáíinua liá'a becerro mawí quéenaaca, licúulee éējuacalau lirrú saíca cáwicalani.’ ²⁸ Ne jáiwa'ee bájiala íwirri liwówai, jóca'ee liwówai liwárruacoo. Néenee táda'ee lisálijinaa jiáu litáania liájcha liwówa yáajchau liwárruaque'iu. ²⁹ Ne limá'ee lisálijinaarru: ‘Jicábateni íchaba camuí nutráawajaa jirrú, séewirri numéda jiwánacaala, ne jiyá jócai yáacaji nulí áabai cabra rími nuínuaque'ini saíctaque'e nuwówa nujúnicaibini yáajchau.

³⁰ Ne líinu'inaa liéni jicúuleeca, gástairri máashii jishínaa warrúwa rúmbabini nácula, ái jáji jiyá wáneerri náiinua lirrú becerro mawí quéenaaca.'

³¹ "Ne lisálijinaa éeba'ee lichuáni: 'Nucúulee, jiyá séewirrínaa yáa nuájcha, quinínama liáni nuwáalianica jishínawa liérra.

³² Tánda arrúnaa waméda fiesta, saíctaque'e wawówa léccchoo, léca liáni jéenajirrica nuédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerriu licáwíacoo, nuédacanimicoo yúcacoo, ne wáiiinu linácuí.' "

16

Liá'a licábacanaa linácu liá'a catúyacaica jócai machácani

¹ Jesús íiwa'ee lishínaa éewidenaicoo liáni: "Báqueerri washíalicuerri rícuerri liwáaliante báqueerri túyerri lishínaa; jáiwa'ee áabi yáau náiiwa lirrú liá'a rícuerrica léca'ee liá'a limáacani túya lishínaa, gásteerri'e liyá máashii lishínaa. ² Liwácali máida'ee lirrú ya tá'ee limá lirrú: '¿Tána léji liéni namáni nulí jinácucha? Jíiwadeda nulí chítashia liá'a quinínama jishínaa tráawajuca, jiyá jócai éewa jitúya nushínaa mawíá.' ³ Lédacani'eewoo lirrúwoo liá'a catúyacaimi rícuerri shínaa: '¿Tána'ee numéda chóquejoo nuwácali jócai yáa nulí mawíá tráawaju? Jiní nudánani nutráawajau'inaa nulíwoo cáinabi, ya báibee nujínanicoo nusáta áabi yúcha. ⁴ Ya ta nuá léenaa tánashia numédani'inaa, quéewique'e ái rishibierri nuyá já'a návana licúlau, jáicta numáacau jiní nulí tráawajujo.' ⁵ Néenee limáida'ee bácaínaa náa'a mówinianai liwácalirru. Lisáta'ee léemiu báqueerri quéechanacu: '¿Chíta máanaba jimówinia nuwácalirru jini?' ⁶ Léeba'ee lichuáni: 'Numówinia lirrú cien tĩmbu aceite.' Limá'ee liá'a catúyacai rícuerri shínaa: 'Jishínaa recibo liáni yáa áani; jiwáayu madéjcanaa ya jitána áabata cincuenta, béewamicta bácaijani.' ⁷ Néenee liáwinaami lisáta léemiu báqueerri: '¿ya jiyá, chíta máanaba jimówinia lirrú jini?' Léeba'ee lichuáni: 'Cien máanabaca trigo ínaabishi.' Limá'ee lirrú: 'Jishínaa recibo liéni; jiméda áabata ochenta, béewamicta máayabacajani.' ⁸ Liá'a liwácali yáa léenaa licába liá'a limáacani wánacaala, yáairri léenaa liyá liméda léjta liwówau'u. Ne jáicta chúnsai nashínaa negocioca, náa'a máinecoo éerri rícu, mawíni cáwi tuí naméda nashíнау, náucha náa'a éewidenai Dios chuáni.

⁹ "Ne nuá iwítee iyá wáalianai irrícucau éerri rícu cajíconaica, igáanaque'e ijúninau, quéewique'e jáicta amáarra rícucaishi áani, narrishibia iyá návana licúlau jócai amáarra.

¹⁰ "Liá'a saícai médacoo áulabai yáajcha, cháminaa cábacanaa léccchoo saíca limédacoo íchaba yáajcha; ne liá'a jócai saíca áulaba yáajcha, cháí cábacanaa léccchoo jócai éewa saíca limédacoo íchaba yáajcha. ¹¹ Ne cháwa cábacanaa, liyú liáni rícucai éerri rícu sái cajíconaica, iyá jócani saíca médacoo, ¿tánaminaa éewida'inaacu yáawaa, nácta irrú liá'a rícucai jócai amáarra? ¹² Ne jóctaca imédau saíca liájcha liá'a jócai ishínaa, ¿tánaminaa yáa irrú ishínaa'inaa yáawaa?

¹³ "Jiní cashírruedacai éewacala lishírrueda chámata liwácanairru; jiniwata máashiiminaa licába báqueerri ya caníinaa licába báqueerri, o machácaniwee báqueerrirruni o lichániwee báqueerri.

Jócai éewa washírrueda Diosru ya rícuairru.” ¹⁴ Naa'a fariséobinica máanalini warrúwa nácu, néemi'inaa quinínama liáni nacáida'ee Jesús náawa. ¹⁵ Jesús má'ee nalí: “Iyá wanárra bésunenaicoo saícaniyu chóniwenai náneewa, ne Dios yáirri léenaa iwówa; ne liá'a washialícuerrri wáaliani áacai mawí, Dios cháanini.

Liá'a ley ya Dios wánacaalactalaca

¹⁶ “Jócu'inaami Juan Bautista íinu újnibi, Dios wówerriicta nayá náa'a chóniwenai áabenaa nawówa liájcha liá'a leyca ya liá'a natánaninica náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni. Néeneete nuíwadedá saícai chuánshica Dios wánacaalactalaca nácu, ya quinínama naméda nadánaniu quéewiquinicta nawárruacoo.

¹⁷ “Mawí jócu tráawaju amáarra liá'a éerrica ya cáinabi liúcha liá'a licúmpliaccó quinínama tánerricoo ley rícu.

Jesús éewida linácu liá'a namáaca yáacactau

(Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)

¹⁸ “Báqueerri washialícuerrri máacacta línuu ya léeda línuu báquetoo, liméda máashii línayu; ya liá'a éederri línuu ruá'a máaquechoo rúnirriu, cháí léccchoo méda máashii línayu.

Liá'a rícuerrica ya liá'a Lázaro carrúni jináataica

¹⁹ “Báqueerri washialícuerrri rícuerrri yáate, séewirrinaa lisúweda líibala cawéninamai ya saícabeetai, ya éerri jútainchu liméda fiesta máanui wérri. ²⁰ Báqueerri léccchoo carrúni jináatai jí'ineerri Lázaro, yáairri cacháunai wérri liwá'eewoo cáinabi rícu líibana núma lícu liá'a rícuerrica. ²¹ Liéni washialícuerrri carrúni jináataica wówerri'e cáawaica liyú liá'a íyacaishi tábi cáirricoo rícuerrri shínaa mesa ítacha; yá'ee áuli narrúni'eewoo nabérruda lichúrruani. ²² Áabai éerri'e máanali léji liá'a carrúni jináataimica, yá'ee náa'a ángelbinica natée'e liyá Abrahám néerra paraíso rícula. Liá'a rícuerrimi máanali léccchoo jíní, jáiwa'ee nabáya jíní.

²³ “Nácula carrúni jináata rícuerrri yáca náarrui rícula náa'a máanalínica, linácuda'ee linániu licába'ee déecucheji Abrahám, ya Lázaro liájcha. ²⁴ Néenee'e limáidada liá'a rícuerrica limá'ee: ‘¡Nuwérri Abrahám, carrúni jináata jicába nuyá! Jibánua Lázaro jisábida licáaji juátau shiátau yáacula, ya línuque'e lidúji nuínanee náculani, níwata carrúni jináata nuyá bájjialanaa lírricu liáni chicháica.’ ²⁵ Ne Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nutáqueerri, jedacaniu linácu liá'a saíca'umi jiyá cáinabi íta'aa, yá'ee Lázaro máashiimiyaca. Chóque'e saícta lírrishibia liméda liwówau áani, ya nácula jiyá carrúni jináata. ²⁶ Nácula liúcha liáni, aí áabai carrátalia wérri wáucha wáacoo já'a ya jiájcha; tándawa náa'a wówerri nabésunacoo mayéji áani jiyáctalaca, jócani éewa nabésunacoo, áawita náa'a yáaine chérri wówai nabésunacoo máyala áani, jócani éewa léccchoo nabésunacoo máyala áani.

²⁷ “Limá'ee liá'a rícuerrica: ‘Nusátani wérri jiúcha, nuwérri Abrahám, jibánuaque'e Lázaro nusálijinaa íibana néerra, ²⁸ nuwáaliacta cinco nuéenajinau, quéewique'e litáania líiwa nalí, jócubeecha náiniu máyala áani carrúni jináata nuyá.’ ²⁹ Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nayá jái wáalia liá'a Moisés tánaninica ya nachuánimi náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu;

¡namédaque'e nawánacaala!' ³⁰ Léeba'ee liá'a rícuerrimica: 'Jajá, nuwérri Abrahám, ne báqueerri máanalimicta éejoo licáwiacoo, ya liiyadau nalí, ya táminaa néejueda nawíteu.' ³¹ Ne Abrahám má'ee lirrú: 'Ne jóta nawówai néemi Moisés chuánimi tánerricoo, ya nachuáni náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, jócuminaa néebida lécchoo áawitata báqueerri máanali cáwiacoo nalí.' "

17

Liá'a carrúnatai cáacoo jícónaashi rícula

(Mt 18:6-7,21-22; Mr 9:42)

¹ Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo: "Ái séewirrinaa cúmid eerri naméda jícónaashi; ne ¡carrúni jináatai liá'a washialicuerri wáneerri naméda najíconau! ² Sáicaíta liérta chóniwerri náuca manuá yáaculani nabáji liwáa nácu bátui íiba máanui wérri, liwánaca naméda najíconau náani júbini rímica. ³ ¡Cáwiwa yúchajoo!

"Jéenajirri médacta máashii jirrú, jiárta liyá; ne licámbiacta liwíteu, jimíya máecha lijíconaa limédani jirrú. ⁴ Éewita liméda jirrú máashii sietechu áabai éerri, ya sietechu línu limá jirrú: 'jóca nuéejoo numéda jirrú máashii', sietechu arrúnaa jimíya máecha lijíconaa."

Éebida Dios nácu léewa liméda íchaba

⁵ Náa'a apóstolu nasáta Jesús yúcha: —Jiá walí wéebidaque'e mawí. ⁶ Jesús éeba'ee: —Iwáaliactata éebidau, éewita piítui rími, léjta bátui líta íimi liá'a mostaza, éewa imá lirrú líani banácali jí'ineerri sicómoro: 'Jéerruau wayéji áani, ya jiáabanau manuá yáacula', ya banácali liméda liwánacaala.

Tána arrúnaa liméda liá'a cashírruedacaica

⁷ "Báqueerri éena liwáaliacta báqueerri cashírruedacai éejuerri bacháideji liáwinaami liyá lipúrreda cáinabi o litúya pacáa, ¿Limáminaa, jiwárroo jiwácoo jiyaca? ⁸ jócai, újni limá lirrú: 'jiwárroo jichúni núyanibi, ya lístau quéewique'e jiméda nuwánacaala, nácula núya ya nuírta. Liáwinaami jéewa jiya ya jírrai.' ⁹ Ya lécchoo jócani liá saícai cashírruedacairru, tánashia liá'a liwána limédaca. ¹⁰ Cha lécchoo iyá, jáicta inísa iméda quinínama liá'a Dios wánani limédaca, ya ta éewa imáca: 'Wayá cashírruedacani jócani cawéni, níwata waméda bácai liá'a arrúnai wamédaca.'

Jesús chúni náa'a diez washialicuenai bálineneu chorrówayu

¹¹ Quéecha'inaa'ee Jesús yáacoo Jerusalén néerra, libésunau béewami náa'a cáinabica jí'ineenai Samaria ya Galilea. ¹² Liwárrua'inaa'eewoo áabai chacáalee rími rícu, najíáu lijúnta náa'a diez washialicuenai bálineneu chorrówa nácu, nabárrua'eewoo déecucheji, ¹³ namáidada'ee cadánani namá'ee: ¡Jesús, quéewidacai, carrúni jináata jicába wayá! ¹⁴ Licába'inaa'ee nayá liá'a Jesúsca, limá'ee nalí: —Yáau iyadacoo sacerdotébinirru. Nácula'ee náawai, saíca jini náa'a bálineneemicoo. ¹⁵ Néenee'e báqueerri néenaa licába'inaa saíca liyái, léejua'eewoowai liá'ee Diosru saícai cadánani, ¹⁶ litúyau linánimiyu cáinabi nácula Jesús náneewa, liá lirrú saícai. Líani washialicuerrica, licáinaberra

jí'ineerri Samaria. ¹⁷ Néenee'e Jesús má'ee: —¿Ya jócai diez namáanabaca náa'a chúneneecoo? ¿Ya náa'a nueve, tanácucha nayá jini? ¹⁸ ¿Jini éejueneu náa Diosru saícai mawí bácai rími liáni déecucha saíca? ¹⁹ Néenee'e Jesús ma lirrú, —Jibárroo, jiá namówai, jéebidacala saíca jiyá.

Chíta línu'inaa jini liá'a Dios wánacaalactaca
(Mt 24:23-28,36-41)

²⁰ Náa'a fariséobini nasáta néemiu Jesús, chacálita'inaa línu liá'a Dios wánacaalactaca, ya liyá léeba náuchani:

—Jáicta línu Dios wánacaalactaca iyá jócainaa jéewa icábaca. ²¹ Jini namá irrú: 'Liáni yáa áani', 'jócta liá'a yáa á'a'; níwata Dios wánacaalactaca jái yáa líbii.

²² Ya Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: —Línuminaa éerri iwówaiminaa icábacani nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ne jócaininaa icába. ²³ Áabi máminaa: 'Liáni yáa áani', jócta 'Liá'a yáa á'a'; ne oyáau néerra, jini isíguiacalani. ²⁴ Cháminaajoni icába éenu berrudeerrica jáicta liquénai quinínama éerri rícu, cháminaa nuínucujoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁵ Ne quéechanacu rúnaa nusúfria bájalanaa, ya nacháani nuyá náa'a chóniwenai liyáali éerri. ²⁶ Cháminaa libésunacoo léjta Noé yá'inaami, cháminaa libésunacoo lécchoojoo liáni éerrica rícu léejocta'inaacoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁷ Chóniwenai liyáali éerrimi íyenai ya íirrenai ya lécchoo cáseneu, cáashia línu liá'a éerrica Noé wárrua'inau barco rículai, línu'inaa liá'a únésacaca, ya quinínama máanali nayá. ²⁸ Chacábacanaa libésunacoo léjta Lot yá'inaami: Yáanimi rícu, chóniwenai cha nawíteemija náaya ya náirra, nawéni ya nawénda, ya náabana ya naméda nábanau; ²⁹ Ne Lot jiá'inaawai líucha liá'a chacáalee Sodomaca, líuwa'eewau éerri ricue chichái, ya azufre amuíyíi lécchoo ya quinínama máanali nayái. ³⁰ Cháminaa liéni éerri rícu líyadaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.

³¹ "Liyáali éerrijoo, línuni náucujoo cuíta íta'aa, liúrrucoo liáque'iu machácani, jócubeecha liwárroo cuíta rícula léeda lishínaa liá'a yéerri lirrúcu; liá'a yéerri bacháida rícu, jócubeecha léejoo cuíta néerra. ³² Édacaniteu runácu ruá'a Lot ínumica. ³³ Liá'a cáarrui máanali Dios jí'inaa nácu, liúcaminau; ne liá'a jócai cáarru máanalica Dios jí'inaa nácu, léeminnaa wárruau Dios yáctalaca.

³⁴ "Numá irrú liyáali táayee nayáminaa chámata máaminnaa nayá áabai yáarrubaijaa íta'aa: Báqueerriminaa yáujoo, ya báqueerriminaa máacaujoo. ³⁵ Chámata ína júlenai nayáca molinoyu, báquetoo yáaicho'inau, báquetoo máaquecho'inau. [³⁶ Chámata washiálicuenai yéenai bacháida rícu: báqueerri yáairri'inau, báqueerri máaqueerri'inau.]

³⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús: —¿Nuwácali, tanácucha'inaa libésunau léju líerra? Néenee'e limá nali: —Táshia liyácta liá'a máanalimi, náinuminaa náa'a wáachulica néerra.

18

Liá'a licábacanaa linácu ruá'a máanirriuca ya liá'a wánacaleerrica

¹ Jesús íiwa'ee nalíni áabai licábacanaa léewidaque'e na'óraca jócubeecha sámú nayá. ² Limá nalí: “Ái báqueerri washiálicuerri já'a áabai chacáalee rícu, báqueerri wánacaleerri, jócai cáarru cába Dios, jócai cawáunta chóniwenai. ³ Liyá chacáaleeca ái báquetoo máanirriu, ruá'eewau liyáctala liá'a wánacaleerrica liyúdaque'e ruyá licástigaaque'e liá'a washiálicuerri méderri rulí máashii. ⁴ Íchaba éerri liá'a wánacaleerrica jócai liwówai liyúda ruyá, ne liáwinaami lipénsaa: ‘Áawita jócu cáarru nucába Dios, jóca cawáunta washiálicuenai léccchoo’, ⁵ ne néenee léjta ruáni máanirriuca éerrii jútainchu ruínu rutáania nuájcha nuyúdaque'e ruyá rushínaa pleito nácu, ya tácoojoo nuyúda ruyájoo, jócubeecha ruínu usébica nuwówa mawiá.”

⁶ Jesús má'ee nalí mawí: “Léewa limáni liáni washiálicuerri wánacaleerrica máashii. ⁷ Wée, sáica cajáni, ¿ya jócuminaa Dios túya léccchoo náa'a éebidenai linácu sátenaicoo liúcha éerri jútainchu ya táayee? ¿Liwánaminaa nanéndaca? ⁸ Numáminaajoo léemiminaa ya liyúda nayá madéjcalicunaa. Ne jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuínu, nuínuminaa náa'a chóniwenai yéenai cáinabi íta'aa, ¿áni újni éebida nunácu já'a?”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a fariséoca ya liá'a cacóbracai impuesto

⁹ Jesús íiwa'ee nalí liéni áabai licábacanaa áabibirru máine'e naliwoo nayá sáicani wítee náucha náa'a áabica: ¹⁰ “Chámata washiálicuenai yáaineu templo néerra na'óraca: báqueerri fariseo ya báqueerri lierra cacóbracai impuesto Romarru. ¹¹ Liá'a fariséoca, libárruau li'óracoó chá'a: ‘Oh Dios, nuyá nuá jirru sáicai jiniwata nuyá jócai cha léjta náa'a áabica, canédi, máashii, méderri liinayu máashii línu yúchau, ya jiniwata jócala cha nuyá léjta lierra cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha. ¹² Nuyá nuyúnnaa chámai éerri semana nácu, ya nuá diezmo liá'a quinínama nugáananica.’ ¹³ Ne liá'a cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha, limáaca'eewau déecuchata, jócai wíta'ee nácuda linániu áacairra, ta jiáirriu cáinabi nácula cáiwii ya liwówa licu limá'ee: ‘¡Oh Dios, carrúni jináata jicába nuyá, nuyá cajíconai!’ ¹⁴ Numá jirru liá'a cacóbracai impuesto, léejo'eewoo líibana néerrau jái Dios pérdonaa jíconaa, ne liá'a fariseo jócai Dios pérdonaa jíconaa. Ne liá'a máanui wérri cábacoo, jócainaa cawéni; liá'a carrúni jináatai cábacoo jiníca, léewani máanui'inaa Dios yáa wítee.”

Jesús dúnu sáamanai nácu quéewique'e Dios yúda nayá

(Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

¹⁵ Náinda'ee Jesúsru sáamanai júbini léccchoo lidúnuque'e nanácu, quéewique'e Dios yúda nayá. Nacába'inaa'ee jini náa'a éewidenaicoo, nárra'ee nayá náa'a índenai sáamanai. ¹⁶ Néenee'e Jesús máida sáamanairru limá'ee:

—Imáaca náarra sáamanaica náinuque'e nuyáctala, o'iyabaida nayá, nayácala jicá'a sáamanai nawárruaminau á'a Dios wánacaalactalaca. ¹⁷ Yáawaiyii numá irrú, táanashia jócai wówai Dios wánacaalactalaca liyá léjta báqueerri samálita, jócaminnaa'ee liwárruau lirrícula liá'a Dios wánacaalactalaca.

Báqueerri washiálicuerri rícuerrri ínuerri litáania Jesús yáajcha
(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

¹⁸ Báqueerri washiálicuerri wánacaleerri lisáta'ee léemiu Jesús:

—Quéewidacai saícái, ¿tána'inaa numédai nuéewaque'e nuéena liá'a cáwícashí jócai amáarra?

¹⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jimá nulí saícaca nuyá? Saícái ái já'a bácai rímii: Dios. ²⁰ Jái jiá léenaa linácu liá'a Dios bánuanica: 'Ujiméda jíinayu máashii báquetoo ínetoo yáajcha, ujínua, ujínédu, ujiméda jinúma yúwicau báqueerrirru, ya cawáunta ya jitúya jisálíjinaarru ya jitúwa lécchoo.'

²¹ Liá'a washiálicuerrica limá'ee Jesúsru:

—Quíninama nucúmplianicai quéecha'inaa icúlirrijui nuyá. ²² Quéecha'inaa Jesús léemiqui jini, Jesús má'ee lirrú: cháucta jibéecha áabata mawí: jiwénda quíninama liárri jiwáalianica jiáque'e nalíni náarra carrúni jináatanica. Ya táminaacojoo jiwáalia mawíjoo áacairra. Néenee jíinu chérri jisíguia nuyá.

²³ Né'e léemi'inaa liá'a washiálicuerrica liáni, jáiwa'ee máashii liwówai, níwata liyá rícuerrri wérri. ²⁴ Jesús cába'inaa máashii liwówa liá'a washiálicuerrica, Jesús má'ee:

—¡Tráawajui wérri nalíwoo náa'a rícupinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca! ²⁵ jócáimínaa tráawaju lirrú liá'a caméeyuca liwárruaque'iu lituí rícu liá'a ishídui yájuca, tráawajui wérri nalíwoo náa'a rícupinica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca.

²⁶ Náa'a éemenaicani nasáta'ee néemiu:

—¿Tána éenaa liácoo Dios néerrai?

²⁷ Jesús éeba'ee nalí: Liá'a jócai washiálicuenai éenaa namédaca, Dios éenaani limédaca.

²⁸ Pé'eru má'ee lirrú:

—Nuwácali, wayá máaquenai quíninama washínau wasíguiaque'e jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—Yáawaiyi numá irrú tánashia máaquerri nunácueji, líibanau, ya líinu, ya léenajinai, ya lisálíjinaa, ya léenibi lécchoo, ³⁰ lirríshibiaminaa máanui wérri áani líta'aa líeni cáinabica, ne liáwinaami liá'a cáwícashí áani, lirríshibia licáwica jócai amáarra áacairra.

Jesús íiwerri matálichu arrúnaaca máanali liyá
(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

³¹ Jesús máida'ee báawachala náa'a lishínaa doce éewidenaicoo, limá'ee nalí: “Chóquejoo wáaminajoo chaléeni chacáalee Jerusalén néerra, licúmpliactala'inaacoo quíninama namánimi náa'a íiwadedeene Dios chuáni báinacu natánanimica urrúnicala jini nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³² Néejuedaminaajoni nuyá nalí náa'a chóniwenai báawache sánaca, nacáidaminaa nuyájoo, máashiiminaa nanúma nulíjoo, nawísadaminaa nuyájoo. ³³ Nabásedaminaa nuyájoo ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálíi éerri rícula nuéejoo nucáwíacoo báaniu.”

³⁴ Nayá jócai yáa léenaa néemi quíninama Jesús mánica, jini náacala léenaa liá'a litáaniani nácu, ne áabi jócai néenaa náa léenaa nácu.

Jesús chúni'e báqueerri matuíyii chacáalee Jericó rícu
(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

³⁵ Urrúni'inaa Jesús ínu lirrú liá'a chacáalee Jericóca, báqueerri matuíyii wáairriu liyá injbaa éemanacu, sáteerri liyá tánashia náani lirrú. ³⁶ Léemi'inaa'ee nawítama bésunacoo náa'a chóniwenai, lisáta'ee léemiu tána jinárta. ³⁷ Namá'ee lirrú Jesús Nazaret néenee sái liérta bésunau árta, ³⁸ liá'a matuíyiica limáida'ee:

—Jesús, David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

³⁹ Náa'a yáainecoo libéecha jáiwa'ee nacáita jini, manúmata jiyabau, ne liyá liá'a matuíyiica limáidada mawí cadánani:

—David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁰ Néenee'e Jesús libárroowai liwána naíndacani. Urrúni'inaa'ee liyá línu Jesús néerra lisáta'ee léemiu liyá:

⁴¹ ¿Tána jiwówai numéda jirrú?

Liá'a matuíyiica má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai jiá nulí nutuí nuéewaque'e nucába báaniu.

⁴² Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jituí báaniu! Jiwáliaca jéebidaca nunácu sáica jiyái.

⁴³ Liyáalimi'eewai licábai, jáiwa'ee liáwai Jesús íshiirricu liá'ee lirrú sáicai Diosru. Quíninama náa'a chóniwenai nacábani, má'ee sáicai Diosru léchho.

19

Jesús táani'erri Zaqueo yáajcha

¹ Néenee Jesús wárruawai á'a Jericó rícula libésunacta'eewoo liácoo néerra. ² Ái báqueerri washíalicuerri néerra jí'ineerri Zaqueo, nawácali náa'a jédenai impuesto Romarru. ³ Liwówa'ee licábacani tánashia jini liá'a Jesúsca, ne jócai léewa licábacani jócta'ee íchaba chóniwenai yá'ee bájjala píituicani liá'a Zaqueoca. ⁴ Jáiwa licánacawai Jesús béecha néenee lírrawai áabai áicuba nácu jí'ineerri sicómoro quéewique'e licábacani á'a libésunacta'inaacoo liá'a Jesúsca. ⁵ Quéechanacu Jesús ínuca chalé'e liyáctala liá'a Zaqueoca, licába'ee áacairra, néenee'e licába jini. Licába'inaa jini, néenee'e limá lirrú, “Zaqueo, jiúrrucoo cálicu chérta, arrúnaaca numáacacoo wáalee jiibana néerra.” ⁶ Néenee'e liúrrucua'eewoowai madéjcalicu sáicta wérri liwówa licúmida Jesúsca líbana néerrau. ⁷ Nacába'inaa quíninama léji liáni, natáania'ee máashii linácu liá'a Jesúsca, namá'ee liácala'eewoo limáacacoo chaléeni liájcha liá'a cajícónaica. ⁸ Náinu'inaa líbana néerra liá'a Zaqueoca, néenee liáwinaami Zaqueo bárruawai limá'ee liwácalirru:

—Jicábateni, Nuwácali, nuáni'inaa nalí náa'a carrúni jináata béewami liá'a nushínaaca. Tánashia nunéduni náucha náa'a áabica, nuéejueda nalí cuatro mawí.

⁹ Néenee Jesús má'ee lirrú:

—Wáalee línu liwáseda iyá quíninama náani yáainai lírrícu liáni cuítaca, liyácala liáni washíalicuerrica cháí léchho litáqueerrimica liá'a Abrahámca. ¹⁰ Táda'ee nuyá, liá'a Washíalicuerrica Dios Cúuleeca, nuyá ínuerri numúrruca ya nuwásedaca cajícónaani náa'a chóniwenai yúquenaimicoo nayáca.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácueji

¹¹ Náa'a chóniwenai éemenai nayáca Jesús máni liyáca quinínama liáni, jáiwa líiwa nali áabai licábacanaa, jiníwata urrúnicala náinu náacoo Jerusalénra, yá'ee napénsaa náacoo linácu liá'a Dios wánacaalactaca jáicala'ee líinu liyáalimi.

¹² Limá'ee nali:

—Báqueerri washiálicuerri cawénii yáte, jáiwa'ee liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, quéewiquini'e namáaca reyni ya ta léejocoo néenee. ¹³ Jóctana'e liájau limáida'ee lishínaa diez tráawajadorbiniu, liá'ee nali bácaínaa manuába warrúwa, ya tá'ee limá nali: 'Tráawajaa liyú liáni warrúwaca cáashia nuéejocoo.' ¹⁴ Ne chóniwenai lishínaa cáinabi lítala sánaca jócai nawówai liyá, nabánua lishiirricu áabi téenee lirrú áabai chuánshi máirri'e: 'Jócu wawówai liéni washiálicuerri washínaa reyyu.'

¹⁵ "Ne máayabaca limáacacoo reyyui ya tá'ee léējuacuwai lishínaa cáinabi ítala. Quéecha'inaami línuca libánua namáida lishínaa tráawajadorbiniu, náa'a léējuedaminaa nali warrúwa, quéewique'e liá léenaa chítashia máanaba nagána jini bácaínaa. ¹⁶ Quéechanacu saíca línu'e liyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu mawí diez máanabachu lítala mawí.' ¹⁷ Rey éeba'ee lichuáni: 'Sáicai wérri, jiyá tráawajador saícai wérri; machácanicala jimédacoo áulaba yáajcha, numáacaminaa jiwánacaalaca diez chacáalee.' ¹⁸ Línu'e liyadacoo báqueerrica lishínaa tráawajador, limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu cinco máanabachu mawí.' ¹⁹ Rey éeba'ee lichuáni liéni léecchoo: 'Jiyáminaa numáaca jiwánacaala cinco chacáalee.'

²⁰ "Ne báqueerri línu'e liyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani liáni ya áani. Nuwáliiwa nudájidaqui jini wárrumashidami íibi; ²¹ cáarruwa nucába jiyái, níwata jiyá washiálicuerri camáashiicaica, yáawaquederri jócta jimáacani ya jiáawaqueda banácali jócta cáji jiábana.' ²² Néenee limá'ee lirrú liá'a reya: 'Tráawajador máashii, jichuániyuja nuá jijiconaa. Ne jiácta léenaa washiálicuerri camáashiicai nuyá, nuáawaqueda jócta numáacani ya nuáawaqueda banácali jócta nuábana, ²³ ¿tánda jócu jitée nuwárruani lirrícula liá'a cuíta nawáliadacta warrúwa, quéewiquinicta jéejueda nulí ligáananica jáictata nuéejoo cuíta néerrai?' ²⁴ Rey má'ee nali náa'a yáaine néeni: 'Éeda liúcha warrúwa liárta, ya yáa lirrúni liá'a gáneerri diez máanabachu mawí.' ²⁵ Namá'ee reyrru: 'Wawácali, ¡ne liyá aí wáalia diez máanabachu mawí!' ²⁶ Léeba'ee liá'a reya: 'Ne numá irrú, liá'a wáliierri, náaminaa lirrú mawí; ne liá'a jini wáliiani, áawita áulabai liwáliianica nédaminaa liúchani. ²⁷ Ya náa'a nujínai jócanimi wówai rey nuyá, índá áani áani ya ta ínuu nunáneewa jini.' "

Jesús wárroo Jerusalénra

(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11)

²⁸ Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús síguia lishínaa iníjbau Jerusalénra. ²⁹ Quéecha'inaami urrúni línu nali náa'a chacáalee júbini jí'ineenai Betfagé ya Betania, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, libánua'ee chámata lishínaa éewidenaicoo, ³⁰ limá'ee nali:

—Yáau narrícula náa'a chacáalee júbinica yáainai ijúntami, jáicta íinu néerrajoo íinuminaa áabai burro bájerriu, jíní firraníu íta'aa újnibi. Iwásedani ya índá nuliní. ³¹ Ne áicta sáteerri léemiu iyá já'a tádashia iwásedani, imá lirrú wawácali rúnaani.

³² Náa'a éewidenáicoo ná'inaami'eewoo náiiu linácu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí. ³³ Nácula nawáseda nayáca liá'a búrroca, nawácali sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tánda iwásedani?

³⁴ Nayá néeba'ee lichuáni:

—Jiniwata Wawácali rúnaani.

³⁵ Ne nadáquinia'ee náabalau burro íta'aa, natée'e jíní Jesúsru nawá'ee lírracoo líta'aa. ³⁶ Léjta Jesús jínau'u liácoo, náa'a chóniwenai nadáquinia'ee náabalau iníjbáa lícu. ³⁷ Ya urrúni'inaami líurrucocoo liácoo dúuli ítacha jí'ineerri Olivos, quinínama náa'a yáainecoo liájcha nachánau namáidadaca nawówa chúnicaú náa sáicai Diosru quinínama linácueji liá'a jócai nacába cáji. ³⁸ Namá'ee:

—¡Sáicta wérri liá'a rey íinuérri Wawácali jí'inaa nácu! ¡Sáictacta nawówa áacairra ya licámarra áacairra wérri!

³⁹ Néenee áabi fariséobini yáainai chóniwenai íibi namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jiárra náarra jinanenaicoo jiájcha.

⁴⁰ Ne Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne numá irrú náctaca manúmata náani, íiba máidadaminaa.

⁴¹ Quéecha'inaami urrúni líinu Jerusalénra, licába'inaami liá'a chacáaleeca Jesús íicha'ee linácueji, ⁴² limá'ee: “¡Jiáctata léenaa, linácueji líeni éerrica liá'a éewerri liá jirrú sáitaque'e liwówa! Ne chóque'e liá'a báyeerricoo jiúcha jócainaa jéewa jicábaca níwata jicháanica nuyá. ⁴³ Ne líinuminaa ítala liá'a éerri máashiica, jijínai naméda pared máanui jitéeji ayáacai áani, narríjcuedaminaa jiyá ya natáca iyá matuínaami, ⁴⁴ ya táminaa namárda iyái quinínama. Náiiuaminaa quinínama chóniwenai yáainai jirrícu, jiníminaa namáacani jirrú áawita bátui íiba lítaba wáacoo, jiniwata jócala jiá léenaa jéemica éerdi Dios bánua nuwáseda iyá.”

Jesús jéda náa'a wéndenai Templo rícu

(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19)

⁴⁵ Liáwinaami líeni, Jesús wárroo templo rícula ya jáiwa lijéda néenee náa'a wéndenai nayá lirrícu, ⁴⁶ ya limá'ee nalí:

—Á'a cáashta íta'aa Dios chuánica limá: ‘Núbanaminaa, cuíta nasáctacta'inaacoo’, ne iyá imédani áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

⁴⁷ Éerri jútainchu Jesús éewida templo rícu, ya náa'a sacerdótebini wácanaica ya quéewidacanica ley shínaa, ya náa'a lécchoo chacáalee wácanaica, namúrru namáacoo chítashia náiiu'inaa Jesús. ⁴⁸ Ne jócu náiiu chítashia namédau'inaa jíní, jiniwata quinínama chóniwenai éemenai nayá nawówa yáajchau liá'a limánica.

20

Liá'a Jesús wánacaalacta liwítee dánani yáajchau

(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

¹ Áabai éerri, nácula Jesús yáa liyá templo rícu, léewida liyá náa'a chóniwenai ya líiwa nali Dios chuáni, náinu náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, náajcha náa'a salínaica. ² Ya namá'ee lirrú Jesúsca:

—¿Tánayu jéewa jiméda léji liáni? ¿Tána yáa jirrú jini lierra jidánanica?

³ Jesús éeba'ee nali:

—Nuyá nusáta nuéemiu iyá léccchoo. Éeba nulí: ⁴ ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai?

⁵ Jáiwa'ee natáania nali wáacuwai: “Wamá lirrú Dios bánuani, limá walí: ¿Táda jóca éebida lirrú jini? ⁶ Quini wéewa wamá lirrú jáica washiálicuenai jini, táda chóniwenai wówai náinua wayá íibayu, quíninama néebidaca Dios bánuaca Juan báutisaca.” ⁷ Jáiwa éeba'ee lichuáni jócala náa léenaa tánashia bánua Juan báutisacai. ⁸ Néenee Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne nuyá léccchoo jócai núíwa irrú tánashia dánaniyu jini numéda léji liáni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbini máashiinica
(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

⁹ Jáiwa lichána litáania nali chóniwenai ya líiwaque'e liáni licábacanaaca:

—Báqueerri washiálicuerri yáabaneerri áabai shínaashi uva, jáiwa limáaca nali liá'a cáinabi shínaashi yáctaca nali náa'a áabi tráawajadorbinica quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai déecuchala wérri. ¹⁰ Liáwinaami linísa liá'a banácalica, libánua báqueerri tráawajadorbini lisáta náucha liá'a banácali íta éenaa náabananica, ne nayá jáiwa nabása jini láu cháji'i. ¹¹ Néenee liwácali bánua báqueerri, ne léccchoo jáiwa nacáita jini, nabásani ya nabánua cha jini. ¹² Léejoo libánua báqueerri, ne náa'a tráawajadorbini nawínani catúcaca léccchoo, jáiwa nabánua jini.

¹³ “Néenee limá jiliá'a cáinabi wácalica: ‘¿Tána numédai? Nubánua nucuuleu canínai nucábaca; cájbami cawáunta liyá.’

¹⁴ Ne nacába'inaa jini náa'a tráawajadorbinica namá'ee, léewata'ee máaquerri'inau liájcha liéni shínaashica, wáinuani, limáaque'iu walí liá'a cáinabica. ¹⁵ Cháwa'ee najéda jini liúcha liá'a shínaashica, jáiwa náinua jini.

“¿Tána imácai, tánashia liméda náajcha liá'a shínaashi wácalica? ¹⁶ Ne liyá yáairriu línuaminaa náa'a tráawajadorbinica ya ta liáminaa shínaashi áabirru”.

Néemi'inaa jini léji lierra, namá'ee:

—¡Jóctata'inaa libésunau wáajcha!

¹⁷ Ne Jesús cába nayá limá cháa:

—Néenee ¿tána liwówai limácai Dios chuáni tánerrimicoo?:

‘Liá'a íiba nacháaninica náa'a médenai cuíta, wáalee limáaca lierra íibaca mawíyi rúnaacoo’.

¹⁸ Tánashia cáirriu líta'aa liá'a íibaca lisúbirriaminau, ya íiba cáctau matuínaami íta'aa, limédani'inaa pucúpucubeeyu.

¹⁹ Náa'a wánacaleenai sacerdotébini ya náa'a quéewidacai ley shínaaca, nawówai nawína Jesús preso liyáalimi, níwata náaca léenaa litáania nanácu. Ne cáarru nacába chóniwenai.

Linácu liá'a napáidau impuesto

(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

²⁰ Liáwinaami nabánua áabi éeda lituínaa, namédacoo washiálicuenai saícanica, namédaque'e Jesúsru liáni chuánshica quéewiquinicta nawínacani natéequinictani lirrú liá'a chúnsai wánacaalaca. ²¹ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, wáa léenaa jéewida machácani, jiyá jinírru liwéni liérra mawí rúnaacau. Jiyá éewiderri wayáca léjta Dios bánuau.

²² ¿Saícaminaa wapáida impuesto lirrú liá'a wánacaleerrica Roma saíca, o jócuweeca?

²³ Jesús yáa léenaa nanácu nawítee máashii natéenica náacoo, limá nali:

²⁴ —Jíyadani nulí áabai moneda. Nabésuneda'inaa lirrú liá'a moneda licábaque'e, lisáta'ee léemi nayá: ¿tánashia náani jini, tána jí'inaa jini liérra yéerri moneda nácu?

Néeba'ee lichuáni:

—Wánacaleerrica.

²⁵ Jesús ma nali:

—Yáa lirrúni liá'a wánacaleerrica lishínaawa jáni, yáa Diosru lishínaaca.

²⁶ Quini limá nali chóniwenai náneewa, quini náiinuni lijíconaaca natéeque'e preso; nacáarrudawai limá nali manúma nayái.

Nasáta néemiu liá'a Jesúsca linácu liá'a máanalí éejoctau nacáwíacoo

(Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

²⁷ Liáwinaami áabi saduceos yáau nacába Jesús. Saduceos namá'ee máanalini jócani cáwiu; táda náiiwa lirrú jini liáni bésuneerricoo, ne jócai yáawaiyi.

²⁸ Quéewidacai, Moisés limáacani walí tánerriu, báqueerri washiálicuerri cáserru máanalicta jini, jiníca léenibi ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica licásau ruájcha ruá'a máanalíu finirri, limáacaque'e léenibiu lirrú liá'a léenajirri liá'a máanalimica.

²⁹ Ne saícai, báitate nácu nayá siete léenajinai, quéechanacu saí néenajirrica, nabéecanaataca léeda línuwai, ne máanalí jini, jini limáacata cúuleu. ³⁰⁻³¹ Liá'a léenajirri líshirricu saíca ya liá'a matálitactacani, léeda línu léccuni ya quiniinama náa'a léenajinai, ne náa'a sieteca jáiwa máanalí jini, jini namáacala nacúuleu ruájcha.

³² Néenee liáwinaami máanalí ruyá léccoo. ³³ Ne saícai, ne nacáwiacta'inau ¿tánashia náibicha, náa'a éedenai náiiu ruyá, tána'inaa chúnsai rúnirricai?

³⁴ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Líta'aa liáni cáinabica, washiálicuenai cásenenaiu ína yáajcha; ³⁵ náa'a éewenai náiiuca lítala liá'a áabai cáinabica néejoo nacáwíacoo, nayá washiálicuenai jócta ína, jócuminaa néejoo nacásacoo mawiá, ³⁶ jócani éewa máanalí mawí. Cháminaa nayá jicá'a ángelbini, Dios éenibiminaa nayá nacáwiactalau líúcha liá'a máanalicaica, tánda jócu néewa nacásacoo mawiá. ³⁷ Moisés liyája limáaca wáa léenaa litániactaca linácu liá'a banácali éemerrimicoo,

náa'a máanalini nacáwíacalau báaniu. Á'a limá Wácalishi liá'a Dios shínaa Abrahám, Isaac ya Jacob. ³⁸ ¡Dios jócai máanalini shínaa, nashínanaa cáwinica, quinínama lirrú cáwini!

³⁹ Néenee áabi quéewidacani ley shínaa namá lirrú:

—Sáicai wérri jimáca, quéewidacai.

⁴⁰ Jócuwa'ee náa'a nawówau nasáta néemiu mawiá jíni, carrúnata namáacacoo báí nayá.

¿Tána táqueerri léji liáni Cristoca?

(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)

⁴¹ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Táda imá iyá Cristoca David táqueerrimi? ⁴² Ne David liyája, liá'a cáashta lijí'inaa salmos, limá'ee:

‘Dios limá'ee nuwácali:

Jiwáau saícaquictejica,

⁴³ cáashia nuyá méderri jishínaa jijínai máaqueneu jíiba yáajba.’

⁴⁴ ¿Chíta quéewau'u Cristo David táqueenaimi, David liyája lijí'inaa nuwácalica?

Jesús liá najíconaa náa'a éewidenai ley shínanaaca

(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)

⁴⁵ Quinínama chóniwenai éemenai nayáca, Jesús ma lishínaa éewidenaicoo liájcha: ⁴⁶ “Itúyau náucha náa'a éewidenai ley nácu, ya sáicta nawówa jínanicoo náabala machéni rícu, náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai saícanica. Nawówai itáa nalí cawáuntaiyu plaza rícu. Namúrru yáarrubaishi mawí saícaca sinagoga rícu, ya mawí saíctacta yáarruishi náayadaquictaca; ⁴⁷ néeda náabana náa'a máanirrinica, ya náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai saícanica; nasátacoo déecu; nayá narrishibiaminaa mawíyíi máashiica”.

21

Liá'a warrúwa ruáni ruá'a máanirriu carrúni jináatauca

(Mr 12:41-44)

¹ Jesús cába náa'a rí cubinica náuca warrúwaca liárrui rículau warrúwa yáarruica. ² Jesús cába lécchoo báquetoo ínetoo máanirriu, carrúni jináataurruca chámai moneda rími cóbreyu sána. ³ Néenee Jesús ma: Yáawai numá irrú, ruáni ínetoo carrúni jináatauca yáichoo náucha mawí; ⁴ ne quinínama yáine warrúwa lénabimica nalí, ne ruyá, carrúni jináatauca ruyá, ruá quinínama ruwáalianimica ruyáu'inaami.

Jesús má'ee templo cáarralerrí'inau

(Mt 24:1-2; Mr 13:1-3)

⁵ Áabi táanianai nayáca templo nácu, náa'a íiba saícabeetanica, ya náa'a cachílinaica chóniwenai téenica. Jesús ma nalí: ⁶ Línuminaa éerrica, quiníminaa icábani jíní máaquerri'inau, áawita bátui íibana máaquerri'inaa wíttau. Quinínama'inaa cáarraliacoo.

Báawataminaa licábacanaa liá'a éerrica jóctanaa amáarra liá'a cáinabica

(Mt 24:3-28; Mr 13:3-23)

⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quéewidacai, ¿chacálita libésunau léji liéni? ¿Tána léji liéni wacábani wayáca jái atéwa bésunacoo liyácai?

⁸ Jesús éeba'ee nachuáni: “Ícábawa yúchajoo nachálujueda'eecha iyájoo. Íchabaca náinucojoo máine'inaa nuyáwa Cristo. Máine'inaa, ‘nuyáwa jáni’ ya ‘wáalee éerrija.’ Ne iyá uwáyau náishiirricujoo. ⁹ Jáicta éemi jináwi íiwanaajoo ya ínuua yáaquenaiu, ówa ícáarrudajoo, léca liéni rúnainaa bésunacoo quéecha, újnibii jócai íinu néerra amáarractalacani.”

¹⁰ Jesús má'ee nalí mawí:

—Áabai cáinabi línuua yáacaminau áabai cáinabi júnta, áabai país limédaminaa jináwiu áabai país júnta. ¹¹ Línuminaajoo liá'a cáinabi cúsuerrí'inaacoo máanui ya ínaaishi ya bálínacaalashi yáirri'inau matuínaami cáinabi íta'aa; éerri náani nácu wacábaminaa íchaba cacháninai wérri ya máanui wérri jócai wacába cáji.

¹² Ne quéechanacu mináajoo nawína iyájoo nawánaminaa carrúni jináata iyá, ya nacánaquedaminaa iyájoo. Natéemi'inaa iyájoo sinagoga nacástigaaque'e iyá. Nawárruedaminaa cuíta manúmai rícula. Natéeminaa iyájoo nanáneewa náa'a reyesca ya wánacaleerri náneewa nunácueji. ¹³ Cháminaa éewa itáania nalí liá'a yáaini léenaa nunácueji. ¹⁴ O'ipénsaa libéecha liá'a imáni'inaaca chítashia itúya'inau jini. ¹⁵ Jiníwata nuyá nuá irrú chuánshi wawítee quíníminaa, íjínai jini éewa'inaa naméda iyá. ¹⁶ Ne iyá néejuedaminaa iyájoo cáashia isálíjinaaja, jéenajinai ya ijúnicaí. Éenaaminaa iyájoo náinuaminaa iyájoo. ¹⁷ Ya quíninama chóniwenai íwirri nawówa cába iyá nunácueji. ¹⁸ Ne jiníminaa yúquerriu bácu iwíta báinaa. ¹⁹ ¡Iyá machácani Dios chuáni nácu, éewaque'e Dios iwáseda iyájoo!

²⁰ “Jáicta icába chacáalee jí'ineerri Jerusalén narríjcuedacani náa'a soldado máanabanaami yáa léenaa cawíquinta'inaa namárdacani. ²¹ Néenee náa'a yáaineca liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, cánaquenai'inau awáca íbirra; náa'a yáaine chacáalee rícu jí'ineerri Jerusalén, najiáque'iu chacáalee rícuca. Náa'a yáaine bacháida rícu, jócubeecha néejoo chacáalee rícula. ²² Liyáli éerriminaajoo línuminaajoo liá'a carrúnataica, jáicta licúmpliaujoo quíninama liá'a Dios chuánica tánerricoo. ²³ ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca liyáli éerri quéenibinica, o nawáalia néenibiu írrene náini! Liyáalimi'inaajoo íchaba carrúni jináata cáinabi íta'aa, línuminaa carrúnatai máanui wérri linácula liáni chacáaleeca. ²⁴ Áabiminaa máanalini'inaa espadayu, ya áabiminaa natéeminaa nayá preso áabata cáinabi ítala, náa'a jócani judíobini nabáwedaminaa quíninama macárruninaa ya náinuedaminaa chóniwenai Jerusalén rícu sána, táshia linúmami Dios wówaiqui jini.

Jáicta nuéejoo nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca

(Mt 24:29-35, 42-44; Mr 13:24-37)

²⁵ “Liyáaminaa jócai wacába cáji linácu liá'a cáiwíaca, walícuí nácu ya sálii nácu; ya liá'a cáinabica náa'a nasiónica jiníminaa nawíteejoo, nacáarrudaminau bájjala, cáiwíinaa wérri liwítamayu ya manuáca ya marrádaca shíinaa. ²⁶ Náa'a chóniwenai mawíteeminaa nayájoo nacáarruniu libésunau'inau liáni cáinabica;

ne náa'a espíritu yéenai áacai lítacha liéni cáinabica wáalenai nadánaniu cháminaa cábacanaa licúsuda nayá.²⁷ Néenee icáaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuínuminaa sáanai íibeji nudánaniyu nuchúnica.²⁸ Jáicta léju liáni nachána médanicoo, cadánani méda iwíteu ya ibárrueda iwítaw, jiniwata cawíquintaminaa nawáseda iyájoo.”

²⁹ Chacábacanaa liméda nalí liá'a licábacanaa: “Icábate áicuba jí'ineerri higuera jócta áabata áicuba mawiá.³⁰ Jáicta icába libáinaa cárracuwai, jái urrúni liá'a camuica*.”³¹ Chacábacanaa, jáicta icába jiliéni libésunacoo liéni, yáa léenaa Dios wánacaleerrica jái urrúnica.³² Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liáni bésuneerri'inau, jóctanaa máanali náani chóniwenai liyáli éerri sánaca.³³ Liá'a éerrica ya liá'a cáinabica amáarrari'inaa, ne nuchuáni jócainaa éenaa amáarraca.

³⁴ “Cábawa yúchajoo u'índa cabálini iwówa linácu liá'a éerri rícu saíca liá'a iwíte, icámadedauca ya urrúni iwówa linácu liáni icáwica rícu saíca, quéewique'e liyáli éerri jócu licáu cawíquinta íta'aa léjta áabai trampaca.³⁵ Níwata ínuerri'inaa nanácula quinínama náa'a yéenai líta'aa liéni cáinabica.³⁶ Iyá ichúni iwówau saíca, isátaw éerri jútainchu Dios yúcha, quéewique'e éenaa imánicoo quinínama liúcha liáni bésuneerri'inaujoo, ya quéewique'e éewa iyadacoo saícai nunáneewa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca.”

³⁷ Liyáli éerri Jesús éewiderri éerrinacu templo rícu, ne táayee liáu limáaca líbi liá'a awáca jí'ineerri Olivos.³⁸ Ya quinínama náa'a chóniwenai yáaineu manúlacaiba templo rícula néemique'e lirrú.

22

Judas wówairri léejueda Jesús cabáyainta

(Mt 26:1-5,14-16; Mr 14:1-2,10-11)

¹ Jái'e urrúnica liá'a fiestaca jí'ineerri'e Pascua náayacta'inaa'ee liá'a páanica jini'e éewisaa léewaqué'e limúrracacoo.² Náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica yá'ee náa'a éewidenai Moisés chuáni, namúrruni chítashia'ee néewau'inaa náinuquai jiníni liá'a Jesúsca, né'e cáarru nacába chóniwenai.³ Néenee Wawásimi wárruau Judas wówa lícu, lé'e liá'a jí'ineerrica Isariote, namáanabacami náa'a doce apóstolubinica.⁴ Quéechanacu'e liáu litáania náajcha náa'a sacerdótebini wácanai, náa'a nawácanai túyenaica templo máanui léchho, chítashia'ee léewau'u léejueda nalí jiníni liá'a Jesúsca.⁵ Nayá'ee saícta'ee nawówa nabáuli'e náa lirrú warrúwa liá'a Judasca.⁶ Liyá'ee wée limá'ee nalí, ya múrruerri'e chítashia léejuedayu'u'inaa'ee nalíni cabáyainta chóniwenai yúcha.

Jesús íya náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha pascua léerdi rícu

(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25)

⁷ Quéecha'inaa línu liá'a éerrica náayacta liá'a páanica méewisaica, náinuacta liá'a cuésherri jí'ineerri cordero líyani'inaa liá'a fiesta pascuaca.⁸ Jesús máida liá'a Pé'eruca ya Juan, limá nalí:

* **21:30** Cháwa Israel néerra jini, ne Colombia íta'aa jócai cha, libáinaa jíerriu jáicta liwárrua liá'a unibica.

—Yáau ichúni liá'a íyacaishi pascua shínanaaca.

⁹ Nayá nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai wamédaqui jiníni?

¹⁰ Jesús má'ee nali:

—Yáayu chacáalee néerra, á'a linúma lícu liá'a chacáalee Jerusaléncia icába báqueerri washiálicuerri téerri shiátai urrúwa rícu. Yáau líshiirricu táshia liwárruaquictalau jíni lírrícua liá'a cuítaca. ¹¹ Imá lírrú liá'a cuíta wácalica: “Liá'a quéewidacai liwówai liá léenaa táshia liyá jiliá'a sala líyacta'inaa lishínaa éewidenaicoo yáajchau táayee pascua éerdi rícu”. ¹² Liyá líyadaminaa irrú cuíta rícu áacairra áabai sala máanui ya lichúnini. Iméda íyau néenii, quinínama tánashia irrúnaani.

¹³ Pé'eru ya Juan náa'eewoo nacábaca náinu'e quinínama léjta Jesús máyu, liyáalimi nachána liá'a íyacashica pascua íyaninaaca.

¹⁴ Liínu'inaa léji liá'a hóraaca, Jesús ya lishínaa éewidenaicoo nawáau náayaca. ¹⁵ Néenee Jesús ma nali: “Nuyá wówerri wérri núya yáajcha le pascua liáni, jóctanaa carrúni jináata nuyá numáanalica béechau. ¹⁶ Ne yáawaa numá irrú, jócuminaa nuéejoo núya yáajcha liáni íyacashica mawiá cáashia linísa limédacoo liáni Dios wánacaalactalaca.”

¹⁷ Néenee liwína áabai copa vino, jáiwa liá saícai Diosru, limá'ee:

—Áajee liáni ichújidau inácu wáacuwani; ¹⁸ ne yáawaiyi numá irrú, jócuminaa nuíirra vino mawiá, cáashia línu liá'a Dios wánacaalactalaca.

¹⁹ Liáwinaami liwína páani liá saícai linácu Diosru; néenee litúcuedani jíni, liá jíni lishínaa éewidenaicoorru ya limá nali: —Liyáwa nuíinaa liárta, wáni irrú ínuaque'ini numédaque'e irrú saícai. Chóque'e wabéechalawoo iméda liáni édacanique'iu nunácu jáicta isúbirreda liá'a páanica.

²⁰ Chacábacanaa liméda liájcha liá'a cópaca, liáwinaami líiyaca, Jesús má'ee:

—Liéni vinoca léewa nuíirranaa liérta nuádedeerricoo inácueji. Linácueji liérta Dios méda áabai iwítee wáalii. ²¹ Liá'a éejuederri'inaa nuyá yéerri áani, wáairriu liyáca wáajcha mesa nácula. ²² Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, máanaliminaa nuyájoo léjta Dios máyu. Ne liá'a éejuederri nuyá máashii wérriminaajoo libésunacoo.

²³ Jáiwa náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu nayá wáacoo tánashia éenaa liméda liárta léejuedaminaa Jesúsjoo.

Liá'a mawí cawítee quinínama yúcha

²⁴ Néenee náa'a éewidenaicoo naméda yáaca'eewau tánashia'ee mawí cawéni náibicha. ²⁵ Néenee Jesús má'ee nali:

—Líta'aa liéni cáinabica, náa'a reybinica nawánacaala máashii, léjta nawówau'u nachóniwenai. Mawí náa'a nawácanaica wánacaleenai namá'ee náa'a washiálicuenai médenai saícai. ²⁶ Ne iyá jócani éewa médacoo léjta nayá. Iméda báawachala, liá'a mawí cawéni yúcha, éewerriicta mawítee yúcha mawí; liá'a nawácalica quinínama arrúnaa liyúda náa'a áabica lécchoo.

²⁷ “Ipénsate liéni: ¿Tána mawí cawénicai, liá'a shírruederri íyacaishi? ¿O léewee jiliá'a wáairricoo líiyaca mesa nácula? ¿Ya

jócu liéni liá'a wáairricoo líiya mésa nácula? Ne nuyá yáairri íibi nushírruedaque'e irrú íya quíninama. ²⁸ Iyá tálidedeenai nuyá liyáli éerri máashiiquictaca. ²⁹ Tádawa nuá irrú áabai wánacaleerri, léjta nusálijinaa yáu nuli nuwánacaalactaca. ³⁰ Chaléeni nuwánacaalactala'inaaca néerra, iwáaminau íyaminaa ya írta nushínaa mesa íta'aa, iwáaminau nuárrubai íta'aa nuéma nácu íiwaque'e saícacta jócta máashii nayá náa'a doce tribu israelitabinica”.

Jesús íiwa Pé'erurru libáya'inaacala lináwa

(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31)

³¹ Néenee Jesús má'ee Pé'erurru:

—Simón Pé'eru, jéemi saícani. Liá'a Wawásimica sáteerri Dios yúcha, lénedaque'e licábau iyá, ya Dios wánaca. ³² Ne nuyá sáteerri Dios jócubeecha cháucta jirrú liá'a éebidauca, ya jiyá jéejoo'inaa nuli báaniu, jiyúdaque'e jéenajinau, nayáque'e cabálininaa nuchuáni nácu.

³³ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, rúnacta nuáacoo jiájcha cuíta manúmai rícula, nuájoo; ne arrúnacta máanali nuyá jiájcha, máanali nuyájoo.

³⁴ Ya Jesús éeba'ee Pé'erurru:

—Pé'eru, numá jirrú wáaleejaa, jóctanaa gáayu máida, matálichuminaa jibáya nunáawa jócala jiá léenaa nunácu.

Línu urrúni liá'a léerdi liá'a léenedacta'inaa.

³⁵ Néenee Jesús sáta léemi lishínaa éewidenacoo:

—¿Quéecha'inaa nubánua iyá mashínaa machácalee, jiní shínaa moneda yáarrui, jiní zapato, cháucta irrú áabata mawí? Jiní, namá'ee lirrú.

³⁶ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Wée, ya báaniu ái áabatacai, liá'a wáaleerri chácala, litéeni, ya wáaleerri lichácaleu warrúwa yáarru'inaa léechoo; liá'a jiníctarru espadani jiwénda jisácuniu jiwéni'a liyú áabai espada. ³⁷ Ne numá irrú, arrúnaaca libésunacoo nunácu liáni limáni jiliéni Dios chuánica tánerricoo: ‘Ne najútadani náibi náa'a camédacani máashii’. Ne liá'a tánerricoo quíninama nunácueji arrúnai'inaa médacoo.

³⁸ Náa'a éewidenacoo namá'ee:

—Wawácali, áani ái chámai espada já'a.

Jesús éeba'ee:

—Ája árra.

Jesús óreerri lirrícula liá'a lijí'inactala Getsemaní

(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

³⁹ Jesús nísá'inaa litáania náajchai, lijíawai cuíta rícuha. Léjta liwítee séewirrínajaa, liáwai áabai dúuli ítala jí'ineerri Olivos, náa'a lishínaa éewidenacoo náau líshiirricui. ⁴⁰ Línu'inaa néerrai, limá nalí:

—Íóra, jócubeecha máashii wíteeshi wárruau irrú, icá'eechau.

⁴¹ Néenee lidáanau náucha píituita liá'a Jesúsca, lidéecucha lidáanacoo náucha léjta báqueerri éenactala liúca bátui íiba, litúyawai lí'óraca. ⁴² Néenee limái: “Nusálijinaa, jijéda nuyá liúcha liá'a cáiwí'inaaca jócubeecha nusúfria bájjala, jiwówaicta, ne jócaita bésunau nuwánacaala nácu nuyá, ne jiwánacaala nácu jiyá.”

[43 Néenee líyadau lirrú báqueerri ángel áacai sái quéewique'e liá lidánani liá'a Jesúsca. 44 Carrúni jináatai licáwica nácuu órerri danáanshiyu mawí ne lirrúéca jicá'a írrai dújuerriu máanui cáirriu cáinabi rícula.]

45 Libárrua'inau liúcha liá'a oraciónca, liáu lishínaa éewidenaicoo néerrau, líinu nanácu máainai nayáca máashii wérricala nawówa.

46 Limá'ee nali:

—¿Tánda imá iyáca? Ihárroo ya i'óra jócubeecha icáu máashii rícula.

Nawína preso Jesús

(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50)

47 Nácula litáania Jesúsca újnibi, náiiinu lirrú íchaba chóniwenai. Liá'a yáairricoo nabéecha, jí'ineerri Judas, néenaa náa'a lishínaa doce éewidenaicoo. Liérra rúneerriu lishíshique'e Jesús wídani.

48 Néenee Jesús ma lirrú:

—Judas, ¿áabai ishíshicala nuwídani jimáaca nuyá nacáaji rícu náa'a nujínaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

49 Quéecha'inaa éewidenaicoo cába liá'a namédani'inaaca, nasáta néemiu liyá liá'a Jesúsca:

—Wawácali, ¿jiwówai wáiinua nayá espadayu?

50 Néenaa náa'a éewidenaicoo, liwána catúca liá'a méderri liwánacaala liá'a sacerdote wácalica, liwánani catúcaca, liwíchuani wíiba saícaquictejica. 51 Néenee Jesús ma nali:

—Imáacani, ája árra.

Néenee lidúnu liwíba liá'a lishínaa camé'ecai liwánacaala, jáiwa lichúni jíni. 52 Néenee Jesús sáta léemiu náa'a sacerdótebini wácanaica, náa'a liwácali náa'a nawácanai túyenai templo, ya náa'a salínaica, íinuenai natéequ'e'inini:

—¿Tánda índa áicubayu ya espadayu újni icábacuchu canédi nuyá? 53 Éerri jútainchu nuyá yáajcha templo rícu, ne jócai néenaa natée cuita manúmai rícula. Ne wée, léewa éerdi ishínaa liéni, éerdi liwánacaala liá'a wíteeshi máashiica.

Pé'eru máirri jócala licúnusia Jesús

(Mt 26:57-58,69-75; Mr 14:53-54,66-72)

54 Náa'a wínenai Jesús preso natéeni chaléeni náabana néerra náa'a sacerdótebini wácanaica. Pé'eru yáairriu déecuchecta lisíguia liácoo nayá. 55 Á'a, béewami patio, natúculia chichái, nawáaniu nanábaca litéeji; ya Pé'eru wáairriu náajcha lécchoo. 56 Nácula Pé'eru wáau liyá néeni, báquetoo ínetoo camé'ecau nawánacaala, rucába'inaa Pé'eru wáairriu liyáca chichái dáni, rucába jíni, rumá'ee:

—Cháiwatee yáa Jesús yáajcha liárra.

57 Pé'eru má'ee jócala licúnusiani, limá'ee:

—Ínetoo, jócu nucúnusia Jesús.

58 Néenee íchaitaa rími, báqueerri cába jíni, limá'ee:

—Jiyá néenaa náa'a Jesúsca.

Pé'eru má'ee léebacani:

—Jócu, washíalicuerri, jócu nuyáni.

59 Néenee áabai hóraa liáwinaami, báqueerri éejoo limáca:

—Liyáwa yéerrimi Jesús yáajcha liárra. Chái Galilea néenee sái.

60 Pé'eru má'ee:

—Washiálicuerri, jócu nuá léenaa tánashia nácu jitáania.

Liyáalimi, litáaniacta liyáca, jáiwa áabai gáayu máida. ⁶¹ Néenee liá'a Jesúsca lináawau licába Pé'erurru, jáiwa Pé'eru lédacaniu liá'a Jesús mánimi lirrú: “Wáaleeminaa, jóctanaa gáayu máida, matálíchujoo jimáminaajoo jócala jiá léenaa nunácu.” ⁶² Pé'eru jiáu néeni, lícha lirrúwoo cáiwinaa wérri.

Náasacala Jesús

(Mt 26:67-68; Mr 14:65)

⁶³ Náa'a washiálicuenaica túyenai nayá Jesús, náasacala ya nabásaida liyá. ⁶⁴ Nabáya lituí, nabásaida liyá, néenee nasáta néemiu liyá:

—Jiácta léenaa jiíwa walíni tánashia báseda jiyái!

⁶⁵ Ya máashii nanúma lirrú, namá lirrú íchaba chuánshi mawí máashii.

Jesús nanáneewa náa'a judíobini wácanaica

(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64)

⁶⁶ Jái'inai jucámarrai, náawacau náa'a salínai judíobini, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a éewidenai ley nácu, ya natée Jesús nali néenaa náa'a cawénini mawí jí'ineerri Junta Suprema Wácanai.

⁶⁷ Néerra nasátani néemiu liá'a Jesúsca:

—Jiíwa walí: ¿Jiyá liá'a Dios Cúuleeca, liá'a Mesíasca?

Jesús má'ee nali:

—Numácta irrú jajá, jócai'inaa éebida nulí. ⁶⁸ Nusátacta nuéemiu iyá, jócai'inaa éenaa éeba núcha. ⁶⁹ Ne chóque'e, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau saícaquictejica lidáni liá'a Dios cadánani wérri wítee.

⁷⁰ Néenee quinínama nasáta néemiu liyá:

—¿Yáawaiyi jiyá Licúulee liá'a Diosca?

Jesús má'ee nali:

—Iyá jájiu májani.

⁷¹ Nayá namá'ee:

—Jócu mawíá warrúnaa náa'a íiwenai walíni. Wayá jájiu wéemi líerra jinúma licuéji.

23

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Mr 15:1-5)

¹ Quinínama nabáaroo natée Jesús Pilato náneewa. ² Lináneewa nachánau náa lijíconaa, namá'ee:

—Wáinu linácu liáni washiálicuerrica cáarrulederri limáacoo washínaa chóniwenai ásana áani cáinabi ita'aa. Limá'ee jócala wéewa wapáida impuesto lirrú liá'a chúnsai wánacaala, ya cadájcueta limá liyácala'ee Dios níwani, reyca liyá.

³ Pilato sáta'ee léemiu wáni:

—¿Yáawaa jiyá rey judíobini shínaaca?

—Jesús éeba'ee: —Jiyái mácaja.

⁴ Néenee Pilato ma nali náa'a sacerdotébini wácanaica ya chóniwenairru:

—Jini nuínuacta áabai lijíconaa liéni washiálicuerrica.

⁵ Ne nayá namá mamáarraca danánshiyu:

—Liyú liá'a léewidauca wáneerri matuínaami chóniwenai wítee. Lichánau quéechanacu Galilea shínaa cáinabi íteeji, ya chóque'e lichánau liméda áani áani Judea.

Jesús Herodes náneewa

⁶ Quéecha'inaami Pilato éemi liéni, lisáta'ee léemiu Jesúscta Galilea sái. ⁷ Namá'inaamite lirrú néenee saícalani, libánua'ee Heródesruni, wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi íta'aa, ne liyáalimi éerri chalée yáacani Jerusalénra. ⁸ Herodes cába'inaami Jesús, sáita wérri liwówa, jiníwata íchaba wérri éerri liwówa licába Jesús, léemica'ee natáania linácu ya linénda liméda lináneewa áabai jócai licába cáji. ⁹ Ne íchabachu lisáta léemiu Jesús, ne Jesús jócai éeba lichuáni. ¹⁰ Ya néeni nayá léechu náa'a sacerdótebini wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ná'ee lijíconaa mamáarraca. ¹¹ Néenee Herodes ya lishínaa soldado náasacala nacáida nacábacani, ya nacáidaque'e nacábacani nasúwa líibala léjta reybini íibala. Néenee Herodes bánua Pilatorru báaniu jini. ¹² Liyáli éerrimi saícta nawówa médacoo Pilato ya Herodes, máashiinimi cába yáacacoo quéecha.

Jesús nawánani náinuaca

(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15)

¹³ Pilato yáawaqueda náa'a sacerdótebini wácanaica, ya náa'a wáalianai wánacaleenaica ya quinínama chóniwenai, ¹⁴ limá'ee nalí:

—Iyá índa nulí liáni washiálicuerrica, liwánaca matuínaami chóniwenai wítee; ne nuyá sátaderri nuéemiu wáni jini nuínucta áabai lijíconaa liá'a imáni linácucha. ¹⁵ Jiní Herodes ínuca lijíconaa léechoo, tándawa jicá'a léejueda walí jini. Jái inísa icábacai jini lijíconaa, jócai saícanata máanalica. ¹⁶ Nuwána'a nabásedacani ya liáwinaami nuwásedajoni. [¹⁷ Fiesta éerdi rícu Pilato wánaque'e saícta chóniwenai wówa liájcha liwáseda nalí báqueerri preso tánashia nawówaini.]

¹⁸ Ne quinínama nayá nachánau namáidaca:

—¡Jiwána náinuwa Jesús! ya ¡Jiwáseda Barrabás!

¹⁹ Liéni Barrabásca, naníquini cuíta manúmai rícula, liwánaca quinínama chóniwenai ínuwa yáacacoo lijúnta liá'a wánacaleerri chacáalee rícu, ya línuacala lirrúwoo, báqueerri chóniwerri.

²⁰ Pilato, wówerri liwáseda Jesús, léejoo litáania nalí báaniu; ²¹ ne néejoo namáidada mawí cadánani:

—¡Itáata cruz náculani! ¡Itáata cruz náculani!

²² Matálichu Pilato éejoo limá nalí báaniu:

—Ne ¿tána máashii lijíconaa limédai? Nuyá jini nuínucta lijíconaa quéewique'e máanalicani. Nuwána'a nabásedacani, néenee ta numáaca machúnucajoni.

²³ Ne nayá namáidada mamáarraca, nawánaque'e natáata cruz náculani; ne namáidadacala mamáarraca nawána náinuwa Jesúsni.

²⁴ Pilato máaca liyáu liá nalí liá'a nasátanica; ²⁵ jáiwa liwáseda nalí liá'a Barrabás nawówaini jiácoo, liá'a yáairrimi cuíta manúmai rícula, línuacala lirrúwoo ya léewidacala chóniwenai wítee máashii, ya ta liá nalí Jesús quéewique'e naméda liájcha léjta nawówau'u.

*Jesús natáatani cruz nácula**(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32)*

²⁶ Quéecha'inaami soldado téé Jesús natáataque'inini cruz nácula, iníjbaa lícu náinu báqueerri washiálicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, jáiwa'ee nawána litée cruzca Jesús íshiirricu. Liyáali éejuerriu liácoo bacháide, yáairriu chacáalee jí'ineerri Jerusalén.

²⁷ Íchaba chóniwenai ya íchaba ína yáainaiu Jesús, yáainai íchenai ya máidadenai máashiicala nawówa linácu. ²⁸ Néenee Jesús cába nayái náa'a ínaca limá'ee nalí:

—Ína Jerusalén néenee sána, u'ícha nunácu, ícha inácu ya éenibi nácu. ²⁹ Jiníwata línuminajoo liá'a éerrica namáctaca: 'Sáictaminaa nawówa náa'a jócani éewa nawáalia néenibiu, sáictaminaa nawówa náa'a jócani yáawi rícucaji, jiníni éenibi náani'inaa írra'. ³⁰ Néenee nachánaminau namáca náa'a chóniwenai awácaru: 'Ílcáu wáata'aa!' ya náa'a dúulirru: 'Ílbáya wayá!' ³¹ Ne nuyá jiní médani máashiica, náinua nuyá cháa, ¿chítaminaa náji náa'a médenai máashii?

³² Lécchoo natée chámata washiálicuenai máashiini natáataque'e cruz náculi Jesús yáajcha. ³³ Náinu'inaa liyácta liá'a yáarrushi jí'ineerri iyájimi, jáiwa natáata Jesús ya náa'a chámata máashiinica, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri máashiquiteji. [³⁴ Jesús má'ee:

—Nusálijinaa, jimíya máecha najíconaa, jiníwata jócai náa léenaa liá'a namédanica.]

Náa'a soldádoca nachújida liá'a íibalashica, tánashia saícai yáajba máaquerri'inau Jesús íbala yáajcha. ³⁵ Náa'a chóniwenai yéenai néeni nacábani nayáca; báawita náa'a wánacaleenai nacáida liyá namá'ee:

—Liwáseda áabi, chacábacanaa liwásedau liyá jájiu, liyácta yáawaa liá'a Cristo, Dios wínanica.

³⁶ Náa'a soldádoca yáasacalenai Jesús lécchu. Narrúniu náa líirra liá'a vinoca íjishiica, ³⁷ namá'ee lirrú:

—Íliyácta liá'a nashínaa rey náa'a judíoca, jiwásedau jiyá jájiu!

³⁸ Ya áí áabai já'a tánerriu liwícau, máirri'e: "*Léwata nashínaa rey náa'a judíoca.*"

³⁹ Báqueerri léenaa, liá'a máashiicaica cuérricoo cruz nácu, licáita'ee limá'ee:

—Íliyácta liá'a Cristoca, jiwásedau jiyá jájiu ya wayá lécchu!

⁴⁰ Ne liá'a báqueerrica líarra'ee liá'a lijúnicaicoo limá'ee lirrú:

—¿Jócu cáarru jicá'a Dios, jiyá yáairri jiyá liáajba léja liáni cacháninaica? ⁴¹ Wayája carrúni jináatanica, yáawaa níwata wapáida wajíconau liá'a wamédanica; ne liéni washiálicuerriica, jiní médani máashiica.

⁴² Néenee limá mawí:

—Jesús, jédacani nunácu jáicta jichánau jiwánacaalacoo.

⁴³ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Numá jirrú yáawaa wáaleeminaa jiyá nuájcha saíctactala wérrica rícula.

*Jesús máanalica**(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41)*

⁴⁴ Wíyaicumi yáwinaami ya léjta las tres táicala'inaami, quinínama cáinabi catáwacai máacacoo. ⁴⁵ Liá'a cáiwiaa jócai quéena, ya

liá'a cortinaca lishínaa liá'a temploca shírricuerrriu béewami áaqueji cáinaculanaa. ⁴⁶ Jesús máidada cadánani limá'ee:

—¡Nusálijinaa, jicáaji rícu numáaca nushínaa nucáwicau!

Limá'inaa liáni, máanali jíni.

⁴⁷ Quéecha'inaa liá'a nawácali romanoca licába'inaa liárria bésuneerricoo, jáiwa liá saícai Diosru limá'ee:

—Yáawaiyi liéni washiálicuerrri jini jícona.

⁴⁸ Quinínama náa'a chóniwenai máanabanaamica yéenai néeni, nacába liá'a bésuneerricoo, yéenai máashiini wówa návana néerrau náinueda nacútau, náaca léenaa cajícona nayá. ⁴⁹ Ne quinínama náa'a Jesús júnicaica, ya náa'a ína yáainai liájcha Galilea néene namáacau néeni, nacába'ee déecuche liá'a bésuneerricoo.

Jesús naquéni

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47)

⁵⁰⁻⁵¹ Liyáte báqueerri washiálicuerrri saícai ya liá'a yáawaiyica, jí'ineerri José che sáimi chacáalee jí'ineerri Arimatea, yéerri Judea shínaa cáinabi íta'aa. Néenaa náa'a nawácanai náa'a judíobinica. Liyája liárria José, nénderri Dios wánacaalacai líta'aa liáni cáinabi. Liyá jócai áabenaa wówa náajcha náa'a limáanabaca wánacaleenaica namá'inaa náa'a áabi wánacaleenaica máanalicaala'inaa Jesús. ⁵² Liá'a Joséca yáairriu Pilato néerra, lisáta líucha Jesús máshicaimi. ⁵³ Néenee liúrrucueda'inaa Jesús máshicaimi liwówanaa jini áabai wáarruma cabálai íibi, limáacani áabai útawi rícu áabai dúuli wáaleerri útawi jócta náucacaji chóniwenai. ⁵⁴ Liyáli éerri biérnimi, náa'a judíoca chúndadeneu nawówa iyabaque'iu lirrícu liá'a sábadoca, níwata ái atéwa ínu néerra liá'a éerrica.

⁵⁵ Náa'a ínaca tálidedeena Jesús chéni Galilea néenee, náau nacába liá'a útawica, ya nacába'ee chítashia namáacau Jesús máshicaimi. ⁵⁶ Néenee néejuawia cuíta néerra, nachúndada juménibee najúsuedaque'e Jesús máshicaimi nácuni. Néenee nawówa iyabau sábadu rícu léjta liwánacaalau liá'a Moisés shínaa leyca.

24

Liá'a Jesús cáwiactacoo

(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8)

¹ Náa'a ínaca nawówa iyabau sábadu rícu, léjta cábacanaa nawítee yáayu'u, ne domingomi manúlacaiba wérri néejoo Jesús shínaa útawi néerra, natée liá'a juménibee nachúnini. ² Néenee náiiinu'inaa néerrai nacába liá'a íiba nabáyau linúma útawi yáairri báawachala. ³ Néenee nawárruawai útawi rícula, ne jini náiiinu Jesús máshicaimi lirrícu. ⁴ Nayá cáarrudenai, jini náa léenaa naméda árra, ne cawíquinta nacába chámata washiálicuenai bárruenai urrúni nalí, nábala cabálai ya balíbalí wérri. ⁵ Náa'a ínaca cáarru wérri nayá natájeda nanániu cáinabi nácula, ne namá nalí náa'a washiálicuenaica:

—¿Tánda imúrru máanalini íibi liá'a cáwica? ⁶ Jini áani, cáwerriwai. Édacaniu linácu liá'a limánimica liyá'inaa újnibi Galilea: ⁷ Liyácala, licúulee liá'a Washiálicuerrica arrúnaacala'inaa néejueda

nacáaji rícu náa'a cajíconaanaica, natáataque'inini cruz nácu, ne matáli éerriminaajoo licáwiaminaujoo.

⁸ Néenee nédacaniwai linácu liá'a Jesús mánimi nali náa'a íinaca. ⁹ Néenee néejoo'inaawai chéni útawi néenee, náiiwa nalíni náa'a once apóstolucá ya nali náa'a quíninama chóniwenai. ¹⁰ Náa'a téenai liá'a chuánshica nali náa'a apóstolucá ruá'a María Magdale-naca, Juana, María Santiago túwaca ya áabibi íina mawí. ¹¹ Ne náa'a apóstolucá namá'ee naliwoo mawítee yúquenaicoo nárra, ya jócai nawówai néebida nali.

¹² Ne máayabaca, Pé'eru cánacau liácoo útawi néerra; ne licába'inaa lirrícui licába léeyeimica jiní néeni. Néenee léējuawai cuíta néerrai, cáarruderrii liácoo licába liá'a bésuneerricoo.

Iníjbaa yáairricoo chacáalee Emaúsra

(Mr 16:12-13)

¹³ Liyáalimi éerri, chámata éewidenaicoo ná'eewoo áabai chacáalee rícula jí'ineerri Emaús, máaquerricoo once quilómetros Jerusalén yúcha. ¹⁴ Natáania náacoo quíninama linácu liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Nácula natáania náacoo, ya náiiwadedá, Jesúsja lirrúni'eewoo nali, lichána'eewoo lijínacoo náajcha. ¹⁶ Ne áawita nacábacani nayá, jócai'e nacúnusia nacába Jesús shía jini. ¹⁷ Jesús sáta'ee léemiui nayá:

—¿Tána itáania yáacoo nácuí iníjbaa lícu?

Jáíwa nabárruawai máashicta nawówa, ¹⁸ báqueerri néenaa jí'ineerri Cleofás léeba'ee:

—¿Jiyá bácai rímii yáairri Jerusalén, jócai yáa léenaa liá'a bésuneerricoo lirrícui éerri jiliéni?

¹⁹ Jesús sáta'ee léemi wáni:

—¿Tána bésunawai?

Namá'ee lirrú:

—Linácue sái Jesús Nazaret néenee saíca, báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni wíteeshi dánaniyu liá'a limédanica, ya lichuáni Dios náneewa ya quíninama chóniwenai náneewa; ²⁰ ne náa'a sacerdotébini wácanaica ya náa'a wáalianai wánacaalashi wéenaaca, jáiwa néejueda nalíni náa'a romanobinica quéewique'e náiiuacani natáata cruz náculani. ²¹ Wayá éebidenaimi liyácala liá'a ínuerri liwáseda Israel quíninama máashii yúcha. Ne jái matálii éerri máanaliqui jini. ²² Áajuani manúlacaiba áabi íina wéenaaca, nacáarruda wayá, náa'eewoo manúlacaiba wérri namáacactami Jesús, ²³ ne jócala náiiu limáshicaimi néejoo návana néerrau. Ya náiiwadedá áabi ángel íyadau nali, namá'ee nali cáwica'ee Jesús. ²⁴ Ne áabi wajúnicaí wéenaa náau liáwinaami nabáyactalami Jesús, cháí yáca léjta namáyu'u náa'a íinaca. Ne Jesús jócai nacába.

²⁵ Néenee Jesús má'ee nali:

—¡Chábala iwítee báyacoo jírra, ne jócani éenaa éebidaca léjta namáyuni náa'a éewidenai Dios chuáni rícueji! ²⁶ ¿Ya jócu arrúnaa carrúni jináata limédacoo liá'a Cristoca quíninama liáni bésuneerricoo, quéecha'inaa jóctanaa Dios yáa lirrú wíteeshi cawénica?

²⁷ Néenee lichánau líiwa nali saíca liá'a Dios chuánica táanierri linácu, lichána léewidaca Moisés cáashtami rícueji, ya quíninama

lichánau nacáashtami rícueji náa'a íiwadedeenaimi Dios chuánshi rícueji báinacu.

²⁸ Náiiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, Jesús méda'eewoo jicá'a liá'a bésuneerri'inaacoo machácani. ²⁹ Ne jáiwa'ee namáisanía jini namá'ee lirrú:

—Jimáacau wáajcha, jái táicala cái. Wówerri samáacai.

Jesús wárrua'eewoowai limáacaque'iu náajcha. ³⁰ Ne quéecha'inaami nawáacoo nayá mesa nácula náayaque'e, Jesús wína licáaji rícu liá'a páani, liá'e sáicai Diosru, litúcueda'ee liá nali jini. ³¹ Ne liyáalimi natuí méecu nacúnusia Jesús; jáiwa lichálinawai, náau natuí rícuha. ³² Namá'ee nali wáacoo:

—¿Jócai újni yáawaa litáania'inaami liáacoo walí iníjbaa lícu lichánau liiwa walí sáica liá'a Dios chuánica, wasíntia wawówa lícuu jicá'a áabai chichái éemerriicoo liyáca?

³³ Jócu nanénda mawiá, jáiwa néejoo Jerusalén néerrai, náiiinu nanácu náa'a once apóstolu yáawaquenaiu ya quinínama najúnicaí.

³⁴ Náa'a apóstolua namá'ee nali:

—Yáawaiyi cáwiiacoo liá'a wawácalica, líyadau Simónru.

³⁵ Néenee náa'a chámataca náiiwa nali liá'a bésuneerricoo náajcha iníjbaa lícu, ya néewau'u nacúnusia Jesús quéecha'inaami litúcueda nali páani.

Jesús íyadau nali náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha

(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18)

³⁶ Natáaniacta nayá únibi quinínama liá'a bésuneerricoo, jáiwa Jesús íyadau nali béewami litá'ee limá'ee nali:

—Sáictacta iyáca.

³⁷ Jáiwa'ee nacáarrudau bájjialai nacábacani nali tá'ee liwówanaami. ³⁸ Ne Jesús má'ee nali:

—¿Tánda icáarrudau? ¿Tánda jócai éewa éebida iwówa licuéjiu?

³⁹ Icába nucáaji ya nuíiba. Nuyáwajani. Idúnu nunácu ya icába nuyá. Áabai wówanaashimi jócai wáalia líinau ya liyájide, léjta icábau'u nuwáaliacani.

⁴⁰ Limá'inaami liéni, líyada licáajiu nali ya líiba. ⁴¹ Ne jócala néenaa néebida únibi sáictaca nawówa ya nacáarrudau, Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Iwáalia iyacaishi wáya'inaa?

⁴² Jáiwa natúcua lirrúi bácu cubái mídiquinaa. ⁴³ Jáiwa liwína náucha jini líya nanáneewa jini. ⁴⁴ Néenee limá'ee nali:

—Liá'a bésuneerricoo nunácula léewa nufiwanimite irrú quéecha nuyá'inaami yáajcha: arrúnai cúmpliacoo nunácue sáica Moisés shínaa ley rícue sáica, ya nacáashta rícuésaimi náa'a tánenaimi Dios chuáni rícueji, ya cáashta salmos shínaaca.

⁴⁵ Néenee liwána náa léenaa sáica liá'a Dios chuáni tánerricoo báinacu. ⁴⁶ Ya limá'ee nali:

—Jái tánacuwai, arrúnaaca'ee máanali liá'a Cristoca, ya licáwiiacoo matáli eerri rícula. ⁴⁷ Nují'inaa nácu, ya Jerusalén néenee, arrúnaa íiwa quinínama cáinabi néejuedaque'e nawíteu Diosru, quééwique'e liméetua najíconaa. ⁴⁸ Iyá'inaawa nárra arrúnaani'inaa íiwa quinínama líáni. ⁴⁹ Nubánuaminaa irrú liá'a nusálijinaa báulini liá

irrú. Ne iyá imáacau áani, chacáalee Jerusalénca, cáashia irríshibia liá'a wíteeshi dánanica ínuerri áaqueji.

Jesús yáairriu áacairra

(Mr 16:19-20)

⁵⁰ Néenee Jesús téé nayá bináawala chacáalee, urrúni Betániarru, linácuda licáajiu liáque'e nalí saícai. ⁵¹ Nácula liá nalí saícai, lishírriu náucha, jáiwa liáu áacairrai. ⁵² Nayá nácula, canínaa nacába liyá náa lirrú saícai, néejoo Jerusalénra saíctani wérri wówa. ⁵³ Éerri jútainchu nayá templo rícu, náa saícai Diosru.

LOS HECHOS de los Apóstoles

Limáni liáca linácu liá'a Espíritu Santoca

¹ Ne nushínaa quéechanacu sái cáashta, nujúnicaí cawéni wérri Teófilo, tánérri urrúni quíninama liá'a Jesús médanica ya liá'a léewidanica quéechanacu, ² cáashia'inaamitee éerri lírracoo áacairra. Ne jóctanaa liájau áacairra, léewida nayá Espíritu Santo rícueji, náa'a apóstolubínica liwínanica quéecha, liá'a arrúnai'inaa namédaca. ³ Ne liáwinaami máanalini, líyadau cáwi chóniwerriyu, yáawacaala cáwijani. Cuarenta éerri líyadacoo liyá náajcha, litáania nalí Dios wánacaalactala nácu, ne ta liácoo áacairra. ⁴ Quéecha'inaami liyá újnibi náajcha náa'a apóstolubínica, Jesús má'ee nalí jócu béecha éenau chéni Jerusalén néenee. Ne limá nalí:

—Inéndau liá'a nusálijinaa mánimi irrú, linácu liá'a nutáanianimi irrú nácu. ⁵ Ne yáawaiyi liá'a Juanca báutiseerri shiátaiyu, ne wabéechalawoo Dios báutisa iyájoo liá'a Espíritu Santoyu.

Jesús írrerriu áacairra

⁶ Náa'a yéenaimi Jesús yáajcha náawacau nasáta néemiu liyá:

—Wawácali, ¿jiwána nawánacaala báaniu Israel lírrícu éerri jiliéni?

⁷ Néenee Jesús má'ee nalí: —Ne jócai arrúnaa yáa léenaa tánashia éerri o jócta áabata éerri bácai nusálijinaa Dios éewerri liméda liáni.

⁸ Quéecha'inaa línu liá'a Espíritu Santo inácuda, irríshibiaminaa lidánanijoo, ijiáminau itáania nunácu, á'a Jerusalén, quíninama Judea shínaa cáinabi ita'aa ya Samaria cáinabi ita'aa léechu, ya quíninama déecuchala áabata cáinabi ítala.

⁹ Nácula limá nalí léja liérri, nácula nacába nayáca jíni, Jesús nacudau liáque'iu áacairra, jáiwa libáyau sáanai íbirra, jócu nacába mawiá jíni. ¹⁰ Nácula nacába Jesús írrau'u áacairra, chámata washílicuenai jiáu nalí cabálani íbala, ¹¹ namá nalí:

—Chóniwenai Galilea néenee sána, ¿tánda icába iyá áacairra? liyája liárri Jesús yéerrimi yáajcha yáairriu áacairra, línuminaajoo chacábacanaa létja liáyu'imiu.

Nawína liá'a Matíasca Judas yáarrumirra

¹² Ne chéni lítee liá'a dúulica jí'ineerrica Olivos, néejoo náa'a apóstolubínica Jerusalén néerra; urrúni rími, létja númami línda najínanicoo liá'a ley liyáli éerri nawówa iyabactacoo.

¹³ Quéecha'inaa náinucai lírrícula liá'a chacáaleeca, náirrau lírrícula liá'a cuítaca áacairra namáctala nayáca. Náa'a apóstoluca Pé'eru ya Juan, ya Santiago, ya Andrés, ya Felipe, ya Tomás, ya Bartolomé, ya Mateo, ya Santiago Alfeo cúulee, ya Simón liá'a Celóteca, ya Judas licúulee liá'a Santiagoca. ¹⁴ Quíninama nayá náawacau séewirri quéewicue'e na'óraca náajcha náa'a Jesús éenajinaica, ruájcha ruá'a Maríaca Jesús túwaca, ya náajcha náa'a áabi ínaca.

¹⁵ Liyáalite náawacau náa'a éebidenai Dios nácu, namáanabaca újni ciento veinte chóniwenai, jáiwa Pé'eru táania limá'ee nalí:

16 “Nuéenajinai, arrúnaa licúmpliacoó liá'a Espíritu Santo máni Davidru, jái limácai lirrícu liá'a tánerricoó linácu liá'a Judasca, liá'a yúderri náa'a Jesús jánaica nawínaque'e preso liyá. 17 Liá'a Judasca wéenaami, wáaleerrimi tráawaju léjta wayá. 18 Ne jáiwa liáu liwéni áabai cáinabi liyú liá'a warrúwaca ligáanani máashiicaca liyá; néenee licáwai lijuátamiyu, jáiwa lipáquiawai, lijíáu quinínama liyacuaca. 19 Quéecha'inaa néemiqui jini náa'a yéenai Jerusalén, jáiwa náa lijí'inaa liá'a cáinabica Acéldama, nachuániyu wówerri limáca: ‘bacháida firrai.’ 20 Jiníwata líta'aa liá'a cáashta Salmoca limá'ee:

‘Liá'a jiiibanaca máaquerri'inau bácai,
jini'inaa yáa rícu.

Ya limá'ee lécchoo:

Báqueerri wíneerri'inaa jishínaa tráawajumi.’ ”

21 Néenee Pé'eru má'ee nali: “Wawáalia áani washíalicuenai talídedeenaimi wayá quinínama éerri Jesús máa'inaami wáajcha, 22 jinanenaiu wáajcha quéecha'inaami libáutisactami Jesús liá'a Juanca, cáashia lírracoó wáucha áacairra. Mawíminaa sáica, néenaa máacacoo wáajcha, quéewique'e áabenaa wáajcha natáania sáica licáwiacaalau liá'a Jesúsca.”

23 Néenee namáaca chámata: José, jí'ineerri Barsabás, ya áabai lijí'inaa Justo, matáli lijí'inaa, lijúnicaí báqueerrica Matías. 24 Ya jáiwa nasátau Dios yúcha cháji'i: “Wawácali, jiyá cúnusierri nawówa quinínama, jiyada walí tánashia jiwínani néenaa náani chámataca. 25 Quéewique'e liwína tráawajumi apóstolu shínaa, lipérdiani liá'a Judasca lishínaa lijíconaa nácueji, quéecha'inaa liácoo chaléeni liárrui yáctalaca.”

26 Naméda léjta judíobini wítee napóstaca. Jáiwa naméda léji liéni Matías gánaa, ne liyáalimi limáacau náiibirrai náa'a once apóstolucu.

2

Línu'inaa liá'a Espíritu Santoca

1 Liyáalite léerdi íinu'inaa liá'a fiesta jí'ineerri Pentecostés, quinínama náa'a máaquenai nawówa Dios nácu, yáawaqueneu macáishita áabai cuíta rícuu. 2 Cawíquinta, néemi áacaiji cawítamai wérri ínuca, léjta áabai cáuli cadánani, cawítamai wérri lirrícula liá'a cuítaca nayáctaca. 3 Líyadau nali léjta chichái íimini bérrucuta, cáirri nanácu quinínama. 4 Ya quinínama namáacau cashíamu nayá Espíritu Santoyu, jáiwa nachánau natáania áabi chuánshiyui, léjta Espíritu Santo liwána natáaniaca. 5 Liyáli éerri áabi judíobini yéenai Jerusalén rícu, náani éebidenai linácu liáni Dios wánani namédaca, íinuenai bájirra cáinabi íteeji. 6 Náa'a chóniwenaica yáawaquenaiu néemi liá'a wítamashi, jini néewau namáca, jiniwata bácainaa néemicala natáania náa'a éebidenaica Jesús nácu chúnsai nachuániyu. 7 Nayá cáarrudedeneu wérri nasátada néemiu nayá wáacoo:

—¿Ya jócani Galilea néenee sána náji náani cháni wéemi táaniaca?

8 ¿Tánda wéemi néewa natáania chúnsai wachuániyu? 9 Áani ái chóniwenai já'a báawache sána jí'ineerri Partia, ya Media shínaa, ya Elam shínaa, ya Mesopotamia shínaa, ya Judea shínaa, ya Capadocia

shínaa, ya Ponto shínaa, ya Asia shínaa cáinabi, ¹⁰ ya Frigia shínaa, ya Panfilia shínaa, ya Egipto shínaa, ya náa'a cáinabi Libia shínaaca urrúni Cirénerru. Ái áabibi já'a íinuenai Roma néenee; ¹¹ áabi judíobini já'a, áabi náaweneu judíobiniyu. Ya ái chóniwenai já'a íinuenai Creta néenee ya Arabia néenee. ¡Ya quinínama wéemi natáania chúnsai wachuániyu, linácu liá'a Dios médani máanuica!

¹² Quinínama nacáarrudau jiní náa léenaa namáca; ya nasáta néemi nayá wáacoo bácainaa:

—¿Tánda libésunau liéni cháica?

¹³ Ne áabi nacáida'ee namá'ee:

—¡Cámenai nárra!

Pé'eru íiwadeda Jesús chuáni

¹⁴ Néenee Pé'eru bárruawai náajcha náa'a once apóstolua, limá'ee cadánani: “Judíobini, ya quinínama náa'a yéenai Jerusalén néenee, yáa léenaa quinínama liáni, éemi sáica liáni nufiwani'inaa irrú. ¹⁵ Náani jócani cáma nayáca léjta imáyu, wáalii las nuevea manúlacaiba. ¹⁶ Jócai cha, léjta limáyumi liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Joel, limá'inaami:

¹⁷ ‘Bésuneerri'inau á'a amáarracta'inaa éerri, limá liá'a Diosca, nuwátani'inaa nushínaa Espíritu Santo quinínama chóniwenai ita'aa; náa'a éenibica washíalicuenaica, ya náa'a íinaca éenibinaaca natáaniaminaa nuchuáni nácu chóniwenairru, náa'a icúlinaica nacábaminaa natuírricu sái, ya náa'a salínaica nadájuniminaa dajuíshi.

¹⁸ Ya léecchoo nanácu náa'a médenai nuwánacaala, ya nanácu náa'a íinaca médenai nuwánacaala, chóniwenai nuwátaminaa nalí nuwítee dánaniu liá'a Espíritu Santoca liyáali éerri, natáaniaminaa nunácu.

¹⁹ Éerri rícu núyadaminaa jócai icába cáji, ya cáinabi ita'aa íirrai, ya chichái, ya íisa léjta sáanai cáinabi ita'aa.

²⁰ Liá'a cáiwiaa catáwacai'inaa, ya liá'a quéerrica náawerri'inau léjta íirrai,

jóctanaa línu léja liá'a Wawácalica, léerdi máanui ya sáictai wérri.

²¹ Ne quinínama náa'a mánulicuenai Wawácali jí'inaa nácu, wásederri'inaa nayá.'

²² “Éemiu iyá, israelítabinica, liá'a numáni'inaa irrú: Léjta yáa léenau'u sáica, liá'a Jesús Nazaret néenee sáica, liyá washíalicuerri Dios winani ináneewa limédaca lirrú léjta liwówau'u, Dios méda lirrícueji máanui sáictai wérrica, jócai icába cáji ya señal íibiu. ²³ Ne quéewanaa ná'inaa néewa náa'a icáaji rícu jiní, léjta limáyu liá'a Dios quéecha, iyája iwínani preso íinuaque'inini itáatani cruz nácu, nawánacanaa washíalicuenai máashiini wérrica. ²⁴ Ne jáiwa Dios cáweda jiní, liwáseda jiní liúcha liá'a cáiwibeeca máanalicaica, jócai léewa liwáalia néeni mamáarraca jiní. ²⁵ Liá'a rey Davidca, limáte Jesús náucha:

‘Nuyá cáberri séewirri liá'a Nuwácalica nunáneewa; nuyácta liájcha sáicaquicteji, jiníminaa wána nucáacoo.

26 Tándawa sáicta wérri nuwówa, ya nurrába nuínaneyu sáictaca nuwówa.

Cadánani nuwówa cábacoo jinácu.

27 Jiníwata jócuminaa jimáaca nunáanai útawi rícula, chacábacanaa jócu jínda nuínaa bádacoo, nuyáwa jishínaa cashírruedacai jirru majíconaica.

28 Jiyadate nulí injíbaa yáirri nucáwica, ya jicámusheda nuyá sáitau'u jiwána nuwówa jináneewa.'

29 "Nuéenajinai, índate nufiwa irrú quinínama yáawaa liá'a wawérrimi Davidca máanaliyi ya naquénini, liá'a lishínaa útawica yéerri wáibi újnibii. 30 Ne liá'a Davidca íwadedeerri Dios chuáni, ne liá léenaa Dios ma lirrú yáawaiyi liá'a báqueerri litáqueerri rey'inaa.

31 Chacábacanaa újni lícábani liyáca, David táanierrimi liyáca Cristo cáwiactacoo nácu, ya limá'ee líarra jócai'inaa lináanai máacau útawi rícula, jiní limáshicaimi máashiidacaalau. 32 Ne sáicai, quinínama iyá yáine léenaa Dios cáwedacala liá'a Jesúsca, linácueji quinínama wayá wáiiwadede líiwanaa. 33 Jesús nácuderriu quéewique'e líacoo liwáacoo sáicaquictejica Dios lisálijinaa éemanacu, tándawa Lisálijinaa yáa lirrú Espíritu Santo limánimi líaca, tándawa chóque'e Jesús yáa walí léja líerra Espíritu Santo icábani iyáca ya éemini.

34 Wáa léenaa David jócai firrau áacairra, liyá jájiu limá:

'Dios ma Nuwácali, Cristorru:

Jiwáau nuémanacu sáicaquictejica,

35 cáashia numáaca jijínai jíiba yáajba.'

36 "Yáa léenaa quinínama chóniwenai Israel shínaa cáinabi ítesana, quinínama yáawaiyica, liéni Jesús itáatanimi cruz nácula, Dios máacani Wawácaliyu ya Cristo."

37 Náa'a yáawaquenaicoo néemi'inaami liéni, máashii wérri nawówa cáiwinaa, ya nasáta'ee néemiu Pé'eru ya náa'a áabi apóstoloca namá'ee:

—Numánubaca, ¿Tána arrúnaa wamédacai?

38 Pé'eru éeba'ee:

—Éejueda iyáu Diosru, ya ibáutisau bácaínaa Jesucristo jí'inaa nácu, quéewique'e Dios méetuerri ijícona, ya chámina liá irrú liá'a Espíritu Santoca. 39 Liáni libáulini líaca irrú sái'inaawa líerra ya éenibirru, ya léchchoo nalí náa'a yáainai déecuchala; liwówau'u limáca, quinínama náa'a Dios wawácali wówaini limáidaca.

40 Liyú liáni chuánshica, Pé'eru táania ya liá nawíteé limá'ee nalí:

—¡Ishírriu náucha nárra chóniwenai máashiini cajíconaica!

41 Ne náa'a éewidenai lichuáni, jáiwa nabáutisawai; ne liyáalimi éerri nawínau náibirra náa'a éebidenai namanabaca tres mil chóniwenai. 42 Quinínama nayá cabálininaa léjta apóstolu éewidau nayá, ya nashírdá nanácu wáacoo quinínama liá'a nawáalianica ya na'órau náawacacoo náayaca.

Chíta nayáyu'u quéechanacu náa'a éebidenaimica

43 Quinínama nayá nacáarrudacoo, nacába liá'a jócai nacába cáji Dios médanica narrícueji náa'a apóstoloca, líyadaque'e liwíteé dánaniu. 44 Náa'a éebidenai yáawaquenai sáictaca nawówa náajcha wáacoo, ya nashírridani nashínau nanácu wáacoo; 45 nawéndadani nashínau ya quinínama liá'a nawáalianica,

ya nashírridani liá'a warrúwaca nanácu wáacoo náa'a carrúni jináatanica. ⁴⁶ Éerri jútainchu náawacacoo templo rícula, ya nábana lícu wáacoo náaya macáishita saíctaca wérri nawówa, jiní báawatai cábacoo liúcha wáacoo. ⁴⁷ Náa saícai Diosru, ya quinínama chóniwenai caníinaa nacába nayá; ya éerri jútainchu Wawácali dáwineda namánabaca náa'a liwásedani'inaaca.

3

Báqueerri macáwai chúneerri

¹ Áabai éerri, Pé'eru ya Juan náau templo rícula táicala las tres, éerdi judiobini óracoo. ² Néeni, templo núma lícu, báqueerri washiálicuerri macáwai lijíaniu yáajcha, natéeni éerri jútainchu linúma licúla liá'a templo jí'ineerri Hermosa, quéewique'e lisáta náucha warrúwa náa'a wárruenaicoo náacoo. ³ Quéecha'inaami macáwai cába Pé'eru ya Juan, jáni wówai nawárruacuwai templo rícula, lisáta náucha warrúwa. ⁴ Pé'eru ya Juan yáajcha narrátueda'ee lirrú, jáiwa'ee Pé'eru má'ee lirrúi:

—Jicába walí.

⁵ Liá'a washiálicuerri licába'ee nalí, linénda tánashia náa lirrúi. ⁶ Ne Pé'eru má'ee lirrú:

—Jiní nulí warrúwa ya oro, ne liá'a nuwáalianica nuá'a jirrúni: Jesucristo Nazaret néenee saí jí'inaa nácu, jibárroo jijnacoo.

⁷ Linísa'inaami limá liáni Pé'eru, wína licáaji saícaquictejica ya libárrueda jini, ya liyáalimi danáanshi ínu líiba rícu ya licúdi nácu. ⁸ Liá'a macáwaica léenuu libárruacoo, ya lichánau lijínacoo, jáiwa liwárroo náajcha templo rúculai, chúnasai lijínacoo líibayu, léenunicoo liá saícai Diosru. ⁹ Quinínama náa'a cábenai lijínacoo ya liá saícai Diosru, ¹⁰ nacáarruda'eewoo nacábacani linácueji liá'a bésuneerricoo, náaca'ee léenaa nacába liá'a washiálicuerrica ya náa léenaa liyácala liá'a séewirrimi wáacoo lisáta warrúwa templo núma lícu jí'ineerri Hermosa.

Pé'eru táania templo júntami

¹¹ Liá'a macáwai níseerri saícacai, jócai máaca Pé'eru ya Juan. Quinínama chóniwenai nacáarrudau, nacánacau liyácta liá'a templo númaca néerra jí'ineerri Salomón shínaa, á'a nayácta nayáca. ¹² Pé'eru cába'inaa liáni, limá nalí: “¿Tánda icáarrudau iyá israelítabini? ¿Tánda icába walí újni wayáchu chúni liéni washiálicuerri, újni wayáchu wána lijínacoo wadánaniyu o wéebidaca Dios nácu?” ¹³ Liá'a Abrahám shínaa Diosmica, Isaac ya Jacob, wawérrinaimi shínaa Dios, liyáwa Dios bánuerri wawácali Jesús, liwánacaalaque'e mawí quinínama yúcha. Ne iyá éejueda romanobinirru quéewique'e náinuacani, ya áawita Pilato wówai liwásaidacani, iyá jócai índá liwásaidacani. ¹⁴ Jócubeecha isáta Pilato yúcha liwásedaque'e liá'a majíconaica ya saícaica, iyá isáta liwásedaque'e irrú báqueerri cáinuacai. ¹⁵ Ya cháte ínuua liá'a yáirri wacáwica. Ne Dios cáweda báaniu jini, táda linácueji wayá wáiwadeda linácu yáawaiyi. ¹⁶ Liá'a wáneerri cadánani licáwa liéni washiálicuerri icábani iyá icúnusianica, léebidaca lijí'inaa Jesús

nácu. Liá'a limáacau liwówau Jesús nácu liyáwa wáneerri lichúnicoo saíca quinínama, léjta icábau'i quinínama.

¹⁷ “Nuá léenaa, nuéenajinai, quéecha'inaa iwácanai iinua Jesús, yáawaiyi iyá ya iwácanai jócai yáa léenaa liá'a imédanica. ¹⁸ Ne Dios méda cha licábacanaa liá'a náiiwanimi libéecha náa'a quinínama iíwadedenai Dios chuáni báinacu: Léecala'e liá'a Cristoca máanali'inaa. ¹⁹ Tánda, iyá rúnaa éejuacoo Diosru, ináwida iwíteu, quéewique'e liméetua yúcha ijíconau. Ne cájbami Wawácali bánua irrú éerri iwówa iyabaque'iu, ²⁰ libánua irrú Jesús, liá'a liwínani quéechanacu léjta Cristo irrú'inaa. ²¹ Báawita chóque'e Jesucristo yáa chaléja áacairra, cáashia Dios lichúni quinínama, léjta limáyumi nalí náa'a iíwadedeenaimi Dios chuáni báinacu yéenaimi báinacu. ²² Moisés iíwadede nanácu náa'a wawérrinaimica: ‘Liá'a wawácali Diosca liwána báqueerri jiácoo éewiderri Dios chuáni léjta nuyá. Éewidau lirrú quinínama liá'a limánica, ²³ jiniwata quinínama liáni jócai méda liwánacaala liá'a iíwadedeerri Dios chuáni, jiérri'inau lirrícucha liáni chacáaleeca.’

²⁴ “Ya quinínama náa'a iíwadedenai Dios chuáni, ne iíwadedeerrini Samuel quéechanacu, natáania lécchu linácu liáni éerrica. ²⁵ Iyája irríshibiaminaa liá'a Dios máni liáca narrícueji náa'a iíwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, ya lécchoo irríshibiaminaa liá'a Dios mánica nalí náa'a wawérrinaimica. Ne Dios ma Abrahámrú: ‘Quinínama náa'a chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa narríshibiaminaa saícai nanácu náa'a natáqueenaimica.’ ²⁶ Quéecha'inaa Dios cáweda licúuleu, libánuani quéechanacu iyáctala, quéewique'e litúya iyá, quéewique'e iyá bácainaa imáacaque'e ijíconau éejuaque'iu lirrú.”

4

Pé'eru ya Juan nanáneewa náa'a wánacaleenaica

¹ Újnibii Pé'eru ya Juan táanenaimi nayáca chóniwenairru, jáiwa náiiu nalí náa'a sacerdotéca, liájcha liá'a liwácali liá'a catúyacai templo ya náajcha náa'a saduceobinica. ² Iíwirri wówa jiniwata Pé'eru ya Juan éewidenai náa'a chóniwenai, ya namá'ee léecala'e liá'a nacáwiactacoo máanalicaí yúcha yáawaiyi, jiniwata licáwiacaalau liá'a Jesúsca. ³ Jáiwa nawína nayá preso, ya jái táicalacai, nawárrueda nayái cuíta manúma ricúla cáashia jucámarraca. ⁴ Ne íchaba náa'a éemenai lichuáni, náa'a éebidenai Jesús nácu; namáanabaca náa'a chóniwenai éebidenai lichuáni atéwani cinco mílca jócai wajútada náa'a sáamanaica ya ína. ⁵ Cajóychanaami náawacau lirrícu liá'a Jerusalén náa'a judíobinica wácanaica, ya náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca. ⁶ Néeni yáca liá'a Anás, nawácali náa'a sacerdotébini, Caifás, Juan, Alejandro ya quinínama náa'a néenajinai náa'a sacerdotébini wácanai éenaa. ⁷ Nawána natéeca Pé'eru ya Juan, naínda nayá nasáta néemiu nayá:

—¿Tána wánacaala nácu, ya tána jí'inaa nácu jini iméda iyáji liáni?

⁸ Jáiwa Pé'eru, cashiámui Espiritu Santoyu, léeba jini:

—Chóniwenai wácanai ya salínaibini: ⁹ Iyá isáta éemiu wayá linácu liáni bálínerricoo, yáaque'e léenaa chítashia éewau saícaqui

jini. ¹⁰ Wée saícai, wáíwa irrúni quéeuque'e náa léenaa náa'a quiniinama chóniwenai Israel néenee sánaca, ne liéni washiálicuerri yéerri áani, quiniinama náneewa, saícacai Jesucristo jí'inaa nácu Nazaret néenee saí, liyája lierra iwánanimi natáata cruz nácu, liá'a Dios cáwedanimica. ¹¹ Liéni Jesús léjta íiba iyá camédacani cuíta jócaimi iwówai, ne liyáwa ínuerri limédacoo yáawaiyi íibaca. ¹² Quini báqueerri mawiá éeneerri litée wayá áacairra, jiniwata mawiá éerri rícu Dios yáni mawiá báqueerri washiálicuerri éeneerri liwáseda wayá, újni Jesúsca.

¹³ Ne nacába'inaa jini, náa'a chóniwenai wácanaica, natáania danáanshiyu náa'a Pé'eru ya Juan, náa léenaa washiálicuenai jócani éenajta éewa naliáca, yáni léenaa májta rímii, jáiwa jini namácai nacáarrudacuwei, ya náa léenaa jini éewidenaicoo Jesús shínaa. ¹⁴ Mawi'inaa, léchho liá'a bálínerrimiu jái saícacai, néeni limáaca náajcha, tánda quini néewa namáca linácucha. ¹⁵ Jáiwa nawána najácuwai náawacactacoo yúcha, jáiwa namáacau natáaniaca nayáca nayáwoo. ¹⁶ Nayá namá'ee:

—¿Tána waméda náajcha náani washiálicuenaica? Quiniinama chóniwenai yéenai Jerusalén rícu yáine léenaa namédau liéni jócai wacába cáji, quini wéewaca wamáca jóca namédani. ¹⁷ Ne léju liáni jócubeecha wawówai wéemi nanúma licuéji, wacáarruda nayá, jócu béecha natáania mawiá Jesús jí'inaa nácu.

¹⁸ Jáiwa namáida nayái namá nalí jócu béecha natáania mawiá, jócu béecha néewida mawiá, quini nácu mawiá lijí'inaa nácu liá'a Jesúsca. ¹⁹ Ne liá'a Pé'eru ya Juan néeba nachuáni:

—Isátate éemiu iyá jájiu, saícactani Dios náneewa, wéewidaquicta ichuáni quéechanacu ya jócuweeca wéewida Diosru. ²⁰ Wayá jócani éewa wamáaca wamá liá'a wacábanica ya liá'a wéeminica.

²¹ Náa'a chóniwenai wácanaica nabáulida nayá, ne namáaca nayái. Quini náiiinu najíconaa, jiniwata náa'a chóniwenai médenai saícai Diosru quiniinama, linácucha liá'a bésuneerricoo. ²² Liá'a washiálicuerrica chúneerricoo saíca léjta licábacanaa jócai nacába cáji, wáaleerri'e mawí cuarenta camuí yúcha.

Náa'a éebidenaica Jesús nácu sátenai Dios yúcha nadánaniu jócai cáarrunaa

²³ Pé'eru ya Juan jáni nawásedacai, náawacacoo najúnicaí yáajchau náiiwa nalíni quiniinama nawácanai náa'a sacerdótebini ya salínai máni nácuca. ²⁴ Néemi'inaamini, quiniinama áabebacta nasáta Dios yúcha, namá cháa: “Wawácali, jiyá méderri éerri, ya cáinabi, ya manuá ya quiniinama liwáaliani néeni, ²⁵ jimáte lirrícue liá'a Espíritu Santoca ya linúma licuéji liá'a lishínaa cashírruedacai jirru Davidca:

‘¿Tánda cha chóniwenai ya cárra?

¿Tánda naméda mawítee liáni?

²⁶ Náa'a reyeibini ya náa'a wánacaleenai cáinabi íiwirri nawówa, nayá quiniinama náajcha áabenaani yáca Dios júnta, ya najúnta liá'a Dios wínanica, liá'a Mesíasca.’

²⁷ “Yáawaiyica lé'e liá'a Heródesca ya Poncio Pilato yáawaqueneu áani, lirrícue liáni chacáaleeca, náajcha náa'a chóniwenai báawatani

chuáni ya náa'a israelítabinica, najúnta náa'a jishínaa Santoca shírruederri jirru Jesúsca, léjta liá'a jiwínanica Mesíasca. ²⁸ Cháminaaja, nayá namédaminaa léjta jinísau jimácai, arrúnai'inaa bésunacoo. ²⁹ Wáalee, Wawácali, jicábateni nabáulidau wayá, ne wayá shírruedenai jirru, jiyúda wayá jócubeecha cáarru wáiiwa jichuáni. ³⁰ Ne jidánaniyu saícaque'e náa'a chóniwenai bálinenaicoo, wamédaque'e báawataica ya jócai wacába cáji lijí'inaa nácu liá'a Santo shírruederri jirru Jesúsca.”

³¹ Nanísa'inaami nasátacuwai, á'a nayáctaca jáiwa licúsuwai; jáiwa cashiámu nayái Espíritu Santoyu, náiiwani cha nawíteemija liá'a Dios chuánica.

Quinínama méenaami nashínaa nashínaa quinínama

³² Náa'a éebidenai íchabani, ne quinínama áabenaa nawówa náajcha wáacoo. Quiní máirri jishínaacalani bácai, ne nashínaa quinínama. ³³ Náa'a apóstolubini íwenai cadánani wawácali Jesús cáwiactacoo, ya Dios túya nayá máanui quinínama. ³⁴ Quiní liyáli náiiibi carrúni jináatai, nawáalianai cáinabi, ya cuíta nawéndani, liá'a warrúwaca, ³⁵ náani apóstolubinirru nachújidaque'ini quinínamaru, léjta narrúnijina bácaínaa. ³⁶ Cháwate libésunacoo báqueerrirru néenaa náa'a levítabinica jí'ineerri José, Chipre néenee saí, liá'a apóstolubini yáni jí'inaashi báawatai jí'ineerri Bernabé (liwówaiyu limáca “Liá saíctai wówa chóniwenai yáajcha”). ³⁷ Liéni washiálicuerrica wáaleerri áabai cáinabi, jáiwa liwénda jini limáaca warrúwa nacáaji rícu náa'a apóstolubínica.

5

Liá'a jíconaashi Ananías shínaaca ya Safira shínaaca

¹ Ne néeni báqueerri, jí'ineerri Ananías, ne nayá Safira línu yáajchau, wéndenai áabai cáinabi. ² Liéni washiálicuerrica, limédani línu yáajchau namáacau warrúwa éenaa yáajcha, ya namáaca áabata warrúwa nacáaji rícu apóstolubinirru. ³ Pé'eru ma Ananíasru:

—Ananías, ¿tánda jinda Wawásimi wárrroo jiwówa licúla, jéenedaquinicta lichálujueda jiyáca Espíritu Santoca, áawita jiwína warrúwa éenaa napáidaumi jirru cáinabi? ⁴ ¿Ya jócai jishínaa léji liérta cáinabica? Ya jiwéndana jini ¿jócai jishínaa liérta warrúwaca? ¿Jiá jiwówai Jiménez jinúma yúwicau? Jócai méda jiyá jinúma yúwicau washiálicuenairru, méderri jiyá jinúma yúwicau Diosru.

⁵ Ananías éemi'inaami líani, licáu máanalina. Náa'a quinínama yáine léenaa cáarru wérri nayá. ⁶ Jáiwa áabi icúlinai ínuí, nadájida liá'a limáshicaími natéeni naquéniqui'ini.

⁷ Újni matáli hora liáwinaami ruwárruau ruá'a Ananías ínuca, jócu yáa léenaa tánashia bésuneerriwai. ⁸ Pé'eru sáta léemiu ruyá:

—Jíiwa nulíni: ¿Iwénda iyá líarra cáinabica le liwéni imáni nácucha?

Jáiwa ruéeba jini:

—Jajá, léewa liwéni liérta.

⁹ Pé'eru ma rulí:

—¿Tánda itáania chárria éeneda iyáca Espíritu Wawácali shínaa? Náa'a ínu chéji téenaimi nabáyau jíinirri, chócája natée jiyá léccchooja.

¹⁰ Jái liyáali rucáu ruá'a Safira máanali'inaa Pé'eru íiba néeni. Nawárruau'inaa icúlinai, náinu runácu máanali, ya natéu naquéní ruyá rúnirri éema nácu. ¹¹ Quíninama náa'a iglesia ísanaca, ya náa'a quíninama yáine léenaa liá'a bésuneerricoo, jáiwa cáarru wérri nayái.

Íchaba jócai nacába cáji ya méderricoo

¹² Dios yúda apóstolubini namédaque'e jócai nacába cáji ya méderricoo wérri chóniwenai íibi; ya quíninama yáawaquenaiu templo núma néerra jí'ineerri Salomón shínaa. ¹³ Quíní néenaa náa'a áabica liwówai liwína yáacacoo náajcha, cáarruca nacába nawácanai, báawita quíninama chóniwenai cawáunta nayá natáania nanácucha saíca. ¹⁴ Jáiwa manuába nayá washiálicuenai ya íinaca, náa'a éebidenai nawácali nácuu. ¹⁵ Najéda náa'a bálinaicoo cáaye rícula cama íta'aa ya yáarrubaishi íta'aa, jáicta Pé'eru bésunawai, cadánia litáana wínaque'e nayá. ¹⁶ Ya léccchoo áabi chacáalee urrúnini liyáca yáaineu íchaba chóniwenai Jerusalén néerra, téenaiu bálíneue ya chóniwenai wáaleenai espíritu máashii; ne quíninama saícani'inaa.

Náa'a apóstolubínica nacánaquedani

¹⁷ Liá'a sacerdótebini wácalica ya náa'a saduceobini éenaaca, yáainai liájcha, jáiwa cadéni nayái. ¹⁸ Jáiwa nawína apóstolubínimi preso naníqui nayá cuíta manúmai rícula chacáalee shínaa. ¹⁹ Ne báqueerri ángel Wawácali shínaa liméecu táayee linúma liá'a cuíta manúmaica, jái lijéda nayái jáiwa limá lirrúi: ²⁰ “Yáa namówai, íibayu templo rícula, íiwa chóniwenairruni liéni cáwiacaishi wáliica.” ²¹ Léjta éemiu'inii, cajójchanaami nawárruoo manúlacaiba templo rícu, jáiwa néewidai. Nácula, liá'a sacerdótebini wácanai ya náa'a yéenai liájcha, namáida salínaibini israelita áabai yáawaquedenaiu nawácanai nayáwoo, nawána nácu néeda cuíta manúmai rícujei náa'a apóstolubínica. ²² Ne náinu náa'a catúyacani cuíta manúmai rícula, jócu náinu nanácu náa'a apóstolubínica. Jáiwa néejoowai chuánshi yáajcha, ²³ namá'ee:

—Wáinu cuíta manúmai báyeerricoo saíca, ya soldado néenini túyaca cuíta núma júntami; ne waméecu'inaani quíní wáinuni nácu lirrícula.

²⁴ Quéecha'inaa léemiqui jini sacerdótebini wácalica, ya liá'a nawácali náa'a catúyacani templo, ya nawácanai náa'a sacerdótebini, nasáta'ee nayá wáacoo táshia liáu léju liáni. ²⁵ Néenimichu báqueerri ínu, limá'ee nalí:

—Náa'a iwárruedanimica cuíta manúmai rícula, náa'a yáa templo rícula éewidenai nayáca chóniwenai.

²⁶ Liá'a nawácali náa'a catúyacanica náajcha náa'a túyenai, náau néeda nayá; ne jócani náinu, cáarruca nacába chóniwenai ínu, nácu nayá íbayu. ²⁷ Náinu'inaami natée nayái najúntanaa nawácanacoo, liá'a nawácali náa'a sacerdótebini limá nalí:

28 —Wayá wanísa wamá irrúi jócubeecha itáania mawiá, linácu mawiá léji liérta jí'inaashi liérta. ¿Iyá tána imédajoo? Jái cashiámu iméda Jerusalén liyú liérta éewidauca, ya líta'aa mawí iwówai yáa wáta'a limáanalica liérta washiálicuerrica.

29 Pé'eru ya náa'a apóstolubini néeba'ee chá'a:

—Mawí cawéni liá'a Dios wánani wamédaca, liúcha liá'a washiálicuenai shínaaca. ³⁰ Liá'a Dios wawérrinaibimi shínaa cáwedeerri Jesús, léja liérta ínuanimica icuájidani cruz nácu. ³¹ Dios nácuda liyá limáaca liyá machácaniquicteji, limáaca liyá nawíta ya wásedeerri nayá, quéewique'e chóniwenai quinínama Israel shínaa néejoocoo Diosru ya néewaqué'e najíconaa méetuacoo. ³² Wayá yáini léenaa léccchoo wacábacaalani, tánda wáiiwani léccchoo, liá'a Espíritu Santo Dios yáni nalí léquichoo náa'a éebidenai.

³³ Quéecha'inaa néemi jiliáni, íiwirri wérri nawówa, jáiwa nawówai náiiuwaquí jini. ³⁴ Ne náiiibi náa'a nawácanaica, báqueerri fariseo jí'ineerri Gamaliel, báqueerri quéewidacai ley shínaa, chóniwenai ichaba cawáuntani'e. Jáiwa libárruawai ya liwána najéda nayá náa'a apóstolubini íchaitaa. ³⁵ Néenee limá nalí náa'a áabi wánacaleenaica:

—Israelítabini, cáwi icába yúchaujoni namédani'inaa náani washiálicuenai. ³⁶ Édacaniu báinacu nácu báqueerri washiálicuerri jíateu jí'ineerri Teudas, máirri'e liyá washiálicuerri wérricala'e liyá, jáiwa'ee cuatrocientos washiálicuenai yáau liájchai. Ne liéni náiiuwanica ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai, jáiwa amáarra quinínama jini. ³⁷ Néenee liáwinaami, liá'a censo éerdimi, jáiwa líjiáu báqueerri Judas, Galilea néenee sái, jáiwa'ee líinu áabi yáaineu liájcha; jáiwa náiiuwa jini léccchoo, ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai. ³⁸ Tánda, nuá iwítee imáaca náani washiálicuenai, u'íniquiu náajcha. Jiniwata liáni shínaashica washiálicuenai shínactani bésuneerri'inau. ³⁹ Ne Dios shínactani, jócainaa éenaa yaajcha. Cáwiwa icá yúchaujoo, wíshiquicta iméda iyá danáanshi Dios júnta.

Nayá naméda liwánacaala. ⁴⁰ Jáiwa namáida apóstolubini, néenee nabásaida nayá, jáiwa néeneda náiiwaca jócubeecha náiiwa Jesús jí'inaa mawiá; liáwinaami nawáseda nayái. ⁴¹ Náa'a apóstolubínica jíáineu nanáneewa náa'a wánacaleenaica sáitani wérri wówa, léca, Dios wówaiyu carrúni jináatai máashiicaishi linácucha liá'a Jesús jí'inaaca. ⁴² Éerri jútainchu néewidaca ya náiiwaca liá'a sáicaica chuánshica Jesús shínaa liá'a Mesíasca, léjta templo rícu ya cuíta lícu.

6

Namáaca siete cayúdacani iglesia rícu

¹ Liyáli éerrimi, namáanabaca náa'a éebidenai dáwinerri liáacoo mawí, natáania néemi griégoyu, jáiwa najútawai nanácu náa'a táanianai hebreoyu, namá'ee nanácucha náa'a máanirrini griegasca jócala néenaa natúya nayá sáica jáicta éerdi nachújidaca.

² Náa'a doce apóstolubini náawaquéda'ee náa'a éebidenai quinínama, namá'ee nalí:

—Jócai sáica wamáaca liá'a wáiiwadede Dios chuáni linácu jiliáni washírruedau náaya náa'a chóniwenai carrúni jináatanica. ³ Tándá, wéenajinai, imúrru íibi siete washíálicuenai icúnusiani wítee, cawíteenibinai ya cashiámu Espíritu Santoyu, wamáacaque'e nalí liéni tráawajuca. ⁴ Wayáminaa mamáarraca sátacoo ya wáiiwadede Dios chuáni.

⁵ Quinínama áabenaawawówa, jáiwa nawína Esteban, washíálicuerri cashiámui wítee éebiderri ya Espíritu Santo nácu, ya Felipe, ya Prócoro, ya Nicanor, ya Timón, ya Parmenas, ya Nicolás, báqueerri Antioquía sái, quéecha níquerriu judaismo rícula. ⁶ Jáiwa natée nayá apóstolubini néerra, jáiwa nasáta Dios yúcha nanácuda nacáajiu náta'aa, quéewique'e Dios yúda nayá linácu liáni tráawajuca.

⁷ Liá'a Dios chuánica mamáarracai dáwinacoo libéechalawoo, liá'a namáanabaca náa'a éebidenaica mamáarracai manuábaca Jerusalén rícu. Mawíquichuca íchabani sacerdote judío éebidenai linácu.

Nawína preso Esteban

⁸ Esteban cashiámui Dios wíteeyu, ya sáicabeeyu Dios shínaa, liméda jócai nacába cáji ya liá'a méderricoo chóniwenai íibi. ⁹ Áabibi sinagoga rícu jí'ineerri cashírruedacani jáni wasácuwai, náajcha náa'a áabi Cirene néenee sána, Alejandría néenee, Cilicia néenee, cáinabi Asia néenee sái, náani chóniwenai jáiwa nacáita yáacawai Esteban yáajcha; ¹⁰ ne jócai néenaa liájcha, jiniwata litáaniacala lidánaniyu liyú liá'a liwíteeyu Espíritu Santo yáni lirrú. ¹¹ Napáida'ee áabibi léchchoo náiiwaque'e Esteban íiwaca chuánshi máashii Moisés júnta yá Dios júnta léquichoo. ¹² Cháwa cábacanaaji nacáarralia chóniwenaiji ya salínai ya quéewidacai ley shínaabini; tándá natáca Estébanmi, nawínani preso, jáiwa natée jini chaléeni nawácanai néerra. ¹³ Jáiwa namúrru chóniwenai canúmai yúwicani, namá'ee:

—Liéni washíálicuerri jócai éenaa manúmaca lijúnta liáni santo temploca ya lijúnta liá'a leyca. ¹⁴ Ne wéemi jimáca liérrea'ee Jesús Nazaret néenee sáica, licáarraliani'inaa liérrea temploca, náawiderri'inaa liá'a wíteeshica Moisés máacanimica.

¹⁵ Náa'a wánacaleenaica, náa'a quinínama wáainecoo, nacába'inaa Esteban, nacába lináni jicá'a báqueerri ángel.

7

Esteban méderri liwícaubaliu

¹ Liá'a sacerdotébini wácanai lisáta léemiu Esteban, liá'a namáni jinácucha yáawactajani, ² jáiwa léeba jini: “Iyá numánubaca ya iyá nujúnicaica, éemiteni nulíni: Washínaa Dios cadánani balíbalí wérrica, liyada liyáu wawérrimi Abrahámrú, liyá'inaami cáinabi Mesopotamia shínaa, jóctanaa liáu liyáca Harán rícula, ³ ne limá lirrú: ‘Jimáaca jishínaa cáinabiu ya náa'a jimánubaca, já namówai chaléeni cáinabi núyadani'inaa jirrú.’ ⁴ Jáiwa, Abrahám jiáu chéji Caldea néenee, jáiwa liáu liyá Harán rículai. Liáwinaami máanali jisálijinami ya Dios índa Abrahám áani ínuuctala iyá chóque'e. ⁵ Ne quiní lishínaa limáacani néeni; quiní wíta liwáidactana líbau. Ne limá lirrú liáminaa lirrújoo liáni cáinabica quéewique'e liáwinaami máanalicojoni limáacau litáqueenairru,

(áawita liyáali éerrijoo Abrahám jiníte cúulee). ⁶ Lécchoote, Dios ma lirrú, táqueenaiminaajoo yáaine'inaa chaléjta chóniwenai báawatani áabai cáinabi báawatai ita'aa, chóniwenai íjirra, máashiiminaa nacába nayájoo cha mánubaca cuatrocientos camújoo. ⁷ Lécchoo Dios ma lirrú: Nuyáminaajoo cástigaa nayájoo yáaine líta'aa líerra cáinabi náa'a wánenaica nájirra nayá, liáwinaami'inaajoo najíaminau che jórra náinuminaa nusírbia nuljoo líta'aa líani cáinabicojoo. ⁸ Limácanica Dios méda Abrahám yáajcha, liwána náiju nachíipi dácú íimanaa. Tánda, liwáalianami ocho éerri lijíacuwai jicúulee Isaac, Abrahám íju lichíipi dácú íimanaa. Cháwa liméda Isaac licúulee Jacob yáajchau, ya Jacob liméda lécchoo léenibi yáajchau, nayáwa'ee nasálijinaa náa'a doce tribu israelítabinica.

⁹ “Náani Jacob éenibica, náa'a wawérrinaibimi quéecha, cadéni'inaa nacába néenajirri José, jáiwa nawénda jini natéeque'e jini Egiptola léjta nájirra. Ne Dios yéerri José yáajcha, ¹⁰ ne litúya liyá liúcha liá'a máashiu liwówa. Dios liá lirrú wíteeshi máanui, jáiwa saíca licáacoo Faraónrui, rey Egipto shínaa, jáiwa limáaca Josémi wánacaleerri Egipto rícu ya cuíta máanui wérri rícula.

¹¹ “Liyáali éerrija ínaashi ya máashii wérri nawówa quinínama cáinabi Egipto rícu ya Canaán rícu ya náa'a quéecha wawérrinaibi quinínibinai wáalia náaya'inau. ¹² Quéecha'inaami Jacob yáa léenaa Egipto néeni áí'e trigoja, libánua'ee néerra léenibiu, nuwówayu numáca náa'a wawérrinaibimica. Léewate quéecha nácuí náctamiu namédanimi líani. ¹³ Náa'a náau chámaichui, jáiwa José liyadau nalí néenajinaica liyá, jáiwa Faraón yáa léenaa tánashia éenaa léji liá'a Joséca. ¹⁴ Mawí libéechau, jáiwa José libánua jisálijinaa Jacobru ya náa'a jéenajinai, setenta y cinco chóniwenai, natéequene'e nayá Egiptola. ¹⁵ Léewau'inaa Jacob éewa liácoo Egipto néerra; liáwinaami néeni máanali jini, liáwinaami néeni lécchoo máanali náa'a wawérrinaimi. ¹⁶ Liá'a nayájidemi Jacob natéeni Siquem néerra, naquénique'e nayá líta'aa cáinabi liá'a Abrahám liwénini warrúwayu néenibi yúcha náa'a Hamor, Siquem néeni.

¹⁷ “Quéecha'inaami urrúni liá'a éerri licúmpliactala'inaacoo liá'a Dios máni liá'a Abrahámru, náa'a chóniwenai israelítabinica manuába wérri nadáwinacoo Egipto shínaa cáinabi ita'aa. ¹⁸ Ne liyáali éerri báqueerri rey wánacaala Egipto rícu, jócai cúnusia José. ¹⁹ Líani rey lichálujuedate washínaa chóniwenai, ya liá nalí cáiwinaa náa'a wawérrinaimica; liwána máashiiyu namáaca ya náiinua nacúuleu wáliimi jiácoo. ²⁰ Ne liyáali éerrimi Moisés jiáu. Liyá samálitaca saíctai Dios cába liwítee, ya lisálijinaa ya litúwa dáwina jini liyá líibana lícuu matáli quéerri. ²¹ Ne quéecha'inaami arrúnaa namáaca liyái, Faraón míyacaula éeda jini ta rudáwinaqui jini jicá'a chúnsai rucúuleeca. ²² Tándawa Moisés éewidau nawítee rícueji náa'a egipcioa, jáiwa lináwau washiálicuerri máanui wérri wítee, chuánshiyu ya liá'a limédani nanáneewa.

²³ “Liáalia'inaami cuarenta camuí, Moisés yá'eewoo licábadedaca israelítabini, náa'a chúnsana lishínaa chóniwenai líirranaa wéenaica. ²⁴ Ne licába'inaa báqueerri egipcio ínueda liyá báqueerri israelita léenaa, Moisés wárua'eewoo liyúda léenaaca, jáiwa líinua egipciomi. ²⁵ Ne jiníwata Moisés máirri lirrúwoo léenajinai

israelítabini yáaquinicta léenaa, lirrícue'inaacala Dios jéda nayá liúcha liá'a carrúnatabeeca; ne nayá jócu néenaa náa léenaa jíni.
²⁶ Ne áabai eerri ricúla, Moisés ínu licába chámata israelítabini ínuu yáaquenaiu nayáca, ne liwówai lichúni nayá, limá'ee nali: 'Iyá éenajinai yáaquenaiu; ¿tánda ínueda iyácau? ²⁷ Néenee liá'a báqueerri ínuederri liyá lijúnicaui lidána'ee Moisés limá'ee lirrú: ¿Tána máaca jiyái wawácali ya cáberri'inaa wanácu? ²⁸ ¿Ya jiwówai jínua nuyá lécchoo léjta jínua'u táiquicha egipcioa? ²⁹ Quéecha'inaami léemi liéni, Moisés máni'eewoo liácoo Madián shínaa cáinabi néerra. Néerra liyái áawita jócaimi néerra sáimi, liwáalia chámata léenibiu néerra.

³⁰ “Cuarenta camuí liáwinaami, liyá chaléeni jiníctala yáa, urrúni lirrú liá'a dúuli jí'ineerri Sinaí, báqueerri ángel iyadau lirrú áabai banácali jí'ineerri zarza jújunerriu íbi liyáca. ³¹ Moisés cáarruda'eewoo licába liá'a licábani liyáca, ne quéecha'inaami lirrúnicoo licába mawí urrúni, léemi'e liwácali chuáni, limá'ee lirrú: ³² ‘Nuyáwa liá'a Dios iwérrinaiimi shínaaca. Nuyáwa Dios Abrahám shínaa, ya Isaac ya Jacob.’ Moisés chána'eewoo lichéchinacoo licáarruniu, jóca'ee liá liwówau licábacani. ³³ Néenee liwácali má'ee lirrú: ‘Jimídu jizápatoeu, jiniwata lierra cáinabi jibáwacta jiyáca madúnucunai. ³⁴ Jucámarranaa nucába carrúni jináata nushínaa chóniwenai yáainai Egipto nácu. Nuéemi nawítama jútacoo, tándawa núrrucuaú quéewique'e nujéda nayá máashii yúcha. Tándawa jínua chérta, quéewique'e nubánua jiyá Egiptola.’

³⁵ “Ne áawitate nacháani Moisés ya namáte lirrú: ‘¿Tána máaca jiyái wawácali cáberri'inaa wanácu?’, Dios bánua liyá nawácali'inaa jéderrí'inaa nayá máashii yúcha, lirrícueji liá'a ángel iyaderricoo lirrú banácali zarza jújunerriu íbi. ³⁶ Ne Moisés walierra jéderrite wawérrinaiimi Egipto rícuca, liá'a méderrite jócai wacába cáji ya liá'a wacábanica líta'aa liá'a cáinabi Egipto shínaaca, chaléeni manuá quíirrai néerra ya chaléeni jiníctala yáairri cuarenta camuí'inaa. ³⁷ Léwa Moisés léja lierra máirrimi nalí náa'a israelítabinica: ‘Dios wánaminaa lijíacoo íbicha báqueerri cáiiwadedacani nuchuáni léjta nuyá. ³⁸ Léwa Moisés lécchoo léja lierra jínederrimi israelita wítabi jinícta yáairri, liájcha liá'a ángel táanierrimi lirrú dúuli jí'ineerri Sinaí néeni, ya náajcha náa'a wawérrinaibimica; liyáwa liá'a rishibierrimi chuánshi cáwii quéewique'e libésuneda walíni.

³⁹ “Ne náa'a wawérrinaibimi jócu nawówai néewida lirrú, quéewanaa nacháanicajani nawówai néejoocoo Egiptola. ⁴⁰ Namá'ee Aarónru: ‘Jiméda walí áabibi diose jínedeerri'inaa wawítabi, jiniwata jócai wáa léenaa tánashia yéesa léji liéni Moisés jéderrimi wayá Egiptoeji’. ⁴¹ Néenee naméda áabai ídolo léjta pacáa cúulee cábacanaa, náiinua lirrú cuéshinai ta naméda liyáanaami áabai fiesta wérri, lirrú liá'a becerro cábacanaaca nayái médaca. ⁴² Tándawa linácueji, Dios shírriu náucha línda náa lirrú sáicai náa'a sáliica. Ne cháwa litánacoo nacáashte íta'aa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu:

‘Israelítabini, ¿Ya jócute cuarenta camuí jinícta yáairri, yáate nulí cuéshinai émanimica ya áabata mawí?

⁴³ Ne jócu cha jíni, quéewanaa yáanaida licábacanaa liá'a dios jí'ineerri Moloc,

ya liájcha liá'a sáalii cábacanaa lishínaa liá'a dios Refán,
dios cábacanaa quéewique'e yáa nalí saícai.

Tándawa núcaminaa iyá chaléeni áabai cáinabi ítala, mawí chaléeni
jí'ineerri Babilonia.'

⁴⁴ “Wawérrinaibimi wáalianaite chaléeni jinícta yáairri
templo licábacanaa léjta tólda máanui, cháí médacoo léjta
Dios íiwaumi Moisésruni, léjta líyadau lirrú licábacanaa.

⁴⁵ Náa'a wawérrinaibimica narrishibia liéni templo cábacanaaca
máaquerricoo nalí, ya náa'a ínuenaimi Josué yáajcha naínda
yáajchau jíni quéecha'inaami néeda áabi chacáalee cáinaberra,
náa'a Dios jédani nabéechau. Chacábacanaa cáashia David
yáctalaca.

⁴⁶ Liá'a rey Davidca saíca Dios cábaqui jíni,
liwówaite liméda áabai yáarruishi nayácta'inaamicta náa'a Jacob
táqueenaimica.

⁴⁷ Ne Salomón walierra bárruedeerrimi templo
Dios shínaaca. ⁴⁸ Áawita liá'a Dios áaque saíca jócai yáa templo
rícu namédani nacájiyu washíalicuenaica. Léjta limáyu'u liá'a
cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu:

⁴⁹ ‘Liá'a éerrica léwa nuárrui,

liá'a cáinabica léwa numáacacta nuíbau.

¿Chítashia cábacanaa liá'a cuíta nabárruedani nulí?,

limá liá'a wácalishica;

¿tánashia nuárrui nuwówa íyabacta'inau jíni,

⁵⁰ ne nuyáwa líerra méderri quinínama yáairrica?”

⁵¹ “Ne Esteban má'ee nalí mamáarraca: Iyá mamáarracani
mawíteeca, wáalianai iwíbau ya iwówa jócai éebida. Séewirri
iyá lijúnta liá'a Espíritu Santoca. Cháni cábacanaa léjta iwérrinaimi.

⁵² ¿Tána náibicha náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu
jócani iwérrinaimi ínueda? Nayá ínuenai náa'a íiwenai
líinucala'inaa liá'a chóniwerri machácanica, ne chóque'e linísaca
líinu liéni washíalicuerri machácanica, iyá yáa lijícona a ya ta
íinuaqui jíni. ⁵³ Iyá, ríshibienai liá'a ley narrícueji náa'a ángelbinica,
jócai iméda wánacaala.”

Esteban máanalica

⁵⁴ Quéecha'inaami néemi jiliéni, íwirri wérri nawówa, náamueda
néu Esteban júnta. ⁵⁵ Ne liyá, cashiámui Espíritu Santo wíteeyu,
licába áacairra licába'ee Dios cámarra, licába'ee Jesús bárruerriu
liyáca saícaquictejica Dios éema nácu. ⁵⁶ Néenee limá'ee:

—¡Icábate! nucába éerri méecucoo, ya Washíalicuerri Dios
Cúuleeca saícaquictejica Diosru.

⁵⁷ Ne nayá nabáya'ee nawíbau, namáidada'ee cadánani náu'eewoo
linácula quinínama. ⁵⁸ Najéda'ee chacáalee rícuha jíni ya
náiinueda'ee íibayu jíni; yá'ee yáinai lijícona a namáaca'ee
liá'a líibalaca báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Saulo, quéewique'e
litúyacani.

⁵⁹ Nácula náiinueda íibayuni, Esteban óra'eewoo limá'ee:
“Nuwácali Jesús, jirrishibia nucáwica.” ⁶⁰ Néenee litúyau liúrrui
juátamiyu limáidada'ee cadánani limá'ee: “¡Nuwácali, ujédacani
linácu liáni najíconaaca!” Ne linísa'inaami limá léji liéni, máanali
jíni.

8

¹ Saulo néeni yáaca, áabenai wówa náajcha náiinua'inaa Esteban.

Saulo cánaquedeerri náa'a éebidenai Dios chuáni

Liyáli éerrimi lichána naméda jináwiu najúnta náa'a éebidenai Dios chuáni Jerusalén rícu. Ne bácai rími náa'a apóstolubini máaquenai Jerusalén rícu, ne náa'a quinínama éebidenai nacáarraliau quinínama cáinabi itala Judea shínaaca ya Samaria. ² Áabi washiálicuenai saícani naquéni Estébanmi yá'ee náicha bájjalanaa linácueji. ³ Nácula Saulo licánaqueda náa'a éebidenai Dios chuáni, liwárrua'eewoo cuíta jútainimi lijédaque'e liárdedani washiálicuenai ya íina, ya libánua nayá cuíta manúmai rícula.

Náiiwadedá saícai chuáni Samaria rícu

⁴ Ne náa'a rúnaanmi jiácoo Jerusalén rícu, náiiwadedá'ee Dios chuáni táshia náctau jini. ⁵ Felipe, báqueerri néenaa, liá'eewoo chacáalee mawí cáiiwanaca Samaria shínaaca lichána'eewoo litáania nalí Cristo nácu saí. ⁶ Náawaca'eewoo náa'a chóniwenai, quinínama nábedacoo Felipe chuáni nácu, nacábacala liméda jócai nacába cáji nanáneewa. ⁷ Íchaba chóniwenai wáalianai espíritu máashiini chúneneu, ya náa'a espíritu máashiinica najiá'eewoo namáidada náucha, ya lécchoo íchaba macáwani ya náa'a tucútucunica chúneneu. ⁸ Linácueji liéni saícta wérri nawówa lirrícu liá'a chacáaleeca.

⁹ Ne néeni báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simón, quéecha éewerri lirrúwoo limálica, lichálujueda chóniwenai Samaria ísanaca libésunacoo washiálicuerri cawéni wérri. ¹⁰ Quinínama, náa'a saamanai ya náa'a salínaica, néemi'e lirrú quinínama, ya namá'ee: "Léwa namáni nácuha liáni 'liá'a Dios wíteeca'."

¹¹ Naméda'ee liwánaca néewida'ee lirrú, jiniwata limálicaji rícu, lichálujueda nayá íchaba éerri. ¹² Ne quéecha'inaami néebida saícai chuánshi nácu Felipe íiwadedani, linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca, ya linácue saí liá'a Jesucristoca, tándawa washiálicuenai ya íina nabáutisau. ¹³ Áawita Simónimi léebida liwána nabáutisa liyá lécchoo, lichána'eewoo litálideda Felipe, licáarrudau licába liá'a máanui jócai licába cáji ya señal licábanica.

¹⁴ Quéecha'inaami náa léenaa náa'a apóstolu yáaine Jerusalén rícu, Samariacala'ee éebiderri Dios chuáni, nabánua'ee néerra Pé'eru ya Juan. ¹⁵ Náiiu'inaami néerra, na'óra nanácu náa'a éebidenai Dios chuáni Samaria rícu, quéewique'e narríshibia Espíritu Santo. ¹⁶ Jiniwata jócai íinu nanácu újnibi liá'a Espíritu Santoca; bácai rímii nabáutisau Jesús Wawácali jí'inaa nácu. ¹⁷ Néenee Pé'eru ya Juan nachánaa nacáajiu nanácu, cháwa'ee narríshibia Espíritu Santo.

¹⁸ Simón, licába'inaa Espíritu Santo íinu nanácula, jáicta apóstolubini chánaa nacáajiu chóniwenai nácu, libáuli'e liá nalí warrúwa, ¹⁹ limá'ee nalí:

—Yáa nulí lécchoo lierra wíteeshica, quéewique'e nuchánacta nucáajiu, lirríshibiaque'e lécchoo Espíritu Santo.

²⁰ Néenee Pé'eru éeba'ee lichuáni:

—Jiwárruani yúcau jiájcha, jiniwata jimáca jirrúwoo jiwéni warrúwayu liá'a Dios wíteeca! ²¹ Jiyá jini wána jirríshibia jiyáca, jiniwata Dios náneewa jiwówa jócai machácani. ²² Jimáaca lierra

jijiconacoo, ya jisáta cáiwinaa Dios, cájbamicta liméetua jijiconaa chácala jimá jirrú wawárta. ²³ Nucábacala jiyá cashiámu jiwówa máashiiyu, ya jijiconaa bájderri jiyá.

²⁴ Simón éeba'ee:

—Í'óraa iwácaliu nunácueji, jócubeecha máashii libésunacoo léjta imáyu'u nulí.

²⁵ Liáwinaami quinínama náyada nayáu náiiwadede Dios chuáni, náa'a apóstolua náiiwa saícai chuánshica íchaba chacáalee júbini Samaria shínaa rícu, ya tá'ee néejoocoo Jerusalénrai.

Felipe ya liá'a jí'ineerri etiope

²⁶ Liáwinaami liáni, báqueerri ángel wawácali shínaa limá Feliperru: “Jibárruau ya jiáu báchairra, lirrícuba liá'a iníjbaa Jerusalén néenee saíca yáairricoo Gazala.” Liéni iníjbaa bésuneerriu jiníctala yáairri. ²⁷ Felipe bárrua'eewoo, jáiwa liáwai; ne iníjbaa lícu lijúnta yáacau báqueerri cawéni wérri, wánacaleerri ruwárruani ruá'a reina Etiopía saíca. Liéni washiálicuerrica yáairriu Jerusalénra liá saícai Diosru. ²⁸ Jái éejoocoo liácoo lichácaaleerrau, wáairriu liácoo carroza rícuu ya liliá'ee liácoo licáashtemi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaías.

²⁹ Espíritu má'ee Feliperru: “Jiáyu jirrúniu lirrú liérta carroza.” ³⁰ Quéecha'inaami Felipe lirrúnicoo, léemi'e etiope liliá liácoo Isaías cáashtemica; néenee Felipe sáta léemiu jini:

—¿Jiá léenaa jéemica léja liérta jiliéni jiyáca?

³¹ Léeba'ee liá'a etiopeca:

—¿Chíta quéewoo'u nuá léenaa nuémiqui jiníni, jiní yáa léenaa liíwa nulí?

Néenee lisáta Felipe yúcha quéewique'e líirracoo liwáacoo léema nácu. ³² Liá'a tánerricoo cáashta íta'aa liliéni liyáca liwówau limáca: “Natéete liyá jicá'a áabai oveja natéeni náiiuactalacani; jicá'a áabai oveja máachu, máaquerricoo manúma nanáneewa náa'a dáulenai nayá líichuna, chacábacanaa liérta washiálicuerrica jócu liméecu linúmau.

³³ Carrúni jináatate namédacani, ya jócu naméda lirrú machácanica; ¿tána éewa natáania litáqueenaimi nácueji? Jiníwata licáwica nédani cáinabi ítacha.”

³⁴ Liá'a cawénii washiálicuerrri etiopeca, lisáta léemiu Felipe:

—Jíiwate nulí, yáawaiyini, ¿tána nácueji litáania liyá léji liéni cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, linácu liyá jájiu o báqueerriweeca?

³⁵ Néenee Felipe, liwína cáashta liliácta liyá quéecha nácu, etiope liéni liyáca, liíwa lirrú saícai chuánshi Jesús nácue saí. ³⁶ Mátacachu, nabésunau áabai shiátai yácta, limá'ee liá'a cawéni washiálicuerrica:

—Áani ái shiátai já'a; ¿nuéewaminaa nubáutisacoo?

[³⁷ Felipe má'ee lirrú:

—Jéebidacta quinínama jiwówa yáajchau, éewerriu.

Liá'a washiálicuerrri léeba'ee:

—Nuéebida Jesucristocala Dios Cúulee.]

³⁸ Néenee liwána carroza bárruacoo; jáiwa náurrucoo chámatanaa shiátai yáacula, jáiwa Felipe báutisa liá'a etiopeca. ³⁹ Quéecha'inaa najiácoo shiátai yácucha, Espíritu Wawácali shínaa litée Felipemi,

liá'a cawénii washiálicuerrica jócu léejoo licába mawiá jíni; ne liyá mamáarraca lijínacoo lishínaa iníjbaa lícuu sáicta wérri liwówa.
⁴⁰ Felipe ínu'e Azótola, ya libésunau chacáalee jútainimi líiwa liácoo saícai chuánshica cáashia líinu Cesareala.

9

Saulo éejueda'inaa liyáu Diosru

(Hch 22:6-16; 26:12-18)

¹ Nácula, Saulo jócai íiyabau libáulida líinua náa'a éebidenaica linácu liá'a Jesúscu. Tánda, liáu sacerdótebini wácanai néerra,
² tánda lisáta liúcha cáashta léewaque'e limédacani, liáque'iu sinagogala chacáalee jí'ineerri Damasco, wówerri liácoo limúrruca náa'a éebidenaica Jesús chuáni nácu, chaléjta washiálicuenai ína léchcho, natéeque'e nayá preso Jerusalén rícula. ³ Ne urrúni'inaami líinu liácoo chacáalee Damasco, áabai cámarashi ínuerri áaqueji quéena litéeji cawíquinta. ⁴ Saulo cáirriu cáinabi rícula, léemi áabai chuánshi máirri lirrú: “Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?”

⁵ Saulo sáta léemiu: “¿Tána jiyá, nuwácali?” Liwítama éeba lichuáni: “Nuyáwa Jesús, léja liá'a cháí jicánaqueda jimácoo.”
⁶ Jibárroo jiwárroo chacáalee rícula, néerraminaa náiiwa jirrú liá'a jimédani'inaaca.

⁷ Náa'a yáainecoo séewirri Saulo yáajcha cáarruni wérri, néemica áabai chuánshi, ne quini nacábani. ⁸ Jáiwa, Saulo bárruawai cáinabi ítacha; ne liméecu'inaa lituú jócu léewa licábaca. Jáiwa nawína licáaji nácu natéeque'e liyá Damasco rícula. ⁹ Néeni liyá matálii éerri jócai éewa licábaca, jócai íya ya jócai íirra shiátai.

¹⁰ Á'a Damasco báqueerri washiálicuerri éebiderri Dios chuáni jí'ineerri Ananías, Dios íyadaniu lirrú licábani lituúrricuejiu ya limá lirrú: “¡Ananías!” Jáiwa léeba lichuáni: “nuyá liéni yáa áani, nuwácali.”

¹¹ Liá'a liwácalica ma lirrú: “Jibárroo ya jiáu jiwína liá'a cáaye jí'ineerri Machácani, Judas íbana néeni, lisáta jéemiu báqueerri washiálicuerri Tarso néenee sái, jí'ineerri Saulo. Sáterriu liyáca,
¹² licába lituúrricuejiu báqueerri jí'ineerri Ananías wárruerriu lichánaa licáajiu líta'aa léewaque'e licába báaniu.”

¹³ Ne léemi'inaami, Ananías má'ee: “Nuwácali, íchaba táania nulí linácu liáni washiálicuerrica, líiwanaa liá'a máashii limédanica Jerusalén rícu jishínaa chóniwenai majíconaani. ¹⁴ Chóque'e ínuerri áani, nawánacaala nácu náa'a sacerdótebini wácanaica, natéeque'e preso quíninama náa'a mánulicuenai jijí'inaa.”

¹⁵ Ne liwácali ma lirrú: “Jiá namówai, léca lierra washiálicuerrica nuniwani litáaniaque'e nují'inaa áabi chóniwenairru bájirra cáinabi ítala, ya nashínaa reybinirru, léquichu israelítabinirru. ¹⁶ Nuyá nuyadaminaa lirrú máanui carrúni jináatau'inaa liyá nunácu.”

¹⁷ Ananías yáu chalée cuíta néerra Saulo yáctaca. Liwárrua'inaami liácoo limáaca licáajiu linácu, ya limá lirrú:

—Nuéenajirri Saulo, liá'a nuwácali Jesús, liá'a jicábanimi iníjbaa lícu jínuctani, jiácoo nuyá libánuani jéewaque'e jicába báaniu, quéewaque'e cashiámu jimáacacoo Espíritu Santoyu.

¹⁸ Néenimichu licáu Saulo tuí rícueji jicá'a chíchubeshi, jáiwa léewa licábacai. Jáiwa libárruawai libáutisawai. ¹⁹ Jáiwa liyai, jáiwa cadánani jini, jáiwa limáacau piitui éerri rími náajcha náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Damasco rícu.

Saulo íiwerri Dios chuáni Damasco rícu

²⁰ Liáwinaami Saulo lichána íiwa Dios náawa sinagoga lícu, Jesús liá'a Dios Cúuleeca. ²¹ Quinínama náa'a éemenaicani nacáarruda'eewoo néemicani, ya namá'ee:

—¿Jócai liyá léji liéni cánaquedeerri Jerusalén rícu liáni náa'a táanianai Jesús chuáni nácu? ¿Jócai liyá báaniu léji liéni cháí ínu áani liwína preso náa'a éebidenai Jesús nácu, litée léējuadaque'e nayá sacerdotébini wácanairru?

²² Ne liá'a Saulo táanierri ne jócai cáarrunaa, limáaca nayá mawítee náa'a judíobini yéenai Damasco rícu, íyaderri yáawaa lé'e liá'a Jesús léewa'ee Mesías liárta.

Saulo máanerriu judíobini yúcha

²³ Jái'inaami íchaba éerri bésunawai, náa'a judíobini natáania nayá wáacoo náinuaque'e Saulo. ²⁴ Jáiwa liá léenaa jini. Éerrinacu ya táayee nanénda liyá linúma lícu liá'a chacáaleeca náinuaque'ini. ²⁵ Ne náa'a éebidenai Jesús nácu namaáca liyá áabai canasto máanui rícu, ne áabai táayee náurrucueda liyá bádanicaishi máanui ríjcuederri chacáalee. Cháwa limánicoo jírta.

Saulo yáairri Jerusalén néerra

²⁶ Jái'inaami línu Saulo Jerusalén néerra, liwówai liáawacacoo náajcha náa'a éebidenai Jesús nácu; ne nayá quinínama cáarru nacába liyá, jiniwata jócai néebida Pablo yáawaiyi máacaca liwówau Jesús nácu lécchoo. ²⁷ Ne jáiwa Bernabé téé jini, liyada apóstolubinirru jini Saulo cába'ee Jesús iníjbaa lícu, jáiwa'ee liwácali Jesús táania lirrú, né'e Damasco rícu Saulo íiwa'ee Jesús nácu jócai cáarrunaa. ²⁸ Jáiwa Saulo máacawai Jerusalén rícu, ya jínaneerriu náajcha. Táanierri liwácali Jesús nácu cadánani liwówa. ²⁹ Táanierri náajcha ya méda yáaquerri náajcha judíobini náa'a táanianai Griego; ne náani nawówaini náinuaca. ³⁰ Náa'a áabi éebidenai Dios chuáni, náa'a ná léenaa nawówai náinuacani, natée Saulo lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, néenee nabánua liyá chacáalee jí'ineerri Tarso.

³¹ Néenee liá'a iglésiaca, quinínama liá'a cáinabica Judea shínaaca, Galilea shínaaca ya Samaria chaiwíteemi yácajaa, ya mamáarracai dáwinacoo Dios wíteeshi nácu. Yáainai carrúicai yáajaba nawácali Jesús nácuu, ya liyúda liyá liá'a wíteeshi Espíritu Santoyu, mawí dáwinacoo liácoo namáanabacoo náa'a éebidenai Jesús nácu.

Pé'eru chúni liá'a Eneasca

³² Pé'eru, jínaneerriu íchaba cáinabi itaba, licábaque'e liácoo náa'a éebidenai wawácali Jesús nácu. Áji éerri léquichoo liáu licába náa'a éebidenai Jesús chuáni nácu yéenai chacáalee rícu jí'ineerri Lida. ³³ Néeni línu báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Eneas, jái'e liwáalia ocho camuí liyá yáarrubaishi ita'aa, macáwai. ³⁴ Pé'eru ma lirrú:

—Eneas, Jesucristo chüneerri'inaa jiyá. Jibárroo ya jichúni jiárrubaimiu.

Eneas bárroowai cawíquinta. ³⁵ Ya náa'a yéenai quinínama Lida néeni ya Sarón rícu nacábani bárroo quinínama, jáiwa néejueda nayáu Nawácali Jesúsru.

Tabita éejuechoo rucáwiiacoo

³⁶ Liyáali éerri liyáte lirrícu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Joepé, báquetoo éebidechoo Jesús chuáni jí'ineechoo Tabita, griego liwówayu limáca Dorcas. Ruáni ínetooca ruméda séewirri saícai ya ruyúdaca náa'a carrúni jináatanica. ³⁷ Liyáali éerrica, ruá'a Dorcas rubálinawai néenee máanali ruyái. Rumáshicaimi nanísa'inaa nabádedaqui jini, namáaca ruyá áabai cuarto rícu áacai piso rícu. ³⁸ Joepé yéerri urrúni Lida, Pé'eru yáctaca; ne náa'a náa léenaa náa'a éebidenai Jesús chuáni, Pé'eru néeni yáca, nabánua chámata washiálicuenai náiiwa lirrú: “Jíinu chérra Joepé néerra madéjcanaa.”

³⁹ Ya Pé'eru yáairriu náajcha. Línu'inaami néerra natée liyá cuarto licúla ruyácta ruá'a mashíquishimi. Ne nayá quinínama náa'a íinaca máanirrinica yáainai Pé'eru téji náichaca, náyada náabalau ya natúnicue Dorcas médanimi'e quéecha'inaa'ee cáwi ruyá. ⁴⁰ Pé'eru wána najiácoo quinínama, jáiwa litúyawai ya lisáta Dios; néenee licába ruá'a máanaliuca, limá:

—¡Tabita, jibárroo!

Ruyá ruméecoo rutuíu, rucába'inaa Pé'eru jáiwa ruwáawai. ⁴¹ Jáiwa liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; jáiwa limáida náa'a éebidenai Jesús chuáni ya náa'a máanirrinica, liyada ruyá cáwii. ⁴² Liéni quinínama náa léenaa chacáalee Joepé shínaaca ya íchaba éebida wawácali Jesús. ⁴³ Pé'eru máacau néeni íchaba éerri lirrícu liá'a chacáaleeca, áabai cuíta báqueerri íibana cachúnicaí íimanaashi jí'ineerri'e Simón.

10

Pé'eru ya Cornelio

¹ Liyáte chacáalee jí'ineerri Cesarea, báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Cornelio, wánacaleerri áabi soldado jí'ineenai Italiano. ² Báqueerri washiálicuerri saícai wérri, quinínama léenajinai yáajcha liá saícai Diosru. Yáirri manuába warrúwa léchchoo liyúdaque'e náa'a judíobini carrúni jináatanica, ya séewirri lisáta Dios léchchoo. ³ Áabai éerri táicalate las trésmi, licábate lituírricu saíu:

Licába jucámarranaa báqueerri ángel Dios shínaa, liwárroo liyáctala limá lirrú: “¡Cornelio!” ⁴ Jáiwa Cornelio cába lítalai liá'a ángel, licáarruni íibejiu lisáta léemiu liyá: “¿Tána jiwówai, nuwácali?” Ángel ma lirrú: “Dios éemi jichuáni ya licába léchchoo liá'a jimédani náajcha náa'a jiyúdacala carrúni jináatani. ⁵ Jibánua báqueerri liá'a chacáalee jí'ineerri Joepé jiwánaque'e línu liá'a Simónca, ya áabai líj'inaa léchchoo Pé'eru. ⁶ Ái yéerri áabai cuíta rícu báqueerri jí'ineerri Simón, báqueerri cachúnicaí íimanaashi yéerri manuá tácoowa.”

⁷ Jáí'inaa ángelmi yáawai liá'a táania rími lirrú, Cornelio máida chámata cashírruedacani ya báqueerri soldado bájalai éebidaca ya liá'a lísainica. ⁸ Liáwinaami'inaa líiwa nalí jíní libánua nayá chacáalee jí'ineerri Jope.

⁹ Cajóychanaami, léjtaminaa wíyaicumi, nácula náawa iníjbaa urrúni Joperru, Pé'eru írrau lisáta Dios cuíta juátaba lícu. ¹⁰ Sámui wówa ne liwówai'e liyaca, nácula naméda nayá liya, licába'ee lituírricu saíu: ¹¹ licába'ee éerri méecucóo lirrú, yá'ee liúrrucocóo lirrú cáinabi ítala, áabai újni sábanaca máanui bájerrii quinínama náa'a cuatro lijuátaca. ¹² Líibi liá'a sábanaca nayá'ee quinínama cuéshinai cábacanaa náa'a wáalianai cuatro náibau, ya léccchoo náa'a cuéshinai yáarrudenaicóo ya léccchoo náa'a míshiiduca. ¹³ Pé'eru éemi áabai chuánshi máirri lirrú: “Jibárrroo Pé'eru, jínuani ya jíyani.”

¹⁴ Pé'eru éeba'ee lichuáni: “Jócai, nuwácali, nuyá jócai iyacaji iyacaishi casáculai, jócaimi líná wáaya liá'a ley Moisés shínaaca.”

¹⁵ Léemi lichuáni wítama báaniu, limá lirrú: “Liá'a Dios yáni jí'inaa saícai, ujimá máashiicalani.”

¹⁶ Jáí matálíchu libésunacuwei, jáiwa sábaná írrau báaniu áacairra. ¹⁷ Pé'eru urrúni wérri wówa, limá'ee lirrúwoo chítashia liwówau limá jiliérta liá'a licábaniu lituírricu, náíinu'inaami néerra náa'a Cornelio shínaa washiálicuenai cuíta núma néeni, sátenai'e náacoo néemiu Simón íibana nácu. ¹⁸ Náíinu'inaa néerra, nasáta néemiu cadánani, jáicta'ee néeni liérta jí'ineerri Simón, cháí namájirru léccchoo líjí'inaa Pé'eru.

¹⁹ Ne nácula Pé'eru újnibi édacanirriu liyáca linácu liá'a licábani lituírricuu, liá'a Espíritu Santoca limá lirrú: “Jicábateni, matálitai washiálicuenai namúrru jiyá. ²⁰ Jibárrroo, jiúrrucóo jiáu náajcha ujíasacala, jiniwata nuyáwa bánua nayá.”

²¹ Pé'eru yúrrucóo limá nalí náa'a washiálicuenai:

—Nuyáwajani liá'a cháí imúrruca. ¿Tána ínu imédacai?

²² Nayá néeba chá'a:

—Wayá ínuenai liwánacaala nácu liá'a Cornélioca, báqueerri washiálicuerri majíconai, yá'ee saícai wérri Diosru. Quinínama náa'a judiobini cawáuntani ya nawówaini. Báqueerri ángel Dios shínaa limá'ee lirrú, quéewiquini'e limáida jiyá jiáqueni'eewoo líibana néerra, léemiquini'e jirrú tánashia jimáni'inaa lirrú.

²³ Néenee Pé'eru wána nawárrucóo, jáiwa namáa néeni liyáli táayee. Cajóychanaami, jáiwa Pé'erumi yáu náajcha, ya áabi mawí éebidenai Dios chuáni Jope néenee sána, yáau liájcha.

²⁴ Néenee cajóychanaami náíinu Cesarea néerra, chalée Cornelio néndactala liyá nayá, náajcha náa'a áabi chóniwenai léenaaja, ya lijúnicaí urrúni rími, nayá'ee náa'a Cornelio máidani'inaica. ²⁵ Quéecha'inaami Pé'eru ínu líibana néerra, jáiwa Cornelio jiáu lijúntedacani, jáiwa litúyawai lináneewa liá lirrú saícai. ²⁶ Pé'eru nácuda liyá limá lirrú:

—Jibárrroo jíibayu, nuyá cháí washiálicuerri léccchoo jicá'a jiyá.

²⁷ Nácula litáania liácoo liájcha, liwárrroo'inau liácoo línu íchaba chóniwenai yáainai macábaita. ²⁸ Pé'eru ma nalí:

—Iyá yáine léenaa liá'a judíobini wítee jócai línda liyá litáania áabi chóniwenai yáajcha ya nawárroo'inau áabi íbana licúla. Ne liá'a Dios éewiderri nuyá jócubeecha nují'inaa máashiicai nuyá ya jócubeecha casácula nuyá quini chóniwenairru. ²⁹ Tándawa, náiiwa'inaa nulí jini, nuíinu'inaa jócaita nuíinuque'e numéda nuyá máashiica. Nuwówai nuá léenaa tándashia namáida nuyá.

³⁰ Cornelio éeba jini:

—Jái cuatro éerri néenee, léeminaa hóraa léja liáni, nuyá yáairri núbana rícuu yúnerri nuyáca ya méderri oración liyáali táicala, jáiwa báqueerri washiálicuerri iyadau nulí balíbalí íbala. ³¹ Limá nulí: 'Cornelio, Dios éemi jishínaa jisátaucoo, lédacani'eewoo linácu liá'a jiyúdayu náa'a carrúni jináatanica. ³² Jiwána líinu jiliá'a chacáalee jí'ineerri Jope, jiwána líinu néenee liá'a Simónca, liyá cháí jí'inaa lécchoo Pé'eru. Ai ya Simón íbana rícu lécchoo, báqueerri cachúnicaí ímanaashi yáairri manuá tácoowa.' ³³ Tándá nuwána nácu namúrru jiyá madéjcanaa, ne jiyá nuáni léenaa méda jiliérta. Wayá náani ya áani quinínama Dios náneewa, ne wawówai wéemi jirrú liá'a wawácali bánuani jiiwa walí.

Pé'eru táanierri Cornelio íbana rícu

³⁴ Jáiwa Pé'eru lichána táania liyácai, limá cháa:

—Ta nuá léenaa yáawaiyi Dios jócai cába báawacha áabi chóniwenai yúcha, ³⁵ jócta matuínaami cáinabi itabaa liwínani nanácucha náa'a éebidenaicani náa'a cawáuntai liyá ya naméda saícai. ³⁶ Dios táania nalí náa'a Israel táqueenairru, íwenai chuánshi saítacta nawówa Jesucristo chuániyu, léwa'ee quinínama Wácali. ³⁷ Iyá yáinai léenaa saíca linácu liá'a bésuneerricoo quinínama liá'a cáinabica nashínaa náa'a judíobinica, lichána á'a Galilea néerra, liáwinaami liá'a Juan íwanaa liá'a narrúnaa nabáutisacoo. ³⁸ Yáa léenate liá Dios cashiámui liwíteeyu, ya Espíritu Santoyu liá'a Jesús Nazaret néenee saí, ya liá'a Jesús jínaneerriu liméda saícai, ya lichúnica náa'a quinínama náa'a carrúni jináatanica lirrú liá'a lidánaniyu liá'a Wawásimica. Léewa liméda liáni jiniwata Dios yáani yáajcha. ³⁹ Wayá lécchoo wacábani quinínama liá'a limédanica liá'a Jesúsca á'a líta'aa liá'a Judeaca ya á'a Jerusalén rícu. Liáwinaami liá'a náiinua jini, nacuájidani áabai cruz nácu. ⁴⁰ Né'e Dios cáweda jini matáli éerri rícula, jáiwa liméda líyadawai walí. ⁴¹ Jócai iyadau quinínama chóniwenairru, walí rímija, náa'a Dios níwanica quéecha náa'a quéewique'e wáliwa quinínama wáyu léenaa linácu. Wayá íyeni ya wáirra liájcha liáwinaami liá'a licáwia'inau. ⁴² Liyá bánua wayá wáliwaque'e chóniwenairru, lé'e liá'a Dios máacánica nawácali náa'a chóniwenai, cáberri liá'a máashiica ya liá'a saícaica cáberri'inaa cáwinica ya náa'a máanalínica. ⁴³ Quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu náa'a táanianai Jesús nácu, ya namá lécchoo tánashia náa'a éebidenai linácu, narríshibia'ee linácu méetuerrí'inaa najíconaa —Pé'eru má'ee nalí.

Náa'a jócani judíobini narríshibia Espíritu Santo lécchoo

⁴⁴ Újnibi Pé'eru táanierri liyáca, liyáali éerri Espíritu Santo ínu náta'aa náa'a éemenai nayáca liá'a Dios chuáni líiwani liyá nácu.

⁴⁵ Ya náa'a éebidenai Dios chuáni nácu natáqueenaibiminaa

israelítabini, ñinuenai Pé'eru yáajcha, nacáarruda'eewoo nacábacani Espíritu Santo wínaca nayá léccchoo náa'a jócani judíobini, ⁴⁶ néemi'e natáania áabi chuánshi báawataiyu, ya naméda saícai Diosru. ⁴⁷ Néenee Pé'eru má'ee:

—¿Ya nayá jócani'eewoo léccchoo nabáutisacuwai, náani chóniwenai cháni ríshibia Espíritu Santo léjta wayá?

⁴⁸ Jáiwa libánua nayái nabáutisaque'iu lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca. Liáwinaami náa'a chóniwenai namá lirrú quéewique'ini'e limáacacoo náajcha áabi éerri rími mawí.

11

Pé'eru ñiwa chuánshi iglésiabirru Jerusalén rícu

¹ Náa'a apóstolubinica ya náa'a néenajinai yáainai Judea rícu néemi'e chuánshi léccchoo náa'a jócai judíobini nawína'ee Dios chuáni léccchoo. ² Ne Pé'eru éejoo'inau Jerusalén néerra, natáania máashii linácu náa'a éebidenai Dios chuáni natáqueenaibimi náa'a israelítabini. ³ Nasáta léemiu liyá:

—¿Tánda jiwárroo náibirra náa'a jócani judíobini, jáiwa jimáacoo náajchai, ne tánda jíya náajcha?

⁴ Pé'eru ñiwa nalí lidáni néenee quinínama liá'a libésunaucoo. Limá nalí:

⁵ —Nuyá yáairri chacáalee jí'ineerri Joje, nácula nutáania Dios yáajcha, nuwáalia áabai nutuúrricu saí: Nucába jicá'a áabai sávana máanui nabájerriu náa'a cuatro lijuátaca, ñinuerri éerri néenee chalée nuyáctalaca. ⁶ Jáiwa nucába saíca jini tánashia yá lirrícui, jáiwa nucába líbi cuéshinai cuatroni íiba, ya cuéshinai cawálani, ya náa'a yáarrudenaicoo cáinabi íta'aa ya náa'a míshiiduca. ⁷ Jáiwa nuéemi lichuáni wítama mérrí nuli: 'Jibárroo, Pé'eru, jínuani ya jíyani.' ⁸ Nuyá éeberri: 'Jócai, Nuwácali, quiní wárruerriu nunúma lícu máashiica ya casáculai.' ⁹ Néenee lichuáni wítama éerri néeneeji léejoo litáania nuli: 'Liá'a Dios yáni jí'inaa saícai, ujimá máashiicalani.' ¹⁰ Liáni jái bésunacuwai matálíchu, jáiwa quinínama léejoo lírracuwai áacairra. ¹¹ Liyáalimi, matálitai washíalicuenai nabánuani Cesarea néenee sána namúrru nuyá, náinu cuíta néerra á'a nuyáctalaca. ¹² Liá'a Espíritu Santoca libánua nuyá, jócubecha né'e nuásacala, nuáaquene'eewoo náajcha. Ya náani seis nuéenajinaica yáaineu nuájcha léccchoo. Quinínama wawárruacoo áabai cuíta rícu báqueerri washíalicuerri shínaa, ¹³ líiwa walí licába'ee báqueerri ángel líibana rícu, licába báqueerri ángel bárruacoo, limá lirrú: Jibánua áabibi chalée chacáalee rícula jí'ineerri Joje, jiwánaque'e líinu néenee liá'a jí'ineerri Simónca, ya áabai lijí'inaa léccchoo Pé'eru. ¹⁴ Limáminaa jirrújoo chítashia'eewoo wáseda jiyá ya quinínama yáainai jibanaa lícu. ¹⁵ Quéecha'inaami nutáania nalí, Espíritu Santo ñinu'inaami náta'aa, léjta líinu'inaami wáta'a quéecha. ¹⁶ Jáiwa nuédacani linácu liáni wawácali mánimica: 'Yáawaiyi Juan báutisa shiátaiyu, ne iyáminaa báutiseene'inau Espíritu Santoyu.' ¹⁷ Wée saícai, Dios yácta nalí léccchoo, léjta liá'a Dios yáni walí, wayá éebidenai wawácali Jesucristo nácu, ¿tána nuyái nuyáque'e Dios júnta?

¹⁸ Quéecha'inaami náa'a néenajinai yáainai Jerusalén néeni néemi'inaa liáni chuánshica, jáiwa manúma nayái, jáiwa naméda saícai Diosrui namá'ee:

—¡Namá'ee léquichoo náa'a jócani judíobini liá'e nali néejooque'iu wawácali Diosru, nénaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra!

Liá'a iglesia Antioquía néenee saíca

¹⁹ Liáwinaami liá'a Esteban máanalicamica, jáiwa nacánaquedenai náji náa'a éebidenai Dios chuáni, néewau nacánacacuwai cáinabi jí'ineerri Fenicia, Chipre ya Antioquía. Néerra náiiwa nali náa'a judíobinica chuánshi saícai, jócaita áabirru. ²⁰ Ne máayabaca, áabi éebidenai Dios chuáni Chipre néenee sána ya Cirene néenee sána, náiiu chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, jáiwa natáania nali léquichoo náa'a jócani judíobini, náiiwa nali saícai chuánshi nácu linácu liá'a Jesús, wawácalica. ²¹ Liá'a Dios wítee cadánani yéerri náajcha, tánda íchaba máaca nawíteemiu ajuítemi, jáiwa néebida Jesús nácuwai.

²² Náa'a iglesia Jerusalén néenee sána, néemi'inaami liáni chuánshica, nabánua Bernabé Antioquía néerra. ²³ Quéecha'inaami Bernabé íinu néerra, licába Dios túya nayáu, saícta wérri liwówa. Liá nawítee quinínama namáaca nawówau cadánani linácu liá'a éebidani Jesús nácu. ²⁴ Jiníwata liá'a Bernabé washíalicuerri saícai, cashiámui Espiritu Santoyu ya éebiderri. Tánda íchaba chóniwenai máaca nawówau Wawácali nácu.

²⁵ Liáwinaami liáni, Bernabé yáairriu áabai chacáalee jí'ineerri Tarso néerra, limúrru Saulo. ²⁶ Líinu'inaami linácu, jáiwa litée jini Antioquía. Néenee nayá yáajcha náa'a iglesia ísanaca áabai camuí quinínama, néewida íchaba chóniwenai. Antioquía néeniwa náa'a éewidenaicoo nácta nají'inaa náa'a quéechanacu sánaca cristiánobinica.

²⁷ Liyáali éerri, áabi quéewidacai Dios chuáni yáaineu Jerusalén néenee Antioquía néerra. ²⁸ Báqueerri néenaa náa'a jí'ineerri Agabo, jáiwa libárruawai Espiritu ma lirrú, líiwa'ee áabai ínaaishi wérri ínuerri'inaa'ee quinínama cáinabi ítala, jáiwa libésunawai yáawaa, léerdimi liá'a wánacaleerri jí'ineerri Claudio. ²⁹ Jáiwa náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Antioquía néenee sánaca, jáiwa nawówai nabánua nayúda nayájoo náa'a néenajinai yéenai Judea néeni, bácainaa tánashia néenaani náacai. ³⁰ Jáiwa naméda cha jini, nawánaca liá'a Bernabé ya Saulo, natée nali nayúdau'naa nayá náa'a salínaica yéenai Judea néeni.

12

Santiago máanalica ya nawárrueda Pé'eru cuíta manúmai rícula

¹ Liyáali éerrimi, liá'a rey Heródesmi, jáiwa lichánau licánaquedani nayá náa'a áabi iglesia ísana. ² Libánua líinua espada númayu Santiagomi, liá'a Juan éenajirrimica. ³ Licábaca'ee saíca licáacoo judíobinirru, jáiwa nawína preso Pé'erumi. Liáni bésunawai liyáali éerri fiesta'inaami, náaya'inaami páani jócai múrracau. ⁴ Liáwinaamite nawína liyá preso, Herodes wána naníqui liyá Pé'eruca cuíta manúmai rícula, éedenai nayáca natuínaa cuatro grupo soldado, ne cuatro soldado grupo namáni máanubaca.

Liwówaini liýadaca chóniwenai náneewa quinínama, liáwinaami liá'a fiesta jí'ineerri pascua. ⁵ Liyáali Pé'eru yéerri cuíta manúmai rícula, natúyani wérri, ne náa'a iglesia ísanaca mamáarracani sáta linácu Dios yúcha cadánani wérri.

Dios jéda Pé'eru cuíta manúmai yúcha

⁶ Áabai táayee libéecha liyáali éerri Herodes íyadacta'inaamini chóniwenairruni, Pé'eru máairri liyáca chámata soldado éemanacu, bájerriu chámai cadénayu, nácula áabi soldado yéenai túyenai linúma liá'a cuíta manúmaica. ⁷ Cawíquinta báqueerri ángel íyadacoo Wawácali shínaa, jáiwa cashiámu cámarashiyu liá'a cuíta manúmaica. Liá'a ángel lidúnu Pé'eru bárrai nácu, jáiwa licáweda jíni, limá lirrú: “¡Jibárroo cálicu!” Liyáalimi cadena licáwai Pé'eru cáaji nácuca, ⁸ jáiwa ángel ma lirrúi: “Jisúwa jíibalau, jisúwa jishínaa sandalias.” Cháwa Pé'eru médacani, ángel ma lirrú báaniu: “Jisúwa jishínaa capau wayúwai.”

⁹ Pé'eru yáau líshiirricu liá'a ángel, jócai liá léenaa yáawashia liá'a ángel médanica. Cájbami lirrúta'ee litúrricu sái cháí licábaca. ¹⁰ Ne nabésuneda quéechanacu sána catúyacanica, néenee néejoo nabésuneda áabi catúyacani báaniu, ne náiiinu'inaami néerra linánibala jiárrui néerra yáairri bináawe, jáiwa liméecu liá'a linánibala bácai. Najiá'inaamiwai, nanísa'inaami najínacuwai áabai cáaye, ángel máaca liyá bácai.

¹¹ Jáiwa cawítee Pé'erumi, limá'ee: “Chóque'e nucába yáawaiyi, liá'a Wawácali, bánuerri nulí ángel litúyaque'e nuyá Herodes yúcha, náucha lécchoo náa'a quinínama judíobini wówaini naméda nuájcha.” ¹² Liáni léenaa jíni, Pé'eru yáau cuíta María íibana néerra, ruá'a Juan túwaca, jí'ineerri lécchoo Marcos, íchabacta náawacacoo natáania Dios yáajcha. ¹³ Limáida liá'a cuíta núma yéerri cáaye rícueji, báqueto miyácau jí'ineechoo Rode rujiáu rucába tánashia jíni. ¹⁴ Rucúnusia'inaa ruéemi Pé'eru wawítama, jáiwa sáicta ruwówai jócuwa ruméecu lirrúi, jáiwa rucánacawai cuíta licúla rúíuwa nalíni, Pé'eru yáairri cuíta núma lícu. ¹⁵ Nayá namá rulí:

—¡Jiyá mawítee!

Ruyá rumá yáawaiyii. Nayá namá'ee:

—Jócai liyá, léwa jishínaa ángel liérta.

¹⁶ Nácula, liyá Pé'eru mamáarracai limáida nalí cuíta núma licué. Naméecu'inaamini, ya nacába liyá, jáiwa nacáarrudawai. ¹⁷ Ne liyá liméda nalí licáajiu, manúmataque'e nayá, jáiwa líiwa nalí jíni chítashia liwácali jédau liyá cuíta manúmai rícueji. Jáiwa limá:

—Jíiwa liáni Santiagorru ya léenajinairru.

Jáiwa lijiáwai liáu báawachalai.

¹⁸ Quéecha'inaami jucámarracai, jáiwa natáania matuínaami nayá wáacoo náa'a soldado, jiniwata jócta náa léenaa chítashia nabésunau'u jíni Pé'eru yáajcha. ¹⁹ Jáiwa Herodes bánua namúrruqui jíni, ne jóca néenaa náiiuqui jíni, liáni náata náa'a guárdiaca, jáiwa liwána náiiuwa nayái. Liáwinaami liáni, Herodes jiáu Judea yúcha, jáiwa liáu liyácai Cesarea néerra.

Dios cástigaa Herodes Agripa

²⁰ Herodes íiwirri wówa náajcha náa'a chóniwenai yéenaica chacáalee jí'ineerri Tiro ya Sidón. Tánda néenaa náa'a chóniwenai náacoo natáania Herodes yáajcha, jáiwa'ee néenaa naméda najúnicaí liá'a Blástoca, báqueerri chóniwerri cawéni wérri liájabasai liá'a rey Heródesca. Tánda nabánua nachuániu Blasto yáajcha Heródesru: Wayá jócai wówai wáinua yáacacoo jiájcha, jiniwata wayá cúnsguenai iyacaishi jishínaa cáinabi. Néenee léchcho Blasto táania liájcha liá'a Heródesca, quéewique'e lirrishibia nayá. ²¹ Liyáali éerri lirrishibia'inaa jini liá'a Heródesca lisúwa'ee líibalau rey shínanaa, jáiwa'ee liwáruawai lishínaa liárrubai ita'aa. Néenee'e máanui cábacoo litáania nalí. ²² Néenee'e chóniwenai nachána namáidada'ee: “Jócaiwa washiálicuerri liéni cháí jitáania, wamá báqueerri Dios!” ²³ Liyáalimi'e, báqueerri ángel Dios shínaa liwána Herodes bálinacoo, jiniwata liá'a Herodes jócai méda Dios carrúninaa, cáberriu jicá'a dios. Néenee libéechalawoo máanali jini éenishi iyani.

²⁴ Nácula'ee liá'a Dios chuánica cáarralerrriu mamáarraca náiiwa quíninama cáinabi ita'aa.

²⁵ Bernabé ya Saulo nanísa'inaa'ee nashínaa tráawaju Jerusalén rícu, néejoo'eewoo Antioquía néerra. Náajcha'eewoo natée Juan líjí'inaa léquichoo Marcos.

13

Bernabé ya Saulo nachána nashínaa tráawaju Diosru

¹ Liá'a iglésiaca yéerri Antioquía ái íiwadedeerri Dios chuáni já'a ya éewiderri. Nayá Bernabé, Simón (yá'ee liá'a jí'ineerri léquichoo cachájulai), yá'ee Lucio Cirene néenee sái, Manaén (liá'a dáwinerricoo Herodes yáajcha, liá'a wánacaleerri Galilea rícu) ya Saulo. ² Áabai éerri, nácula'ee nayá'ee nayá culto rícu lirrú'e Wawácalica liyáali nayá jócai íya, yúnenai, liá'a Espíritu Santo má'ee nalí: “Ishírri nuli liá'a Bernabé ya Saulo lirrú liá'a tráawajuca numáidani nayá nácu.” ³ Néenee, liáwinaami na'óra'inaa ya nayúnaa léquichoo, namáaca'ee nacáajiu nanácu ya tá'ee náiiwa nanáwau nalí.

Téenai Dios chuáni Chipre néerra

⁴ Espíritu Santo bánua nayá, náa'a Bernabé ya Saulo ná'eewau áabai chacáalee jí'ineerri Seleucia, néenee'e ná'eewau náurrucoo lancha ricúla náaque'iu áabai liwówai néerra jí'ineerri Chipre. ⁵ Náiiu'inaa'ee liá'a lancha chánactacoo néeni jí'ineerri Salamina, liwówata néeni jí'ineerri Chipre. Jáiwa nachána'ee náiiwa Dios chuáni lirrícula liá'a sinagoga judíobini shínaa, Juan yáairriu náajcha léquichoo jicá'a liá'a tálidedeerri nayá.

⁶ Najína'eewau quíninama litéeji liá'a liwówaica náiiu'e áabai chacáalee jí'ineerri Pafos, náiiu'e báqueerri washiálicuerri camálicai judío jí'ineerri Barjesús, washiálicuerri canúma yúwicaí jócai íiwa yáawai Dios chuánica. ⁷ Liéni camálicaica yáairri liyá liájcha liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Sergio Paulo, washiálicuerri cawítee. Liá'a wánacaleerri libánua namáidaca Bernabé ya Saulo, jiniwata wówairri léemica Dios chuáni. ⁸ Ne liá'a camálicaica, líjí'inaa griégoyu Elimas, jócu'e liwówai wánacaleerri éebidaca

Jesucristo nácu. ⁹ Néeneé liá'a Sauloca, jí'ineerri léquichoo Pablo, cashiámui Espíritu Santoyu, licába'ee ya lirrátueda'ee lirrú, ¹⁰ limá'ee lirrú:

—¡Canúma yúwicaí, máashii wítee, Wawásimi cúulee, lijínai liá'a quinínama saícaica! ¿Tánda jísai jináawida báawachala Dios chuáni? ¹¹ Chóquejoo Dios cástigerri'inaa jiyái: jiyá máaquerri'inau matuí'inaa, íchaba éerriminaajoo, jiyá jócai'inaa éewa jicábaca cáíwia cámarraa. Liyáalimi'e camálicaica Elimasca limáaca'eewoo báitanacu catáwacai rícu, matuí jócai cába, limúrru'e báqueerri washialícuerrri téerri'inaa licáaji nácu jiniwata jócai cába. ¹² Wánacaleerri cába'inaa jini, jáiwa léebidai Dios chuáni nácu, jiniwata cáarruderrri léemica liá'a náiiwanica Jesucristo chuánica.

Pablo ya Bernabé téenai Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Antioquía Pisidia shínaa

¹³ Pablo ya náa'a máinaicoo liájcha, náurrucoo á'a Pafos néeni lancha ricúla náaque'iniu áabai chacáalee jí'ineerri Perge, cáinabi ita'aa jí'ineerri Panfilia; néeneé Juan máacau éejoowai Jerusalén néerra. ¹⁴ Náiiinu'inaa Perge néerrai nabésunau Antioquía néerra, yáairri urrúni Pisidia. Néeneé, sábadoca, éerri nawówa íyabactacoo, nawárrua'eewoo sinagoga rícu, nawáa'eewawai. ¹⁵ Néeneé náa'a sinagoga néeneé sána, naliá'inaa cáashta shínaa ley ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, nawácanai náa'a sinagogaca namáida nalí ya namá'ee:

—Nuénajinai, áicta iwáaliani iwówa lícuu já'a íiwa walíni wéemi áani saícta'a wawówa yáajcha, íiwa walíni.

¹⁶ Néeneé Pablo libárrua'eewau liméda licáajiu nalí manúmataque'e nayáca, limá'ee:

—Éemiú iyá, israelítabini, iyá chajá chóniwenai báawatani chuáni, cáarruni cába Dios. ¹⁷ Liá'a Dios shínaa chóniwenai Israel wíneerri wawérrinaibimi; liméda chacáalee wérrinai quéecha'inaa nayáca újnibi yáainai báawachala Egipto rícu, néeneé lidánaniyu Diosca najiáu néeneé lirrícucha liá'a cáinabica. ¹⁸ Dios guánta náajcha liá'a máashii namédani lirrú, chaléeni liá'a cáinabi jiníctala yéerri cájbami cuarenta camuí, ¹⁹ néeneé limárda siete naciones cáinabi jí'ineerri Canaán, quéewique'e liá nalí cáinabi náa'a wawérrinaibimi. ²⁰ Quíninama líeni lidécudau újni cuatrocientos cincuenta camuí. Liáwinaami liá wánacaleenai chóniwenairru cáashia liá'a léerdi liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Samuel. ²¹ Néeneé nasáta'ee báqueerri rey wánacaleerri'inaa, ne Dios yáa rey Saul licúulee liá'a Cisca, Benjamín éenajinaimirru; Saul rey cuarenta camuí. ²² Liáwinaamite Dios éeda liárru liá'a Saúlca, liá rey Davidruni, Dios má'ee David liúcha: 'nuíinu liá'a washialícuerrri Davidca, licúulee liá'a Isaíca, washialícuerrri nugújtani, méderri quinínama liá'a nuwówainica'. ²³ Néenaa náa'a natáqueenaimi liá'a Davidca, néenaa Jesúsja, liá'a Dios bánuanica quéewique'e liwáseda israelítabini, léjta limáyu liá'a Diosca. ²⁴ Jóctanaa Jesús íinu, Juan jái íiwa Dios chuáni quinínama chóniwenai Israelru, limá nalí néejooque'iu Diosru nabáutisaque'iniu. ²⁵ Juan urrúni'inaa máanaliqui jini limá'ee nalí: 'Nuyá jócai léjta imáyu'u irrúwoo; ne

liáwinaamijoo línu báqueerri, nuyá jócai nuénaminaa nuwásaidaca líba nácucha cotizas.’

²⁶ “Nuéenajinai Abrahám táqueenaimi, iyá báawacha sánaca cáarruni cába Dios: líeni chuánshica léewa éewerri litée iyá áacairra.

²⁷ Náa'a yéenaimica Jerusalén rícu, ya náa'a wánacaleenaica, jócani yáa léenaa tánashia Jesús, jócai néemi léquichoo náiiwani náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, liá'a cáashta iliánica sábado rícu; cháwa naliwoojoo, namá'inaa Jesús rúnai'inaa máanalica, línu'inaa néerra liá'a Dios máni nácucha báinacu. ²⁸ Jiní náiinuni linácu máashii limédanica néewaquee náiiinuacani, nasáta'ee Pilato yúcha nawánaque'e náiiinuacani. ²⁹ Néenee liáwinaami, jái sámú liméda quinínama liá'a limáni nácucha Dios chuáni, náurrucueda cruz nácucha jini, naquéni jini. ³⁰ Ne Dios éejoo licáwiadacani. ³¹ Íchaba éerrite, Jesús iyadau nalí náa'a yáainemicoo liájcha Galilea Jerusalén néerra, ne chóque'e nayá náa'a táanenai Jesús nácu chóniwenairru.

³² “Ne cháwa wayá índenai wayá irrú liáni saícai chuánshica: Liá'a Dios máni nácucha nalí náa'a wawérrinaimica, ³³ Ái Dios méda wáajchai, wayá natáqueenaimica. Líeni limédani léejueda Jesús cáwica, újni litánau rey David salmo chámai rícu, linácu liá'a Dios mánimi Jesúsru: ‘Jiyá nucuúlee, nuyá jisálijinaa yáawaiyi.’

³⁴ Dios jái íiwaqui jini liyá éejuerri'inau cáwica, jócubeecha máashii liá'a líinaaca, limá'inaate náa'a tánenaicoo: ‘Numédani'inaa liá'a majícona ya yáawaiyica numánimi Davidru báinacu.’ ³⁵ Tándá limá léquichoo áabai rícu: ‘Jócuminaa línda lináanai bádacoo liá'a lishínaa majícona cashírruedacaica.’ ³⁶ Néenee saícani, yáawaiyi liá'a Davidca sírbeerri lirrú liá'a chóniwenai lishínaa éerrimi, léjta Dios wánacaalau liyá, néeneete máanali jini liáawacau liwérrinaibini náajchau, néenee lináanaimi bádawai.

³⁷ Ne lináanai liá'a Jesús, Dios éejuedani cáwicai, jócu bádacoo. ³⁸ Chái cábacanaa, nuéenajinai, iyá arrúnaa yáa léenaa léca liá'a lipérdonaayu'u wajiconaa wáiiwani irrú Jesús íiwanaa rícueji. ³⁹ Ne náa'a quinínama máaquenai nawówau Moisés shínaa ley nácu, jócai nawáalia bádedeerri'inaa najícona nácuejiu, ne chóque'e quinínama máaquenai nawówau Jesús nácu libádeda najícona.

⁴⁰ Icábawa yúchaujoo, jócubeecha licáu inácula liá'a natánani náa'a íiwadenaica Dios chuáni báinacu:

⁴¹ ‘Icábani, iyáte cháaneenacani,

icáarrudau ya amáarra iyái,

jiniwata ishínaa éerri numédaminaa máanui wówashica jócai éebida

nácu, áiquita íiwerri irrújani'i’.

⁴² Liá'a Pabloca ya náa'a lijúnicaica najiá'inau lirrícucha liá'a sinagogaca judíobini shínaa, náa'a jócani jiáu judíobini, namésuda'ee nayá néejooque'iu báaniu liá'a áabai sábadoca natáaniaque'e nalí quinínama liáni. ⁴³ Amáarra'inaami liá'a náawacactacoo sinagoga rícu, íchaba judío ya náa'a báawache sánaca éebidenai nanácu náa'a judíobinica, jáiwa náau yáajchai Pablo ya Bernabé. Ya náa nawítee nayáquini'e machácani mamáarraca linácu liá'a Dios nísau'u limáida nayái.

⁴⁴ Liá'a áabai semana, sábado rícu, atéwa quinínama chóniwenai chacáalee rícu sána yáawaquenai'inau néemique'e Wawácali

chuáni. ⁴⁵ Ne náa'a judíobinica nacába'inaa íchaba chóniwenai yáawacacuwai, jáiwa cadéni nayái, jóca áabenaa nawówa Pablo yáajchai, ya namá cacháni chuánshi Pablorry. ⁴⁶ Néenee liá'a Pabloca ya liá'a Bernabéca, natáania'ee cadánaniyu, namá'ee nalí:

—Wawáalia arrúnaaca wáiiwa Dios chuáni quéechanacu irrú iyá judíobinica; ne iyá jócani icábau icáwicaca jócai amáarra, yáaliminaa wáujoy nayáctala náa'a jócani judíobini. ⁴⁷ Jiníwata cháwa Dios bánua wayá jírra, limá walí:

‘Numáaca jiyá jicá'a áabai camarrashi quinínama chóniwenairru, itée nuchuáni wásedeerri'inaa cáashia ínu amáarractala cáinabi.’

⁴⁸ Néemi'inaa jini, náa'a jócani judíobini saícta'ee nawówa nachána'eewoo namáca liá'a Dios chuánica saícai; yá'ee néebida quinínama náa'a yáainai linácu liwínanica liáque'e nacáwica jócai amáarra. ⁴⁹ Cháwa náiiwa Wácalishi chuáni jírra quinínama cáinabi. ⁵⁰ Ne náa'a judíobinica natáania'ee náajcha náa'a ína saícani wérri ya cawéninica ya washíalicuenai cawéninica lirrícu liá'a chacáaleeca, natáania Pablo nácu ya Bernabé quéewique'e nacánaqueda nayá, néewaqué'e najédani lirrícucha liá'a cáinabica.

⁵¹ Néenee Pablo ya lijúnicaica, jáiwa'ee natútuda náiiiba nácuchau liá'a pucúpucubeeca, limáyu'inaa jócani nawówai Dios chuáni náa'a chóniwenica, néenee náa'a éewawai Iconio néerra. ⁵² Ne náa'a éebidenica cashiámuni Espíritu Santoyu ya saíctani wówa.

14

Pablo ya Bernabé Iconio rícula

¹ Liá'a chacáalee jí'ineerri Iconio, Pablo ya Bernabé nawárroo lirrícula chámataanaa liá'a sinagoga rícula judíobini shínaa, natáania'ee saícai wérri chuánshica nalí, íchaba'ee chóniwenai éebida nalí liá'a náiiwanica, náa'a judíoca ya náa'a jócani judíobini.

² Ne náa'a judíobinica jócani éebida natáania máashii nalí náa'a jócani judío, nawánaque'e napénsaa máashii nanácucha náa'a néenajinaica. ³ Tándá náa'a apóstoloca namáaca'eewoo néeni íchaba éerri, máaquenai nawówau Dios nácu natáania quinínama yáawaiyi Dios chuáni nácu; ya liá'a wawácalica íyada liá'a namánica liá'a níinaashica Dios wáalianica, liáyu nalí liwíteu namédacai shínaashica ya jócai nacába cáji. ⁴ Ne náa'a chóniwenica chacáalee rícu sánaca jócani áabenaa wówa, áabibi judíobini yáajcha, áabibi yéenai apóstoloca yáajcha. ⁵ Néenee náa'a judíobinica, ya náa'a jócani judío natáania'ee náajcha náa'a wánacaleenaica nabásedaque'e nayá ya léquichoo náiiuwaque'e nayá íibayu. ⁶ Ne Pablo ya Bernabé ná'inaa'ee léenaa jini, jáiwa namániwai chacáalee jí'ineerri Litra rícula, ya léquichoo chacáalee jí'ineerri Derbe, chacáalee cáinabi jí'ineerri Licaonia, ne cáinabi líteeji saíca, ⁷ néeni léquichoo náiiwa nalí Dios chuáni saícaica.

⁸ Liá'a chacáalee Litraca néeni'e liyá liá'a washíalicuerri jócai éewa lijínacoo. Jócai jínacajiu, jiniwata lijédanirra. Liéni washíalicuerri wáairriu liyáca, ⁹ éemerri liyáca liá'a Pablo íiwanica, liá'a Pabloca cába lirrú, yá'ee lícába wáliierri'e éebiderri lichúni'inau. ¹⁰ Néenee Pablo ma lirrú cadánani chuánshiyu:

Náiiuueda Pablo íibayu chacáalee Litra rícu

⁸ Liá'a chacáalee Litraca néeni'e liyá liá'a washíalicuerri jócai éewa lijínacoo. Jócai jínacajiu, jiniwata lijédanirra. Liéni washíalicuerri wáairriu liyáca, ⁹ éemerri liyáca liá'a Pablo íiwanica, liá'a Pabloca cába lirrú, yá'ee lícába wáliierri'e éebiderri lichúni'inau. ¹⁰ Néenee Pablo ma lirrú cadánani chuánshiyu:

—¡Jibárroo machácani jicáwayu!

Liá'a washiálicuerrica, jáiwa libárruawai ya léenuwai ya lijínawai.
¹¹ Náa'a chóniwenai nacíba'inaa liá'a Pablo médanica, jáiwa'ee namáidada chuánshi Licaoniayu:

—¡Diose újnini washiálicuenaica yúrrucuenai wayáctalaca!

¹² Nacíba'ee liá'a Bernabéa jicá'ee nashínaa dios jí'ineerri Zeus, ya liá'a Pabloa jicá'ee dios jí'ineerri Hermes, jiniwata liyáwa mawí táaniaca. ¹³ Liá'a sacerdotéca Zeus shínaa, wáalierrri áabai templo injbaa wárruerricoo chacáalee rícula, linda'ee pacáa yá'ee cachílinai íwinaashi; liyá'ee ya chóniwenai nawówai'e nasátacoo apóstolubini yúcha, yá'ee náinu pacáa néemani'inaa nalí. ¹⁴ Ne liá'a Bernabéa ya Pabloa ná'inaa'ee léenaa jini chóniwenai méda nayá náajcha, jáiwa'ee nashírricueda nábalawai, jáiwa nawárroo chóniwenai íibirrai, namáidada'ee:

¹⁵ —Washiálicuenai, ¿ne tánda iméda liérta? Wayá washiálicuenai léjta iyá. Tánda jicá'a wáinuca wáiiwa irrúni, jócubeecha iméda mawí liá'a jiniyi iwéni, éejooque'iu lirrú liá'a Dios cáwiica, liá'a méderri éerri ya cáinabi ya manúa ya quíninama yáairri lirrúcu. ¹⁶ Báawita íchaba éerri néenee bésuneerricoo Dios máaca bácainaa nawína nashínaa injbau, ¹⁷ séewirri táania liyá jájiu ne liá'a yáawaiiica; liyá bánuerri irrú única quéewique'e iwáalia banácali, yáirri quíninama irrú iyacaishi quéewique'e iyacani saíctaque'e iwówa.

¹⁸ Ne áawita namá nalí quíninama liáni, ne atéwa cabálini wérri nalí jócu naínda chóniwenai ínua náa'a pacáaca náque'e irrú cuésherri éemerriu, ya náa irrú saícai.

¹⁹ Ya liyáalimi náinu náa'a judío Antioquía néenee sánaca, ya náa'a Iconio néenee sána, natáania'ee náajcha náa'a chóniwenai nanáawidaque'e nawítee; néenee jáiwa náinu Pablo íbayu, jáiwa'ee namá'ee nalíwoo máanalíyi, jáiwa'ee nánda jini bináawala chacáalee yúcha. ²⁰ Né'e náa'a éebidenaica jáiwa'ee nayá Pablo téejii, jáiwa'ee libárruawai léejo'eewau chacáalee rícula, áabai éerri cajójcha'inaami jáiwa lijíawai Bernabé yáajcha chacáalee jí'ineerri Derbe.

²¹ Liáwinaami líiwa'inaa Dios chuáni saícai Derbe rícu, léejuedacta íchaba chóniwenai Diosru, jáiwa'ee néejoo bániwai Listra néerra, Iconio néerra, ya Antioquía néerra léquichoo. ²² Narrícu nárra chacáalee náa nadánani'e náa'a éebidenai namá'ee nalí iyáwajoo cadánani Dios chuáni nácujo, namá'ee nalí wawárruaque'iu Dios wánacaalactalaca rúna'ee wabésuneda carrúni jináata liá'a íchaba máashiica. ²³ Ne léquichoo namáaca wánacaleenai quíninama iglesia máanabaca, ya liáwinaami na'óra'inaa'ee ya nayúna'inaa, jáiwa'ee namáaca Dios cáaji rícu jini, náa'ee éebidenaica.

Pablo ya Bernabé néejoo Antioquía shínaa Siria néerra

²⁴ Nabésuna'eewoo liá'a cáinabi shínaa jí'ineerri Pisidia, náinu'e cáinabi jí'ineerri Panfilia néerra. ²⁵ Náiiwa'ee Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Perge rícu, jáiwa náawai chacáalee jí'ineerri Atalía néerra; ²⁶ náurrucua'eewoo lancha rículai chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, liá'a chacáalee nasátactani nanácu namáacactani nayá quéechanacu Dios cáaji rícu, linácu liá'a tráawaju jáiyi nanísacai.

²⁷ Náiiinu'inaa Antioquía néerrai, náawaca'eewau náa'a iglesia ísanaca quinínama, ya tá'ee náiiwa'ee nali quinínama liá'a Dios médani náajcha, ya léjta wácalishi méecu nali iníjbaa náa'a jócani judiobini, quéewique'e néewa néebida léquichoo. ²⁸ Pablo ya Bernabé namáaca'eewoo néeni íchaba éerri náajcha náa'a éebidenai Dios nácu.

15

Náawaca'eewau Jerusalén rícu

¹ Liyáali éerrimi'e, áabibi chóniwenai jiánaimicoo Judea néenee Antioquía néerra, nachána'eewau néewidaca náa'a néenajinaica jócani'e nawásedacoo néebida linácu liá'a náijuque'e nachípi íimanaa juáta, cha léjta Moisés liwána namédaca. ² Pablo ya Bernabé, jáiwa nacáita yáacau wérri náajchai, néenee Pablo ya Bernabé ya áabibi mawí nawína áabai washiálicuenai náaque'iniu Jerusalén néerra ya natáaniaque'e linácu liáni náajcha náa'a apóstolucua ya náa'a salínai iglesia ísanaca Jerusalén néenee sánaca.

³ Nabánua'ee náa'a iglesia Antioquía néenee sánaca, nabésuneda'inaa liá'a cáinabi jí'ineerri Fenicia ya Samaria, jáiwa'ee náiiwa náa'a jócani judíos namáaca'ee nawítee ajuítaimica quéewique'e nasíguia Diosru. Ya quinínama náa'a máaquenai nawóuwau Dios nácu, saícta'ee wérri nawówa néemi'inaa liá'a chuánshi saícaica.

⁴ Náiiinu'inaa Jerusalén néerra, Pablo ya Bernabé narríshibia'ee nayá iglesia ísanaca ya náa'a apóstolucua ya náa'a salínaibinica, náiiwa'ee nali quinínama liá'a Dios médani náajcha. ⁵ Ne áabi náa'a fariséobinica éebidenai Jesús nácu, nabárrua'eewau ya namá'ee:

—Arrúnaa'ee nawíchua nachípi íimanaa juáta náa'a éebidenai jócani judío, nabánua'ee nacúmpliaque'e ley Moisés wánani namédaca.

⁶ Jáiwa'ee náawacawai náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaica quéewique'e natáaniacani linácu. ⁷ Néenee liáwinaami natáania linácu, jáiwa'ee Pé'eru bárruawai limá'ee nali:

—Nuéenajinai, iyá yáine léenaa báinacu Dios máiderrite nuyá íibicha nuíwaque'e irrú saícai chuáninica liá'a wásedeerri'inaa nali náa'a jócani'inai judiobini, quéewique'e nayá néebidaca. ⁸ Dios yáa léenaa wawówa, líiyada'ee walí lirríshibiaca nayá, liá'ee nali Espíritu Santo, léjta liáyu'u walíni. ⁹ Dios jiní limédani báawatani wítee wáuca nayá ya wayá, ne léquichoo nayá bádedeenai nawóuwau níwata namáacaca nawóuwau linácu. ¹⁰ Ne chóque'e ztanda éeneda Dios iwána namédaca liá'a nawítee ajuítaimica, jócaite wéenaa wacúmpliacte jiní wérri áawita náa'a wawérrinaimica? ¹¹ Báawachala wáuca, wayá éebidenai nawásedacoo mawéníyu saícaca wáajcha liá'a Wawácali Jesúsca, nayá wáseneu liúcha liá'a máashii léquichoo léjta wayá.

¹² Quinínama nayá manúmata néemi'e nayáca liá'a Pablo ya Bernabé táaniani liyá nácu liá'a shínaashi ya liá'a jócai wacába cáji Dios médani náajcha náibicha náa'a jócani judiobini. ¹³ Jái'inaa nanísa natáaniaacai, Santiago má'ee:

—Nuéenajinai, éemite nulí: ¹⁴ Simón íiwa walíni léjta Dios canínaa licába nayá quéechanacu náa'a jócani judíobini, liwína'ee néenaa chóniwenai namédaque'e chacáalee Diosruja. ¹⁵ Liáni áabenai léjta natánaumini náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, léjta limáyu Dios chuánica:

¹⁶ 'Ne liáwinaami liáni nuéejoominaajoo nubárrueda báaniuioni liá'a cuita cáarralierricoo liyáca David shínaaca;

nuchúniminaa báaniuioni ya nubárruedaminaa báaniuioni,

¹⁷ quéeewique'e quinínama náajcha náa'a namúrruque'e Wácalishi nawówa yáajchau léquichoo,

náajcha náa'a quinínama cáinabi ítesanaca náa'a máaquenai nayáu báawacha nují'inaa nácu.

¹⁸ Liá'a Wawácalica, wáneerri náa léenaa liáni quinínama báinacumi, liá'a máaquerri lichuániu'.

¹⁹ "Nuá léenaa nulíwoo, jócai sáica wabánua naméda liá'a jócai rúnau náa'a jócani judío, máaquenai nawíteu ajuítaimica nasguiaque'e Diosru. ²⁰ Rúnaaminaajoo watána nalí nashírrique'iu liúcha liá'a namédani nalí náa'a jócani Dios. Cáwique'e nacá'a náuchau naméda máashii náinaayu. Jócubeecha íya lierra cuéshinai sácumenaicoo íinaa, jiní liá'a jórquerricoo, ya jócai léquichoo íirrai.

²¹ Ne wawówaicta wáa léenaa báinacu sáimi ái néenaa já'a chacáalee rícu, náa'a éewidenaica Moisés shínaa ley, liá'a naliénica sinagoga rícu éerri jútainchu nawówa íyabactacoo.

Liá'a cáashtaca nalí náa'a jócani judíobinirru

²² Apóstolubinica ya náa'a salínaica, ya náa'a quinínama iglesia ísanaca, jáiwa nawína áabi néenaa náa'a éebidenaica nabánuaque'e nayá Antioquía néerra Pablo ya Bernabé yáajcha. Jáiwa'ee nawína Judas, né'e léquichoo lijí'inaa Barsabás, ya Silas, washíalicuenai cawíteenica náibicha náa'a éebidenaica, ²³ náajcha nabánua áabai cáashta méerri chá'a:

"Wayá apóstolubinica ya náa'a salínaica náa'a éenajinaica watáa wéenajinai náa'a jócani judíobini, náa'a yéenai Antioquía rícu, ya Siria rícu léquichoo ya Cilicia léquichoo. ²⁴ Wáa léenaa áabi chóniwenai yáaineu wayéji áani jócani wabánua néerra, ijódia'ee liyú liá'a ichuánicoo, jócai náa léenaa chítashia nayáu'inaa jíní. ²⁵ Tánda, wáawacawai, sáica wacábaca wawína wéenau náaque'iniu nacába iyáctalaca náajcha náa'a sáictani wérri wítee wéenajinai Bernabé ya Pabloca, ²⁶ náa'a máaqueneu nayáu carrúnatairru Jesucristo jí'inaa nácu. ²⁷ Ne léquichoo wabánua Judas ya Silas léquichoo: Nayájoo natáaniaminaa yáajchajoo náiiwaque'e irrú quinínama liáni. ²⁸ Ne sáicai wérri wacába liá'a Espíritu Santoca ya wayá léquichoo, jócuminaa wabánua irrú quéeewique'e iméda quinínama léjta Moisés tánimica, báawacha liúcha liáni: ²⁹ Jócubeecha íya cuéshinai íinaa náani néemani nalí náa'a jócani diose. Jócubeecha íya íirrai, ya léquichoo náa'a cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náinaayu. Itúyactau wáujoo liúcha léju liáni, imédaminaa sáicaíjoo. Sáicaque'e yáajabajoo."

³⁰ Ne nayájoo, néenee náiiwa'inaa nanáawau, náau Antioquía néerra, náawacacoo'eewau náa'a iglesia ísanaca néntregaa cáashta

nalí. ³¹ Naa'a néenajinaica naliá'inaa cáashtai sáicta wérri nawówa. ³² Liá'a Judasca ya Silasca wáalenai Dios wítee nawówa lícu, náiiwani'inaa chóniwenairru sáicta wérri'e nawówa néenajinaí yáajchau. ³³ Liáwinaami liá'a éerrica, náa'a néenajinaica náiiwa'ee nanáawau nalí, nabánua nachuániu nalí sáicta wérri nawówa, quéewique'e néejoocoo báaniu náa'a bánuenai nayá. [³⁴ Ne liá'a Silasca wówerri limáacacoo.] ³⁵ Ne Pablo ya Bernabé namáacau Antioquia rícu, íchaba yáajcha mamáarraca néewida ya náiiwa Jesucristo chuáni.

Pablo chánau lijiácoo chámaichu'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru

³⁶ Áabai éerri liáwinaami, Pablo má'ee Bernabérru:

—Wáu wacába náibeji báaniu náa'a wéenajinaica chítashia nayáu jini quinínama chacáalee rícuba, liá'a wáiiwactamite wawácali chuáni, wacábaque'e chítashia nayáu jini.

³⁷ Bernabé wówerri litée náajchau Juan, liá'a jí'ineerri léquichoo Marcos; ³⁸ Ne Pablo jócai wówai litée Marcos, jiniwata liá'a Marcosca limáaca bácai Pablo ya Bernabé Panfilia rícu, jócai wówai liácoo náajcha liá'a tráawaju namédanica. ³⁹ Jáiwa náawacawai naméda yáacacuwai linácu liáni, jáiwa'ee nashírria yáacawai. Bernabé litée'e liájchau Marcos náurrucoo'eewau lancha rícula náaque'iniu liwówai jí'ineerri Chipre, ⁴⁰ nácula Pablo liwówaiyu liwína'a Silas, ya náa'a néenajinaica nasáta'ee nanácu Dios jí'inaa nácu, jáiwa'ee najiá'eewau néenee, ⁴¹ nabésuna'eewau Siria ya Cilicia náa'ee nadánani náa'a néenajinaicoo yáainai iglesia rícu.

16

Timoteo tálideda Pablo ya Silas

¹ Pablo líinu'e Derbe ya Listra néerra, líinuctala'ee linácu liá'a báqueerri quéebidacai Jesucristo nácu, jí'ineerri Timoteo, rucúulee ruá'a báquetoo ínetoo judía quéebidacau Jesucristo nácu, lisáljinaa griego. ² Naa'a néenajinaica yéenai Listra rícu ya Iconio rícu, natáania'ee sáicai wérri linácu. ³ Pablo wówerri'e Timoteo yáacoo liájcha, ne quéechanacu liwána náiju nachúipi íimanaa juáta, quéewique'e jóca íiwirri nawówa náa'a judíobinica náa'a yéenaica líta'aa liá'a cáinabica, ne quinínama yáine léenaa Timoteo lisáljinaa griego. ⁴ Quinínama chacáalee nabésunactacoo, náiiwa'ee náacoo néenajinairru, linácu liá'a náiiwani náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaibinica náa'a iglesia Jerusalén ísanaca. ⁵ Naa'a iglesia ísanaca, jáiwa'ee nadáwina nawíteewai Jesucristo jí'inaa nácu, náa'a máaquenai cabálininaa, ya liá'a namánaba náa'a éebidenaica lidáwinau mawí.

Pablo dájuni báqueerri washiálicuerri Macedonia rícu sái

⁶ Liá'a Dios shínaa Espíritu Santoca jócai wówai náiiwa Jesucristo chuáni léenaa lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Asia shínaaca, jáiwa'ee nabésunawai liá'a cáinabi jí'ineerri Frigia ya Galacia, ⁷ náiiu linúmamirra liá'a cáinabica jí'ineerri Misia. Ne néenee namá'inaa'ee naliwooo nabésunacoo cáinabi jí'ineerri Bitinia, ne liá'a Espíritu Jesús shínaaca, jócai línda jini. ⁸ Néenee'e, nabésunau machácani

Misiarra, náurruca'eewau á'a lancha chánactau jí'ineerri Troas.
⁹ Liyáali éerrimi Pablo dájuni'e dajuíshi táayee; licába'ee báqueerri washiálicuerri shínaa cáinabi jí'ineerri Macedonia, libárrua'eewau limá'ee Pablorru: "Jibésunau Macedonia rícula jiyúda wayá."
¹⁰ Pablo quéecha'inaa lidájuni'inaa liárna dajuíshica, jáiwa wachúni washínaa iníjbaawai wáaque'iu Macedoníala shínaa cáinabi ítala, yáawaiyi Dios máiderri liyá wayá wáaque'iu wáiiwa nalí saícai chuánshica liá'a Dios chuánica.

Pablo ya Silas Filipos rícu

¹¹ Wáurrucoowai Troas néenee, wáau machácani liwówai jí'ineerri Samotracia, áabai éerri néenee wáinu áabai chacáalee jí'ineerri Neápolis. ¹² Néenee jáiwa wáawai áabai chacáalee jí'ineerri Filipos, liá'a chacáalee mawí máanuica líta'aa liá'a cáinabi Macedonia shínaaca, nayácta íchaba náa'a romanobini. Néerra wayáte jócai íchaba éerri. ¹³ Áabai éerri liá'a wawówa íyabactacoo, jáiwa wajiáwai bináawala chacáalee, méeda tácoowala, liá'a wamácta walíwoo áabai yáarrushi nasáctactau náa'a judíobinica. Jáiwa wawáawai watáania saícai chuánshi, nalí náa'a ínaca yáawaquenaicoo wájcha. ¹⁴ Báquetoo néenaa jí'ineechoo Lidia; ruyá néenee sáu áabai chacáalee jí'ineerri Tiatira, wéndechoo wárruma cawéni quírrai wérri. Ruáni ínetooa, yáichoo saícai Diosru, éemechoo'e ruyáca, liá'a Wawácalica jáiwa lidúnu ruwówai ruémique'e liá'a Pablo táaniani liyá nácu. ¹⁵ Ruéebida Jesucristo nácuí rubáutisawai, náajcha náa'a quinínama ruéenajinaica, ne liáwinaami, jáiwa rusáta wáucha:

—Ne iyá imácta iwówau yáawaiyica yáliminaa nuyá nuéebidaminaa Jesucristo nácu, ínu chérna yáaque'iniu núbana néerra.

Jáiwa ruwána wamáacaque'iniu ruájcha.

¹⁶ Libésunate áabai éerri wá'inaateu chaléeni náctalacoo nasáta Dios yúcha, jáiwa wáinu báquetoo miyácau wáalechoo áabai espíritu cadíbinacai. Ruyá nawánacaala yáarru, ruyá yáichoo léenaa wérri jiniwata áabai espíritu máashii íiwaca rulíni. Tándá ruwácanai jéda íchaba warrúwa. ¹⁷ Ruáni miyácauca, jáiwa ruchánau rujínacoo Pablo ya wáajchai, rumáidada'ee ruácoo:

—¡Náani washiálicuenaica sírbenai Diosru liá'a yéerri áacairra, náa'a íiwenai irrú, chítashia Dios éewa'inaa litée iyá áacairra'inaa!

¹⁸ Liáni rumédani íchaba éerri, cáashia Pablo, wówa íiwirri liwówa, jáiwa'ee léejoo báaniu limá'ee lirrú liá'a espíritu yéerri runácu ruá'a miyácauca:

—Lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca, nuwána jijiácoo rúcha.

Liyáalimi espíritu máashiica limáaca ruyái.

¹⁹ Ne náa'a ruwácanaica ruá'a miyácauca, nacába'ee jócai saíca nagáana runácu warrúwa mawí, jáiwa'ee nawína Pablo ya Silas, jáiwa natéequ'e nayá wánacaleenairru, liá'a plaza chúnsaica.
²⁰ Jáiwa nabárrueda nayái nawácanai náneewa namá'ee:

—Náani judíobinica ínuenai naméda walí máashii nacáarralia washínaa chóniwenai, ²¹ éewidenai nawíteeyu wayá jócai wéenaa warríshibiaca, jócai wéenaa namédaca, jiniwata wayá náa romanobini.

²² Néenee náa'a chóniwenai nábárruo nanácula liá'a Pabloa ya Silas, ya namá'ee náa'a nawácanaica namídudaque'e náabala nabásaidaque'e bárayuni. ²³ Néenee nanísa'inaa nabásaida nayái, naníqui jíni cuíta manúmai rícula, namá'ee lirrú liá'a catúyacaica liá'a cuíta manúmaica licábaque'e nayá, jócubeecha najíáu nayáca. ²⁴ Quéecha'inaa lirrishibia líani catúyacaica cuíta manúmai liníqui wérri nayá saíca, ya liníqui náiba áacairra linácula liá'a áicuba cadúcunica lijí'inaa cepo.

²⁵ Ne liyáalimi béewami táayebee, Pablo ya Silas nasátau ya narrába shímashi Diosru, ya náa'a áabi yáainai cuíta manúmai rícu néemini nayáca, ²⁶ ne liyáalimi licúsu liá'a cáinabica cadánani wérri lichúnda liá'a cuíta manúmaica. Liyáalimi liméecu linúma liá'a cuíta manúmaica quinínama, náa'a yéenai cuíta manúmai rícu liwásau liá'a nashínaa cadénaca. ²⁷ Quéecha'inaa licáwiaco liá'a catúyacai cuíta manúmai licába quinínama linúma liá'a cuíta manúmaica méecuerru, lijéda lishínaa espadau línuaque'e liyáu, jíníwata limá lirrúwoo náa'a yéenai cuíta manúmai rícu máanenaiwai. ²⁸ Ne jáiwa Pablo máidada lirrúi:

—¡Ujínua, wayá náani ya áani quinínama!

²⁹ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lisáta áabai licámarrau liwárruo licánacacoo ya chéchinau licáarruniu licuá Pablo ya Silas yáajba. ³⁰ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lijéda Pablo ya Silas ya lisáta léemiu nayá:

—Washiálicuenai, ¿tána arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau Dios yáajcha?

³¹ Namá'ee lirrú:

—Éebidau linácu liá'a wawácali Jesúsca, jiwáaliaminaa jicáwicau Dios yáajcha jócai amáarra ya jéenajinai léchho.

³² Jáiwa natáania lirrúi linácu liá'a Wawácali chuánica ya nalí náa'a yéenai lishínaa cuíta néeni. ³³ Ne liyáalimi hóraaca táayebeeca, liá'a catúyacai cuíta manúmai litée jíni báawachala libádeda natúca náa'a Pabloa ya Silas, jáiwa nabáutisawai liyá ya léenajinai. ³⁴ Néenee litée nayá libana néerrau, liá náaya, liyá ya léenajinai sáitani wérri wówa néebidacala Dios nácu.

³⁵ Manúlacaiba, náa'a nawácanaibinica nabánua áabi catúyacani chaléeni catúyacai cuíta manúmai quéewique'e nawáseda Pablo ya Silas. ³⁶ Liá'a catúyacai cuíta manúmai limá'ee Pablórru:

—Náa'a nawácanaibinica nabánua nuwásedaque'e iyá; tánda yáa namówai chaiwíteemija'a.

³⁷ Ne Pablo má'ee nalí náa'a catúyacanica:

—Ne wayá cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca, nabásaida wayá chóniwenai náneewa, jóctanaa náa léenaa wajíconaa, naníqui wayá cuíta manúmai rícula; ¿ya chóque'e iwówai iwáseda wayá cabáyainta? ¡Ne jóca! Náinuque'e nayá jájiu najéda wayá.

³⁸ Náa'a catúyacani náaniu náiiwaca nalí náa'a nawácanaibinica, jáiwa nacáarrudawai náa'ee léenaa nayá'ee cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca. ³⁹ Náawai náa'a nawácanaibinica, nasáta perdón Pablo ya Silas yúcha, ya najéda jíni cuíta manúmai rícula, ya namá'ee nalí najíaque'iu lirrícucha liá'a chacáaleeca. ⁴⁰ Najíá'inau lirrícucha liá'a cuíta manúmai náa'a Pablo ya Silas, jáiwa

náawai rúbana néerra ruá'a Lidiaca, néenee nanísa nacába náa'a éebidenai Dios chuáni náa nadánani, jáiwa náau néenee.

17

Nacáarralia yáacacoo Tesalónica rícu

¹ Pablo ya Silas náau mamáarraca nabéechalau. Nabésunau lirricu náa'a chacáalee jí'ineerri Anfípolis ya Apolonia, jáiwa náiiinui chaléeni chacáalee jí'ineerri Tesalónicaca, nawáaliacta áabai sinagoga judíobinica. ² Pablo, léjta liwíteeja, liáu chaléeni sinagoga néerra, táshia éerri jíní liwówa íyabactacoo, léjta matálíi semana litáania náajcha. Léewida nayá léjta limáyu liá'a Dios chuánica, ³ líiwadeda nalí liá'a Mesíasca arrúnai'inaa máanalica, ne máanalicai yáawinaami licáwiaminau báaniu. Limá nalí:

—Liyája liáni Jesús numáni irrú, liyája lierra Mesíasca.

⁴ Áabi néenaa náa'a judíobinica néebidani, nawína yáacau Pablo yáajcha ya Silas. Cha lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica yáine Diosru sáicai ya íchaba íina cawénini wérri. ⁵ Ne náa'a áabi judíobinica cadéni nayá. Namúrru áabai chóniwenai máashiini jínanenaiu cáaye rícu jiníni médani, quéewique'e nacáarraliaca ya najódiaque'e chóniwenai chacáalee rícu sánaca. Náani máashiinica lécchoo náau líibana nácula liá'a báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Jasónca, najédaque'e néenee Pablo ya Silas quéewique'e néejuedaque'e chóniwenairruni. ⁶ Ne jócala náiiinu Pablo ya Silas, jáiwa nárdeda Jasón ya áabi éebidenai Dios nácu nanáneewa náa'a chacáalee wácanaica, máidadenai náacoo:

—¡Nayája náani washiálicuenai jínanenaiu quinínama cáinabi naméda namáacoo quinínama máashii chóniwenai íibi, náiiinu léquichoo áani, ⁷ ya Jasón wína nayá líibana néeniu! ¡Quinínama nayá jócani méda liwánacaala liá'a chúnai liwácali romano shínaaca, ne namá jáicala báqueerri reyja'a, léja liá'a Jesúsca!

⁸ Néemi'inaa liáni, jáiwa chóniwenai ya náa'a cawánacaalacani cáarrudenaiu. ⁹ Ne Jasón ya náa'a áabibica napáida áabai warrúwa, ya nawáseda nayá.

Pablo ya Silas Berea rícu

¹⁰ Ne táaye'inaami, náa'a éebidenaica nabánua Pablo ya Silas náaque'iu báitanacu chaléeni chacáalee jí'ineerri Berea. Náiiinu'inaami náau báitanacu chaléeni sinagoga néerra judíobini shínaaca. ¹¹ Náani judíoca, mawíni sáica wítee náucha náa'a Tesalónica néenee sánaca, narríshibiani sáica wérri nawówa yáajchau liá'a chuánshica, mawí éerri néewidau Dios chuáni nácu, nacábaque'e namáni nalí yáawaictajani. ¹² Ne íchaba néenaa éebidenai, ya lécchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica, cha lécchoo íina cawénini wérrica ya washiálicuenai. ¹³ Ne náa'a judíobinica Tesalónica néenee sánaca, náa léenaa'inaa Pablo íiwadeda liá'a chuánshi Dios shínaa á'a Berea lécchoo, náau néerrai nacáarraliaque'e náa'a chóniwenai. ¹⁴ Ne náa'a áabi éebidenaica nawána Pablo jiácoo madéjcata chaléeni litácoowala liá'a manuáca, ne Silas ya Timoteo máaquenai á'a Berea. ¹⁵ Náa'a táldedeenai Pablo yáaineu liájcha atanúma á'a chacáalee jí'ineerri Atenas. Néenee

néejuawai náiiwa nali náa'a Silasca ya Timoteo náaque'iu madéjcata Pablo íshiirricu.

Pablo Atenas rícu

¹⁶ Nácula Pablo nénda á'a Atenas néerra liá'a Silas ya Timoteo, máashii wérri liwówa licábacala liá'a chacáalee cashiámu diosnai jócai yáawaiyi. ¹⁷ Tándawa liméda yáacau sinagoga rícu, náajcha náa'a judiobinica ya áabi chóniwenai yáinai saícai Diosru, ya éerri jútainchu naméda yáacacoo náajcha náa'a yáawaquenaicoo plaza rícu. ¹⁸ Cha lécchoo áabi quéewidacani néenaa jí'ineenai epicúreos ya estóicos, nachána naméda yáacacoo Pablo yáajcha. Áabi má'ee:

—¿Tána litáania léji liéni catáaniacaica?

Ya áabi má'ee;

—Jicá'a liá'a táaneerri áabata diosnai déecuche saí nácu.

Léewa'ee namáni lierra níwata Pablo íiwadederri linácu liá'a chuánshi saícaica Jesús nácu, néewacala nacáwiacoo náa'a máanalínica. ¹⁹ Néenee natée jini chaléeni Areópago néerra. (Atenas néerra jí'ineerri Areópago, náarrui náa'a wánacaleenai chacáalee rícu). Liá'a yáarrushi saíctata nacába náawacacoo, nasáta néemi Pablo:

—¿Jéewa jiiwa walí liá'a wáalii chuánshi jéewidani nácu jindani walí? ²⁰ Ne jitáania walí áabata chuánshi báawatai, ya wawówaini wáa léenaa tánashia jiwówai jimácai.

²¹ Ya quinínama náa'a yéenai Atenas néerra, léjta lécchoo náa'a déecuche sánaca yéenaimi á'a, bácainaa saíctai néemica ya natáaniaca chuánshi wáalii.

²² Pablo bárroo nali béewami Areópago rícu, limá'ee:

—Chóniwenai Atenas néenee sánaca, quinínama liáni nucábanica, iyá chóniwenai éebidenai wérri linácu liá'a wíteeshica. ²³ Nácula nujínaniu chacáalee rícu, nucába iyá isátau íchaba diose yúcha, ya nuínu áabai altar liá'a tánerricoo cháa: 'Liá'a Dios jócai wacúnusia'. Wée saícai, lierra Dios isátanicoo yúcha jócai icúnusia, linácuwa nutáania irrú.

²⁴ "Liá'a Diosca quénuderri quinínama cáinabi quinínama liá'a yéerri lita'aa, liyáwaja lierra wácalishi áacai saíca ya cáinabi ita'aa. Jócai yáa lirrícu liá'a temploc waishiálicuenai médanica.

²⁵ Jiní lirrúnaani naméda liwícaubali, liyája liarra yáirri wacáwica quinínama, cáuli ya quinínama mawí.

²⁶ "Bácai rímii waishiálicuerri rícu quénuderri quinínama chóniwenai, nayáque'e quinínama cáinabi ita'aa; líyadani nali liá'a éerrica ya liá'a yáarruishica néewacta nayáca, ²⁷ namúrruque'e Dios, ya cáajbami, újni najísedauca néewaque'e náinucani, báawita yáawaa jócu Dios ya wáucha déecucha bácainaa. ²⁸ Jiníwata wayá yéenai Dios nácula, wachúniniu ya wéewa wayáca; ya léjta léquichoo náa'a áabibi éewenai najéda chuánshi nawíta rícuejiu nashínaaca namá'ee: 'Wayáca Dios táqueenaibimi'. ²⁹ Wayácta Dios táquenaibimi, jócu arrúnaa wamá waliwau léecala, liá'a Dios litáanaaminaa óroyu, ya platayu, jócta íibayu namédani náa'a waishiálicuenaica nawíteeyu. ³⁰ Báinacu Dios míya máecha quinínama namédani liarra, jiniwata jócala náa léenaa liá'a namédanica; ne chóque'e, Dios bánua quinínama chóniwenai, quinínama cáinabi néejuacoo lirrú, néebidaque'e linácu. ³¹ Dios ái

wína áabai éerri, ya liyáali éerri, jini lícábacala báqueerri chóniwerri saícai áabi yúcha; liyáminaa májoo chóniwenai médacta saíctai o máashii. Quinínama lierra limédani'inaa báqueerri washiálicuerri rícueji liá'a liwínanica, jí'ineerri Jesús. Dios íyadani chóniwenairru cháca rúnaa libésunacoo, liyáwa wáneerri Jesús cáwíacoo náibicha náa'a máanalínica”.

³² Néemi'inaa liáni nacáwíacalau máanalícai yúcha, áabibi nacáida'ee ya áabi namá'ee:

—Wanísaminaa wéemicojoni áabata yáajcha.

³³ Néenee Pablo máaca nayái, jáiwa liáwai. ³⁴ Ne áabi yáau liájcha néebidani. Náibi yéerri liá'a Dionísioca, néenaa náa'a Areópagoca; ya léquichoo báquetoo íinetoo jí'ineechoo Dámaris, ya áabi mawí.

18

Pablo Corinto rícu

¹ Liáwinaami liáni, Pablo jiáu Atenas rícuca, jáiwa liáwai lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Corinto. ² Néerra línu báqueerri washiálicuerri judío jí'ineerri Aquila, liyá che sáini cáinabi jí'ineerri Ponto. Liyáali íchaitaa Aquila ya línu Priscila ínuenai lítee liá'a cáinabica jí'ineerri Italia, chéni rúnacte najiácoo jiniwata liá'a nawácali jí'ineerri Claudio, wáneerri najiácoo quinínama náa'a judíobínica, najiáque'iu chacáalee jí'ineerri Roma. Pablo yáairri lícába nayá, ³ jiniwata Pablo wáaleerri léenaa liá'a tráawajuca, namédaque'e tólda nawéndacta'inaa nashínau, íchaitaa limáacau náajcha limédaque'e náajcha liá'a tráawaju. ⁴ Ne éerri jútáinchu nawówa íyabactacoo, Pablo yáairriu sinagoga rícula, natáaniactaca néewidactaca náa'a judíobínica ya náa'a jócani judío, quéewique'e néebida Jesús nácu.

⁵ Quéecha'inaa Silas ya Timoteo náinu'inaa á'a Macedonia, Pablo liyá'inaaja líwadede quinínama éerri liá'a chuánshica, liyadaque'e nalí náa'a judíobínica Jesúsca léja liá'a Mesíasca. ⁶ Ne nayá nachána namédacoo báawacha líúcha namá lirrú chuánshi máashii; jáiwa Pablo tútuda líibalau, liwówau limáca nayá médenai máashii jócai néebida, ya limá nalí:

—Íyáminaa wáalia ítalashi iyá jájiu yúcaque'iu; nuyá jócai wáalia ítalashi. Chóque'e libéechalawoo nuáu jócani judíobini néerra.

⁷ Lijiáu chéni sinagoga, néenee liáu líibana néerra liá'a báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Ticio Justo, sáterriu Dios yúcha, yéerri léema nácu liá'a sinagogaca. ⁸ Báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Crispo, liwácali liá'a sinagogaca, léebida Jesús nácu quinínama yáainai líbana lícu. Ya léccchu quinínama náa'a Corinto sánaca, néemi liá'a Jesús chuánica, jáiwa néebida jini nabáutisawai. ⁹ Áabai táayee, liá'a Wawácalica limá'ee Pablórru liá'a áabai lituirricu sái: “Ucáarru jiyá; jiáyu jiíwadede liá'a chuánshica mamáarraca. ¹⁰ Jiniwata nuyá yéerri jiájcha, jini éewa lidúnu jinácu limédaque'e jirrú máashii, ne nuyá wáaleerri íchaba chóniwenai lirrícu liáni chacáaleeca.”

¹¹ Tándawa Pablo máacau áabai camuí ya béewami á'a Corinto, léewidaca náibi liá'a chuánshica Dios shínaaca.

¹² Ne liyáali éerri liá'a Galiónca wánacaleerri á'a Acaya, náa'a judíobinica náawacau Pablo júnta'inaa; natéeni nawácanaibini júnta, ¹³ ne má'ee lirrú liá'a wánacaleerrica:

—Liáni washiálicuerrica jínaneerriu éewiderri limácoo náa'a chóniwenai, quéewique'e náa Diosru sáica liyú liá'a áabatata lijúnta liá'a leyca.

¹⁴ Pablo ái'inaata táaniacai, quéecha'inaa Galión máca nalí náa'a judíobinica:

—Ne jícónaashiquictani, jócta cáinuacai áabi, nuyáminaa nuémiminaa irrújoni iyá judíobinica; ¹⁵ ne liyú'inaa lierra chuánshica, jí'inaashi ya ishínaa ley, ichúniu iyá jájiuni, jiniwata nuyá jócai wówai nuwárruacoo linácu liárta.

¹⁶ Ya lijédani lirrícucha liá'a náawacactacoo náa'a wánacaleenaica. ¹⁷ Néenee nawína báqueerri namánabayu jí'ineerri Sóstenes, liwácali liá'a sinagogaca, nabásaidani néeni, nanáneewa náa'a nawácanaibinica. Ne Galión jini wérri wéni lirrú lierra.

Pablo éejuerriu Antioquíarra

¹⁸ Pablo máaqueerriu íchaba éerri á'a Corinto. Liáwinaami líiwa lináwawai léenajainirru, liájcha Priscila ya Aquila, náurrucoo náaque'iu lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Siria. Liá'a chacáaleeca jí'ineerri Cencrea, jóctanaa liúrrucujau, lirrírreda liwíta báinawai, quéewique'e licúmpliaque'e liá'a chuánshi limánimica.

¹⁹ Quéecha'inaa náinucai á'a Éfeso, Pablo máaca Priscila ya Aquila, jáiwa liáwai sinagoga néerra litáaniactaca náajcha náa'a judíobinica náawacactacoo. ²⁰ Nayá namésudani wówa namáaque'iu íchaba éerri mawí, ne jócu liwówai, ²¹ ne jáiwa líiwa lináawawai limá'ee nalí: “Dios wówaicta, nuéjuaminajoo nucába iyá báaniu.”

Néenee Pablo yúrrucoo báaniu, jáiwa liáwai Éfeso néenee. ²² Quéecha'inaa líinucai á'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, liáwai Jerusalén néerra, liáque'iu litáa nalí náa'a éebidenai Dios nácu, néenee liáu chaléeni Antioquia néerra. ²³ Liáwinaami áabi éerri, liáu báaniu lijínanicoo áabainaa lirrícú liá'a chacáalee liá'a cáinabi jí'ineerri Galacia ya Frigia, liá nadánani quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni.

Apolos úwadedeerri Dios chuáni Éfeso rícu

²⁴ Ne liyáali éerrimi líinu Éfeso néerra báqueerri judío jí'ineerri Apolos, chacáalee jí'ineerri Alejandría néenee sái. Yáirri wérri léenaa sáica, cúnsierri sáica liá'a tánerricoo Dios chuánica. ²⁵ Yéerri sáica wérri Dios chuáni nácu, ya táaneerri jucámarranaa liwówa yáajchau, léewidaca jucámarranaa Jesús nácu, báawita bácai licúnusia linácu liá'a bautismoca Juan shínaaca. ²⁶ Liá'a Apólosca libárru litáaniaca chóniwenai náneewa sinagoga rícu; ne néemi'inaami jini Priscilaca ya Aquila, néenee natée jini báawachala náiiwa lirrú jini sáica wérri liá'a Dios chuánica. ²⁷ Quéecha'inaa Apolos wówai liácoo nayáctala náa'a chóniwenai yéenai cáinabi íta'aa jí'ineerri Acaya, néenajinai yúdani, ya natána áabai cáashta nalí náa'a éebidenai Dios nácu néenee sánaca, quéewique'e narríshibia sáicani. Ne líinu'inaa Acaya néerrai, liyúda íchaba nalí náa'a éebidenai, jiniwata Dios sáicai wérri néebidaque'e linácu. ²⁸ Ne quinínama náneewa namá

judíobini nácucha, limáni nalí jócai néenaa nabáyaca, líyada Dios chuáni nácu, léewidani yáawacaala léja liá'a Jesúsca liá'a Mesíasca.

19

Pablo Éfeso rícu

¹ Nácula Apolos yáa á'a Corinto, Pablo chuáu líibi liá'a awácaca líinu Éfeso néerrai, líinu íchaba éebidenai Dios nácu. ² Jáiwa lisáta léemi nayái:

—¿Irríshibia léji liá'a Espíritu Santoca éebida'inaami Jesús nácu? Nayá néeba liúchani:

—Jócai wíta wéemi natáania nácu liá'a Espíritu Santoca.

³ Pablo sáta léemiu nayá:

—Ne, ¿chíta nabáutisau iyá jini?

Nayá éeba'ee:

—Liyú liá'a bautismo Juan shínaamica.

⁴ Pablo má'ee nalí:

—Jajá, Juan báutiseerri náa'a éejuenaicoo Diosru, ne limá'ee nalí éebida linácu liá'a ínuerri'inaa báaniu nuíshiirricu, wówerri limáca, liyáca Jesús.

⁵ Néemi'inaa liáni, jáiwa nabáutisawai Jesús jí'inaa nácu; ⁶ ya néenee Pablo máaca'inaa licáajiu nanácu, líinu nanácu liá'a léquichoo liá'a Espíritu Santoca, natáania áabai chuánshi báawatai, néewidau chuánshi Dios yáani nalí. ⁷ Namánabaca doceca náa'a washiálicuenaica.

⁸ Ne liyáali matálíi quéerri, Pablo yáairriu liyáca sinagoga néerra, líiwadedacta jócai cáarrunaa chuánshi, cáiteerri nayá yáawai wérriyu, ya liwówai métaa néebidaque'e Dios wánacaalactaca.

⁹ Ne áabibi, liyájurricani, jócani wówai néebidaca, újni chóniwenai náneewa natáania máashii linácu liá'a wáalii chuánshica. Néenee Pablo lishírriu náucha, ya litée náa'a éebidenaica chaléeni escuela néerra lishínaa báqueerri jí'ineerri Tirano. Chaléeni litáania éerri jútainchu, ¹⁰ Cha limédaqui jini chámacua camuí, cháí léjta náa'a yénaí quinínama lita'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia, ya náa'a judíobinica ya náa'a jócani judío, néemi liá'a wawácali chuánica. ¹¹ Dios limédaca máanui jócai nacába cáji Pablo nácueji, ¹² báawita liá'a pañueloca, ya liá'a íibalashi dúnuerri lináanai natéeni bálinenairru, ne liáni éederri nabálinacaala ya náa'a espíritu máashiica jierriu náucha.

¹³ Ne áabibi judíobini, jínanenaiu cáaye rícu jédenai namácoo chóniwenai yúcha espíritu máashii, nawówaini namédaca lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesúsca; namá'ee nalí náa'a espírituca: “¡Lijí'inaa lícu liá'a wawácali Jesúsca, Pablo íiwanica, nabánua jirru jijiáyul!”

¹⁴ Léwa liáni namédani náa'a siete léenibi liá'a judíoca jí'ineerri Esceva, liá'a báqueerri nawácalica náa'a sacerdótebini. ¹⁵ Ne áabai éerrimite liá'a espíritu máashiica limá'ee: “Nucúnusia Jesús, ya nuá léenaa Pablo; ne iyá ¿tána iyái?”

¹⁶ Ne liyáalimi, liá'a washiálicuerrica wáaleerri espíritu máashii ínuerri nanácula, ya quinínama lidánani yáajchau liméda mawí náucha quinínama, líinueda bájiala nayá carrúnatai, najiáwai návana rícuha jushícai ya catúcai. ¹⁷ Quinínama náa'a yáainai Éfeso

ricu, judíobini ya jócani judío, ná'inaa léenaa, jáiwa cáarru wérri nayái. Ne chacábacanaa licáarraliau Jesús jí'inaa íiwanaa cawéni wérri.

¹⁸ Ya léchchoo íchaba náa'a éebidenaica náinu náiiwadedaca quinínama liá'a máashiica namédani quéecha, ¹⁹ ya íchaba médenaiu camálicaniyu, náinda nashínaa cáashtau néemaque'ini quinínama náneewa. Quéecha'inaa mánna naliwoo liwéni liá'a cáashtaca, liwéni jiá'eewoo léjta cincuenta mil éerri tráawaju shínaa. ²⁰ Cha járra liá'a lichuánica liá'a wawácalica yáairriu mamáarraca cáarraliacoo matuínaami, liácoo íyaderriu liácoo liwíteu.

²¹ Liáwinaami liáni bésuneerricoo, Pablo wówai liácoo Macedonia néerra ya Acaya néerra, ya liáu mamáarraca chaléeni Jerusalén néerra. Ya léquichoo limá'ee néenee liáu Jerusalén néerra ya arrúnaa liácoo léquichoo chaléeni Roma néerra. ²² Ya néenee libánua Macedonia néerra chámata liájcha sána, Timoteo ya Erasto, nácula limáacau áabata éerri mawí á'a Asia.

Matuínaamini méda yáacacoo Éfeso rícu

²³ Ne liyáli éerrimi, naméda á'a Éfeso rícu íchaba cáarraleneu nayáca urrúni lirrú liá'a néewidani wáliiyu, ²⁴ liwánaca liá'a báqueerri jí'ineerri Demetrio, tráawajeerri járru saícai jí'ineerri warrúwa, méderri quinínama méenaami cábacanaa. Liáni washíalicuerrica méderri mawí licábacanaa cuíta píitui rími, léjta templo diosa jí'ineechoo Artemisa, liáni namédanica yáirri nalí manuába warrúwa, lirrú ya náa'a tráawajenai liájcha. ²⁵ Liáawaqueda náani, áabi yáajcha tráawajenai áabenaa tráawajuca, limá'ee nalí: “Nawácali, yáa léenaa washínaa cashínanica wayáque'e saíca wacábajoni liáni washínaa tráawajuca. ²⁶ Ne iyá cábenai ya éemi, liárna Pablocá máirri limácoo náa'a diosnai washíalicuenai médani áani, jócaita diosnai; cha léewida íchaba chóniwenai, jócaita báabajuta áani Éfeso rícu, á'a atéwa quinínama cáinabi Asia íta'aa. ²⁷ Liáni carrúnatai, jiniwata washínaa negocio carrúnatai yúcacoo, ya léja liá'a templocá lishínaa liá'a diosa cawéninica jí'ineechoo Artemisa, éewerri lipérdia liá'a cawénica lishínaaca, chacábacanaa náuca ruá'a máanui cábacoo jicá'a diosa náani jirrú saícai á'a Asia ya quinínama macájirra cáinabi.”

²⁸ Néemi'inaa quinínama liáni, íwirri wérri nawówa, jáiwa namáidada namá'ee: “¡Saícacajani Artemisa efesios sána shínaa!”

²⁹ Jáiwa namáidada mamáarracai lirrú liá'a chacáaleeca. Jáiwa náinu lináculai náa'a Gayo ya Aristarco, chámata washíalicuenai Macedonia sána máinaiu Pablo yáajcha, jáiwa nánda jini chaléeni áabai cuíta máanui wérri quiní báinaa jí'ineerri teatro, náawacactacoo. ³⁰ Pablo wówai liwárruacoo lirrú liá'a cuíta máanuica, quéewique'e litáania nalí náa'a chóniwenanica, ne náa'a éebidenaica jócu náinda jini. ³¹ Ya léquichoo náibi náa'a cawánacaalacanica Asia sánaca ái néenaa já'a Pablo júnicai, nabánua nachuániu lirrú jócala léewa liwárruacoo néerra. ³² Nácula, lirrú liá'a náawacactacoo, áabi máidada báawatai, áabi báawata, jiniwata náa'a chóniwenanica yáawaquenaiu matuínaami; náa'a áabibica jócai náa léenaa tándashia náawacawai. ³³ Ne áabi néenaa náiiwa lináwa liá'a Alejandro. Liyá judíobini dáanedani quinínama

náneewa. Alejandro nácuda licáajiu quéewique'e náyabacoo, litáaniaque'e liwicaubali chóniwenai náneewa. ³⁴ Ne ná'inaa léenaa liá'a Alejandroca judío lécchoo, namáidada quinínama chámai hóraa: “¡Saicacajani Artemisa efesios sána shínaa!”

³⁵ Báqueerri nawácali náa'a chacáaleeca, léewa'inaa liyábeda náa'a chóniwenai, limá'ee: “Chóniwenai Éfeso sána, quinínama náa'a chóniwenai lísana liáni chacáaleeca namáacani túyaca liáni temploca shínaa máanuica diosa Artemisa, ya rushínaa tánaashi cáirriu áacaiji. ³⁶ Jiníwata jiní éewa libáya liáni, iyabau iyá, u'iméda jóctanaa yáa léenaa saíca. ³⁷ Jiníwata náani washíalicuenaica índanica jócani méda máashii templorru, jiní natáaniacala máashii runácucha ruá'a washínaa diosaca. ³⁸ Ya Demetrio ya náa'a tráawajene liájcha wáalenai áabata chuánshi linácucha, wánacaleenai náa'a ya néeni ya náarru náa'a wánacaleenaica; nasátaque'e néemiú nanáneewani náa'a wánacaleenaica natúyaque'iu nashínaa bácaínaa. ³⁹ Ya iyá isátacta áabata mawí, arrúnaa náawacacoo yáawaiyi. ⁴⁰⁻⁴¹ Liá'a bésuneerricoo wáalee carrúnatai, jiníwata néewa náiiwacai wayá cáiniua yáacacanicoo, jiní áabai chuánshi wéewani wáiiwaca, nasátacta néemiú wayá linácu liáni wacáarraliactacoo.” Linísa'inaa limáqui jiliéni, líiwa lináwawai chóniwenairru.

20

Pablo yáairriu Macedoniala ya Greciala

¹ Amáarraí'inaa léji liá'a nacáarraliactacoo macáishita, Pablo máida náa'a éebidenai quéewique'e léewida nawítee. Néenee líiwa lináwau nalí, jáiwa liáwai Macedoniala. ² Ne liáu licába nashínaa cáinabi néerra quinínama, liá nadánani íchaba limácala nalí náa'a léenajinaica; ya néenee líinu Greciala. ³ Grecia néerra limáacau matálicua quéerri. Áimi yáacoo liyá cáí lancha rícula quéewique'e liácoo Siriala, liá'inaa léenaa náa'a judíobinica nawówai naméda lirrú máashii. Néenee liwówai liácoo macáshtai, libésunau báaniu Macedonia. ⁴ Natálideda liyá náa'a Sópater Berea néenee saí, lisálijinaa jí'ineerri Pirro; ya Aristarco ya Segundo Tesalónica néenee sánaca, Gayo, Derbe saí, Timoteo ya léquichoo Tíquico ya Trófimo chésa náani líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. ⁵ Náani wéenajinaica náau wabéecha nanénda wayá á'a Troas. ⁶ Wayá, liáwinaami liá'a fiestaca wáayacta liá'a páanica méewisaa jócta limúrracau wajiáu chéni Filipo néenee lancha rícu, ne cinco éerri rícula wáinu nanácu á'a Troas, wamáacactacoo siete éerri.

Pablo yáairriu Troas néerra

⁷ Ya néenee áabai éerri domingo rícu, wáawaca yáacau náajcha náa'a éebidenai Jesús nácu, wáirraque'e liá'a Santa Cenaca, Pablo táaneerri liyáca náajcha náa'a éebidenai. Arrúnaaca liácoo cajójchanaami, Pablo íiwa nalí Dios chuáni cáashia béewamicta táayebeeca. ⁸ Wáawaca yáacau áabai cuarto rícu áacairra matálii piso rícula, íchabactala lámpara túculenai; ⁹ ya báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Eutico wáairri liyáca ventana númacua íta'aa. Ne Pablo táaniacala déecu wérri, néenee cadájuni jíní liá'a icúlirrijuica,

jáiwa limáaca béemi, néenee licáwai chéni matálii piso ítee; jáiwa nabárrueda jíni máanali. ¹⁰ Néenee Pablo yúrrucuawai liyácta liá'a icúlirrijuica, liwína jíni lishíquia jíni. Limá'ee léenajinairru:

—U'icáarrudau, cáwi.

¹¹ Néenee Pablo éejoo lírracoo, lisúbirreda páani, wáaya jíni, jáiwa lisíguia litáaniaca cáashia jucámarraca. Néenee liáwai. ¹² Néenee natée jíni liá'a icúlirrijuica, cáwi líibana néerrau, liyú saícta wéerri nawówa.

Yáairriu chaléeni Troas néenee Mileto néerra

¹³ Wayá yáainaiu nabéecha wáau lancha rícu, chaléeni Aso néerra wáque'iu wéda Pablo, le namáyu'u, jiniwata liwówaicala liácoo macáshtai. ¹⁴ Quéecha'inaa wáinu linácuí á'a Aso, liúrrucoo wáajchai wáawai Mitilene néerra. ¹⁵ Wajíáu néenee, cajójchanaami wabésunau lijúntami liá'a Quío, wáinu áabai éerri liáwinaami liájba lícu liá'a Samos. Ne batáijinaami náau áabai éerri mawí, wáinui Mileto néerra. Liáwinaami wabárruacoo áabai chacáalee jí'ineerri Troguílio. ¹⁶ Liméda cháa, jiniwata Pablo, jócubeecha lidécudau bájjiala Asia néeni, jócu liwówai liácoo Éfeso néerra; liwówai linísacoo madéjcata Jerusalén néerra, léewactau liyáca Jerusalén néerra léerdi liá'a Pentecostés.

Pablo táaneerri náa'a silínaica Éfeso néenee sana

¹⁷ Nayá'inaa chacáalee jí'ineerri Mileto rícu, Pablo wána namáida náa'a salínai yáainai iglesia Éfeso rícu litáaniaque'e náajcha. ¹⁸ Quéecha'inaa náinuca limá'ee nalí: “Iyá yáine léenaa saícai, chítashia nuyáu jíni quéechanacu'inaa nuínu cáinabi Asia rícula. ¹⁹ Éerri jútainchu nuyá yáajcha nusírbia nuwácali nuwówa yáajchau, rúnua nuíchaca liá'a máashii nubésunedanica, náa'a nawówaini naméda nuájcha náa'a judiobinica. ²⁰ Ne jócai numáaca iyá nuíiwaque'e irrú, liá'a saícai'inaa irrú, nuéewida iyá chóniwenai náneewa ya návana rícu léechoo. ²¹ Náa'a judiobinirru ya náa'a jócani judiobini numá nalí éejooque'iu Diosru imáaca iwówau Jesús nácu. ²² Chóque'e nuáu Jerusalén néerra, Espíritu Santo wána nuáacoo néerra, jócai nuá léenaa tánashia yéesa nuyá néerrai. ²³ Ne nuá léenaa máayabaca táshia nuínuacta chacáalee náiiwa nulí, Espíritu Santo ma nulí rúnaaminaa natée nuyájoo cuíta manúmai rícula carrúni jináataminaa nuyá néerrajoo. ²⁴ Ne nulí, áawita libésunacoo liáni, jiní wéni máanaliquicta nuyá. Ne nuwówaini nutée liá'a saícai Dios chuánica, Dios canínaa licába wayá, léjta Jesús nuwácali bánua nuyá.

²⁵⁻²⁶ “Nuyá nuá léenaa yáawaiyi jócuminaa éejoo icába nuyá mawíá, iyá nuíiwani irrú Dios chuáni wánacaalactalaca. Nuwówai numá irrú nunísa nuíiwa irrú Dios chuáni, tánda linácue jóca nuá léenaa cajíconaa nuyá. ²⁷ Jái nunísa nuíiwa irrúi Dios chuáni máyu'uca. Jócai nubáya yúcha. ²⁸ Ne rúnua iyáca, cawíteeyu itúyau'inaa quinínama náa'a máaquenai nawówau; Espíritu Santo máacanica pastorbini, natúyaque'e chóniwenai iglesia rícu sana Dios shínaaca, liá'a liwénini chúnsai líirranayu. ²⁹ Ne nuá léenaa jáicta nuáawai, náinuminaa áabi chóniwenai, jicá'a náa'a cháawi carrúnatanica, wówainai namáardaca chóniwenai iglesia rícu sana.

³⁰ Ne íibicha lijiáminau chóniwenai íiwadedenai nanúma yúwicaú quéewique'e náa'a éebidenaica náaque'iu líshiirricu. ³¹ Yáainai cáwi tuíshiyu; édacaniteu linácu liá'a matáli camuíca, éerrinacu ya tááyee, nuéewida iyá ya nuíicha irrú bácaínaa yáajcha.

³² “Ne chóque'e, nuénajinaí, iwína iwówa lícula Dios, caníinaa Dios cába iyá. Dios wáaleerri lidánaniu liwánau náa wadáwinacoo lichuáni nácu, liáminaa irrú quinínama liá irrú iyá lishínaa chóniwenai majíconaanica. ³³ Jócai nuwówai nuliwoo nuyá, liá'a warrúwaca ya liá'a íibalashica jiní shínaa; ³⁴ jócai cha, ne iyá yáine léenaa nuyá tráawajairri nucáajiyu nuínu'inaa quinínama liá'a nurrúnaani jinánica ya náa'a yáainai nuájcha. ³⁵ Séewirri nuéewidani iyá nácu léquichoo cháwa wéewa watráawajaaquí jírra, wayúdaque'e náa'a carrúni jináatanica, wédacanique'u linácu liá'a wawácali Jesúsca: ‘Dios túyerri liá'a yáairri lishínaa'eenau báqueerriiru.’ ”

³⁶ Ne liáwinaami limá'inaa léji liáni, Pablo litúyau liúrrui juátayu lisáta Dios líucha náajchau quinínama. ³⁷ Jáíwa'ee quinínama náichai, ya jáíwa'ee nashíquia yáacawai nashíshi'e Pablo wídani nácu. ³⁸ Jáíwa'ee máashii nawówai, jiníwata limáca'ee nalí jóca néeejoo nacába liyá mawiá. Jáíwa'ee náau liájchai lancha néerrai.

21

Pablo yáairriu Jerusalén néerra

¹ Liáwinaami wamáaca'inaa náa'a wéenajinaica, jáíwa wáurrucoo lancha rículai machácani Cos néerra, áabai éerri liáwinaami jáíwa wáawai Rodas néerra, ne néenee jáíwa wáau báaniu Pátara néerra. ² Pátara néenee jáíwa wáínu áabai lancha yáairriu Fenicia néerra, jáíwa wáurrucoo lirrículai. ³ Wabésuna'inau wáacoo wacába liwówai jí'ineerri Chipre, wamáaca'inaami béema waná apáulicue sáica, wabésunau machácani Siria néerra. Liá'a lanchaca, arrúnaaca limáaca shínaashi liájba lícu Tiroca, jáíwa warrúniu néeni. ⁴ Jáíwa wáínu néeni áabibi máaquenai nawówau Dios nácu, jáíwa wamáacau náajchai siete éerri. Espíritu Santo má'ee nalí, jócubeecha Pablo yáau Jerusalén néerra. ⁵ Jáí'inaa libésunawai siete éerri, jáíwa wajiáwai. Quinínama náínu ya néenibi yáajchau léchchoo, jáíwa náau wáajchai bináawala chacáalee yúcha, chaléeni cáina ítala, jáíwa watúyawai wasátacoo Dios yúcha. ⁶ Jáíwa wáíiwa wanáwau nalí ya wáurrucoo lancha rículai wáawai néeni, nayá éeejoo nábana néerra.

⁷ Jáíwa wanísa washínaa iníjbaawai manuá yáacu yáaineu Tiro néenee, Tolemaida néerra, watáaniactala'inaa náajcha náa'a wéenajinaica, jáíwa wamáacau náajcha áabai éerri. ⁸ Áabai éerri liáwinaami, jáíwa wajiáwai wáínu Cesarea néerra. Jáíwa wáawai Felipe íibana néerra, liá'a éewiderri Dios chuáni, liyáwa'ee néenaa náa'a siete cayúdacanica apóstolubini, wamáacau liájchai. ⁹ Liá'a Felipeca wáalierrri cuatro miyácanai máanirri, íiwadedenai Dios chuáni. ¹⁰ Íchaba éerri'inaa wayáca néeni, jáíwa báqueerri ínu chésaini Judea íiwadederri Dios chuáni jí'ineerri Agabo. ¹¹ Línu'inaa wáíbirrai, jáíwa liwína wálibeshi Pablo shínaa, jáíwa libáji lináu ya jicáaji ya líiba chámajianaa, limá'ee:

—Espíritu Santo ma Jerusalén néeni, náa'a judíobinica nabájidaminaa chá'a léquichoo liwácali liéni wálibeshica, ya néejuedaminaajoo nacáaji rícuti náa'a chóniwenai báawatanica.

¹² Wéemi'inaa léji liéni, wayá ya náa'a Cesarea néenee sánaca, jáiwa wamá Pablorryi jócubeecha liáu Jerusalén néerra. ¹³ Ne Pablo éeba'ee nachuáni:

—¿Tánda ícha iwánaque'e máashii nuwówa? Nuyá yáairri sáica, jócaita bácai nabáji nuyá, nuyá yáairri sáica máanalique'e nuyá Jerusalén néerra Jesús Nuwácali nácue.

¹⁴ Jóca'inaa wéenaa wáayabeda liyái, wamáaca liyái, wamá'ee:

—Máta Dios méda liájcha léjta liwówau.

¹⁵ Ne liáwinaami liáni, jáiwa wáchúndadaniwai wáque'iniu Jerusalén néerra. ¹⁶ Jáiwa náau wáajcha náa'a wéenajinaica Cesarea néenee sánaca, jáiwa natée wayái líibana néerra liá'a báqueerri washíalicuerri Chipre sái, jí'ineerri Mnasón, máaquerri'e liwówau báinacu wérri, yáirri'inaa walí cuíta wamáctala'inaa.

Pablo yáairriu licába Santiago

¹⁷ Wáinu'inaa Jerusalén néerra, náa'a wéenajinaica narríshibia wayá saíctacta nawówa yáajchau. ¹⁸ Cajójchanaami Pablo yáau wáajcha licába Santiago, néerra nayá léquichoo quinínama náa'a salínaica. ¹⁹ Pablo tá'ee nalí, jáiwa líiwa nalí quinínama liá'a Dios médani lirrícueji náajcha, náa'a jócani judíobini. ²⁰ Néemi'inaa jíni, jáiwa'ee náa sáicai Diosrui. Namá'ee Pablorry:

—Wée, nuéenajirri, náibi náa'a judíobinica íchaba máaquenai nawówau, quinínama nayá yáaineu namáca rúnaa wamédaque'e Moisés shínaa ley. ²¹ Náiiwani nalí, jiyá éewidenai quinínama náa'a judíobinica náa'a yéenai déecuche áabai cáinabi ítee, jócubeecha naméda Moisés wánacaala, limá'ee nalí jócubeecha iméda iwíchua nachíipi íimanaa dáu, jócubeecha nasíguia liá'a wawíteeca. ²² ¿Tána jimá linácucha jiliéni? Ne chóniwenai yáine léenaa jinácu jíinucala'inaa. ²³ Cájbamiminaa jimédaque'e sáicai chá'a: Áani wáibi, cuatro washíalicuenai rúnaa namédaca liá'a namáni nácucha ínuerri'inaaca. ²⁴ Jitée jiájcha wáni, jichúni jiwíteu náajcha, jipáida nashínaa arrúnai páida nalí, quéewique'e néewa nabíchu nawíta báinau. Cháwa jáni quinínama nacábaque'inini jócai yáawaiyini liá'a namáni jinácucha, jócai báawacha jiyá éewiderri liá'a ley Moisés máacanica. ²⁵ Náa'a wéenajinai jócani judíobini, máaquenai nawówau, wayájani nisa watánacai liá'a waméda'inaaca: jócubeecha íya ínaashi náani lirrú liá'a jóca Dios, ya íirrai léquichoo jócai wéewa wáayaca, ya liá'a ínaashica cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náinaayu.

Nawína Pablo templo rícu natéeni cuíta manúmai rícula

²⁶ Néenee Pablo téé nayái cuatro washíalicuenaica, cajójchanaami, jáiwa'ee lichúni libádeda liwówawau náajchai; jáiwa liwárruo templo rículai líiwaque'e nalí linácu liá'a chacálitashia éerdi néewa naméda liá'a namáni nácucha, liwówai limáca, chacálishi éerri néewa bácainaa natée nashínaa nání'inaa Diosru.

²⁷ Jái'inaa nawówai nanísa nayáca siete éerrica, áabi judíobini cáinabi jí'ineerri Asia néenee sána, nacába'ee Pablo templo

ricu, jáiwa'ee nacáarralia chóniwenai. Jáiwa'ee náau Pablo júnta, ²⁸ máidadenai náacoo: “¡Israelítabini, iyúda wayá! Liéni washíalicuerrica jínaneerriu quinínama éerri rícu, léewida chóniwenai máashii lijúnta liá'a wíteeshi washínaa chacáaleerru, táanierrri máashii linácucha liá'a ley Moisés shínaa, ya linácucha liáni temploca. Áawita mawí, jáiwa'ee liwárrueda áabi griégobini, jóca cawáunta liéni templo santoca.”

²⁹ Namá'ee liáni, jiniwata nanísaca'ee nacábate liájcha liá'a Tróximo Éfeso néenee sái, nayá máinai naliwoo jáica'ee Pablo téé liyái templo rícula.

³⁰ Quinínama chóniwenai chacáalee ísanaca íwirrini wówa, cánaqueneu Pablo néerra. Nawína'ee Pablo'ee, jáiwa'ee nánda bináawala templo yúcha, jáiwa'ee nabáya madéjcanaa templo númai. ³¹ Atéwai náinuaca, liá'a nawácalica batallón romanoca, léemi'inaa'ee liwanaa náiiwa lirrú jini quinínama chóniwenai Jerusalén ísanaca íwirrini wówa. ³² Liá'a wánacaleerri liáawaqueda'ee lishínaa soldádobini ya náa'a áabica licánaca'ee náau chaléeni chóniwenai yáctalaca. Nacába'inaa'ee liá'a wánacaleerri ya náa'a soldádoca, jóca'ee nabáseda Pablo mawíá. ³³ Néenee'e liá'a wánacaleerrica lirrúniu nali, liwína preso Pabloi, liwána nabáji Pablo chámai cadénayu. Néenee lisáta léemiu chóniwenai tána washíalicuerriqui jini ya tána limédai. ³⁴ Ne áabi namáidada matuínaami náibeji wáacoo, tándawa linácueji, liá'a wánacaleerrica jócai léewa liá léenaa jini, bájalacala namáidada matuínaami; tándawa liwána natéequi jini nayáctalaca. ³⁵ Náinu'inaa ásacaleera númami soldado íibana rícu, jáiwa'ee nanácuda jini nawárruedaqui'inini, chóniwenai yúcha; ³⁶ jiniwata quinínama máidadenai náacoo líshiirricu “¡máanali jiyá!”

Pablo táanierrri liwícaubaliu chóniwenai náneewa

³⁷ Jái'inaa natéé chaléeni náawacactalacoo soldado íibana néerra, Pablo sáta léemiu liá'a wánacaleerri soldado:

—¿Nuéewa nutáania yáajcha íchaitaa rími?

Liá'a wánacaleerrica léeba'ee:

—¿Jéewa jitáania griégoyu? ³⁸ ¿Jócaita jiyá liá'a egipcio méderri máashii báinacumi jijíá'inaamiu áabai cáinabi ítala wáunamactalaca cuatro mil washíalicuenai máashiini wérri yáajcha?

³⁹ Pablo má'ee nali:

—Nuyá judío, nuyá Tarso shínaa Cilicia sái, jiáirriu áabai chacáalee máanu wérri; ne nusáta jiúcha saícai jída nutáania chóniwenairru.

⁴⁰ Liá'a wánacaleerrica jáiwa linda litáaniacai, Pablo bárrua'eewau á'a ásacaleera númami yáctaca licáajiyu liwána manúma náa'a chóniwenai. Manúmata'inaa nayácai, jáiwa'ee litáania chuánshi hebreoyui, limá'ee:

22

¹ “Nuéenajinai ya nusálijinaanai, éemi liéni nuíwani'inaa irrú nuwícaubaliu, jócaita yáawaiyi liá'a éeminica.” ² Néemi'inaa litáania chuánshi hebreoyu, jáiwa'ee mawí néemi lirrúi. Pablo Mamáarraca'ee litáaniaca:

3 “Nuyá judío. Nuyá jiáirriu Tarso shínaa Cilicia, ne nuyá dáwinerriu Jerusalén rícu. Nuyá éewiderriu liájcha liá'a Gamaliel, nuyá áabenai wítee náajcha náa'a wawérrinaimica. Ne nuyá séewirri wówai nushírrueda Diosru quinínama nuwówa yáajchau, chaléjta imédanica chóque'e éerri. 4 Nuyáte quéecha núcánacaida wérri náa'a chóniwenai wínenai liáni wáalii iníjbaaca, nuwína nayá nuwárruedaque'ini cuíta manúmai rícula, ya washiálicuenai ya íina léccchoo. 5 Liá'a nawácali sacerdótebinica ya náa'a salínaica yáine léenaa linácu liáni bésuneerricoo. Nayá tánenai nulí cáashta nuéewaque'e nuwína náa'a wéenajinai judío yéenai Damasco rícu, néerrate nuáu numúrru nayái náa'a éebidenai Jesús nácu, nuíndaque'e nayá áani Jerusalén rícu cacástigaaque'e nayá.

Pablo tiwerri chítashia Jesús lináawidau liyá jini

6 “Nuá'inau nuáacoo iníjbaa lícu urrúni'inau nuyá Damascorru, újnita wíyaicumi, núcaba áabai cámarashi quéneerri áacaiji nuyáctaca ya nutéeji, 7 jáiwa núcáu cáinabi rículai. Nuéemi áabai chuánshi mérrí nulí: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?’ 8 Nusáta nuéemiu liyá: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Liá'a táaneerri liyá nulí limá nulí: ‘Nuyáwa Jesús Nazaret sái, nuyáwa liá'a jicánaquedanica.’ 9 Náa'a chóniwenai yáainecoo nuájcha, nacába'ee áabai cámarashi quéneerri, Jáiwa'ee nacáarrudawai, ne jócai néemi liá'a chuánshi táaneerri liyáca. 10 Nusáta nuéemiu: ¿Tána nuéewa numédacai nuwácali Jesús? Nuwácali Jesús ma nulí: Jibárroo jiá namówai iníjbaa yáairricoo Damasco néerra. Néerraminaajoo náiiwau jirrújoo liá'a jimédani'inaaca. 11 Liá'a cámarashi máaquerri nuyá matuí, náa'a nujúnicaica natée núcáaji nácu Damasco néerra.

12 “Néerra báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Ananías, saícai wérri washiálicuerrica máaquerri liwówau Moisés shínaa ley máyu'uca; quinínama náa'a judíobinica yáainai Damasco rícu, natáania'ee linácu saícai wérri washiálicuerrica. 13 Ananías íinu licába nuyá, líinu'inaa limá nulí: ‘Nuéenajirri Saulo, jirrishibia wáalii jituí.’ Liyáalimi núcabai jucámarranaa, nuéewa núcaba Ananías. 14 Néenee Ananías ma nulí: ‘Wawérrinaibimi shínaa Dios, liwína jiyá jicúnusiaque'inini léjta liwówau'u, jicábaque'e liá'a Jesús machácani wérri, jéemique'e jiwíbayu limáni linúmayu chúnsai Jesúsca. 15 Jiyá yáairri'inau jiíwa lichuáni quinínamai chóniwenairru, jiíwaminaa nalíjoni liá'a jicábanica ya liá'a jéeminica. 16 Ne chóque'e, ujinénda mawiá. Jibárroo, jibáutisau, jimánu lícu Wawácali jí'inaa quéewique'e libádeda jijíconaa.

Pablo tiwa chítashia liáyu'u nalí náa'a jócani judíobini

17 “Nuéejoo'inau Jerusalén néerra, jáiwa nuáu templo néerra nu'óraca, núcabani nutuúrricu. 18 Núcaba Jesús, limá nulí: ‘Madéjcalicunaa, jijíáu Jerusalén rícuca, jiníwata jóca néebida jirrújoni liá'a jiíwani nunácu’. 19 Numá lírrú: ‘Nuwácali, nayá yáine léenaa, nuyá yáairriu quinínama sinagoga ya nutée cuíta manúmai rícula náa'a máaquenai nawówau, nabásedaque'e nayá. 20 Quéecha'inaa náinua jishínaa cashírruedacai jirrú Esteban, liyá táanierrimi saíca jinácu, nuyáwa yéerri náajcha néeni, nuyá

áabenai wówa náinuaque'e Esteban, néenee nutúya náabala náa'a ínuenaicani.' ²¹ Ne nuwácali Jesús ma nulí: 'Jíáu iníjbaa rícula, nubánuaminaa jiyájoo bájirra cáinabi itala déecuchala nalí náa'a jócani judíobini.' "

Pablo yáirri cáaji rícu liá'a wánacaleerri

²² Atanúma ája'arra léemi lirrú jíni; né'e jáiwa namáidada cadánani: "¡Liéni washiálicuerrica jócai saícanata cáwica! ¡Jimárdani lítacha liáni cáinabica!" ²³ Ya léjta mamáarraca namáidadaca, nacúsuda'ee náabalau, nawína'ee pucúpucubee náuca'ee áacairrani. ²⁴ Liá'a wánacaleerrica liwána'ee nawárrueda Pablo soldado íbana rícula, liwána'ee nabásedacani, líiwaque'e nalí ne tándashia chóniwenai máidadaí linácuchai. ²⁵ Jái'inaa'ee nabájida nayáqui jíni nabásadaque'inini, Pablo sáta'ee léemiu liá'a wánacaleerrica liá'a yéerri náajcha néeni:

—¿Iwáaliaminaa liá'a wánacaalashi, libásadaque'e liá'a báqueerri washiálicuerri cháí cábacanaa léjta náa'a romanobinica, ya mawí jóca isátadani éemiu yáawacta cajíconaajani?

²⁶ Léemi'inaa liá'a wánacaleerrica, jáiwa'ee liáwai líiwa lirrú liá'a wánacaleerri liúcha mawí, limá'ee:

—¿Tána'inaa jimédai? Liáni washiálicuerri cháí jicá'a náa'a chóniwenai Roma shínaa cáinabi ítesanaca.

²⁷ Néenee liá'a wánacaleerrica lirrúniu Pablorry, lisáta léemiu liyá:

—¿Jiyá yáawai Roma shínaa cáinabi ítesai?

Pablo éeba'ee:

—Jajá.

²⁸ Liá'a wánacaleerrica limá'ee:

—Nuyá cawéni wérri jiácoo nulí warrúwayu quéewique'e éewa romano sái nuyá.

Ya Pablo éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jiáirri cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana.

²⁹ Ne linácue, náa'a wówenaica nabáseda Pablo, jáiwa náawai; liá'a wánacaleerrica, liá'inaa léenaa linácu romano néenee saícalani, jáiwa'ee cáarru liyái liwánaca nabájida Pablo.

Pablo yáairri nanáneewa náa'a wánacaleenai judíobinica

³⁰ Cajójchanaami, liá'a chúnsai wánacaalaca, wówairri liá léenaa saíca tándashia náa'a judíobini náa Pablo jiconaa, jáiwa liwáseda liúcha cadena licáaji nácuchai, jáiwa'ee liwána náawacacoo náa'a wánacaleenaica sacerdótebini, ya quinínama néenaa wánacaleenaica jíineenai Junta Suprema. Jáiwa najéda Pablo limáaca nanáneewa jíni.

23

¹ Pablo cába nalí náa'a wánacaleenaica limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá yáairri saíca machúnuca nuwítee chóque'e Dios náneewa.

² Néenee liá'a Ananíasca, nawácali sacerdótebinica, libánua'ee náa'a yéenai urrúni Pablorry nabásaque'e linúma. ³ Ne Pablo éeba'ee lirrú:

—¡Dios básairri'inaa jiyájoo, chámaini wítee! Jiyá wáairricoo árra, jiáque'e nujíconaa léjta limáyu liá'a ley, ¿tánda jiwána nabáseda nuyá, jócai ley bánua imédaca?

⁴ Naa'a yéenai néeni namá lirrú:

—¿Chá'a máashii jinúma lirrú, liá'a sacerdote wácali Dios shínaaca?

⁵ Pablo má'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jócai yáa léenaa liyáshia wánacaleerri sacerdotébini; ne limá liá'a Dios chuánica limá: 'umáashii jinúma linácucha liá'a wánacaleerri jishínaa chacáalee'.

⁶ Ne, liá'a'inaa léenaa náa'a áabi néenaa náa'a wánacaleenaica náa'a saduceobinica, áabi mawí néenaa náa'a fariséobinica, Pablo má'ee máanui chuánshiyu:

—Nuéenajinai, nuyá fariseo, wéenajinai fariséobini shínaa; iyá murrúenai nujíconaa médacta máashii nuéebida linácu liá'a nacáwiactacoo náa'a máanalimica.

⁷ Néenee Pablo má'inaami léji liéni, náa'a fariseo ya saduceo nachánau najútacoo naliwaacoo, jáiwa nashírrida náucha wáacuwei. ⁸ Jiníwata náa'a saduceo máinai jócala máanalini éejoo nacáwiacoo, jinícala'ee ángelbini ya wówanaashi; ne náa'a fariséobinica éebidenai quinínama liáni. ⁹ Quinínama namáidadaca; ya áabi quéewidacani ley shínaabinica, néenaa náa'a fariséobinica, nabárruau namá'ee:

—Liáni washíalicuerrica jiní médani máashiica, cájbami báqueerri wówanaashimi jócta báqueerri ángel táania lirrú.

¹⁰ Ne nacáarraliacalau mamáarraca, liá'a wánacaleerrica cáarru liyá, carrúnataca nasúberreda Pablo, jáiwa libánua namáida lishínaa soldado quéewique'e lijéda néeneeni ya liwárrueda soldado íibana rículani. ¹¹ Áabai táayebee rícula, liá'a Wawácali líyadau Pablórru limá'ee: “Cadánani, Pablo, léjta jitáaniau'u nunácu áani Jerusalén rícu, chacábacanaa arrúnua jitáania Romala.”

Nabáulidacta chítashia néewau'u náiinua Pablo

¹² Áabai éerri rícula, áabi judíobini nachánau áabenaa nawítee quéewique'e náiinua Pablo, jáiwa najúrau máashii máashiinaa wérri jócu náaya, jiní náirraca shiátai cáashia náinuacani.

¹³ Namánabaca cuarenta washíalicuenaí náa'a máaquenaicoo naméda cháí jiliéni. ¹⁴ Jáiwa náau nayáctala náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, namá'ee nalí:

—Wayá júrenai máashiinaa jócubeecha wáaya nácula wáiinua Pablo. ¹⁵ Chóca já'a, iyá ya náa'a áabi ijúninai, isátau liúcha liá'a wánacaleerrica soldado, quéewique'e náinda cajójchani ináneewa, iwówai yútaa yáque'e léenaa linácu arrájuata; ya wayáminaaajoo nénda wayácojoni quéewique'e wáinuacani jóctanaa linísau irrú.

¹⁶ Ne Pablo éenajetoo cúulee, jáiwa liá léenaa linácu jiliáni, jáiwa liáu soldado íibana néerrai líiwa Pablórru. ¹⁷ Jáiwa Pablo máida báqueerri néenaa wánacaleenaica, limáa'ee lirrú:

—Jitée liéni samálitaca lirrú liá'a wánacaleerri soldado, jiníwata wáalierrri chuánshi líiwani'inaa lirrú.

¹⁸ Liá'a wánacaleerri litée samálitamica lirrú liá'a wánacaleerri soldado, limá'ee lirrú:

—Liá'a preso Pabloca limáida nulí quéewique'e nuínda jirrú liáni samálitaca wáalierrí áabai chuánshi jirrú.

¹⁹ Liá'a wánacaleerri soldado liwína samálita licáaji nácu litée báawachalani lisáta léemiu wáni:

—¿Tána jiwówai jiiwa nulí?

²⁰ Samálita má'ee lirrú:

—Náa'a judíobinica áabenaani wówa quéewique'e nasáta jiúcha cajójcha jitéeque'e Pablo nalí náa'a wánacaleenai nanácu, nawówai yútaaque'e náa léenaa linácu mawí. ²¹ Ne jócu jéebida nalí jóni, jiniwata mawí cuarenta washiálicuenai néndenai nayá liájaba cabáyainta, jiniwata júrenaiu máashiinaa jócu náaya, jini náirraca shiítai cáashia náinu'a'ee Pablo; chóca já'a néndenai nayá jichuáni tánashia jimá nalí.

²² Néenee liá'a wánacaleerrica soldado, libánua samálitami limá lirrú jócu béecha líiwadeda liá'a líiwani lirrú.

Nabánua Pablo lirrú liá'a Félix wánacaleerrica

²³ Liá'a wánacaleerri soldado limáida chámata wánacaleenai liájabata, libánua nachúndanica doscientos soldado náibayu sána, ya setenta éema ita'aa, ya doscientos cuélaleyu sána, quéewique'e náacoo liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea las nueve táayebeca. ²⁴ Ya mawí liwána nachúni éema Pablo yáni'inau ita'aa ya liwána natée saícani cáwi lirrú liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Félix. ²⁵ Náajcha libánua áabai cáahsta máirri liliácoo:

²⁶ “Nuyá Claudio Lisias, nutána jirrú nuédacanica jinácu jiyá chóniwerri cawénica Félix cawánacaalacai: Nutáa jirrú: ²⁷ Náa'a judíobinica nawína preso liáni washiálicuerrica quéewiquinicta náinuacani, ne quéecha'inaami nuá léenaami cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana, jáiwa nuáu nushínaa soldado yáajchawai, jáiwa nuéda náucha jini. ²⁸ Ne nuwówaicala nuá léenaani tánashia nácueji náa lijíconaa, jáiwa nutée liyái nanáneewa náa'a judíobini wácanai. ²⁹ Cha nuá léenaa náani nayá jíconaa linácueji liá'a ley nashínaaca; ne jócai cajíconaa náiinua'inaacani, jini saícanata liyá cuíta manúmai rícula. ³⁰ Ne nuáca léenaa náa'a judíobini nawówai náinaucani, liárta nubánua jirrú; ne nusáta náucha náa'a yáinai lijíconaa, quéewique'e namá jináneewa liá'a arrúnai'inaa namáni'inaaca”.

³¹ Náa'a soldado, léjta nawácali bánua nayá, nawína Pablomi, jáiwa natée táayee jini áabai chacáalee jí'ineerri Antípatris rícula.

³² Áabai éerri rícula náa'a soldado yáainemicoo náibayu néejoo nárrui licúla báaniu, ne náa'a éema ítsanaca náau Pablo yáajcha.

³³ Ne náinu'inaami Cesareala, jáiwa néejueda lirrú cáashta lirrú liá'a wánacaleerri néeni ya néejueda lirrú léccchoo Pablomi.

³⁴ Liáwinaami liliá cáashtaca liá'a wánacaleerri néeni, lisáta léemiu Pablo chítashia saí jiníni; ne liá'inaami léenaa Cilicia saícani,

³⁵ limá'ee Pablorry:

—Nuéemiminaajoo jichuáni cáashia náinu náa'a yáinai jíconaa. Néenee liwánacaala nácu liwána natúya lirrícuni liá'a Herodes íibana wérri rícu, jócubeecha limániu.

24

Pablo táanierri liwícaubaliu Félix náneewa

¹ Cinco éerri liáwinaami, Ananías sacerdotébini wácalica, líinu Cesareala áabi salínai yáajcha ya báqueerri catáaniacai saíca, quéewique'e liá Pablo jíconaa, jí'ineerri Tértulo. Náinu náyadacoo Félix cawánacaalacai náneewa, quéewique'e náa Pablo jíconaa. ² Quéecha'inaami náinda Pablo, Tértulo chánau liá lijíconaa, limá Félixru:

—Sáicai wérri jiwítee, jiyá wánacaleerrica, wayá saícta wawówa, ya jiwítee rícueji jiméda saícai wérri washínaa cáinabirru. ³ Liáni warríshibiani wawówa yáajchau séewirrínaa ya quinínama wayáctaca, jiyá cawítee Félixca, saícai wérri wáa jirrú. ⁴ Ne quéewique'e jócu nuéda jiúcha bájjala éerri, nusáta jiúcha nuwówa yáajchau jéemique'e walí íchaitaa. ⁵ Wáinu linácu liáni washíalicuerri carrúnataíca, quinínama cáinabi íta'aa jínaneerriu léewida liwána máashii nacába yáacacoo náa'a judíobinica, léewa'ee nawíta náa'a éewiderri áabai wíteeshi jí'ineenai nazarenos. ⁶⁻⁷ Ya jiní wéni licába lirrúwoo liá'a Dios íibanaca, tándawa linácueji wawína natée cuíta manúmai rícula jini. Ne wawówaini wáa léenaa quinínama liá'a limédanica, quéewique'e wacástigaacani léjta washínaa ley; ne liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Lisias, jáiwa léeda wáucha danáanshiyu jini; ne limá'ee náa'a yáine nayá lijíconaa arrúnnaa náacoo náayadacoo jiyáctala. ⁸ Jiyá éewa jisáta jéemiu jáni, tánashia nácue yáawaa wáa lijíconaa.

⁹ Náa'a judíobinica yáaine néeni chacábacanaa namá léchchoo. ¹⁰ Liá'a Félix wánacaleerrica limá'ee licáajiyu Pablorry litáaniaque'e, jáiwa'ee Pablo má'ee:

—Sáicta nuwówa nutáania nuwícaubaliu irrú, nuácala léenaa jiyá yáirri léenaa jéemica saíactani o máashiiquictani; jiyá wánacaleerri líta'aa liáni cáinabica báinacu wérri. ¹¹ Léjta jiyá jájiu éewerri jisátada jéemiu, walícanama doce éerri néenee núinu Jerusalén néeni, quéewique'e nuá saícai Diosru. ¹² Jiní náinucta nunácu nucáita yáacacoo áabi yáajcha, jiní nucáarraliaca numácoo chóniwenai Dios íibana rícuha, jiní sinagoga rícuha, jiní báawachala chacáalee yúcha. ¹³ Náani chóniwenai jócani éewa náyada yáawaaca cajíconaa nuyá. ¹⁴ Ne ta liyá núiwani nusírbia Diosru léjta nuwerrinaibimi, áabenaa liájcha liá'a wáalii iníjbaaca liá'a namáni linácuha jáicala nuéewidacala jócai yáawai, jiníwata nuéebidacala liá'a ley tánerricoo cáahsta ley íta'aa, léjta namáyu'u náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu. ¹⁵ Ya nuwáalia, chaléjta nayá, nuéebida Dios nácu nacáwia'inaacalau náa'a máanalínimica, léjta náa'a saícanica ya náa'a máashiinica. ¹⁶ Tándawa linácueji séewirrínaa nuéneda nuyá masácula nuwítee Dios náneewa ya washíalicuenai náneewa.

¹⁷ “Liáwinaami nujínanicoo íchaba camuí matuínaami cáinabi íta'aa, nuéejoo nushínaa cáinabi ítala, quéewique'e nuá warrúwa nalí náa'a carrúni jináatanica ya nuá ofrendaca. ¹⁸⁻¹⁹ Numédacta nuyá liáni, liáwinaami nuchúni nubádeda nuyáu léjta wawítee méda'u séewirrini, áawita áulaba chóniwenai yáajcha, jiní wíta cáitadedeerri nuyá, quéecha'inaami áabi judíobini chésanani Asia

náiiinu nunácu templo rícu. Nayáwa éewenai náiiinu áani náyadacoo náaque'e nujíconaa, yáawacta nawáalia nunácula jíconaashi. ²⁰ Ne jócta, náani yáaine áani namáque'e yáawacta náiiinu nujíconaa quéecha'inaami nuyá nanáneeewa náa'a wánacaleenai judío. ²¹ Ne jócuminaa nuyá'inaami náiiibi numá cadánani chuánshiyu: 'Wáalee yáa iyá nujíconaa nuéebidacala nacáwia'inaacoo náa'a máanalinimica.'

²² Félix éemi'inaami liéni, liáca léenaa linácu liá'a wáalii iníjbaaca, limáaca léji liéni léejo'inaacoo litáania linácu báaniu, limá'ee nalí:

—Jáicta línu léju liá'a Lisias wánacaleerri soldado, líwaminaa nulí sáica léju liá'a ichuánica.

²³ Félix bánua liá'a wánacaleerri liájbaata quéewique'e nawáalia cuíta manúmai rícula Pablo újnibi, ne quéewique'e línda máayaba nacábacani náa'a lijúninaica nashírruedaque'e lirrú.

²⁴ Liáwinaami áabata éerri rícula léejoo báaniu néerra liá'a Félixca, ruájcha ruá'a línu Drusila, judíobini éenaa. Félix bánua namáida Pablo, léemiu Pablo chuáni linácue sái liá'a léebidau'u Jesucristo nácu. ²⁵ Ne Pablo táania'inaami linácu liá'a cáwicaishi machácanica, ya wéewau'inaa wawánacaalacoo wayá jájiu, ya carrúnatabee ínuerri'inaaca, Félix cáarrudau léemicani, limá'ee lirrú:

—Cái jiá namówai. Nuéejoominau numáida jiyájoo jáicta nuwáalia éerrijo.

²⁶ Ne limédacalau, Félix néndacta Pablo yáa lirrú warrúwa, quéewiquinicta liwásedacani; tándawa íchabachu limáida áji éerri náani litáaniaque'e liájcha. ²⁷ Cháji'i chámai camuí bésunacuwei; néenee jócu Félix wánacaala mawíá, ne liárrumirra báqueerri wárroo jí'ineerri Porcio Festo. Ne Félix wówaica sáica limáacacoo judíobini yáajcha, limáaca preso Pablo.

25

Pablo lináneeewa liá'a Festoca

¹ Festo ínu quéewique'e liwína yáarruishi liwánacaalacta'inaaca, matáli éerri yáawinaami lijíau Cesarea néenee Jerusalén néerra.

² Néerra sacerdotébini wácanaica ya náa'a judíobini cawénini mawí náiiwa lirrú Pablo jíconaa nácue sái. ³ Nasáta liúcha cáiwinaa, quéewiquinicta libánua Pablo Jerusalénra. Nawówa licuéjiu quéewiquinicta náiinua iníjbaa licué jíni. ⁴ Ne Festo éeba'ee nachuáni Pabloca yáairri cuíta manúmai rícula Cesarea néerra, ne liyá jájiu éejuerri'inau áulaba éerri rícula. ⁵ Limá nalí:

—Tándawa, náa'a iwácanaica, éewenai náacoo nuájcha Cesareala, ne liárra washiálicuerrica yáawacta ái limédau lijíconau, já'a néeniminaa éewa yáa lijíconaa.

⁶ Festo máacau Jerusalén néerra újni ocho o diez éerri mawí, néenee léejoo Cesareala. Áabai éerri ricúla liwáau liárrubai ita'aa liwánacaalacta'inaaca, jáiwa liwána náinda lirrú Pablo. ⁷ Quéecha'inaami Pablo wárruacoo, náa'a judíobini ínuenai Jerusalén néenee narrúniu nawárruacoo, náa lijíconaa cáiwinaa, áawita jócu néewa náa léenaa yáawaitani. ⁸ Pablo, liyája, táania liwícaubaliu:

—Nuyá jócai méda nujíconau, jiní linácula liá'a ley judíobini shínaaca, jiní templo nácula lécchoo, jiní linácula liá'a wánacaleerri Roma.

⁹ Ne Festo wówaica saíca limáacacoo judíobini yáajcha, lisáta léemiu Pablo:

—¿Jiwówai jiácoo Jerusalénra quéewique'e néerra nucába tánashia jijíconaa?

¹⁰ Pablo éeba'ee:

—Nuyá yáairri lináneewa liá'a wánacaleerri Roma, néeniwa néewa náa nujíconaa. Léjta jéewau'u jiá léenaani, jiní máashii numédani nanácula náa'a judíobinica. ¹¹ Ne yáawacta ái nujíconaa cáiwica já'a saícanatai náinuua nuyá nácueji, jócu cáarru máanali nuyá; ne jinícta yáawaiyii liá'a náayu'u nujíconaa, jiní yáirri léejueda nuyá nalí. Nusáta quéewique'e liyá yáa nujíconaa léja liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaaca.

¹² Néenee Festo sáta léemiu náa'a yáainai'inaa liwítee, néenee limá'ee:

—Ne jáicala jisáta liáque'e jíconaa liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaa, néerraminaa jiáu lirrújoo.

Pablo lináneewa liá'a rey jí'ineerri Agripa

¹³ Liáwinaami áabi éerri bésunau, liá'a rey Agripa ya Berenice náau Cesareala nacába Festo néerra. ¹⁴ Ne nayácala néerra íchaba éerri, Festo líiwa linácu liá'a reyca, linácue sái liá'a Pabloca. Limá'ee lirrú:

—Ái báqueerri washiálicuerri ája áani Félix máacanitee cuíta manúmai rícula. ¹⁵ Quéecha'inaamite numáacoo Jerusalénra, náa'a sacerdótebini wácanaica ya náa'a salínai judíobinica, náyada nulí áabai jíconaashi linácula, nasáta núcha quéewique'e náinuacani. ¹⁶ Nuyá nuéeba nachuáni náa'a wánacaleenai Roma rícu, jócani ísadau náinuua cháji'i cáashia najéda nanániu áani náa'a yáine lijíconaa, quéewique'e léewa litáania liwícaubaliu. ¹⁷ Tándawa, náinu'inaami áani, jócu núcha éerri, jáiwa cajójchanaami nuwáu nuárrubai ita'au nuwánacaalacta'inaaca, jáiwa nuwána náinda léji liá'a washiálicuerri. ¹⁸ Ne náa'a ínuenai náa lijíconaa, jócu natáania máashii wérri linácula, léjta jíconaashi máanui léjta numáyu'u nuliwau. ¹⁹ Liyárrimi namáni linácucha liá'a léjta nawítee éebidau, ne ya báqueerri cáiwanaí jí'ineerri Jesús máanalimi, ne Pablo máirri cáwicalani. ²⁰ Ne jócala nuá léenaa numéda linácueji liéni, nusáta nuéemiu Pablo liwówaicta liácoo Jerusalénra quéewique'e náiiwa lijíconaa méenaami. ²¹ Ne liyá sáteeerri quéewique'e liyá yáa lijíconaa liyá máanui wánacaalaca, tándawa linácue nuwána nawáalia preso cáashia nuéewa nubánua lirrúni.

²² Néenee Agripa ma lirrú liá'a Festoca:

—Nuyá wówerriicta nuéemi lichuáni lierra washiálicuerri lécchoo.

Néenee Festo éeba'ee lichuáni:

—Cajójchaminaa jéemi lichuánijoo.

²³ Áabai éerri rícula, Agripa ya Berenice ínu nawáaroo cacábacanani wérri líibana rícula liá'a wánacaleerri, náajcha náa'a soldado wácanaica ya náa'a wánacaleenai chacáalee rícu. Festo bánua natéequ'e lirrú Pablo, ²⁴ Festo limá'ee:

—Rey Agripa ya iyá wánacaleenai yáawaquenai wáajcha áani: liérra iwáalia árra washiálicuerrica. Quíninama judíobini yáa nulí lijíconaa, léjta Jerusalén néenee, ya chacábacanaa áani Cesarea rícu, jócu iyabau imáidada nulí quéewique'e máanalicani. ²⁵ Ne nulí jíní méducta lijíconau cáiwii quéewique'e liyá yáa lijíconaa liá'a máanui liyá wánacaleerrica, jái nuwówai nubánua lirrú jíní Romala. ²⁶ Ne jinícala nuá léenaa yáawaiyíi nutána jirrú lijíconaa nácue sái, liyá máanui wánacaleerrica linácue sái, nuínda ináneewani, ya jináneewa jiyá, rey Agripaca, jáicta quéewique'e jisátada éemi wáni nuwáalia chuánshi nutánani'inaa lirrú, liá'a máanui wánacaleerri quíninama Roma. ²⁷ Ne nucába jócu sáicta nubánua lirrú preso, jócai náiiwa tánashia lijíconaa.

26

Pablo úiwa tánashia nácueji náa lijíconaa rey Agríparru

¹ Néenee Agripa ma Pablorry:

—Jéewa jitáania jiwícaubaliu.

Pablo nácuda lináu, jáiwa lichánau litáania chá'a: ² Sáicta nuwówa nuéewacala nutáania wáalee jináneewa jiyá cawéni wánacaalaca, oh jiyá rey Agripa, quéewique'e nutáania nuwícaubaliu linácueji liá'a nujíconaa náani núa'a judíobinica. ³ Jiníwata jiyá máanui wánacaalaca, yáirri léenaa jicába nawítee quíninama náa'a judíoca ya léewa wacáita yáacaniu nácueji. Tándawa nusáta jiúcha quéewique'e jéemi nulí arrájuata jiwówa yáajchau.

Pablo cáwica jócu léejueda liyáu újnibii

⁴ “Quíninama judíobini yáine léenaa chítashia nucáwicami jíní náiiibi, nucáinabi ita'aa ya Jerusalén rícu, icúlirrijui'inaate nuyái. ⁵ Chái náa léenaa, néewani náiiwaca nawówaicta náiiwadedacai, nuyá séewirrinaa fariséoca, léewa máanabacashi mawíyíi machácani wéebidani nácu. ⁶ Ne chóque'e náa nujíconaa nuéebidacala liá'a Dios mánimi wawérrinaimirru. ⁷ Washínaa doce tribu Israel shínaaca, nanénda licúmpliacoo liá'a limáni liá walí, tándawa náa sáicai Diosru nashírrueda lirrú éerrinacu ya táayee. Linácue liéni wanéndani wayáca, oh rey Agripa, náa'a judíobini náa nujíconaa chóque'e. ⁸ ¿Ne tánda jócu éebida Dios éenaaca licáwedaca náa'a máanalinimica?

Pablo úiwadeda licánaqueda náa'a éebidenaica

⁹ “Nuyá jájii numáte nulíwoo quéecha nuéebacta'ee numéda íchaba méenaami lijúnta liá'a Jesús jí'inaaca Nazaret néenee sáica, ¹⁰ ne cháwa numéda Jerusalén néeni jíní. Nawánaacala nácu náa'a sacerdótebini wácanaica, nawárrueda íchaba cuíta manúmai rícula, náa'a éebidenai Jesús nácu; jáicta náiinua nayái, nuyá áabenai wówa náajcha. ¹¹ Íchabachu numéda nalí máashii quéewiquinicta nuwána namáaca néebidauca. Liéni numédani quíninama sinagoga rícu, áawita nuyá camáashiicai wérri náajcha nucánacaida nayá áabata chacáalee rícula báawachala.

Pablo úiwa báaniu chítashia léejuedau liyáu jíní

¹² “Linácue jiliérta nuáteu nuáacoo chacáalee jí'ineerri Damasco rícula, nawánacaala nácu nuáu náa'a sacerdotébini wácanaica. ¹³ Ne injíbaa lícu, oh rey, nucába wíyaicumi áabai jucámarrabee éerri rícueji, mawí cadánani cáiwia cámarra yúcha, liquéna nutéjei náajcha náa'a yáainecoo nuájcha. ¹⁴ Quinínama wacáu cáinabi rícula, jáiwa nuéemi áabai chuánshi mérri nulí hebreoyu: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá? Jiyá jájiu máashii jiméda jirrúwoo, jicá'a liá'a jidúrruchucoo jicúshtau.’ ¹⁵ Néenee numái: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Jáiwa Wawácali éeba nuchuáni: ‘Nuyáwa Jesús, léja liá'a jicánaquedani jimáacoo. ¹⁶ Ne jibárroo, jiba ita'au, ne jiniwata núyadau jirrú quéewique'e shírrueda nulí ya jiíwaque'e quinínama liá'a jicábani wáalee, ya liá'a jicábani'inaa nuájcha mawí. ¹⁷ Nujéda'a jiyá náucha náa'a judíobinica, ya náucha náa'a jócani judíobini, chóque'e nubánua jiyá nalí. ¹⁸ Nubánua jiyá nalí quéewique'e jiméecu natuí, jócubeecha najinaniu catácta, quéewique'e najínanicoo jucámarrabee rícu, jócubeecha náinda Wawásimi wánacaala nayá mawiá, quéewique'e náaque'iu Diosru; ya néebidaque'e nunácu ya nawínaque'e liá'a numéetuau'u najíconaa, ya áabai saícabee náibi náa'a chóniwenai majíconaica Dios shínaaca.’

Pablo méda liwánacaala liá'a licábanica

¹⁹ “Cháwa jini, oh rey Agripa, jáiwa nuéebida linácu liá'a nucábani áacaiji, ²⁰ quéechanacu núíwa nalí chuánshi náa'a yéenai Damasco rícu, liáwinaami nalína náa'a Jerusalén rícu sánaca, ya quinínama cáinabi Judea shínaaca, ya nalí lécchoo náa'a jócani judío, numáida néejoocoo, néejueda nayáu Diosru, ya namédaque'e liá'a saícaica iyadenai nayá yáawaaca néejueda nayáu. ²¹ Linácueji liáni nawína nuyá templo rícu náa'a judíobinica, nawówai náiinua nuyá. ²² Ne Dios yúdacala nuyá numédau cabálininaa újnibi wáalee, nutáania Dios nácu quinínamarro, júbinica ya máanui namánirru. Jócu náiiwa báawachala náucha náa'a táanianaimi Dios wítee rícueji, Moisésca arrúnai'inaa bésunacoo; ²³ liá'a Dios wínanica arrúnaacala máanalicani, ne liáwinaami máanalicani lé'e nawáa quéechanacu saí cáwiacoo líerra, ne líiwaminaajoni nawásedacoo jucámarranaa, léjta washínaa chóniwenairru ya áabata cáinabi ítesana.”

Pablo éenedau liwána Agripa náawacoo cristiánoyu

²⁴ Linísa'inaami litáania linácu liáni Pabloc, Festo máidada cadánani:

—¡Báawa jiwítee, Pablo! Bájjialacala jéewidacoo jináwau jiyáca báawa jiwítee.

²⁵ Ne Pablo éeba'ee:

—Nuyá jócai báawa wítee, jiyá cawénica Festo; jócai cha léjta jimáyu'u, liá'a numánica cawíteeyui numáca yáawaiyica. ²⁶ Liérta yáa árra rey Agripaca, yáirri léenaa saíca quinínama liáni, tándawa nutáania chawítemija'a lináneewa; náucala léenaa yáawaa liá léenaa quinínama linácu liáni, jiniwata jócala watáania wayá cabáyainta liúcha liáni. ²⁷ ¿Jéebida jiyá máanui wánacaleerri, namánimi náa'a éewidenaimi Dios chuáni báinacu? Nuáni léenaa jéebidaca.

²⁸ Agripa éeba'ee lichuáni Pablorry:

—Atéwata jiwána nunáawacoo cristiánoyui.

²⁹ Pablo má'ee:

—Áawita atéwa áulabacani ya manuába, Dios wówaicta, jócai jiyá bácai máanuica wánacaalaca, áawita quinínama náa'a éemenai nayá nulí wáalee, néenaaquinicta namédacoo léjta nuyá, áawita jócu liájcha liáni cadena nubájica.

³⁰ Néenee libárruo liá'a reyca, ya lécchoo liá'a wánacaleerri liájbata, ruájcha ruá'a Bereníseca ya quinínama náa'a wáainecoo nayá náajcha, ³¹ ya ta náacoo báawachalai natáania linácu liáni. Namá'ee nalí wáacoo:

—Liáni washíálicuerri jini médani máashiica éewaquee máanalicani; jócaita saícanata nabáya cuíta manúmai rícula.

³² Agripa má'ee Festorru:

—Sáica natái iwáseda liáni washíálicuerri, jóctata liyá jájiu sáta quéewique'e liyá yáa lijíconaa liá'a máanui wánacaleerri Roma.

27

Pablo nabánuani Romala

¹ Quéecha'inaami namácacoo nabánua wayá Italiala, Pablo ya áabi presobini, jáiwa'ee néejueda jini báqueerrirru wánacaleerri jí'ineerri Julio, néenaa náa'a soldado yáarruica jí'ineerri Emperador shínaa. ² Wáurrucoo lancha rícula, áabai lancha chánactacoo jí'ineerri Adramitio jái jiácoo liyácai iyaberri'inau liácoo chaléeni áabi lancha chánactacoo liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. Yáairri wáajcha lécchoo báqueerri jí'ineerri Aristarco, che sáini Tesalónica néenee sái, áabai chacáalee yáairri Macedonia shínaa cáinabi ita'aa. ³ Cajóychanaami wáiiinu áabai chánactacoo lijí'inacta Sidón, néenee Julio sáica limédacoo Pablo yáajcha, línca Pablo yáacoo licába náa'a lijúnicaí quéewique'e nashírrueda lirrú. ⁴ Wajíáu Sidón néenee, jáiwa wanáwau liwójuna íteeji liá'a liwówaica jí'ineerri Chipre, jiniwata liá'a cáulica cánaquerriu wajúnta. ⁵ Wachuáu manuá lirrícu lijúntamirra liá'a litácoowa jí'ineerri Cilicia ya Panfilia, ya ta wáiiinu chalée jini Mirala, áabai chacáalee Licia shínaa.

⁶ Liá'a wánacaleerri soldado líinu áabai lancha mawíyii máanuica nácu che sáini Alejandría sái, yáairri'eewoo liyáca Italiala, jáiwa liwána wáurrococoo wawína washínaa iníjbau úniacu. ⁷ Íchaba éerri wáau arrájua, ya carrúni jináatayu wáiiinu lijúntamirra liá'a jí'ineerri Cnido. Ne áicala únibii cáuli cáncacu wajúnta já'a, wabésunau lijúntami liá'a jí'ineerri Salmón, warríjcocoo liwówai íteeji liá'a Crétaca; ⁸ wachuáu carrúni jináatayu litácoowala, wáiiinu áabai yáarruishi jí'ineerri Buenos Puertos, urrúni lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Lasea.

⁹ Jái wáuca íchaba éerri, jái carrúnata wamáacacoo manuá yáacoo, jiniwata jái urrúni wárruacoo liá'a uniábica. Linácueji Pablo yáa nawítee:

¹⁰ —Washíálicuenai wánacaleenai, nucába liáni wáctacoo carrúnatai wérri'inaa, ya wáucaminaajoo liá'a lanchaca ya liá'a quinínama watéeni lirrícu, ya carrúnata wáuca wacáwicau.

¹¹ Ne liá'a soldado wácalica, léewida lirrú mawí liá'a lancha wácalica ya liá'a wánacaleerri litée lancha, Pablo yúcha mawí.

¹² Ne jócala sáica liá'a nachánactacoo nabésunedau'inaa uniábi néeni, jáiwa quinínama namá'ee naliwoo saícanata najiácoo néenee, néenedaquinicta náinu Fenice néerra, áabai náinuacta nachánacoo Creta shínaa yáairri lijúntami liá'a cáiwia wárruactalacoo ya léemalawoo báchairra, ya néeni wawówaicta wabésuneda uniábi.

Cáuli wérri manuá yáacu

¹³ Namá naliwoo najínacoo báaniu machúnuca lijiáu áabai cáuli arrájuata chéni sur néenee, najiá'eewoo nachuáu litácoowa liá'a liwówai jí'ineerri Creta. ¹⁴ Ne arrájuata rími liáwinaami áabai cáuli wérri ínuerri léemamiyu, báseerri cadánani lancha nácula, ¹⁵ jáiwa lichánau liwátanedaqui jini. Jócu wéena wamáchiquinia cáuli júnta liá'a lanchaca, arrúnaa wáida litée wayái. ¹⁶ Wabésuna'inau liwójuna ítee áabai liwówai píitui rími jí'ineerri Cauda, jiniwata liá'a cáuli jócai énahta bása néenee cadánani, ya jócai súti tráawajo wéenaque'e wáawaqueda liá'a íida éenibi natéenica. ¹⁷ Néenee náirda'inaa lirricula, narrúnaa nabáiqui jini jócubeecha liájoo dujíwala liá'a lanchaca. Néenee'e cáarru náinu lítala liá'a cáina jí'ineerri sirte, náaca'ee léenaa limícheda nayá, náinda'ee cáuli téee nayá. ¹⁸ Cajójchanaami, liá'a cáuli wérri ái újni cadánani já'a, cháwa'ee nachánaa náuca manuá yáacula liá'a shínaashi natéeni lancha rícu. ¹⁹ Matáli éerri ricula'inaami, náuca nacáajiyu quinínama yáairri lancha rícu sáica ²⁰ Íchaba éerri jócai wéewa wacába cáiwia ya náa'a sáaliica, liyú liá'a cáuli wérri básairri wayá, wayá waljani yúcacuwai.

²¹ Jiniwata wabésunau íchaba éerri jini wáayani, Pablo libárruacoo béewami nalí, limá nalí:

—Nuwácanai, imédactata sáica nuwánacaalai jócu wajiáu chéni Creta; jócuminaata wabésunau cháiji'i, jini wáuquedaca washínau yáairrimi lancha rícu. ²² Ne wáalee, áawita wabésunacoo cha, oyúrruqueda iwówa, jiniwata íibicha éenaa máanali'inaa, áawita liúcacoo liá'a lanchaca. ²³ Ne táayee báqueerri ángel iyadau nulí Dios bánuani, nuyá Dios shínaa léchho nusríbia lirrí, ²⁴ limá nulí: —Ocáarru jiyá, Pablo, jiniwata arrúnaa jiyadacoo lináneewa liá'a máanui wérri wánacaalaca Roma néenee sáica, ne jinácueji Dios jócu línida máanali jiyá ya náa'a yáainai jiájcha lancha rícu. ²⁵ Tándawa, nuwácanai, o'éjueda iwówau, jiniwata nuéebida Dios nácu nuyá yéerri yáawaiyi quinínama liá'a bésuneerricoo limá'ee nulí liá'a ángel. ²⁶ Ne arrúnaa wachánacoo áabai liwówai nácula.

²⁷ Áabai táayebee, libésunau chámai semana nácu, jáiwa wáinu manuá, áabai jí'ineerri Adriático, litéecala bajiálanaa liá'a cáulica, ne liyáali béewami táayebee, ne náa'a téeni'inaacoo lancha náa léenaa warrúnicoo wáacoo cáinabirru. ²⁸ Néeneda lidujíwaca liá'a shiátaica, ne liwáalia treinta y seis metros, ne mawí libéechala néeneda báaniu, liwáalia'ee veintisiete metros. ²⁹ Ne cáarrucala nayá carrúnataca náinuacoo íiba wérrica nácula, jáiwa náuca cuatro náa'a gámibia wérrinai chéni líishii néenee liá'a lanchaca, nácula nasáta Dios yúcha quéewique'e jucámarraca. ³⁰ Ne náa'a téene nácu lancha namá'ee naliwoo quéewique'e namánicoo lancha rícuca, jáiwa nachánau náurruqueda náa'a íida

éenibirrimica, namédacala'eewoo nayáca jicá'a náa'a yúquenai'inaa gámibia wérrinai lancha béecha. ³¹ Ne Pablo líiwa'ee lirrú liá'a wánacaleerrica ya lishínaa soldádorru lécchoo, limá'ee:

—Ne jócta namáacau lancha rícu, iyá jócai'inaa cáwi.

³² Néenee náa'a soldádoca, nawíchua nabáji náa'a íida éenibirrimica, jáiwa náida licáacoo shiátai yáacula.

³³ Ne wówai'inaa jucámarracai, Pablo íiwa nalí quinínama quéewique'e náaya máayabaca, limá'ee nalí:

—Jái chámai semanacai wanénda wacábaca libésunau'u, iyá jócaini íya léjta iwítee séewirrinaa. ³⁴ Nusáta yúcha íyaque'e máayabaca. Sáicabee'inaawa irrú liérta quéewique'e cáwi iyá, jini'inaa yúquerriu yúcha, jini' áabai iwíta báinaa.

³⁵ Linísa'inaami limá liéni, Pablo wína licáaji rícuu áabai páani, liá sáicai Diosru quinínama nanáneewa. Lishírridani jini, jáiwa lichánau líyaqui jini. ³⁶ Jáiwa liá nadánani quinínamai nachánau náaya lécchu. ³⁷ Wayá'ee wamánaba lancha rícu doscientas setenta y seis chóniwenai quinínama. ³⁸ Liáwinaami nanísa'inaa'ee náaya liá'a nawówainica, náuca'ee liá'a trigo manúa yáacula jéewique'e lijínacoo madéjcalicu liá'a lanchaca.

Lancha yáajuerriu

³⁹ Jái'inaa jucámarrai, náa'a téenai nácu lancha jócu náa léenaa táshia nayá jini, ne nacába áabai libéerrricula liwáalia'ee cáina; nawówai narrúnda lancha néerra. ⁴⁰ Nawíchueda licuábai náa'a gámibia wérrinaimica, namáaca'ee manúa yáacu jini, ne nawáseda jini náa'a téenaca sírbierrí litée lancha. Jáiwa nanácuda cáulirru liá'a vela libéechala sáica, jáiwa liá'a lanchaca lichánau lirrúnicoo cáina nácula. ⁴¹ Ne liáu cáina ítala macáshtairra, limáacactala'inau liá'a barco machúnucunaa. Liá'a libéechala sáica cháneerri júchananaa cáina íbirra, jócta néewa nachúnidacani, nácula liá'a líishiicaa néenee sáica lichána'eewoo lisúbirriedacoo lidánaniyu'e liá'a marrádacaca.

⁴² Náa'a soldádoca nawówai'e náiinua náa'a presobinica, jócubeecha náindata namánicoo námarracoo. ⁴³ Ne liá'a nashínaa wánacaleerri soldado, liwówai lijédacani liá'a Pabloca, jócu líná namédacani, jiniwata liwánacaala nayá, tánashia éewerri liámarracoo shiátai yáacu quéecha mawí íinu litácoowala. ⁴⁴ Ne náa'a áabica náa'eewau líta'aa liá'a tabla lancha shídanaamica. Cháwa'ee wáinu quinínama cáwi cáinabi ítala.

28

Pablo yáairri liwówai íta'aa jí'ineerri Malta

¹ Quéecha'inaa cáwi wayá quinínama, wáa léenaa liá'a liwówai jí'ineerri Malta. ² Náa'a chóniwenai néeni sánaca narríshibia wayá sáica wérri quinínama, jiniwata yúwairriu liyáca ya casálini lécchoo, natúculia chichái wérri, jáiwa namáida wayá warrúnicoo néerra. ³ Pablo yáawaquederri chichába máacarrai liníquini liyá libówanaa, ne bácuá áai cánacau lijíacoo líibicha liá'a amóeyica, jáiwa'ee liwówanau licáaji nácu liámuacani. ⁴ Nacába náa'a chóniwenai nácaba áai cuácoo licáaji nácu liá'a Pabloca, namá'ee nalí wáacoo: “Ta liá'a washiálicuerri cájbami cáinuacai léji liéni, ne áawita jócu

lisácumawai manuá yúcha, áí áabai wíteeshi cadánani jócai'inaa índa cáwi liyá.”

⁵ Ne Pablo licúsuda liúcha liá'a áaica chichái ricúla, ne jiní libésunawai. ⁶ Quíninama nanénda nayáca limúrracacoo, jócta licáu máanalina; néenee íchaba liáwinaami nanénda jiní'e libésunawai, nanáawida'ee nawiteu yá'ee nachánau namáca Pablo cála'ee dios.

⁷ Urrúni lirrú liá'a áabai cáinabi lishínaa liá'a chóniwerri wánacaleerri liwówai néeni, jí'ineerri Publio, rishibia wayá saíca ya licába wanácu matáli éerri. ⁸ Ne bésuneerriu liá'a lisálijinaa liá'a Publio yéerri liárrubaiu íta'aa, bálinerri'eewoo cáiwinaa, licámuna nácu ya sulíá wérri nácu. Pablo yáa'eewoo licábaqui jiní, néenee liáwinaami lisáta Dios yúcha jiní licháana'ee licáajiu linácu, jáiwa'ee saíca jiní. ⁹ Ne linácueji, náiiinu náa'a áabica bálineneecoo náa'a yáaine liwówai íta'aa, jáiwa'ee saíca nayá léccchoo. ¹⁰ Jáiwa'ee náa walí quíninamai ne liáwinaami jái'inaa wáirrau wayá báaniu náa walí quíninama liá'a warrúni jinánica washínaa wáni'inau yáajcha.

Pablo ínu Roma néerra

¹¹ Libésunau'inaa matáli quéterri nayá liwówai íta'aa, wáirrau áabai lancha rícula néeni bésuneda uniábi; lishínaa lancha áabai chacáalee jí'ineerri Alejandria, téerri linácu licábacanaa liá'a nashínaa díosca jí'ineenai Cástor ya Pólux. ¹² Wáiiinu chaléeni nachánactalacoo jí'ineerri Siracusa, néeni wamáacau matáli éerri. ¹³ Néeni wáau báaniu urrúni litácoowala cáashia wáiiinu áaquirra chacáalee jí'ineerri Regio. Cajójchanaami cáuli cánacau sur néenee, áabai éerri táicala mawí wáiiinu áabai chacáalee jí'ineerri Puteolí, néeni wabárruau. ¹⁴ Wáiiinu áabi wéenajinaiu nawána wamáacacoo áabai semana náajcha; cháji'i wanísacoo walíwoo Roma néerra macáshtai. ¹⁵ Náa'a wéenajinai Roma néenee sánaca, jái nawáalia chuánshi wáiiwanaa néerrai; ne jái najiáu najúnteda wayái Foro de Apio, néerra liá'a liyáctaca jí'ineerri Matáli Tabernas. Pablo licába'inaa, liá'ee saícai Díosru ya liá'ee léenaa cadánani liyá. ¹⁶ Ne wáiiinu'inaa chaléeni Roma néerra, namáaca'ee Pablo liyáaque'e báawachala, bácairrimi soldado túyajani jócubeecha limániu.

Pablo Roma rícu

¹⁷ Matáli éerri liáwinaami línucai, Pablo bánua namáida nachúnsanaca judíobini Roma rícu. Jái'inaa náawacawai limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jiní médani nanácula náa'a judíobinica, jiní linácula liá'a nawíteemi wawérrinaiimi shínaa, ne báawachata Jerusalén néeni nawína nuyá néejueda nuyá nalí náa'a romanobinica. ¹⁸ Néenee liáwinaami nunísa nutáaniaca nawówai nawáseda nuyá, jiníwata jiní náiiinuni nunácue, éewaqué'e náiiinua nuyá. ¹⁹ Ne náa'a judíoca jócu nawówai nawáseda nuyá, arrúnaacala nusáta liúcha liá'a máanui wérri wánacaalacai libánua náiiinua nuyái, o nawásaidawee nuyá, áawita jiní máashii nuwáaliani linácueji liá'a nushínaa cáinabica. ²⁰ Tada linácue, numáida iyá quéewique'e nucába ya nutáania irrú, tánda linácueji wawáaliaque'e wéebidaca wayá israelítabinica, jicába nuyáyu cabáji áani.

²¹ Namá'ee lirrú:

—Wayá jiní ríshibiani áabai cáashta Judea néenee sái jinácue, jiní áabi wéenajinai judío ínuenai néenee, jiní'e namá jinácucha máashii jinácue. ²² Wawówai wéemica chítashia jiwítee jini, jiniwata wáa léenaa quinínama cáinabi natáania linácucha liáni wáalii éewidacalashica.

²³ Tándá namáca áabai éerri, liá'a lijiáctemicoo íchaba chóniwenai liá'a Pablo yáctamica. Néenee manúlacaiba cáashia táicala, Pablo táania Dios wánacaalactaca. Liwówai'e líiwa nalí Jesús nácu, táda béewami ley Moisés shínaa, natána náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu. ²⁴ Áabi éebidenai liá'a Pablo íiwanica, ne náa'a áabica jócani éebida. ²⁵ Ne jócu áabenaa nawówa nalíwoo, nachána'eewoo náacoo. Ne jóctanaa náawai, Pablo má'ee nalí:

—Sáicai litáania Espíritu Santo nalími náa'a iwérrinaibimica ibéechala sánamica, linúma rícue liá'a íiwadedeerri Dios chuáni Isaías, limá'ee:

²⁶ 'Jiá namówai jiiwa nalí náa'a chóniwenai: Ne áawita mawí néemica, jócai'inaa néewa néemica; áawitaque'e mawí nacábaca, jócai'inaa nacába.

²⁷ Ne liwítee liéni chóniwenai cabálini wérri, nawíba báyau,

ya liá'a natuí báyeerri lécchoo,

jócubeecha néewa nacábaca,

jiní néewaca néemica,

jiní néewaca náa léenaani;

quéewique'e jócu néejoo nulí,

jócubeecha nuchúni nayá.'

²⁸ Yáaque'e léenaa iyá, chóque'e ibéechalau, liéni liwásedauca Dios shínaa, liáni nalí áawita náa'a jócani judíobini, ta nayá éemenaijani.

[²⁹ Quéecha'inaa Pablo máirri liáni, náa'a judíobini náawai nacáita yáacacoo nayáwacoo.]

³⁰ Pablo máacau chámai camuí machácani á'a lijédacta lirrúwoo cuíta, liwínau liyá nayá, náa'a quinínama yáainecoo nacába liyá.

³¹ Cha liwíteemi íiwa Dios wánacaalactaca, léewidacala urrúnica liá'a wawácali Jesucristo, jiní cáarrucalani jiní namáshidacalani.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, léjta Dios wówau'u, nutáa irrú iyá yáainai chacáalee jí'ineerri Éfeso, iyácala chóniwenai Dios shínaa, éebidacala áabenaa iwówa Cristo Jesús nácu. ² Ya Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, yáa irrú mawéni saícaica ya saíctaque'e iwówa.

Dios yáa walí Cristo nácu

³ Wáa saícai Dios lisálijinaa liá'a wawácali Jesucristoca, Dios Cristo nácu liá walí saícaica áacairra, quinínama saícabee cábacanaa Espíritu nácu. ⁴ Dios wína wayá Cristo nácu jócu'inaami liquénuda cáinabi újnibii, quéewique'e majíconaa wayá lirrú, jiní'inaa máashii wawítee lináneewa. Quéechami canínaa licába wayá, ⁵ liwínanite quéewique'e liméda léenibiyu wayá Jesucristo nácu, áabenaa léjta liwówau'u naméda liwánacaala. ⁶ Linácue jiliéni wáa saícai séewirrinaa Diosru, saícacala liwítee carrúni jináata licába wayá, liá walí saícai licúulee nácuu canínaaca licábaca. ⁷ Níwata Dios canínaa licába wayá bájalanaa quéechami, Cristo nácueji ya lírranaa jiérricoo máanali'inaa cruz nácu, wawáalia liwásedaque'e wayá, ya liméetua wajíconaa. ⁸ Dios íiyada walí canínau'u licába wayá, liá quinínama wawítee ya wáaque'e léenaa wéemica, ⁹ ya liwána wáa léenaa Wacába liwánacaala báyeerrimicoo. Léjta limáyu'u liá'a yáairrimi liwíta lícu, cháwa limédaqui jíni. ¹⁰ Liéni léjta limáyumi, limédaminau machácani wérri, quéecha'inaami línu léerdicai. Dios bánua liáawacacoo liwánacaalaque'e quinínamani liá'a Cristoca, léjta náa'a áacai sánaca ya náa'a cáinabi íta'aa sánaca.

¹¹ Dios wína wayá quéechai quéewique'e wayá macáishita Cristo nácu, wawáalia lírrícuca éenaa, léjta áabenaa Dios wówaumijani, quinínama liméda léjta saícai liwówau'u licábacani. ¹² Limédani cháji'i, quéewique'e wayá quéechanacu wamáaca wéebida Cristo nácu, quéewique'e wayá quinínama wáa lirrú saícai liwítee dánani nácueji. ¹³ Saícacajani Cristo, iyá lécchoo éemenai chuánshi yáawaiyica, liá'a saícai chuánshi liwásedau'inaa iyá, ya iwárruacala éebidaca, Dios yáa irrú lishínaa Espíritu Santo léjta áabai marca, cháwa limá liáacani quéecha. ¹⁴ Liéni Espíritu Santoca léewa libéecha sái lierra yáawacaala'inaa Dios yáa walí lírrícuca éenau, jáicta wanísa wawásedacoo quinínama yúcha, ya ta liméda wayái lishínaa chóniwenai liyáni'inaa yáajcha, quéewique'e quinínama wáa lirrú saícai liwítee dánani nácueji.

¹⁵ Linácueji liéni, nuá léenaa éebida wawácali Jesús nácu, ya Canínaaca icába náa'a chóniwenai Dios shínaaca. ¹⁶ Jócu numáaca nuá saícai Diosru inácueji, nuédacaniu inácu jáicta nusátau Dios yúchai. ¹⁷ Nusáta Dios wawácali Jesucristo shínaaca, liwítee dánani liá'a wasálijinaaca liáque'e irrú wíteeshi áacai sái, quéewique'e yáa léenaa liá'a Dios íyadani, quéewique'e yáa léenaa Dios mawí mawí. ¹⁸ Nusáta Dios yúcha quéewique'e liméecu iwítee ya

jucámarranaa, quéeewique'e yáa léenaa liá'a inéndani iyáca linácueji limáida iyá, saíctacala wérri liwítee ya cawénii liá'a Dios yáani nalí lishínaa chóniwenai. ¹⁹ Yáawaiyíi máanuica ya jiní nómami liá'a jiwítee dánanica, liá'a yáairri wadánani wayá éebidenai. Léewa wíteeshi máanui Dios iyadanimi lidánaniyu ya liwítee dánani yáajcha, ²⁰ quéecha'inaami licáweda Cristo ya liwána liwáacoo saícaquictejica léema nácu áacairra. ²¹ Dios limáacani quinínama wíteeshi dánani ita'aa, Dios yáirri Cristorru liwíteu máanui mawí, ya Cristo wánacaleerri quinínama náucha mawí náa'a wánacaleenai áacairra nácu ya áani cáinabi ita'aa, léjta liáni léerdica ya liá'a ínuerri'inaaca. ²² Limáaca Cristo íiba yáajba quinínama, ya Cristoja limáacani nawíta quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni. ²³ Ne liá'a iglésiaca léwa Cristo náanai, tándawa liá'a iglésiaca Cristo rícueji liwáalia quinínama, Cristoca liá'a téerri quinínama saícai wérricalani.

2

Cristo wáseda wayá caníinaaca Dios cába wayá

¹ Quéecha iyá léjta máanalinimi yáca linácueji liá'a jíconaashica ya máashiica, ² liá'a iyánimi rícu, imédacala léjta éerri wówau'u, ya liwánacaala liá'a espíritu máashii wánacaleerri cáuli rícu, yáairri nadánani náa'a jócani méda Dios wánacaala. ³ Cháwate wayámi jírra lécchoo quinínama wayá'inaa báinacumi wawíteeyu, wamédacaalami máashii léjta wawówau'u, ya waméda licábacanaa liá'a wawítee cajíconaica, ya waméda liwánacaala liá'a wawítee máashiica. Linácueji, liérre máashiica saíca natá'inaata línu wátala liá'a cacháninabeeca Dios, máashiicaca áabenaa náajcha náa'a áabi jócani éebida. ⁴ Ne liá'a Dios carrúni jináatai cába wayá ya caníinaa wérri licába wayá bájjialanaa. ⁵ Liyá yáirri wacáwica áabenaa Cristo yáajcha, quéecha'inaa léjta máanali wayá újnibii liwánaca liá'a wajíconaaca. Jiniwata Dios caníinai cába iyá éewani iwáseda ijícona ya éewani yáacacoo áacairra. ⁶ Dios cáweda wayá Cristo Jesús yáajcha, ya liwána wawáacoo liájcha áacairra. ⁷ Liméda liáni quéeewique'e líiyada liá'a éerri wabéecha, caníinaa licába wayá bájjialanaa ya liá'a saícai wérri liyá wáajcha Cristo Jesús nácu. ⁸ Ne saícai wérrica liá'a Dios, iyá éewenai yáacoo áacairra, inísaca éebida Jesús nácu. Liéni jócai ínu iyá jájiu, níwata liáni wíteeshica Dios yáani irrú. ⁹ Jócai ínu liwánaca liá'a imédanica, jiní béecha éewerri saícta licábacoo, ¹⁰ ne Dios méderri wayá; liyá quénuderri wayá Cristo Jesús nácu, quéeewique'e waméda saícai cábacanaa; Dios quéechanacu lichúni walí wamédani'inaa.

Liá'a saíctaica wawówa Cristo yáani walí

¹¹ Ne cháí'inaa, iyá, náa'a jócani judíobini, náa'a náani jí'inaa “jócani náiju nachípi dácú íimanaa”, náa'a judíobini (náiju washiálicuerri tácai saíca, ne nayá jájiu nají'inaa náiju nachípi dácú íimanaa). ¹² Édacaniteu áabata éerrimite iyá jócani yáa léenaa Cristo nácu, shírreneu chóniwenai Israel shínaa yúcha, ya jócani yáa néeni á'a Dios litáania'inaa nalí náa'a chóniwenai Israel shínaaca, ne liá'a limáni liméda lishínaa chóniwenai yáajchau. Iyá lita'aa liáni

cáinabica jiní irrú Dios ya jiní inéndacala líinu liá'a éerrica Dios wásedactala'inaa iyájoo. ¹³ Ne chóque'e, iyá yáainemi Dios yúcha déecuchejjani, nísá irrúnicuwai lirrú, yáaine macáishita Jesucristo nácu, linácueji liá'a lírranaa jiérricoo máanali'inaa cruz nácu.

¹⁴ Cristo yáirri walí saíctaque'e wawówa. Liyá'ee méderriu judíobinica ya jócani judíobini áabai chacáalee néenee sána, licáarralia liá'a báyeerrimi nayá wáacoo ya licáarralia lináanaiyu liá'a íiwirri nawówa nayá wáacoo. ¹⁵ Cristo méderri amáarra leyca, liá'a ley wáaleerri liwánacaalau'u ya limá'ee chítashia nayáyu'inaa náa'a chóniwenai; linácueji liméda chámai chacáalee áabai rími chacáalee wáalii. Cha liméda léji liéni saíctacta'inaa nawówa. ¹⁶ Cristo máanali cruz nácu amáarra jíní jócu náiinua yáacau mawiá náa'a chámai chacáalee, limáaca nayái saíctaica nawówa Dios yáajcha, liméda nayá áabai rími nanáishija.

¹⁷ Cristo íinu líná nali saícau chuánshica saíctaque'e nawówa quinínama, chaléjta iyá yáainai déecucha Dios yúcha, chaléjta lécchoo náa'a yáainai urrúni. ¹⁸ Cristo nácueji, náa'a áabica ya náa'a áabi, wéewa warrúnicoo wasáljinaa Diosru áabai rímii Espíritu nácueji. ¹⁹ Tándawa, iyá jócani áabai cáinabi íta'ai sána mawiá, jócani yáa báawachala ishínaa cáinabi yúchau, ne chóque'e ishírrida liá'a chacáalee Dios shínaa áabenaa, cháni léjta Dios éenibi. ²⁰ Iyá éebidenai chaléjta áabai cuítaca, méderri líta'aa liá'a íibaca cabálininaaca, iyá nayáwa néewidani náa'a apóstolubinica ya náa'a éewidenai Dios chuáni, liyáwa Cristoca léjta íiba cawénii. ²¹ Chaléjta liá'a cuítaca yáairri linácula wáacoo nácuderri liácoo quinínama áabenaa, cáashia líinu limédacoo léjta templo majíconaaca ya wáni Wawácalirru. ²² Chacábacanaa iyá lécchoo, yáainai Cristo yáajcha macáishita, yáawaaca yáaqueneu éewaque'e iyá chaléjta áabai templo, Dios yáaque'e néeni linácueji lishínaa Espírituyu.

3

Pablo éewida litée Dios chuáni nali náa'a jócani judíobini.

¹ Linácueji liéni, nuyá Pablo, nuyá cuíta manúmai rícula, Cristo Jesús nácue, saícabee'inaa irrú iyá jócani judíobini. ² Iyá jáini arrúnaa yáa léenaa saícaca liá'a Diosca limáaca nuli líáni tráawajuca, nufiwaque'e irrúni linácue liá'a canínaabeeca lichúnica. ³ Chítashia Dios wánau'u nuá léenaa linácu liá'a jócaimi chóniwenai yáa léenaa nácu quéecha, léjta nunísau'u nutána irrú áabai chuánshi píitui rími. ⁴ Áicta ilíá éemiujoni, néenee yáa léenaajoo nuá léenaa saíca linácu liá'a jócaimi chóniwenai yáa léenaa báinacumi, ne chóque'e Cristo limédani'inaa. ⁵ Dios jócai íiwa nali líáni náa'a chóniwenai yáainai wabéecha, ne chóque'e liwána lishínaa Espíritu íiwa nalíni náa'a majíconaanica apóstolua, náajcha náa'a íiwenai Dios chuáni, liwínani namédaque'e lírrú saícai léjta liwówau'i. ⁶ Néenee, liéni cabáyainta Dios wána nuá léenaa linácu: Jáicta náa'a judíobini ya náa'a jócani judío éewidenai náa'a saícai chuánshica Dios bánuanica urrúni Cristo, Dios yáani nali náa'a quinínama náa'a saícabeeca. Liwówai limá, quinínama nayá áabenaani lináanaia, liyá léjta Cristo lináanai, nayá náa'a jócani judíobini narríshibia lécchoo liá'a Dios limánimi liáca léjta nája

náa'a judíobinica. ⁷ Dios yúderri wérri nuyá nutráawajaaque'e lirrú, nuéewaque'e nuiiwadeda chóniwenairru liáni chuánshi sáicaica wásedeerri'inaa nayá. Báawita jócai sáica nuyá, nuéewa numéda quinínama liáni liyú liá'a Dios wíteeca liáni nuli.

⁸ Áawita nuyá mawéni mawí Diosru náucha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, liyúda nuyá nuéewaque'e nuiiwadeda nali náa'a jócani judío liáni chuánshi sáicaica cawénii wérrica Cristo shínaa. ⁹ Dios, liá'a quénuderri quinínama éerri, báuuerri nuyá nuiiwaque'e lichuáni mamáarraca, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa Dios wásedeerri lécchoo náa'a jócani judíobini. Dios quéecha jócai índani quinínama chóniwenai yáa léenaa linácu liáni chuánshica. ¹⁰ Liméda liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náyadaque'e nali náa'a ángelca, wánacaleenai áacairra, náyadaque'e nali lécchoo náa'a espíritu máashiinica, sáictai wérrica Dios wíteeca méderri sáicai quinínama ¹¹ Dios méda liáni léjta liwówau'u liméda áabenaa quéechanacu éerrite, liméda liáni lirrícue liá'a Wawácali Jesucristo. ¹² Cristo nácue wawáalia wawáseda wajíconau wéewaque'e warrúnicoo Diosru, tádawa jócu cáarru warrúnicoo waléenaca wéebida linácu. ¹³ Tádawa nusáta yúcha jócubeecha yúrrucueda iwówau inácueji carrúni jináata nuyáca, jiníwata liáni yáawaiyi numá irrú sáicai wérrica.

Cristo caníinaa wérri cába wayá

¹⁴ Nuédacaniu'inaa linácu liáni, chítashia Dios méda'u iyá jócani judíoca áabenaani náajcha náa'a judíoca, nutúyau nu'óraaque'e lirrú liá'a Lisálijinaa liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tánashia ríshibianai jí'inaa quinínama chóniwenai chaléjta yáainai áacairra, cha náa'a náani yáainai cáinabi ita'aa. ¹⁶ Nusáta liúcha liá'a Diosca, wáalierrri quinínama sáicai áacairra, quéewique'e liá irrú danáanshi iwówa lícu linácueji liá'a Espíritu Dios shínaa. ¹⁷ Nusáta Dios yúcha Cristo yáaque'e iwówa lícu éebidau linácu. Nuyá sáteerri lécchoo quéewique'e quinínama liá'a imédanica caníinaaca icába liá'a Diosca ya quinínama náa'a chóniwenai. ¹⁸ Ya chacábacanaaque'e yáa léenaa náajcha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, chítashia manújirrau, limáchenica ya liáacaica ya lidujíwaca liá'a níinaashica Cristo shínaa. ¹⁹ Nusáta icúnusiaque'e caníinau Cristo cába iyá, mawíyi máanui liúcha liá'a quinínama wéewa wacúnusianica, chacábacanaaque'e cashiámu iyá Dios wíteeyu.

²⁰ Ya chóque'e, wáa sáicai wérri Diosru, liwáliaca danáanshi limédau'inaa íchaba mawí liá'a wasátani o liá'a wapénsani, linácu liá'a lidánani tráawajairri'inaa wanácu. ²¹ Wayá yéenai iglesia rícu, wayá macáishita Cristo Jesús yáajcha, arrúnaa séewirrínaa wáa sáicai Diosru mamáarraca. Chácajani.

4

Iyá macáishita liyú liá'a Espírituca

¹ Táda linácue nuyá cuíta manúmai rícula, linácueji liá'a Wawácalica, nusáta yúcha imédaque'e sáica léjta náa'a Dios máidanica, chacábacanaa léjta iyá. ² Imíya iyá ya sáica iyá; u'urrúni

iwówa ya iwánta yáajcha wáacoo canínaabeeyu. ³ Éeneda iyá séewirrínaa yáajcha wáacoo, lidánaniyu liá'a Espíritu Santo, ya lirrícueji liá'a sáicta iwówa liwána sáica iyá áabena. ⁴ Ái bácai rímija náanaishi, ya bácairrimi Espíritu, chaléjta Dios máidau'u inénda áabai rímii. ⁵ Ái bácai rímija Wawácalija, wéebida áabai rími chuánshija, ái áabai rími bautísmoja. ⁶ Ái bácai rími Diosja, liyáwa Wasálijinaa'inaa quinínama; Dios wájani wawácali wayá'inaa quinínama. Dios méderri quinínama inácueji; Dios méderriu quinínama wanácu. ⁷ Ne wayá bácainaa ái ríshibia wíteeshi Espíritu yáanica Cristo wówaini liáca. ⁸ Tándawa limá liá'a tánerrimicoo:

“Líirrau áacairra litée liájchau náa'a yáainemi preso, ya liá nali wíteeshi áacai sái washiálicuenairru.”

⁹ ¿Ya tána liwówau limáca líirracalau áacairra? Wówerri limáca quéechanacu liúrrucoo líta'aa liéni cáinabica. ¹⁰ Ne liá'a yúrrucuerrimicoo liyáwajani léja liá'a írrerriicoo mawí áacairra quinínama éerri wícau, quéewique'e licámusheda macájirra éerrimi liwánaca. ¹¹ Ya liyája yáa áabi quéewique'e apóstolu nayá, ya áabi íiwadederri Dios chuáni, ya áabi íiwenai Dios chuáni nali náa'a jócani éebida, áabi pastorbini ya quéewidacanica. ¹² Cháwa lichúni náa'a chacáalee majíconaica, áabai tráawajo lirrú machácani, quéewique'e lidáwinacoo liá'a Cristo náanaica. ¹³ Cáashia quinínama wáiiinu áabebata wayá wéebidaca ya cawítee wayá linácu liá'a Dios cúuleeca, ya wéena wáiiinuca salírriicta wayá, áabenaaque'e wamáanuibaca léjta Cristo. ¹⁴ Ne jócuminaa léjta sáamanai wayá mawiá, jócani déecuna wanáawida wítee wapénsaca, ya jócani déecuna wáardaca áabai wáalii néewidauca, ya waínda wachálujueda nayá nayú náa'a chóniwenai canúma yúwicanica, náa'a jínenaicoo iníjbaa yúquerriu rícu. ¹⁵ Mawí sáicaca, watáaniaca liá'a yáawaiyica ya liá'a canína'u wacába yáacacoo, arrúnaa wadáwinacoo quinínama Cristo nácu, liyáwa liwíta liá'a iglésiaca léjta lináananai. ¹⁶ Ya Cristo nácu liá'a náanaishica quinínama licháanacoo lirrúnicoo sáica, liyú liáwacau quinínama litánai sáica; ya jáicta quinínama léewawai sáica, lidáwinau liácoo linácu liá'a canínau nacába yáacacoo.

Liá'a wáalii cáwicaishica Cristo nácu.

¹⁷ Léwa numáni irrú liáni ya nucárgueda irrú Wawácali jí'inaa nácu, jócubeecha imédau mawí léjta náa'a jócani yáa léenaa Dios nácu. Náa'a yáainai áabena léjta mawítee mawéni máyu nali, ¹⁸ nayá catáwacai wítee, jócani yáa léenaa néemica. Nayá jócani wáalia cáwicaishi Dios yáanica, jiniwata mawíteeni, cháni járri jiniwata nawówa náawerriu cabálini ya jócani nasíntia. ¹⁹ Cabálinini wérri médacoo ya náijueda nayáu éerri shínanaarru, nasíguia naméda quinínama máashii jócani bárroo. ²⁰ Ne iyá nisenai icúnusia Cristo, néenee u'iyá léjta náa'a jócani cúnusia Cristo. ²¹ Ne yáawacta éemi chuánshi linácucha ya éewidau iyáca chaléjta liwówau'u, chaléjta liá'a yáawaiyica yéerri Jesús nácu. ²² Ne léjta iyáyumi báinacu, ijiáyú lúcha liérri wíteeshi ajuitaimica, ijiáque'iu liá'a iyánimi rícu quéecha, máashiiderricoo, chálujuederri nawówau'u naméda máashii. ²³ Iyá arrúnaa iméda wáalii iwíteu ya iwówa.

²⁴ Iyá arrúnaa ináawidacoo quinínama iwíteu, quénuericoo léjta Dios wówau'u, qéewique'e quinínama chóniwenai éewa nacába iyá machácani, majíconaa ya bárruericoo lirrícueji liá'a yáawaiyiica.

Chíta arrúnaa wayáyu'u chóqueji'i.

²⁵ Tándawa, jóca iméda inúma yúwicau mawiá, ne itáania yáawaiyiica iyácachuirru, jiníwata wayá quinínama léjta bácai rími wanáanaia.

²⁶ Íiwirriicta iwówa áabi yáajcha, u'iméda ijíconau, ya iméda idánaniu jócubeecha íiwirri iwówa éerri yájinaa. ²⁷ O'imáaca yáarrushi lirrú liá'a Wawásimica.

²⁸ Liá'a néduerrica, jimáaca jinédiu, jichánau jitráawajaaca, jiméda saíca tráawaju jicáajiyu, quéewique'e éewa jiá narrúnijinaa náa'a carrúni jináatanica.

²⁹ U'imá chuánshi máashii, ne imá bácai chuánshi saícai ya léerdi rícu, iyúdani dáwinacoo ya líná saícabee nawíba licúla náa'a éemenaicani. ³⁰ U'iwána máashii liwówa Espíritu Santo Dios shínaaca, Dios yáaca irrú lishínaa Espíritu liáque'e léenaa lishínaa iyá, liyáali éerri'inaa liá irrú quinínama liwásedaque'e iyá.

³¹ Idána yúchau liá'a máashiu'u iwówa, ya liá'a iwówau'u iméda máashii, ya íiwirriu iwówa, ya imáidadau'u nawítee, ya máashiu inúma, ya quinínama méenaami máashiica. ³² Saícai iyá, carrúni jináata icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya imíya máecha ijíconaa wáacoo, léjta Dios méetuau ijíconaa Cristo nácu.

5

Chítashia quéewo'u nayáqui jini náa'a Dios éenibica

¹ Iyá léjta Dios éenibi canínaani'inai licábaca, éeneda imédacoo léjta liyá. ² Canínaa icába yáacacoo quinínama, léjta canínaa Cristo cába wayá léentregau quéewique'e natáata cruz náculani wanácueji. Liá'a Cristo máanalicaca, léjta áabai ofrenda ya carrúni jináata limédacoo, saítaque'e Dios wówa.

³ Iyáwa chóniwenai Dios shínaa, jócani saícanata táania linácu liá'a éerri shínanaa namédau náinaayu máashii, jiní méenaami casáculai, jiní yawíquica. ⁴ U'imá chuánshi máashii, jiní chuánshi mawénii, jiní chuánshi jócai saícanata itáaniaca, jiníwata liéni jócai saíca irrú; mawí yáa saícai Diosru. ⁵ Ne yáani léenaayii liá'a méderri máashii líinayu, áabata jíconaashi casáculai, o yawíquicani, (cháí léjta liá'a yáirri saícai jócai Dios), jócai éewa liwáalia lishínau chaléeni Cristo wánacaalactalaca ya Dios.

⁶ Jiníbeecha chálujueda iyá linácu liá'a chuánshi mawéniica, jiníwata yáawaiyi linácueji liéni líinu liá'a carrúnatai wérri Dios shínaaca, nanácula náa'a jócani méda léjta Dios máyu'u. ⁷ U'iníquiu náajcha nárra chóniwenai chánicarra. ⁸ Iyá quéechanacu yáainaimi léjta wajínani'inaamiu catáwacai jirrícu, ne chóque'e, wayácala warrúnicoo Wawácalirru, yáainai léjta wamáctau éerrinacu, iyáyu léjta náa'a wáalianai jucámarrabee, ⁹ ne liá'a Espíritu Dios shínaa wáneerri saíca wayáca, wáneerri wayá machácani ya wáneerri watáania yáawaiyii. ¹⁰ Éeneda iméda liá'a saícaica Wawácalirru. ¹¹ U'iméda iwówau áabenaa náajcha náa'a jócani cúnusia Dios, ne

liá'a namédani nayá jiní wéni. Máajiani, iwána nacába najíconau ya liá'a máashiica. ¹² Ne yáawaiyi báinatai watáania linácu liá'a namédani cabáyainta. ¹³ Ne jáicta jucámarrai, wéewa wacába quinínama, wéewa wacába chítashia yáawai jiníni. ¹⁴ Jiníwata liá'a jucámarrabeeca méecuerrri liwícau quinínama. Tándawa litánau:

“Jicáwiau, jiyá máairrica;
jibárroo liúcha liá'a lójta náa'a máanalínica,
ya Cristo quéena jiyá”.

¹⁵ Tándawa, itúyau iyáyu'uca. U'iyá mawíteeta, iyá cawíteeyu. ¹⁶ U'índa léerdi bésunacoo cháji'i, jiníwata liáni éerrica chóniwenai médacta íchaba máashii. ¹⁷ Jócu imédau mawíteeta; éenedau éemica tánashia Wawácali wówai imédacai. ¹⁸ U'icáma mawiá, liérta téerri iyá chaléeni jócai saícanata imédaca; báawachata, índa Espíritu Santo cámuisheda iyá. ¹⁹ Itáania irrú wáacoo salmoyu, himnos ya shímashi Espírituyu, ya irrábau yáa saícai iwówa yáajchau Wawácalirru. ²⁰ Yáa mamáarraca saícai quinínama nácu liá'a Dios wasálijinaaca, lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesucristo.

Liá'a cáwicaishi léenajinai liá'a éebiderri Cristo nácu.

²¹ Iméda iwánacala yáacau, cawáunta Cristo nácu.

²² Iyá náinuca éewenai iméda íinirri wánacaalau, chaléjta imédau Cristo wánacaalacta iyá. ²³ Níwata liá'a rúnirrica wánacaleerri ruá'a líinucoo, lójta Cristo wánacaalau chóniwenai iglesia rícu sána, liá'a iglesia chaléjta lináanai liá'a Cristoca; ya liyá léchchoo téerri ruyá áacairra. ²⁴ Chaléjta náa'a chóniwenai yéenai iglesia rícu néebida Cristo nácu, cha léchchoo náa'a náinuca arrúnaa néebida náanirri chuániu quinínama.

²⁵ Iyá náanirri, caníinaa icába ínu, chaléjta caníinau Cristo cába náa'a chóniwenai iglesia rícu sána, máanali liyá nanácueji. ²⁶ Liméda liáni saícai'inaa lirrú jájiu, libádedaque'e liyú liá'a lichuánica ya libádedaque'e nayá shiátaiyu, ya líiwa nalí libádedacala nayái, ²⁷ quéewique'e liyada liyá jájiu, lójta áabai iglesia saíctai wérri, jiní jíconaa ya íwirribee, jiní wérri máashii, jócta majíconaa ya machácani. ²⁸ Chaléjta rúnirri caníinaa licába lináananai liyá jájiu, chacábacanaa caníinaa licába líinuu. Liá'a caníinai cába líinuu, caníinaa licába liyá jájiu. ²⁹ Níwata jiní máashii cába liyá jájiu, ne litúyani wérri saíca, lójta Cristo médau chóniwenai iglesia rícu sána, ³⁰ níwata liá'a iglésiaca lójta lináanai. Wayá léquichu lójta léenaa liá'a lináananaica. ³¹ Tánerriwai: “Néenee, liá'a washíalicuerrica limáacaminaajoo lisálijinau ya litúwa, quéewique'e cáinu liyá, nayáminaa chámatanaa lójta áabai rími náinaa.” ³² Léja liáni áabai chuánshi máanui wérri cabáyainta ya manúmata, ne nuyá nutáania nuyáca Cristo nácu ya náa'a iglesia ísanaca. ³³ Ne tándawa, iyá bácainaa arrúnaa caníinaa icába ruá'a ínucoo, lójta caníinau jicába jiyá jájiu, ya náa'a inínaica, bácainaa cawáuntaque'e nayá náanirrirru.

6

¹ Iyá néenibi, éebidau isálijinaarru caníinaa icába liá'a Wawácalica, níwata liéni machácani. ² Liá'a quéechanacu saí liwánacaalauca Dios shínaaca limánica méderri saícai nalí

náa'a éebidenai lirrú, léwani liéni: “Cawáuntaque'e ya jitúyau jisáljinaarru ya jitúwarru lécchoo; ³ quéewique'e sáica jiwówa ya iyáque'e machéni jicáwica líta'aa liáni cáinabica.”

⁴ Ya iyá nasáljinaa, u'iwána íwirri nawówa náa'a éenibicoo, mawí sáicaca idáwinani iwána naméda sáicai, éewidani léjta liá'a éebiderri wawácali nácu arrúnaa limédacani.

⁵ Iyá wáalianai iwácanai, éebidau iyá líta'aa liáni cáinabica nalí náa'a ishínaa iwácanaica. Iméda nalíni cawáuntani, cáarructani ya iméda yáawaiyi iwówa yáajchau, léjta imédau Cristorru.

⁶ Ishírrueda, jócaita á'a nacábacta nayá iyá, quéewique'e sáica imáacacoo náajcha, chaléjta náa'a shírruedenai Cristorru, iméda yáawaiyi liá'a Dios wówainica. ⁷ Imédau jishínaa tráawaju sáica iwówa yáajchau, léjta Wawácalirru jócaita chóniwenairru. ⁸ Ne jái yáa léenaa bácaínaa, wánacaala yáarru, jócaita liwánacaala, lirrishibiaminaa Wawácali yúcha liá'a léjta jáni limédanica sáicaica.

⁹ Ya iyá, nawácanai, imédau sáica náajcha náa'a iwánacalanica, jiní ibáulidacala nayá. Édacaniu tándawa iyá ya nayá yáaine licáaji ricu liá'a Wawácalica yéerri áacai, ya liyá jócai níwa liyá chóniwenai, liyá cáberri áabenaa quinínama.

Lishínaa arma liá'a éebiderri Cristo nácu.

¹⁰ Ya chóque'e, nuéenajinai, iméda idánaniu macáishita Wawácali yáajchau, linácula cabálininaa jiní éenaa liméda liájchaa. ¹¹ Itúyau quinínama liyú liérta ármaca Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iyáca cabálininaa liúcha liá'a lichálujuedau liá'a Wawásimica. ¹² Jiníwata jócani íinua yáacau wayáca chóniwenai júnta náa'a wáalianai náinau ya iyájii, báawachata, najúnta náa'a demonio jócani wáalia náinaa ya nayájideu lécchoo, ne wáalianai danáanshi máanui nawánacaalau'inaa líta'aa liáni cáinabica catáwacaica rijcuederri wayá. ¹³ Tándawa, iwíнау quinínama liá'a arma Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iwántaca liá'a éerri jáicta Wawásimi línu ináculai, ya liáwinaami néenee lichúniu sáica, iyáque'e cabálininaa.

¹⁴ Tándawa, nuéenajinai, iyáyu cadánani, isúwa íbalau liá'a yáawaiyica, léjta áabai íbalashi, itúyau iméda quinínama liá'a machácanica. ¹⁵ Iyá séewirrinaa sáica ijiáque'iu íiwadeda liá'a lichuáni saíctaica wána iwówa. ¹⁶ Quéechanacu saí quinínama, lishínaa liá'a léebidauca léjta áabai escudo túyerri iyá lipúyani tuculerricoo chicháiyu, Wawásimi yúcani inácula. ¹⁷ Liá'a ishínaa wásedeerri iyá cháí léjta áabai casco túyerri iwíta nácu, ya liá'a Dios chuánica léjta liá'a espada Espíritu Santo yáni irrú. ¹⁸ Iyá u'imáaca liá'a isátaucoo, isátau wérri Dios yúcha mamáarraca, yáau Espíritu Santo yáajcha. Iyá cawíteeniyu, uyúrrucueda iwówau, ya isáta Dios yúcha lécchoo quinínama lishínaa chóniwenai nácu. ¹⁹ Isáta Dios yúcha nunácu, quéewique'e Dios yáa nulí chuánshi numáni'inaa, ya nuéewaque'e nutáania jócai cáarru, ya nuyá éewerri nuiwacani liá'a Dios máanimi cabáyainta liyácala sáicai chuánshi nácu. ²⁰ Dios bánua nuyá lijí'inaa lícuu nutée liáni lichuánica, chóque'e linácueji liáni lichuánica nawáalia nuyá cuíta manúmai rícula. Isáta Dios yúcha quéewique'e nutáania linácu liá'a lichuáni jócubeecha cáarru nuyá.

Litácta liájumirrau

²¹ Tíquico, washínaa wéenajirri caníinai wacábaca, ya séewirri yúda wayá tráawaju Wawácalirru, litéeminaa quinínama liá'a chuánshica nunácu ya liá'a numédani nuyáca. ²² Tándawa nubánua irrúni, quéewique'e líiwa irrú chítashia wayáyu jini, chacábacanaa liá idánani. ²³ Liá'a Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, liáque'e irrú iyá wéenajinaica sáitaque'e iwówa yáca ya caníinaaque'e icába yáacacoo, liyú liá'a éebidauca. ²⁴ Dios liáque'e lishínaa saícai nanácu quinínama caníinaani cába Wawácali Jesucristo caníinaiyu mamáarraca.

Primera carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinai iglesia ísanaca liá'a chacáalee jí'ineerri Tesalónica, yáainai áabenaa nawówa Dios Lisálíjinaa yáajcha ya Wawácali Jesucristoca. Dios yáa irrú sáicai wérri ya sáictaque'e iwówa iyáca. Liá'a nawítee sáicaica nanácu náa éebidenai náa'a chóniwenai yáainai Tesalónica rícu.

² Séewirrinaa wáa sáicai Diosru inácueji quinínama, ya wédacaniu inácu jáicta wasátau Dios yúcha. ³ Éerri jútainchu wédacaniu inácu lináneewa liá'a Dios Wasálíjinaaca, linácu liá'a éebidani nácu itráawajaacala, iwówa yáajchau isírbiacala lirrú bájalanaa ya liá'a máanui wérrica inéndanica Wawácali Cristo nácu, quinínama liérri liyúda iyá liá'a idánani ya danáanshi iwántaque'e liá'a carrúni jináatabeeca. ⁴ Nuéenajinai, Dios canúinai cába iyá, ya wáa léenaa liwína iyá. ⁵ Ne jáicta wayá wáiiwadede irrú liá'a chuánshica wásedeerri'inaa, jócai báabajuta chuánshiyu, lécchoo liá'a lidánaniyu liá'a Espíritu Santoca ya quinínama yáawai wérri liáni chuánshi yáawaiyiica. Yáani léenaa chítashia wayáyu jini íibi, wamúrri sáicai irrú.

⁶ Iyá inácueji, iwína wawítee, ya liwítee liá'a Wawácali, ya irríshibia liá'a chuánshica sáictai wówashiyu Espíritu Santo yáani irrú, báawitate nawána carrúni jináata iyáca, náa'a jócani éebida Cristo nácu. ⁷ Chacábacanaa ínu imédaca sáicai iwítee nali náa'a quinínama náa'a éebidenai Dios nácu, náa'a yáainai cáinabi jí'ineerri Macedonia ya Acaya. ⁸ Jíerriu inácueji, liá'a Wawácali chuánica cáarralerriu jócaita bácai Macedonia rícu ya Acaya rícu, ya quinínama liáni cáinabica lécchoo, ya náa léenaa éebida Dios nácu, tánda wayá jócu arrúnnaa watáania mawí quinínama linácu jiliáni. ⁹ Ne báawachata, nayája táanianai linácue liá'a wamá'inau néerra, ya sáicai wérri irrú iwína wayá, ya chítashia imáacau'inaa náji náa'a ídoloca, quéewique'e isíguia liá'a Dios cáwiica yáawaiyiica ya quéewique'e ichánau isírbi lirrú. ¹⁰ Cha lécchu náiiwacani inéndaca iyá quéewique'e léecjoo áaqueji liá'a Jesúsca, Dios Cúuleeca, liá'a Dios cáwedanica máanalini íibicha. Jesús liyá'inaa wáseda wayá liúcha liá'a máanui wérri carrúnataica ínuerri'inaaca.

2

Liá'a tráawajuca Pablo shínaa Tesalónica rícu

¹ Iyá jájiu, nuéenajinai, yáine léenaa liá'a wéewidau iyá jócai'inaa mawéni. ² Mawí sáica, áawita yáa léenaa jini, báawita quéechami nacáitadede wayá ya náiiuuda wayá lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Filipos, Dios yúda wayá wáiiwaque'e irrú liá'a lichuánica wásedeerri'inaa iyá, jócu cáarru wayá béewami lirrú liá'a danáanshi carrúnataica. ³ Níwata wayá jócani yúcau wayáca linácu liá'a wéewidani nácu, jini watáaniacala máashii wíteeshiyu, jini

wawówaicala wachálujueda wamácoo áabi. ⁴ Báawachata, Dios nísá léeneda wayá, ya limáaca wayá quéewique'e wáiiwa liá'a chuánshica wásedeerri, cháwa cábacanaa watáaniaca. Jócaita wawánaque'e sáicta chóniwenai wówa wáajcha, Diosru wáa wamédani, léewa cáberri wawówa. ⁵ Léjta yáayu léenaa, jócai cáji watáania irrú chuánshi sáictaica, jiní wachálujuedaca wamácoo iyá wéedaque'e yúcha warrúwa. Dios yáirri léenaa quinínama liáni. ⁶ Jócai cáji wamúrri sáicai walíwau wayá jájiu, jiní yúcha, jiní áabi yúcha. ⁷ Báawita wéewa waméda wawánacaalau inácu, jiníwata wayá wánacaleenai chaléjta apóstolubini Cristo nácuji, wayá wéewacta caníinaa wérri wacábacoo íibi. Chaléjta báquetoo ínetoo dáwinechocta ya rutúya chúnsai ruéenibiu. ⁸ Chái cábacanaa caníinaa wérri wacába iyá, wawówaicta wáa irrú sáicai chuánshi Dios shínaa, jóctacala wáa irrú wacáwicau inácueji lécchoo. ¡Caníinaacala wérri wacába iyá! ⁹ Nuéenajinai, éedacaniu chítashia watráawajaayumi jiní ya yáacaliyu wérri quéewique'e wéewa wawáalia quinínama liá'a warrúnaanica wacáwicarru. Watráawajaa éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha imá iyáca jáicala itúya wayá nácula wáiiwadedaniami irrú Dios chuánica, tándawa waméda chámai tráawaju báitanacu.

¹⁰ Iyá éewenai yáa léenaa sáicaica, ya Dios lécchoo, wayáca jiní máashii wamédani, wayácala machácani, jiní éewerri lijútacoo wanácu iyá éebidenai Dios nácu. ¹¹⁻¹² Ya iyá yáine léenaa lécchoo, wayácala yáine idánani ya sáicta iwówa bácainaa iyá, léjta lisáljinaa yáayu'u léenibi wíteu. Wamánimi irrú quéewique'e sáica iyáca léjta náa'a Dios shínaaca, limáidacaalami iyá quéewique'e iwáalia ishínau liwánacaalactaca cadánani wíteeshiyu balíbalictalaca.

¹³ Linácueji wáa sáicai Diosru séewirrinaa, quéecha'inaami éemi liá'a Dios chuánica liá'a wáiiwadedani irrú, irrishibiani yáawai wérri léjta Dios chuáni, ne jócai chaléjta washiálicuenai chuáni. Ne yáawaiyi Dios chuánicaa, liáni chuánshica sáicai wérri méda irrú éebidenaica. ¹⁴ Quéecha'inaami iyá nuéenajinai, carrúni jináata nacánaqueda iyá nacáaji rícueji náa'a chóniwenai éenaaca, ibésunau léjta náa'a iglesia Dios shínaaca yáanai Judea cáinaberra ita'aa, Jesucristo shínaaca, nayá lécchoo cháni cábacanaa nacánaqueda nacáaji rícueji náa'a chóniwenai néenaaca, judíobinica. ¹⁵ Náani judíobini náinuuate Wawácali Jesús, léjta quéecha náinuua náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu, náwa nabánua bináawala wayá. Jócai naméda sáicai Diosru yáaine lijúnta quinínama. ¹⁶ Wawówaicta watáaniaque'e nali náa'a jócani judío, quéewique'e nawásedacoo lécchoo, náa'a judíobini jócai náinda wamédaca. Chacábacanaa jáica cashiámu jiní najíconauyu jiní. Ne chóque'e, ya ta, línu cáí liá'a máanui wérri carrúnatabee Dios shínaaca ínuerri náatala.

Pablo wówerri liácoo báníu náa'a Tesalónica ísanaca

¹⁷ Nuéenajinai, quéecha'inaa wadánacoo yúcha íchaitaa, báawita jóca wacába iyá, séewirrinaa wédacanicoo wawáalia iyá wawówa lícuu ya wawówai iyá bájjalanau wáacoo wacába iyá. ¹⁸ Wawówai metá, wáacajau chaléjta nuyá Pablo, íchabachu nuwówai numédacani, ne liá'a Wawásimica jócu línada wamédacui

jíni. ¹⁹ Ne ʒtána léji liá'a washínaa wanéndanica, washínaa saíctai wérri wawówa, saícta wérri wawówa bájjalanaa, ya saícta wawówa cábacoo wayá jájiu? ¡Iyáwajani jáicta léejocoo washínaa Wawácali Jesucristo! ²⁰ Jajá, iyáwa wánenai saícta wawówa bájjalanaa, éewauna saícta wawówa.

3

¹ Néenee quéecha'inaa jócu nuwánta mawí, jáiwa nuwówai numáacacoo nuyá bácai, chacáalee jí'ineerri Atenas. ² Nubánua washínaa wéenajirri Timoteo, liyá cayúdacaica Dios chuáni nácu, quéewique'e liiwa saícai chuánshica Cristo nácue saí. Nubánuani quéewique'e liácoo licába iyá, liáque'e idánani quéewique'e néebida mamáarraca Dios nácu. ³ Quéewique'e jócu yúrrucueda iwówau áawita línu wátala liá'a máashiica. Ne iyá jájiu yáine léenaa arrúnaaca carrúni jináata wamédacoo quinínama líani. ⁴ Ya mawí, quéecha'inaate wayá yáajcha újnibii, wáiiwa irrú jíni wawáaliacala'inaa máashii wawówau, cháwa libésunacuwai, léjta yáayu léenaa. ⁵ Tándawa, jócu nuwánta mawí, nubánua lisáta léemiu chítashia iyáqui jíni éebidau Dios nácu, ne cáarru nuyá jócubeecha Wawásimi dáana iyá máashictalaca ya washínaa tráawaju yúcacoo.

⁶ Ne chóque'e Timoteo éejuerriu Tesalónica néenee, línda walí saícai chuánshica éebidauca, ya caníinaa icába yáacacoo. Limá walí séewirrinaa édacanicoo nácu caníinaiyu, ya iwówai icába wayá, léjta wawówai wacába iyá lécchoo. ⁷ Táda líani chuánshica, nuéenajinai, áawita íchaba carrúnataica ya máashii wówa, ne saícta wawówa bájjalanaa wáaca léenaa yáaineu cabálininaa éebidauca Dios nácu. ⁸ Ne wáa léenaa iyá saíca Wawácali chuáni nácu, wáne cadánani wawówa. ⁹ ¿Chítata wéewa wáa saícai wérri mawí washínaa Diosru inácu ya le saícta wérri wawówa iwánaca lináneewa liá'a Diosca? ¹⁰ Éerrinacu ya táayenaa wasáta liúcha liá'a Diosca, quéewique'e léejueda wayá bániu wacábaque'e wanáni wáacoo, wachúnique'e wáa irrú liá'a cháuctai irrú liá'a éebideni Dios nácu.

¹¹ Wawówai liyáque'e Diosja Wasálijinaaca ya Wawácali Jesúsca, liyúda wayá quéewique'e wáacoo wacába iyá, ya watráawajaaque'e yáajcha mawí. ¹² Quéewique'e Wawácali liwána idáwinaacoo, ya iwáaliaque'e mawí caníinaabee icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya quinínama yáajcha, léjta caníinau'u wacába iyá. ¹³ Quéewique'e liyá cabálininaa iwówa rícu, ya majíconaa lináneewa liá'a Diosca Wasálijinaa, jáicta léejocoo Wawácali Jesús quinínama náa'a éebidenai linácu. Chácajani.

4

Liá'a cáwicaishica saíctai Dios cábacá

¹ Chócojoo, nuéenajinai, wasáta irrú ya numá irrú líani lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca: Quéewique'e iyá saíca imédaque'e (léjta séewirrinaa iméda yáacuواني) léjta wéewidau'u iyá, quéewique'e saícta Dios cába iyá.

² Iyá yáine léenaa liá'a wéewidani iyá nácu, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesúsca. ³ Liá'a Dios wówaini yúcha quéewique'e iyá lirrú majíconaa, jiníbeeche méderri máashii lijíconaa líinaayu.

⁴ Quéewique'e bácaínaa náa léenaa saícaque'e liyá línu yáajchau, jiní jícona cawáuntai línu yáajchau. ⁵ Jócaita lijícona yáajcha ya máashii wówashii yáajcha, léjta náa'a chóniwenai jócani yáa léenaa Dios nácu. ⁶ Jiní chóniwenai méderri máashii, jiní lichálujedacala áabi linácu liáni, jiníwata Wawácali carrúnatai wérri quinínama liáni jíconaashi, léjta wanísau'u wáiiwami irrúni. ⁷ Ne Dios jócai máida wayá quéewique'e wayá wajíconaa rícuu, máiderri wayá quéewique'e wayá saíca lirrú. ⁸ Cháwajani, liá'a cháaneerri liáni wéewidacala, jócai cháani washíalicuerri bácai, cháaneerri liyá quéechanacu Dios, liá'a yáirri lishínaa Espíritu Santo irrú.

⁹ Ne linácu liá'a caníinaabee icába yáacacoo, éenajinai wáacoo, jócu rúnaa watána irrú, jiníwata Diosja liyá éewida caníinaa icába yáacacoo. ¹⁰ Ne léji liáni imédani náajcha quinínama náa'a éenajinai yáainai liá'a cáinabi jí'ineerri Macedonia. Ne wasáta yúcha, wéenajinai, caníinaaque'e icába yáacacoo mamáarraca. ¹¹ Éenedate iyá machúnuca ya iméda chúnasai ishínau, itráawajaa icáajiyu, léjta wawánau imédacani. ¹² Quéewique'e cawáunta nacába iyá náa'a yáainai, bináawe jócani éebida, ya quéewique'e jiní cháucta irrú.

Liá'a léejuacta'inaacoo Wawácalica

¹³ Nuéenajinai, jócai wawówai imáacacoo jócta yáa léenaa liá'a bésuneerri náacoo náajcha náa'a máanalínimica, quéewique'e iyá jócu máashii wówa léjta náa'a áabica, jiníni nénda nayáca. ¹⁴ Léjta wéebidau quéecha'inaa máanali Jesús, ya liáwinaami licáwiawai máanalícai yúcha, cháwa wéebida lécchoo, Dios cáwedeerri'inaa Jesús yáajcha, náa'a máanalínimica éebidenai linácu. ¹⁵ Tándá wamá irrú, léjta Wawácali éewidau'u, wayá máaquenaicoo cáwi cáashia léejocoo liá'a Wawácalica, jócumináa wáau nabéecha náa'a máanalínimica. ¹⁶ Jiníwata wéemiminaa áabai chuánshi cadánani wérri, lichuáni liá'a ángel wánacaleerri ya liwítama liá'a trompetaca Dios shínaaca. Liyámínaaja Wawácali Jesús yúrrucuerri'inau áaqueji. Ya náa'a máanalínimica éebidenaimi Cristo nácu, nacáwiauminau quéechanacu; ¹⁷ liáwinaamijoo, wayá cáwinaica, litéeminaa wayá liájchaujoo, áabenaaque'e wacába yáacacoo náajcha sánai íibirra, quéewique'e wajúnteda Wawácaliu cáuli íibi; cháminaa wayá liájcha liá'a Wawácalica mamáarraca éerri. ¹⁸ Ya idánani yáacau liyú liáni chuánshica.

5

¹ Ne linácu liá'a éerrica ya léerdi'inaaca, nuéenajinai, jócai arrúnaa nutána irrú. ² Iyá yáine léenaa saíca, liá'a éerri léejoc'ta'inaacoo, liá'a Wawácalica ínuerri'inaa jócacta wanénda wayácani, léjta báqueerri canédi ínuerri táayee linéduca. ³ Jáicta namá náa'a chóniwenai: “Quinínama yáairri saíca wérri, jiní bésuneerri”, néeneeminaa línu cawíquinta náta'aa limárdactana nayá, léjta línu rulí cáiwibeeca ruá'a ínetooca cúlícuecho'inaaca, jiníminaa náctalau liúcha. ⁴ Ne iyá, nuéenajinai, jócai yáa mawítee mawiá, quéewique'e liá'a éerrica línucta'inaa liá'a Wawácalica licáarruda iyá léjta báqueerri canédi. ⁵ Iyá quinínama éebidenai Wawácali nácu, léwa iyáyu'u léjta jucámarrabee, cámarra lícuu,

jócaita léjta táayebee catáwacabeeca; ⁶ tándawa jócu wéewa mawítee wayáca léjta náa'a áabica, arrúnaa wayá cáwi ya wawítee saícaque'e wayáca. ⁷ Náa'a mawíteenica cháni léjta náa'a máainai éerri nácu, chaléjta náa'a cámadedeenai éerri nácu; ⁸ ne wayá yáainai jucámarra jirricu, arrúnaa wayá séewirrinaa saícai wíteeeshiyu. Wayá éebidenai, arrúnaa wamúrruca watúya'inau wayáu saíca, jócubeecha waméda máashii wajícónaaco. Táda arrúnaa wéebidaca Jesucristo chuáni saíca, ya jéewique'e caníinaa wacába yáacacoo, ya jéewique'e wamáaca wawówau Jesucristo nácu, liwásedaque'e wayá Dios shínaa carrúnatai yúcha. ⁹ Jiníwata Dios jócai shírri wayá quéewique'e warríshibia carrúnatabee, Dios shírri wayá quéewique'e wéena wáacoo áacairra linácueji liá'a Wawácali Jesucristo. ¹⁰ Jesucristo máanali wanácueji, quéewique'e báawita cáwi wayá, o máanali wayá, quéewique'e wayá liájcha mamáarraca. ¹¹ Tándawa, yáa idánani wáacoo, ya danáanshiyu icába inácu wáacoo, cháí léjta imédau iyácajani.

Pablo yáa nawítee náa'a éebidenai Dios nácu

¹² Wéenajinai, wasáta yúcha cawáuntaque'e icába náa'a tráawajenai íibi, náa'a yáaine iwítee ya éewidenai saícai chuánshi Wawácali nácu. ¹³ Arrúnaa iwówaica ya caníinaa wérri icába nayá, linácueji liá'a tráawaju namédanica. Sáictaque'e iwówa iyá wáacoo.

¹⁴ Wéenajinai, Wamá irrú lécchoo, yáarraque'e náa'a jiníni wówai namédaca. Yáa nadánani náa'a máajinaani Dios chuáni nácu, iyúdaque'e náa'a madánaninica ya iwántaque'e chajjiwítemija'a quinínama yáajcha.

¹⁵ Icabawa yúchaujoo jócubeecha éejueda júnibai irrú wáacoo. Báawachata, arrúnaa iméda mamáarraca liá'a saícaica, chacábacanaa yáajcha wáacoo ya quinínama chóniwenai yáajcha.

¹⁶ Sáicta iwówa éerri jútainchu. ¹⁷ I'óra éerri jútainchu. ¹⁸ Yáa saícai Diosru quinínama nácu, jiníwata léwa liwówaini yúcha, léjta éebidenai Cristo Jesús nácu.

¹⁹ Ujóca imá jáicta Espíritu Santo wána imédaqui jíni. ²⁰ Ujicháani liá'a chuánshica Dios wánani natáaniaca. ²¹ Éenedani quinínama ya iwína liá'a saícaica. ²² Ishírriu quinínama méenaami máashii yúcha.

²³ Ne Diosja, liá saícaica, liméda iyá saíca wérri majícónanica lijí'inaa nácu, ya litúya iyá quinínama inácu saíca, iwówa, icáwica ya ináanai jiní cháucta irrú libéecha liá'a línucta'inaa Wawácali Jesucristoca. ²⁴ Liá'a Dios máiderri iyá machácani wérri, ya licúmpliaminaa quinínama liáni.

Litáa irrú ya liá nalí saícai liájumirrau

²⁵ Nuéenajinai, isáta Dios yúcha wanácu lécchoo. ²⁶ Itáa nalí quinínama náa'a wéenajinaica áabai ishíshicani majícónaiyu. ²⁷ Numáca irrú, Wawácali jí'inaa nácu, iliá'que'e liáni cáashtaca quinínama wéenajinai éebidenaicarru. ²⁸ Quéewique'e Wawácali Jesucristo yáa irrú saícabeeca quinínama irrú.

Segunda carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinaica iglesia isanaca liá'a chacáaleeca jí'ineerri Tesalónica, yéenai áabenaá nawówa Dios Wasálijinaa ya liá'a Wawácali Jesucristoca. ² Nusáta Dios Wasálijinaa yúcha ya Wawácali Jesucristo yúcha liá irrú mawénii ya liáque'e irrú sáitau'i iwówa inácu.

³ Nuéenajinai, séewirrinaa warrúnaa wáa sáicai Diosru inácue, níwata rúnaaca wamédacani, níwata liá'a éebidanica dáwinerriu liácoo ya liá'a caníinaabee icába yáacacoo, mawí máanui éerri jútainchu. ⁴ Táda, wayá jájiu wataánia inácu sáica wérri iglesia rícu Dios shínaaca, linácue liá'a danáanshica ya liá'a éebidauca íyadani, béewami lirrú liá'a quinínama nacánaquedaniyu iyá, ya máashiica nawána ya carrúni jináatabee íibi. ⁵ Liáni Dios íyada liyáu machácani léjta liyá limédanica, liwáliaca iyá sáica iwárrua'inau liwánacaalactalaca, linácueji liá'a carrúni jináata iyáca.

⁶ Ne Dios méderri machácaniyuni liwánaca carrúni jináata namédacoo náa'a wánenai carrúni jináata iyá; ⁷ Ya iyá náa'a carrúni jináatanica, liáminaa irrú iwówa íyabacta'inaacoo léjta wayá. Liáni bésuneerri'inau liyáli éerri, jáicta Wawácali Jesús íinujoo lishínaa ángelbini cadánaninica, líinuminaa áaqueji íibi liá'a chichái cámarra. ⁸ Ínuerri'inaa liméda nayá carrúni jináata náa'a jócani wówai Dios, jiní namédacala Wawácali Jesús chuáni wánacaala, wásedeerri'inaata wayá máashii yúcha. ⁹ Náani carrúni jináataminaa liméda nayájoo cáiwinaa jóctala éewa amáarra nayá, ya táminaa líuca nayá déecuchala lináeewa yúchau liá'a Wawácali, ya lidánani ya licámarra yúchau. ¹⁰ Jáicta líinu liá'a Wawácalica liyáli éerriminaa, náa lirrú sáicai náa'a lishínaaca, ya sáicta wérri nawówa náa'a quinínama éebidenaica, ne iyájani éebida linácu liá'a wamáni irrú Jesús nácue sáica.

¹¹ Wayá sátenai Dios yúcha inácu séewirrinaa, quéewique'e liméda iyá sáica éewaqué'e iméda liá'a tráawaju limáidani iyá nácu. Wasáta Dios yúcha quéewique'e liyúda iyá imédaqué'e liá'a sáicaica iwówaini imédaca, ya éewaqué'e iméda náa'a tráawaju éebidauca idánani yáajchau Dios nácu. ¹² Chacábacanaa, lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca náaminaa lirrú sáicai inácueji, ya liyá liáminaa irrú sáicai léjta licábacanaa caníinaabeece washínaa Dios, ya Wawácali Jesucristo shínaaca.

2

Lichúni líiwa linácueji liá'a léējuacta'inaacoo liá'a Wawácalica

¹ Chóque'e, nuéenajinai, ne linácu liá'a léējuacta'inaacoo Wawácali Jesucristoca ya wáawacacta'inaacoo liájcha, wasáta yúcha, ² quéewique'e jócu ináawida iwíteu madéjcanaa, jiní indaca nacáarruda iyá, áawita báqueerri máca espíritu táaniacala lirrú,

jócta máirri jáicala wéewida jini, o watánaca lirrú áabai cáashta, jáicala wamá Wawácali éerri jái ínu cáí. ³ ¡O'índa nacháluweda iyá jini wérri nácuejoo! Libéechajoo liá'a éerrica chóniwenai náasacalaminaajoo liá'a Dios máni'inaacucha, jáicta lijiaujoo liá'a washílicuerri máashiicai wérrica, liá'a yúqueerri'inaacoo amáarraca. ⁴ Léwa lijínai bárruerri lijúnta náa'a quinínama téenai Dios jí'inaa, o arrúnaa náa saícai wérri liúcha, ya lécchoo línuminaa limáaca liárrubaiu Dios íibana rícu, limámínaajoo liyá waliá Dios, liá lirrú saícai.

⁵ ¿Jócu édacaniu nutáania'inaami irrú linácu liáni nuyá'inaami yáajcha? ⁶ Ya chóque'e iyá yáine léenaa tánashia chá'a bárrueda liyácani, quéewique'e jócu líyadau jóctanaa léerdi ínuu. ⁷ Ne liá'a limédani cabáyainta máashiica, jái naméda nayácai liérta méenaami máashiica yáairri cabáyainta; cháucta bácai já'a léedacoo béewamai liá'a wíneerri liyácani. ⁸ Néenee líyadaminau liá'a máashiicaica, liá'a Wawácali Jesús línuani'inaa linúma cálesayu, ya limárdani'inaa jáicta léejojo lidánani cárrayu. ⁹ Ne liárta máashiicaica, ínuerri'inaa Wawásimi dánaniyu; línuminaa wíteeshi dánaniyu, ya limédaminaa chóniwenai náneewa jócai nacába cáji, quéewique'e licháluweda nayá. ¹⁰ Ya limédaminaa quinínama máashiica, quéewique'e licháluweda náa'a yáaine'inaacoo náucacoo, jócala nawówai néebidaca, ya jócu nawówai naméda Dios chuáni wánacaala, quéewiquinicta néenaa náacoo áacairra. ¹¹ Tándawa, Dios índa nacháluweda nayá ya néebidaque'e liá'a númashi yúwicaca. ¹² Quéewique'e náucacoo quinínama náa'a jócani wówai néebida liá'a yáawaiyiica, báawachata saícta nawówa méda liá'a máashiica.

Dios wínani quéewique'e náacoo áacairra

¹³ Ne wayá séewirrinaa arrúnaa wáa saícai Diosru inácue, wéenajinai canínaa licába iyá liá'a Wawácalica, jiniwata Dios wíneerri iyá quéewique'e iyá quéechanacu éenaque'e ínu icáwicau Dios yáajcha, lirrícueji liá'a Espíritu wáneerri majiconaa iyá, ya liá'a yáawaiyii éebidani nácu. ¹⁴ Tándawa, Dios máida irrú lirrícueji liá'a chuánshi saícai wayái íiwadeda irrú: Quéewique'e ínu iwáalia léenaa liá'a licámarra liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tándawa, nuéenajinai, yáau machácani ya jócu imíya máecha liá'a wéewidau'u iyá wanáanacaiyu ya cáashta rícueji. ¹⁶ Wayá sáta Wawácali Jesucristocaja, ya Dios Wasáljinaa, canínaaca licába wayá ya liá walí saíctaque'e wawówa mamáarraca, ya áabai saícai wanéndani wayáca saícacala liyá, ¹⁷ saícta liméda iwówa ya limáaca cadánani iyáca, quéewique'e liá'a imánica ya liá'a imédanica saícaque'ini quinínama.

3

Isáta wanácu Dios yúcha

¹ Léwa liájumirra sái liáni, nuéenajinai, isáta wanácu, quéewique'e liá'a Wawácali chuáni línu madéjcanaa quinínama cáinabi, quéewique'e canínaa nacábacani, léjta libésunau yáajcha. ² Isáta Dios yúcha lécchoo quéewique'e litúya wayá náucha náa'a chóniwenai máashiinica ya náa'a cajíconaanaica, níwata

jócai quinínama néebidaca. ³ Ne Wawácali liá'a machácanica, liyáminaa wáalia iyájoo machácani iwítee ya litúya iyá máashii yúcha. ⁴ Wawácali nácu wawáalia éebidani iyá imédacala iyáca, ya imédani'inaa mamáarraca, léjta wabánau'u imédacani. ⁵ Wawácali liyúda iyá caníinaaque'e icábaca yáacacoo, léjta Dios caníinaa licábaca, ya iwáalia carrúni jináatabee danáanshi Cristo nácu.

Arrúnau'inaa tráawajaaca

⁶ Nuéenajinai, wabánua lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e ishírricoo náucha náa'a wéenajinai jócani wówai nátráawajaaca, ya jóca áabenaa nawítee linácu liá'a wéewidani iyá nácu. ⁷ Iyá yáine léenaa chítashia'eewo'u iyáqui jíni quéewique'e éewa iméda léjta wamédanica: Wayá séewirrinaa watráawajaaca quéecha'inaami wayá íibi, ⁸ jíní wáayacala íiyanibi mawéni, séewirri wapáidaca. Báawachata, watráawajaa yáacaliyu éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha wáiiinu waméda imánubaca quiní irrú. ⁹ Ne yáawaiyii natáa, wéewa wasáta yúcha iyúdaquinicta wayá, ne jócu cháa jíní, watráawajaa quéewique'e wáa irrú wacábacanau éewani'inaa iméda yácanaa. ¹⁰ Quéecha'inaa wayá yáajcha, wáa irrú chítashia arrúnaa iyáqui jíní: Liá'a jócai wówai litráawajaaca, chacábacanaa jócu líiya. ¹¹ Ne wáa léenaa áabi éenaa, yáainai cháji'i jócani tráawajaa, níwata awátuini wérri, naníquicoo jóctalata néewa naníquicoo. ¹² Náarra chóniwenaica wabánua nalí ya wamá nalí, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e natráawajaa cha nawíteemi já'a, néewaquee'e nawáalia narrúnijinau.

¹³ Nuéenajinai, osámu iméda liá'a sáicaica. ¹⁴ Jócta áabi éenaa jócani méda wawánacaala liá'a watánani líta'aa liáni cáashtaca, éeda lituínaa tánashiajoni, ya u'iwína yáacau liájcha, quéewique'e báicani. ¹⁵ Ne jócu iwáalia ijínaiyu wáni, yáa liwítee léjta éenajirri.

Sáicai liá nalí liájumirrau

¹⁶ Ya liyá jájiu Wawácali sáictactaca nawówa yáca, liá irrú sáictacta iwówa quinínama éerri ya matuínaami. Liá'a Wawácali yáa yáajcha quinínama. ¹⁷ Nuyá, Pablo, nutána irrú nutáayu irrú, chúnsai nucáaji yá nushínaa letrayu. Cháwa nutána nují'inau quinínama nushínaa cáashta nácu, cháwa nutánacani'i. ¹⁸ Ya Wawácali Jesucristo yáa irrú sáicai quinínama irrú.

Primera carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá, Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu wásedeerri wayá, Wawácali Jesucristo, washínaa wanéndani wayáca. ² Nutána jirrú liáni cáashta Timoteo, yáawayi nucuúlee éebidani nácu, nuwówai Dios Wasálijinaa ya Cristo Jesús washínaa Wawácali yáa jirrú liwíteu, jishínaa carrúni jináatai ya saíctactaca jiwówa yáca.

Nuliwani jirrú lijúnta náa'a éewidenai jócani yáawaiyíi

³ Léjta jinísa numá jirrú quéecha'inaa jóctanaa nuáu chaléeni cáinabi jí'ineerri Macedonia, quéeewique'e jimáacacoo chacáalee jí'ineerri Éfeso, quéeewique'e bánua nalí chóniwenai quéeewique'e jócu néewida báawatai wíteeshica, ⁴ u'éemi nachuáni náa'a náiiwadedanimica ya chuánshi jócai amáarra nanácu náa'a nawérrinaibimica. Liáni wíteeshi téenai bácai nacáita yáacaque'iu, jócai éewa liwána liwáalia néebidauca liá'a Dios wówaini limédaca.

⁵ Liá'a Dios wówaini liméda liájcha liáni rúnaa caníinaa wacába yáacacoo, liájcha liá'a caníinaabee ínuerri áabai wówashi masáculai, áabai wíteeshi saícai, ya áabai wéebidani yáawaiyica. ⁶ Áabi jíeneu báawachala liúcha liáni ya yúqueneu cáita yáaqueneu, jócai áanama nácueji. ⁷ Nawówaini namédacoo quéeewidacani liá'a ley Dios shínaa, ne jócai néemi liá'a namánija, ne jiní liá'a néewidani jicá'a liá'a yáawaiyí namáca.

⁸ Wáa léenaa liá'a ley saícai wérri, chácta waméda léjta liwówai limédaca, léjta liyáyu'u. ⁹ Rúnaa wédacanicoo, jiní ley náa nalí náa'a médenai saícaica. Liá'a ley náani quéeewique'e náa léenaa náa'a médenai máashii ya náa'a jócani éemi, ya náa'a máashiicanica ya cajíconaanica, náa'a jócani cawáunta Diosru ya liá'a éebidani nácu, ya náa'a ínuenai nashínaa nasálijinau ya natúwa, quinínama ínuenaica. ¹⁰ Ya náa'a médenai máashii náinaa yáajchau, ya náa'a washiálicuenai médenai máashii náajcha wáacoo, ya náa'a ínaca médenai máashii nayá wáacoo lécchoo, ya náa'a nawénda ya nawéni chóniwenai, ya náa'a canúma yúwicanica; ya náa'a júrenaiu mawéni; liáni liwówaiyu limáca, náa'a médenai liá'a yáirrico éewidenai saícai júnta. ¹¹ Ya liáni saícai éewidani léewa wáiinuni saícai wérri chuánshi, léewidani wayá nácu wéewaunaa wáacoo áacairra, liá'a Dios saícai wérri máacani nulí.

Yáirri saícai nácu liá'a carrúni jináatai Dios shínaaca

¹² Nuá saícai washínaa Wawácali Jesucristo, liyá yáirri nulí danáanshi, níwata cáberri nuéebida linácu limáaca nuyá nuyúdaque'e lishínaa tráawaju nácu, ¹³ báawita nuyá quéecha numá chuánshii máashii linácula, núcánaquedani ya núcáitani. Ne liyá Dios carrúni jináata licába nuyá, níwata nuyá únibi jócai éebida linácu ya jócu nuá léenaa liá'a numédanica. ¹⁴ Cháwa jáni washínaa Wawácali yáa nulí liwíteu máanui wérri, ya liá nulí liá'a nuéebidani

nácu, ya liá'a caníinaabee wawáalianica washínaa rúneerriu Cristo Jesúsru.

¹⁵ Liéni yáawaiyi wérri, quinínama rúnaa néebidacani: liá'a Cristo Jesús ínuerri cáinabi ítala quéewique'e litée náa'a cajícanaanica áacairra, náucha nárra nuyá quéechanacu sái. ¹⁶ Tándawa, Dios wáalia carrúni jináata licába nuyá; quéewique'e Jesucristo iyada nunácu quinínama sáica wíteeshica. Nuyá ínuue numédacoo núyadacoo nalí náa'a rúnaa néebida linácu, quéewique'e wéewa nawáalia liá'a cáwicaishi jócai amáarra. ¹⁷ ¡Wáa lirrú máanui licábacoo, ya cadánanibee wérri mamáarraca éerri, lirrú liá'a rey jócai amáarra, liá'a jócai éewa máanalica, jócai wéewa wacábaca liyá bácai Dios! Chácajani.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, nucúulee, nuá jirrú liáni tráawajuca quéewique'e jínua yáacacoo sáica liáni ínuua yáacashica jéebidani nácu, ya sáicai wíteeshiyu, léjta liá'a namáni quéecha náa'a éenajinai náa'a táanianaimi jinácu lijí'inaa lícu Diosca. Áabi jócta néemi jiwánacaala nashínaa nawíteu yúqueneu nashínaa néebidani nanácu. ²⁰ Liéni bésuneerriu nalí náa'a Himeneo ya Alejandro, náani néejueda Wawásimirru quéewique'e néewidacoo jócubeecha namá máashii chuánshi Dios júnta.

2

Chítashia arrúnaa isátacoo Dios yúcha.

¹ Quéechanacu numáca irrú iméda isáta Diosru, isáta Dios yúcha, isáta íchaba ya yáa sáicai Diosru quinínama nanácu náa'a chóniwenai. ² Arrúnaa wasáta Dios yúcha nanácu náa'a wánacaleenaica, ya náa'a bánuenaica, quéewique'e wéewa sáicta wawówa ya wacáwica machúnuca, ya jiní ínuua yáaquenai, cawáunta wayá Diosru, ya cawáuntaque'e quinínama licábacanaa. ³ Liáni sáicai ya licába sáictai liá'a Diosca téerri wayá áacairra. ⁴ Liyá wówerri quéewique'e quinínama náinu náa léenaa yáawaiyiica, ya náaque'iu quinínama áacairra. ⁵ Ái bácai rími Dios já'a; ái báqueerri Washiálicuerri éeneerri litée quinínama washiálicuenaicai quéewique'e nayá Dios yáajcha, lijí'inaa liá'a Washiálicuerrica Jesucristo. ⁶ Níwata Jesucristo éejuederri licáwicau quéewique'e quinínama chóniwenai éewa náacoo áacairra, léjta liáyu chuánshi liyáli léerdimi rícu. ⁷ Tándawa nuyá Dios máacani téerri'inaa lichuáni ya apóstolu, ya namáaca nulí quéewique'e éewiderriu linácu éebidani, ya liá'a yáawayiica náa'a jócani judío. Ne liéni numáni yáawaiyi waliérre; jócaita númashi yúwica.

⁸ Cháwa jáni, nuwówai náa'a washiálicuenaica nasáta Dios yúcha quinínama matuínaami, ya nanácuda nacáajiu Diosru wówashí masáculai, jiní íwirri wówa ya jiní cáiteerri ⁹ Ya nuwówai quéewique'e náa'a ínaca nasúwa nábalau léjta íina íibala cábacanaa, imíyaiyu ya sensíyuiyu lécchoo; quéewique'e nachúnicoo ne jócai jiérri ruwítatu quéewique'e nacába ruyá, jiní óroyu, ya íiba cawénini, jiní íibalashi cawéni wérri, ¹⁰ arrúnaa iméda sáicai, léjta arrúnaa naméda náa'a ínaca máaqueneu nayáu Diosru. ¹¹ Ruá'a ínetoo rúnaa ruéemi liá'a néewidani nácu manúmata,

cawáuntaque'e quinínama ruyá náajcha wánacaleenaica; ¹² ya jócu nuínda quéewique'e ruá'a ínetoo éewida íchaba chóniwenai náneewa, ya jócaque'e ruwánacala liá'a washiálicuerrica. Nuwówai ruyáque'e manúmata, ¹³ níwata Dios méderri quéechanacu Adán, liáwinaami ruá'a Évaca; ¹⁴ ya Adán jócaite Wawásimi chálujueda, ruyáwani ruá'a ínetoooca, lichálujuedate ruyá rucáu jícónaashi rículate. ¹⁵ Dios méetuaminaa rujíconaa ruá'a ínetoooca ya táminaa litée ruyá áacairra, rumédacta quinínama sáica léjta túwashi, ya ruéebidacta mamáarraca, caníinaabee nácu, jiní rujíconaa ya imíya ruyá.

3

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a wánacaleenaica iglesia rícu

¹ Liéni yáawaiyíi waliáni: Báqueerri wówerrieta liárru iglesia rícu liwánacaalacae'e, wówerri áabai tráawajo sáicai. ² Tádawa, liá'a licábacanaa liá'a wáaleerri liá'a wánacaalashica léjta wánacaleerri jiní jícónaa. Arrúnaa liwáalia bácau rími línuwa, ya liyáque'e áabai cáwicaishi cawáuntai, áabai chuánija, catráawajaacai ya jóca liséwica yáarru. Arrúnaa léewa liwína chóniwenai líibana rículau mamáarraca; arrúnaa léewa léewidaca. ³ Jócai arrúnaa cáirracalaicani, jiní liwówaica línuwa yáacacoo, arrúnaa sáicai wérri liyá, machúnucái ya jócai máaca liwówau warrúwa nácu. ⁴ Arrúnaa léewa liwánacaala líibana rícu sána, ya léewidaque'e léenibiu juménani nayá ya cawáuntani quinínama. ⁵ Ne jóctacala léewa liwánacaala chúnai líibana rícu sánaca, ¿chítate quéewau'u jini litúya liá'a iglesia Dios shínaaca? ⁶ Tándawa, liá'a wánacaleerrica jócai éewoo báqueerri wáalii éebidaca, carrúnataca máanui licábacoo, ya licáacoo léjta Wawásimi cáayu'u lirrícula liá'a cacháninaica. ⁷ Arrúnaa cawáunta nacábacani náa'a jócani éebida Dios nácu, quéewique'e jócu licáu báinabee rícula nanáneewa náa'a chóniwenai, ya licá'echau Wawásimi shínaa máashii rícula.

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a nayúdenai pastor iglesia rícu

⁸ Chacábacanaa, náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, rúnaa washiálicuenaicani cawáuntani, ya séewirrinaa naméda liá'a namánica, ya jócani cáirracalani, jiní nawówaicala nawáalia shínaashi méenaami naméda máashii chóniwenairru. ⁹ Arrúnaa nacháanacoo lirrú liá'a yáawaiyi náyadanica, liá'a wéebida nácu ya nawáaliaque'e masáculai wíteeshica. ¹⁰ Quéechanacu arrúnaa néeneda nayá, ya liáwinaami, ya jócta nawáalia najíconau néewaminau namédacoo léjta nayúdenai pastor iglesia rícu. ¹¹ Chacábacanaa, náa'a ínaca cawáuntani wérri, jócani cáiiwadedacani chuámshi shínanaa, cawáuntani ya machácani quinínama nácu. ¹² Báqueerri yúderri pastor iglesia rícu, rúnaa liwáalia bácau rími línuja, ya léewa liwánacaala sáica wérri léenibiu ya lishínaa quinínama líibana rícu sána. ¹³ Níwata náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, médenai sáica nashínaa tráawajo, náiiinuni'inaa nalíwoo áabai yáarruishi cawéni, ya chawíteemi wérri já'a néewaminaa natáaniaca néebidauca Cristo Jesús nácu.

Liá'a yáawaiyiica úyaderricoo linácueji liá'a wéebidani nácu

¹⁴ Nunénda nuáacoo nucába jiyá; ne nutána jirrú liáni, ¹⁵ quéewique'e, báawita nudécudau, jiáque'e léenaa chítashia jini rúnaa jimédacoo Dios shínaa éenajinai íibi, léwa liáni iglesia Dios cáwiica, liá'a iglesia wíneerri ya túyerri yáawaiyica. ¹⁶ Yáawaiyii atéwai jócu wéewa wáiiwadedaca liá'a wéebidani nácu bájjialai máanui wérrica:

“Cristo ínuerri cáinabi ítala limédacoo washiálicuerriyu, néenee Espiritu Santo íiyada majíconaiyu, ya náa'a ángelbini nacábani.

Náiiwa nalí chóniwenai yáaine quinínama cáinabi ita'aa, náa'a éebidenai linácu quinínama cáinabi, ya narríshibiani saícai wérrí áacairra.”

4

Náa'a shírruedenai nawíteu liúcha liá'a néebidani nácujuo

¹ Ne liá'a Espiritu Santo limá'ee jucámarranaa, cha lé'e amáarractala'inaa liyáca liá'a éerrica, áabiminaa dánaujuo liúcha liá'a néebidani nácu, nasíguaminaa náa'a espíritu cachálujuedacanica ya néewidani nanácu náa'a íinuenai demonio néenee. ² Namédaminaa nawánacaala náa'a chóniwenai chámmaini wíteeshi ya canúma yúwicaní, nashínaa nawítee márquerriu nashínaa jíconaashi újni jiárruyucani. ³ Náani chóniwenai jócu naínda néda yáacacoo, ya jócu naínda náaya matuínaami íyacaishi, ne Dios quénudanica quéewique'e náa'a éebidenai ya léchchoo náa'a yáine léenaa liá'a yáawaiyica náayaque'ini, náaque'e saícai Diosru. ⁴ Ne quinínama liá'a Dios quénudanica saícai wérrí; ya jini wéewani wadánaa jiúcha warríshibiactani wáa saícai Diosru, ⁵ níwata liá'a Dios chuánica ya isáta Dios yúcha limédani majíconaa.

Báqueerri saícai catráawajaacai Jesucristorru

⁶ Ne jéewidacta quinínama liáni nalí náa'a jéenajinai, ya jiya liá'a Dios chuánica ya liá'a saícai jéebidanica nácu séewirrinai jiyá nácu, jiyá bácai cashírruedacai saícai Jesucristorru.

⁷ Ne jócai jiméda liwánacaala náa'a chuánshi éerri rícu sánaca ya mawíteeca. Jimáaca jicáwicau Dios cáaji rícu mamáarraca; ⁸ áawita liá'a ejercicio saícai wanáanairru máayabaca, jimáaca jiyáu Diosru saícai quinínamaru, níwata índa walí saícai liáni wacáwicaca, ya liá'a wacáwica wabéechala saíca. ⁹ Liáni yáawaiyii waliáni, arrúnaa quinínama néebidacani. ¹⁰ Tándawa liáni, watráawajaa ya waméda wadánaniu, níwata wamáaca wanéndaca liáni liá'a Dios cáwiica, liá'a wásedeerri quinínama chóniwenai, nalí chúnsai náa'a éebidenai linácu.

¹¹ Liáni arrúnaa jibánua ya jéewida áabi mawí. ¹² Ujicába jiyáu jiníca jiwéni, báawita icúllirrijui jiyá, mawí jiyada jiwíteu nalí chaléjta éebiderri Dios chuáni nácu, chaléjta jitáaniacala, chaléjta jiyáyu'u jiwówa yáajchau, ya jéebidacala ya jicáwica jini jíconaa. ¹³ Nácula nuínu jichána jiliá nalí náa'a chóniwenai liá'a Dios chuánica, jiá nadánani náa'a jéenajinai ya jéewida nayá. ¹⁴ Ujinda amáarraca liá'a saícabee Dios yáani jirrú, quéecha'inaami Dios wána salínaica iglesia ísanaca nachánaa nacáajiu jinácu.

¹⁵ Jimáaca quinínama jiwíteu linácu liáni, néewaque'e nacába quinínama léjta jidáwinacoo jinácu. ¹⁶ Jitúyau jiyá jájiu, liá'a jéewidau'u áabi, jiáu cabálininaa quinínama nácu. Ne jimédacta cháni'i, jéewaminaa jiácoo áacairra jiyá jájiu, ya chacábacanaa náa'a éemenai jirrú, néewaminaa náacoo áacairra lécchoo.

5

Chíta éewau'u jiyá náajcha náa'a éebidenai

¹ Ujicáitadedá liá'a salírranica, báawachata, jéewida liwítee chaléjta újni jisálijinaa, jiyá náibi náa'a icúlinaica ya jiá nawítee léjta jéenajinaí. ² Náa'a salítuenica, jiyá ruájcha chaléjta jitúwa; ya náa'a miyácanai, chaléjta jéenajinaí íina, wíteeshi majíconaiyu.

³ Jiyúda máanirrinica náa'a jócani wáalia tánashia yúderri nayái. ⁴ Ne báquetoo máanirriuctani ruwáalia rucúuleu jócta rutáqueerri, nayáwa quéechanacu éewenaa néewidacoo naméda nacábacanau náajcha náa'a chúnsana néenajinaica, caníinaaque'e nacába nasálijinau léjta canínaa nacába nayá lécchoo, léwa saícai liéni, saícai Dios cába lécchoo. ⁵ Ne ruá'a yáawaiyi máanirriuca, ruá'a máaquechooca bácai, máaquechoo ruwówau Dios nácu, jócau íiyabau rusátacoo Dios yúcha éerri jútainchu ya táayee lécchoo, quéewique'e Dios yúda ruyá. ⁶ Ne ruá'a máanirriuca médechoo léjta éerri wówau, máanaliu yáca rucáwica yáajchau. ⁷ Jibánua nalí náa'a quinínama liáni, quéewique'e jócubeecha arrúnaa nacáida íwanaa. ⁸ Ne liá'a jócaita túya léenaaca, mawí'inaa chúnsana léenajinaica, jócai méda nacábacanaa náa'a éebidenai Dios chuáni, cháí jicá'a liá'a mawí cacháninaí wítee náucha náa'a jóca éebida Dios nácu.

⁹ Táshia natánacta nají'inaa náa'a máanirrinica, arrúnaa nayáca bácai nája náa'a wáalenai mawí sesenta camuí, ne ruá'a wáalechoomi bácairrimi rúnirrijau. ¹⁰ Néewani náa léenaa nácu liá'a saícai rumédanica: Dáwinechoo saíca ruéenibiu, saíca wítee náiinucta rúbana rícula, bádedeechoo náiba náa'a éebidenai, ruyúdacta náa'a carrúni jináatanica; ne lécchoo, ruwówa rumédaca quinínama saícai. ¹¹ Ne jócu tána nají'inaa néeni náa'a máanirrinica wáalianai píitui camuí, níwata ruínaa wána rushírricoo Cristo yúcha, wówainai nawína yáacacoo wáaliyu báníu, ¹² nawáalia najíconaa nayá jájiu, jóca naméda léjta namáyu nalí quéechanacu. ¹³ Ne lécchoo najínaniu cuíta jútainchu, ya naméda náinuniu lécchoo, ne jócanita íinu bácai canúma yúwicaní lécchoo, níqueneu quinínama nácu ya náiiwadedá jócai saícanata náiiwadedaca. ¹⁴ Tánda nuwówai náa'a máanirrini miyácanaica ruéewa ruéda yáacacoo wáaliyu, nawáaliaque'e néenibiu, natúyaque'e nábanau léjta íina, jócubeecha náa lirrú yáarrushi liá'a najínaica. ¹⁵ Ne áabi náa'a máanirrinica najíáu Jesucristo yúcha, jáiwa náawai Wawásimi yáajcha.

¹⁶ Ne báquetoo íinetoo éebidechoo Cristo nácu, ruwáaliacta ruéenajinaí máanirrini íibiu, arrúnaa iyúdacani, jócubeecha cadúcuni liyá iglésiarru; cháminaa iglesia éewa liyúda nayá náa'a máanirrinica jiníni yúda mawí.

¹⁷ Náa'a salínaica wánacaleenai saíca iglesia, éewenai cawáunta icába mawí, náa'a yáawaiyínica íiwa ya éewidenai Dios chuáni.

18 Ne liá'a Dios chuáni limá'ee: "U'ibáji linúma liá'a pacáaca jáicta litráawajaa liyá cáí". Né'e limá'ee léccchoo: "Liá'a tráawajeerrica iglesia rícu, éewerri lirrishibia liwéníu léccchoo".

19 Ujiméda nawánacaala náa'a táanianai lijúnta liá'a salírrani éewiderrí iglesia rícu, jócta liwáalia chámata jócta matálitai cábenai liyá. 20 Náa'a médenai náacoo najíconau, arrúnaa náarracani quinínama náneewa, quéewique'e chacábacanaa cáarru náa'a áabica.

21 Nubánua jiyá Dios náneewa, Jesucristo náneewa ya náa'a ángelbini Dios wínani léccchoo, jiméda quinínama liá'a nuwánani jimédaca, ya machácani jiyá quinínama yáajcha, jicába quinínama áabena. 22 Ujichánaa jicáajiu áabi nácu jóctanaa jiá léenaa liwítee saíca, jócubeecha jiméda jijíconau náajcha. Jitúyau liúcha liá'a quinínama máashiica.

23 Níwata éerri jútainchu bálínacoo jiáwai nácu, ujíirra shiátai bácai liyáwóo, jéewa jíirra píitui vino léccchoo.

24 Najíconaa náa'a áabica, nacábani jucámarranaa jóctanaa náau liyáctala cáberri yáawacta cajíconaajani, ne áabata náani léenaa liáwinaami. 25 Ne chalécchoo, liá'a saícai namédani léccchoo nacábani jucámarranaa; ya liá'a jócai nacába, jóca'inaa máacau libáyacoo séewirrinaa.

6

1 Náa'a arrúnaani tráawajaaca nawácanairru mawéni, arrúnaa náa'a nacáarruni'inau nawácalirru, arrúnaa cawáunta nayá, jócubeecha licáida náiiwanaa Dios jí'inaa nácuca, jiní natáaniacala máashii linácu liá'a wéewidani nácu. 2 Ne áabi wáaliacta nawácanai éebidenai Dios chuáni, néewaqué'e cawáuntaqué'e nayá, níwata néenajinaiwajani éebiderrí Jesucristo chuáni nácu; tádawa, arrúnaa iyúda nayá saícai wérri mawí, tándawa náa'a rishibianai nashínau saícai tráawajuca, éebidenai léccchoo, ya éenajinai caníinaa icába nayá.

Rícucaishi yáawaiyiica

Jéewida ya jíiwa nalí liáni: 3 Ne áabi éewidacta iyá báawatai liúcha liá'a léewidani iyá nácu, ya jócu áabena liyá liájcha liá'a yáawaiyica néewidani nácu, Wawácali Jesucristo nácue saíca, ne jócani éewida léjta wawítee, 4 ne báqueerri saíctai cábacoo liyá jájiu liwítee rícuejiu, ne jiní yáani léenaa. Íiserri litáania nanácu náa'a chuánshi jócani saíca licábaca, ne yáairri linácu chaléjta bálínacaalashi; ne léwa líinucteji liá'a cadéni nacába yáacacoo, jócu áabena nawítee, máashii linúma, jócu léebida linácu, 5 ya líinua yáacau éerri jútainchu áabi yáajcha, náajcha náa'a chóniwenai máashii wítee, ya jócai liá léenaa liá'a yáawaiyica, wíneerri liá'a wíteesica chájí'i warrúwa nácueji. 6 Ne jucámarrai yáaca liá'a wawíteea, yáawaiyii cawéni wérrica, ne bácai lirrú liá'a saíctai wówa liájcha liá'a liwáalianica. 7 Táda jiní waíndani lítala léji liéni cáinabica, jiní'inaa wéewani watéecojoo. 8 Áicta wáayanijaa ya áí wábalajaa, ta éewa saícta wawówai liájcha liáni. 9 Náa'a wówenai nawáalia máanui wérri warrúwaca, jócu néenaa nawánta liá'a máashii méda nawówa lícu, ya liwána napénsaa áabata matuínaami mawíteeyu, ya liá'a

máashiica téerri washiálicuenai carrúni jináatactala'inaa nayá, ya chaléeni náucaquictala'inaacoo. ¹⁰ Níwata lináinaa liá'a warrúwaca, náawiderri nawítee náa'a washiálicuenaica, namédaque'e máashii liyú liá'a warrúwaca, náa'a saíctani cábacani liá'a warrúwaca, lináawida nawítee liúcha liá'a néebidauca. Jáíwa carrúni jináata naméda nacáwica nayá jájiu.

Liá'a saícai únua yáaquerricoo linácu liá'a léebidauca

¹¹ Ne jiyá, washiálicuerri Dios shínaa, jimáaniu liúcha liáni quinínama máashiica. Jitée cáwicau machácani, máaquerri jiwówau Dios nácu, jiwáaliaca jéebidauyu, canínaaca jicábacani, u'ínu jiyá nuchuáni nácu mamáarraca, jáu jibéechalau, imíyaiyu jiwówa yáajchau. ¹² Jíinua yáacoo linácue liá'a saícaica jéebidau Dios nácu, ujínda liácoo jiúcha liá'a cáwicashi jócai amáarra, linácuejiwa Dios máida jiyá, tánda linácueji líiwa jirú quinínama nanáneewa náa'a chóniwenai. ¹³ Chócaja'a, Dios náneewa, yáairri nacáwica quinínama yáanai lirrícu liáni éerrica, ya Jesucristo náneewa, cha léccchoo liméda áabai líiwa nalí saícai, ya líiwa saícai chuánshica lináneewa liá'a Poncio Pilatoca; nubánua jiyá, ¹⁴ jimédaque'e chaléjta nubánua, jócai jéewa jiwána nanáawidaca, jócubeecha arrúnaa núcáita jiyá. Jiméda cháni cáashia línuctala liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Dios méda quinínama áabenaa licábacanaa chaléjta limáyu, liyáwa bácai Dios saícai wérri yáairri quinínama ita'aa, náibicha náa'a reyebinica liyá mawí máanui náucha ya náibicha náa'a wánacaleenaica, liyá mawí máanui náucha. ¹⁶ Liyáwa bácai jócai máanali, yáairri áabai camarrashiyu jinícta éenaa lirrúnicoo. Jiní báqueerri washiálicuerri éeneerritee licábacani, jócai'inaa léenaa licábacani. ¡Bácai Dios yáairri'inaa mamáarraca éerri! Cháwajani.

¹⁷ Náa'a wáalianai warrúwa líta'aa liáni cáinabica, jibánua nalí jócubeecha máanui nacábacoo, jócubeecha namáaca nawówau linácu liá'a nanéndani nayáca warrúwa nácu, níwata liá'a warrúwaca éewerri amáarraca, jiní wéni. Imáaca iwówau Dios nácu, liyáminaa yáa walí quinínama liá'a warrúnaani'inaa walíwoo, quéewique'e liméda walí saícai. ¹⁸ Jiwána naméda liá'a saícaica, quéewique'e namédacoo rícbiniyu naméda saícaica. Jíiwa nalí nanéndaque'e nayúdau'inaa náa'a carrúni jináatanica. ¹⁹ Cháwaminaa nawáalia rícbinique'e nayá, liáminaa nalí nadánani, yáairri'inaa nalí cabálininaa nabéechalau, náinuminaa liá'a nacáwica jócai amáarra.

Líiwa lirrú báitaa liá'a Timoteoca

²⁰ Timoteo, túya saíca liáni nuáni jirú jicáaji rícu. Ujéemi chuánshi matuínaami éerri rícu saí mawéniica, jiní jiácala liwíbanaa nalí náa'a chóniwenai máinai náacala léenaa, ne jiníni yáani léenaa; ²¹ ne áabi náa'a nanáawida nawíteu, liúcha liáni nawítee jócai yáawaiyi, shírreneu liúcha liáni léebidauca. Nusáta Dios yúcha irrú'inaa liáque'e irrú saícabee inácu'inaa.

Segunda carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu, chaléjta Dios máyu'u liá'a cáwícashii Cristo Jesús nácu. ² Nutána jirrú liáni cáashtaca liá'a Timoteoca, caníinai nucábaca jicá'a nucuúlee. Nuwówai Dios wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo liá jirrú jidánani ya carrúni jináatau ya saícai wérri jinácu.

Wáiiwadedau Cristo nácu

³ Nuédacaniu'inaacu séewirrínaa jáicta nusáta nuyáwai Dios yúcha, ya nuá saícai Diosru éerrínacu ya táayee, liá'a nushírruedanirru saíca nuwítee, léjta nashírruedaumi náa'a nuwérrinaibimi lécchoo. ⁴ Nuédacaniu séewirrínaa jituí yáabi nácu, ya nuwówaiyu ta nucába jiyá, quéewiquinicta saícta wérri nuwówa. ⁵ Níwata nuédacaniu jéebidau machácani, quéechanacumi ruéebida ruwáalia ruá'a jirruída Loidaca ya jituwa Eunice, ya nuyá éebiderri lécchoo jiyácala cháí wáliacajani jéebidauca.

⁶ Tánda linácue nuárta jiyá, quéewique'e ujínda liácoo jiúcha liá'a jiwítee saícaica Dios yáani jirrú, quéecha'inaami nusáta jinácu nuchánaa nucáajiu jinácu. ⁷ Ne Dios jócai yáa liyá walí áabai wíteeshi cáarruica, yáairriu walí áabai wíteeshi cadánani, caníinaa wacábaca ya wéewa watúyacoo wayá jájiu. ⁸ Ubái jiyá jiwadeda saícai wawácali nácu, ubái jiyá nunácueji lécchoo, nuyá naníquini cuíta manúmai rícula linácu liá'a Jesús bánuani wamédaca; báawachata, liá'a danáanshi Dios yáani jirrú, jiwánta liá'a carrúni jináatabee ínuerri'inaaca linácueji liá'a chuánshi saícaica. ⁹ Dios wásedeerri wayái ya limáida wayá quéewique'e wamáacaque'e licáaji rícu quinínama wacáwicau, jócaita linácu liá'a wanísani wamédacai, níwata léwa liwówau jáni ya caníinaaca licába wayá Cristo Jesús nácueji. Dios caníinaa licába wayá quéecha'inaa jiní éerri únjibii. ¹⁰ Dios íyaderri walí caníinaa licába wayá chóque'e, quéecha'inaa línu Jesucristo téerri'inaa wayá áacairra, liá'a márderrri máanalícai dánani, ya lirrícueji liá'a Dios chuánica lijéda jucámarranaa liá'a cáwicaishica jócai amáarra.

¹¹ Dios máaquerri nuyá nuiwaque'e liáni chuánshica, ya libánua nuyá léjta apóstolu ya qéewidacaica. ¹² Tánda linácueji liáni carrúni jináata nuyá quinínama. Ne jócu báí nuyá linácueji, níwata nuá léenaa tánashia nácu nuéebidai, ne nuyá yáairri léenaa liyá wáliierri liwítee dánaniu quéewique'e nuiwa lichuáni mamáarraca, cáashia línuclata'inaa liá'a amáarracta cáinabi.

¹³ Jéewidau léjta jicábau nuéewida liá'a chuánshi yáawaiyica, liá'a jinísani jéewidacoo nácu nuájcha, ya jéebidaque'e mamáarraca, ya liá'a nínaashi wawáalianica wayáyuca macábaita Cristo Jesús nácueji. ¹⁴ Espíritu Santo dánaniyui yáairri wanácu, jituía linácu liá'a chuánshi machácanica liá'a Dios máacani jirrú.

¹⁵ Léjta jiáyu léenaa, quinínama cáinabi Asia shínaa ítesana, namáaca nuyái bácai, náibicha náa'a Figelo ya Hermógenes. ¹⁶ Wawácali carrúni jináataque'e licába náa'a léenajinai liá'a Onesiforo, níwata liyá íchabachu línu liyúda nuyá, ne jócu báí línu licába nuyá yáairri cuíta manúmai rícula. ¹⁷ Báwachata, jái'inaami línu Romalai, lichánau limúrru nuyái jócai wówa íyabau cáashia línu nunácu. ¹⁸ Wawácali carrúni jináataque'e licábacani, liyáli éerri jáicta amáarra cáinabijoo. Jiyá jái yáa léenaa íchabachu liyúda wayá Éfeso rícu.

2

Báqueerri soldado saícai Jesucristo shínaa

¹ Ya jiyá, Timoteo, nucábani jicába nucúulee, jéderri danáanshiyu liá'a Jesucristo yáani jirrú. ² Liá'a jéeminica numáca íchaba chóniwenai náneewa, jéewidani náa'a washiálicuenaica jísainica, náa'a éeneenai néewidaca áabi.

³ Jiyá saícai wérri léjta soldado Jesucristo shínaa, éewerri jiyá saícai áawita carrúni jináata naméda jiyá linácueji. ⁴ Jiní báqueerri soldado éewerri liwína áabai tráawaju, arrúnaa liyá linácuja éewaque'e saícta liwácali cábacani. ⁵ Chacábacanaa, liá'a caséwicacaica, jócai éewa lirrishibia liá'a premioca, jóctacala liséwica léjta licábacanaa liséwicau'inaa. ⁶ Liá'a tráawajeerri bacháida lícu, quéechanacu arrúnaa litráawajaaca, quéewique'e liáwinaami léewa liáwaqueda líta liá'a liáabanica. ⁷ Jédacaniu linácu liáni numánica jirrú, liá'a wawácalica liwánaminaa jái léenaaca quinínama.

⁸ Jédacaniu Jesucristo nácu, cáwerrimicoo máanalicaí yúcha, David táqueerrimi; léwa chuánshi léewidani wayá nácu, wéewaunaa wáacoo áacairra ya núiwadedani. ⁹ Linácu liáni chuánshica nuwánta carrúnatabee, ya nabáji nuyá léjta báqueerri cáinuacai; ne liá'a Dios chuánica jócai bájiu. ¹⁰ Tándawa nuwánta quinínama, quéewique'e numédaque'e saícai nalí náa'a Dios wínanica, quéewique'e nayá néenaaque'e náacoo áacairra, liá'a saíctai wérrica, ya jócai amáarra Cristo Jesús nácu.

¹¹ Liáni yáawaiyii wérri:

Máanalicta wayá linácu, cáwiminaa wayá liájcha lécchoo;

¹² Carrúni jináatacta wayá linácu, wawáaliaminau washínau liájcha liwánacaalactalaca;

ya wabáyacta lináwa wáa léenaa linácu, chacábacanaa libáya wanáwa lécchoo;

¹³ jócta machácani wayá, liyá mamáarracai méda machácanii, níwata jócai éewa limáaca licábacanau, le licábacanaaja liérna.

Báqueerri catráawajaacai saícai wérri

¹⁴ Jédacaniu séewirrínaa nalí linácu liáni: Limá nalí Dios náneewa u'icáita yáacau linácu jiliérna chuánshi. Náa'a cáitenai jócai saícai, méderri máashii nalí náa'a éemenai nayácani. ¹⁵ Jiméda quinínama tánashia jéewani jimédaca, Dios náneewa jicá'a báqueerri washiálicuerri catráawajaacai méderri saícai, jócai éewa báica, éewiderri saíca léjta licábacanaa liá'a Dios chuánica yáawaiyiica. ¹⁶ Ujitáania chuánshi máashii cáinabi íta saí, jiní wéni,

léca liá'a natáaniani nácu cha, yúquerri nayá mawí máashiiquictala, ¹⁷ ya liá'a néewidacalaca cáarrallerriu chaléjta liá'a bálínacaalashi cachánaninica. Léwa libésunau liáni náajcha náani washiálicuenai nají'inaa Himeneo ya Fileto, ¹⁸ náawa yáainiu náani báawachala liúcha liá'a yáawaiyiica; namá'ee linácucha liá'a wacáwiactacoo jái bésunacuwai, ya jínaneneu nacáarraleda chacábacanaa náa'a áabi éebidenai. ¹⁹ Ne Dios máaca áabai liárrubai cadánaniyaca, tánda litánaa nali: “Liá'a wawácali yáirri léenaa náa'a lishínaaca”, ya “Quinínama náa'a sátenaicoo Dios yúcha, arrúnaa nashírrique'iu liúcha liá'a jícónaashica”.

²⁰ Waméda áabai cuíta máanui cábacanaa: Áabai cuíta máanui, jócai báabajuta oro yáca ya warrúwa ái néeni já'a, lécchoo áicuba ya bádanicaiishi, áabi namédaniyu sáicai, ya áabata mawí cuíta lícu sái. ²¹ Cháwa libésunacoo á'a cuíta wawácali shínaaca. Ne wayácta majícónaa quinínama máashii yúcha, cháiminaa léjta liá'a cawéninamaica, yáairri sáica wawácali cáaji rícu, méderri'inaa quinínama méenaami sáicaica.

²² Jidánau liúcha liá'a máashiica icúlinai witeeca. Jimúrru jiyá machácaniyu ya jéebida mawí, caníinaa jicába, ya sáictaque'e jiwówa, náajcha náa'a quinínama chóniwenai wáalianai nawówau masácula nasátacoo Wawácali yúcha. ²³ Ujiméda liwánacaala náa'a cáitenai matuínaami, jicá'a náa'a chóniwenai mawíteeni, jái jiá léenaa indeerri ínua yáacashi. ²⁴ Báqueerri washiálicuerri tráawajeerri wawácalirru, jócai jínaniu línua yáacacoo, báawachata, arrúnaa sáica limédacoo quinínama yáajcha, arrúnaa éeneerri léewida sáica, ya arrúnaa liwántaa quinínama. ²⁵ Ya járri imíyayu jiwówa yáajchau náa'a médenai lijúnta máashii, jínda Dios náawida nawíteejoo náaque'e léenaa liá'a yáawaiyiica. ²⁶ Nawítee cáwiaque'iu, néewaqué'e najiácoo liúcha liá'a cachálujuedacaica Wawásimi wáalierrri nayá mawítee, limédaque'e náajcha léjta liwówainica.

3

Chítashia nacábacanaa náa'a chóniwenai urrúnictala amáarra cáinabi

¹ Ya lécchoo arrúnaa jiá léenaa, liá'a éerdi éenamicojoo líinuminaajoo éerri carrúnatai'inaa. ² Náa'a chóniwenai cadéniminaa nayájoo, caníinaaminaa wérri nacá'a nawárruanui, wachósuni ya cábadedeenaicoo nayá jájiu. Natáaniaminaajoo máashii Dios nácu, jócuminaajoo néewidajoo nasálijinaarru; nayáminaa quiní'inaajoo máj nali, quiní nabústaniijoo, jóca'inaa náa'a licáarruninaa liá'a Dios máni nácuha. ³ Jiní caníinai nacábacoo, jiní carrúni jináatata nacába áabi, nayá catáaniacani, nanúma yúwicu, jócuminaa néenaa nawánacaalacoo liúcha liá'a máashiica; nayá liyájurricani, najínai'inaa quinínama liá'a sáicaica. ⁴ Nayá cachálujuedacani, jócani cawáunta, nayáminaa cashiámuni wítee wachósuni, namúrruminaa léjta nawítee máashii wówau'u, méewanita múrru Dios. ⁵ Namédaminaa újnii jicá'a náa'a éebidenai ne újni namá nayáca, ne íyada nayá léja liá'a máashii namédanica. Níwata nayá jócai néebida Dios chuáni dánani. O'iwína

yáacoo náajcha nárra chóniwenai. ⁶ Níwata nayá néenaa náa'a wárruenai lirrícula liá'a cuítaca nachálujueda náa'a májinani ínaca, cashiámuni jíconaa, liárdanica quinínama wíteeshi máashiica, ⁷ nayá séewirrini éewidacoo, ne jócu néenaa náa léenaa linácu liá'a yáawaiyiica. ⁸ Chaléjta náa'a camálicai jí'ineenai Janes ya Jambres, jáiwa naméda máashii Moisés júntai, léquichoo náa'a chóniwenai jócu néewida liá'a yáawaiyiica. Jiniwata washiálicuenai nawítee máashii wérri najíconaiyu, máashiderriu, jócani éebida linácu. ⁹ Ne quiní'inaa namédani bájjalajoo, níwata náa'a quinínama náa léenaaajoo chóniwenai mawíteeni, chaléjta nabésunaucoo náa'a chámataca Janes ya Jambres Moisés júnta.

Pablo úiwa Timoteorrini liá'a limédani'inaaca

¹⁰ Ne jiyá Timoteo, jái éewidacuwai linácu liáni nuéewidau chóniwenai, léjta nucábacanaa yáayu, nuwówaini numéda séewirrínai, nuéebidanica, nuyá jócai íiwirri wówa áawitate naméda nulí máashii, ne caníinaa nucába chóniwenai, ya nudánani nuwántaque'e quinínama, ¹¹ léjta nacánaquedau nuyá ya carrúni jináata numácoo. Jiá léenaa quinínama liá'a nubésunaucoo á'a Antioquí, ya Iconio, ya Listra, nacánaquedau nuyá carrúni jináata, ne nuyá liá'a wawácali túyerri nuyá quinínama yúcha. ¹² Yáawaiyii waliáni, quinínama náa'a wówenai nayáca saícai wérri Cristo Jesús yáajcha, nabésunedaminaa carrúni jináatabee. ¹³ Ne náa'a máashiinica, ya náa'a cachálujuedacanica mawíminaa máashii náacojoo, nachálujuedaminaa ya áabi chálujueda nayá lécchoo.

¹⁴ Jiyá yáairri cabálini quinínama linácu liá'a jéewidanicoo nácu, ya jéebidau'uni. Jiniwata jiyá ái yáa léenaa tánashia éewida jiyái. ¹⁵ Jédacaniu samálita'inaami jiyá yáirri léenaa Dios chuáni, jái éewa léewida jiyá ya litée jiyá áacairra, jéebidauca Cristo Jesús nácu. ¹⁶ Quinínama liá'a Dios chuáni tánerricoo saícai wérri, ya Dios yáni walí, saícai léewidaca ya liárra wayá, quéewique'e lichúni wayá, léewidaque'e wayá, áabai wíteeshi machácaniyu, ¹⁷ quéewique'e liyá washiálicuerri Dios shínaaca, éeneerri limédaca quinínama, wáaleerri quinínama liwíteu ne yáirri léenaa léewaque'e liméda quinínama méenaami saícai.

4

¹ Dios náneewa ya Cristo Jesús náneewa, líinuminaa jicá'a reyjoo, líiwa najíconaaajoo, náa'a cáwinica ya náa'a máanalínica ne numá jirru bájjala, ² jiiwa Dios chuáni liá'a saícaica, ya mamáarraca jiyáca jáicta léerdi ya jócta léerdi, jiwána léewidaca, jiárrani, ya jiá jidánani, jéewidau cawáunta ya u'íiwirri jiwówa. ³ Líinuminaa léju liá'a léerdica, náa'a chóniwenai jócu nawánta néewida saícai chuánshicojoo, namédaminaa nawíteeyu liá'a nawówaini namédaca; namúrruminaa manuába qéewidacani néewidaminaa léjta nawówau néemicani. ⁴ Nanáawida nawójunaa lirrú liá'a yáawaiyiica, namédaminaa quinínama liwánacaala liá'a chuánshica. ⁵ Ne jiyá wáaliierri séewirri liá'a saícai wíteeshica, jiwántaque'e carrúni jináatabee, jiméda mamáarraca jiiwa Dios chuánica, jiméda machácani jishínaa tráawaju.

⁶ Jái urrúni náiinua nuyái, nucáwica nuáni Dios cáaji rícu. ⁷ Nuyá yáairri machácani nuéebidaca mamáarraca, áawita cacháanabee ínu nútala, léjta báqueerri washiálicuerri ínuu yáaquerriu jináwiu rícu. Nunísa nuínu chaléeni nuéewactala nuínuca, nuyá jócai numáaca nuéebidauca Dios chuáni nácu. ⁸ Chóque'e nushínaa premio nénda nuyá, nugáananica, ne liá'a nuwácali liá'a chóniwerri éewerri licábaca liá'a máashii o liá'a saícaica, liyáli éerri liáminaa nulíjoni. Léeminaa liá'a nulí ya nalí náa'a quinínama náa'a caníinaani cába liyá, néndenai liyá cáashia línuca.

Pablo éewidacala bácai Timoteo

⁹ Jiméda quinínama jínuque'e madéjcanaajoo jicába nuyá. ¹⁰ Ne liá'a Demas caníinai cába mawí liá'a éerri shínaaca, jáiwa limáaca bácai nuyái, jáiwa liáwai Tesalónica néerra, Crecente liáu déecuchala Galacia, ya Tito yáa Dalmacia néerra. ¹¹ Bácai Lucas yáa nuájcha, jimúrru nulí Marcos ya jíndani jiájchawoo, níwata yúderri'inaa nuyá tráawajorru. ¹² Liá'a Tíquico nubánuani Éfeso néerra. ¹³ Jáicta jínujoo jínda nushínaa capa, numáacani Troas tána íibana néeni liá'a Carpo. Lécchoo jínda nushínaa cáashta, ya náa'a cáashta báinacu sánami, jí'ineenai pergamino.

¹⁴ Alejandro jiárru shínanaa, máashii wérri médacoo nuájcha. Liyá wawácali lipáida liyájoo, léjta linácu liá'a limédanica. ¹⁵ Jitúyau jiyá liúcha, níwata máashii médacoo wajúnta linácue líani wéewidanicoo nácu.

¹⁶ Quéechanacu nutáania nubícaubaliu nanáneewa náa'a wánacaleenaica quini yúda nuyá, quinínama namáaca bácai nuyá. Nunénda Dios jócubeecha licóbra liúcha liá'a máashii namédanica. ¹⁷ Ne liá'a nuwácalica liyúdawa nuyái, ne liá nudánani quinínama nutéque'e liéni nuiíwa Dios chuáni, liá'a chuánshi saícaica wásedeerrica, quéewique'e néemicani quinínama náa'a jócani judíobini. Cháwa wawácali túyerri nuyá liúcha liá'a carrúnatai újni cháawi quíirrai núma rícuca. ¹⁸ Liá'a nuwácali litúyaminaa nuyá quinínama liúcha liá'a máashiica, liwáaliaminaa nuyá lishínaa liwánacaalactaca éerri ítala. Wacábactala balíbalibee ne liyá yáawaiyii, cháí'inaa.

Nutáa jirru ya nuá jirru saícai nuájumirrau

¹⁹ Nuédacani Prisca nácu ya Aquila nácu, ya náa'a tána éenajinaica Onesíforo. ²⁰ Erasto liá'a máacau Corinto néeni ya Trófimo numáaca bálinerriu á'a Mileto néeni. ²¹ Jimédawa jidánijoo jínu uniábi béechajoo. Nabánua jirru nédacani'eewoo jinácu Éubulo, Pudente, Lino, Claudia ya quinínama éenajinai éebidenaica Cristo nácu. ²² Liá'a Wawácali Jesucristoca liyá jiájcha. Dios cámusheda iyá liwíteeyu quinínama irrú.

Carta de SAN JUDAS

Nuédaqani Inácu

¹ Nuyá, Judas, cashírruedacai Jesucristo shínaa ya Santiago éenajirri, nutána liáni cáashtaca nali náa'a chóniwenai caníinaani Dios wasálijinaa cábaka ya limáida nayá, náa'a Jesucristo túyanica.

² Irrishibia iyá máanui bájjala carrúni jináata, saíctacta iwówa ya caníinaabee.

Náa'a éewidenai númashi yúwica

³ Nuéenajinai caníinaani nucábaca, nuwówai nutána máanui wérri linácu liá'a wásedeerri iyá ya chacábacanaa nuyá léccchoo, ne chóque'e nucába rúnaacala irrú, quéewique'e ínua yáacacoo linácu liá'a éebidauca quéechamite léejueda nali náa'a Dios shínaaca.

⁴ Níwata linácu nachálujueda nawárruacoo íbirra áabi chóniwenai, nali liá'a chuánshi Dios shínaa líyadanica quéechamite linácula liá'a náucaquictalacoo. Náa'a washiálicuenai máashiicanica, náa'a pénsenaica caníinaaca Dios cába wayá bájjala, jócuminac carrúni jináata licába wayájoo quinínama liá'a máashii wamédanica, ya namá Jesucristocala jócai wánacaala wayá jiní wawácalicalani.

⁵ Báawita iyá ái yáa léenaa, nuwówai édacanicoo liá'a Wawácalica, liáwinaami lijéda náa'a chóniwenai Israel shínaaca Egipto lícucha, limárda nayái náa'a jócanimi éebida. ⁶ Ya nali náa'a ángelbini jócani máacau saíca, jiníwata néechate chúnsai náarru, Dios wáaliani cuíta manúmai catáwacai ya jócani amáarra, liyáli éerri máanui Dios mácta'inaa tánashia yáau áacairrai ya tánashia yáau infierno rículai. ⁷ Chacábacanaa léjta náa'a ángelbinica, léccchoo náa'a chacáalee jí'ineenai Sodoma ya Gomorra ya náa'a chacáalee léema nácu sánaca, naméda'inaa náa'a rúmbabini médanica, ya naínda natée nayá máashiiquictala lijúnta liá'a licábacanaa. Tánda nasúfria carrúni jináatami liá'a chichái jócai amáarra ya namáaca náiiwanau chacábacanaa quinínamaru.

⁸ Báawitate náa léenaa liérta, náarra washiálicuenai léccchoo, nayá léjta dajuíshi rícula, nasáculéda nanánaiu, nacháani liá'a wánacaleerri wawácali chuánica ya nacáitadede nanáawa náa'a wánacaleenai mawí. ⁹ Liyáa liá'a ángel Miguel, liá'a wánacaleerri máanui mawí náucha náa'a áabi ángelbinica, quéecha'inaami línua yáacacoo lijúnta liá'a Wawásimica quéewique'e léda liúcha Moisés máashiicaimi, jócu léenaa liúca chuánshi máashiiyu, léerrimi'e limáni lirrú: “¡Liá'a Wawácali liárta jiyájoo!” ¹⁰ Ne náarra washiálicuenai natáania máashii linácu liá'a jócai náa léenaa; ya liá'a náani léenaa cábacanaa, léjta náa léenau'u cuéshinaica jiníni wítee, namédani chúnsai'inaa náucacooyu.

¹¹ ¡Áchunu carrúni jináata nayá! Quéewique'e wínenai léjta chacábacanaa liá'a Caínca. Linácu nagáana warrúwa nanáawawai, léjta liá'a washiálicuerri jí'ineerri Balaam, ya léjta liá'a jí'ineerri Coré, máanalini jócala léemi nali namáni nácuha. ¹² Náa'a báinatánica shímashi caníinacta nacábacoo náibi éenajinai ya ijúnicaí saíctacta

naméda nawówau. Liyáali éerri náayactaca ya náirra saíctai wérri nawówa, jócu náyada nayáu cawáunta. Cháni léjta pastorbini natúyenaicoo nayá jájiu. Cháni léjta liá'a sáanai jinírru shiátai, litéeni liá'a cáulica. Cháni léjta banácali jócai yáa lítau léerdi rícuu, máanali chámaichu ya lijíchu éerruau. ¹³ Cháni léjta marrádaca carrúnatai wérri manuá shínaaca, náucani léjta licáli náa'a máashii namédanica, wáneerri báinata nayá. Cháni léjta sáalii yúquenaiu nájabaa yúchau, yéenai yúquenai'inau lirrícula liá'a mawí catáawacabee jócai amáarra.

¹⁴ Lécchoo liá'a washiálicuerri jí'ineerri Enoc, liyá sietechu, Adán yáawinaami, litáania Dios lijí'inaa nácu, limá'ee nanácucha náa'a chóniwenai: “Nucába wawácali, ínuca íchaba wérri ya íchaba wérri lishínaa ángelbini yáajchau, ¹⁵ licábaque'e cajíconaani ya jiní jiconaa quinínama washiálicuenai, ya liúcaque'e quinínama náa'a máashiinica, quinínama máashii namédanica naliwoo, ya liá'a quinínama chuánshica jócai saícanata namáca, léjta máashiicani cajíconaani namánimi linácucha.” ¹⁶ Quinínama najútau, quinínama náasacala, bácai namúrru naliwoo saícaque'e nayá. Natáania wachósuniyu, ya natáania áabi nácu újni saíca néedaque'e náucha saícabee naliwoo.

Liárrani náa'a éebidenai

¹⁷ Ne iyá, caníinaani nucába nuéenajinau, édacaniu linácu náa'a apóstolubini wawácali Jesucristo shínaa ¹⁸ mánimi nácuca: “Liá'a éerri éenamictala'inaa nayáminajoo náa'a chóniwenai cásacalacani, nayáminaa áabenaa náajcha náa'a wówenai naméda liá'a máashiica.” ¹⁹ Nayáwa náarra wówenai nashírredacoo; naméda nawíteu léjta nawówau ya jinínirru Espíritu Dios shínaa. ²⁰ Ne iyá, caníinaani nucábaca nuéenajinai, iyá saíca cabálininaa majícona linácu liáni éebidani nácu. Isáta Dios yúcha índá litée iyá liá'a Espíritu Santo.

Isáta Dios yúcha índá litée iyá liá'a Espíritu Santo.

²¹ Iyá caníinaani icába Dios mamáarraca ya inénda liá'a éerrica linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, carrúni jináata wayá linácueji, liá walí licáwica jócai amáarra. ²² Carrúni jináata icába náa'a jócani éenajta éebidaca. ²³ Áabibi iwáseda ijéda nayá néenee chichái yúcha, ya carrúni jináata icába náa'a áabica, áawita itúyacoo náucha ya máashii icába lécchu liá'a náabala natéenica casáculaica máashiica nayá.

Liá saícai Diosru liájumirrau

²⁴⁻²⁵ Liyá Dios bácai rími, liá'a wásedeerri wayá, wáaleerri danáanshi litúyaque'e iyá jócubeecha iméda ijíconau, ya quéewique'e líyada iyá jiní wérri jiconaa ya saícta wérri iwówa lináneewa balíbalibeeca. Liyája liá'a balíbalibeeca, máanui wérrica, liá'a cadánanica ya liwánacaalauca, linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéecha'inami, chóque'e ya mamáarraca. Chácajani.